

arnold bennett două vieți

Ilustrația copertei: *Done Stan* arnold bennett două
vieți

ROMAN * * *

TRADUCERE DE CONSTANTIN VONGHIZAS

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI 197 «EDITURA
MINERVA BUCUREȘTI

CARTEA A III-A

SOPHIA

(Continuare)

CAPITOLUL VI

ASEDIUL

I

Într-o după-amiază, doamna Foucault veni în odaia Sophiei cu o ciudată expresie de vinovăție pe fața-i mare; își ținea strâns capotul în jurul trupului impozant, în falduri voit maiestuoase, ca și cum ar fi vrut să-i dovedească Sophiei prin ținuta ei că, în ciuda ochilor nestatornici, era cea mai cinstită și mai sinceră femeie din lume.

Era într-o sâmbătă, a treia din septembrie, o zi frumoasă de toamnă. Sophia, care iarăși nu se simțea bine, rămăsese în casă, neavând puterea să iasă în oraș. Îi era silă de întreaga locuință, clar n-avea destulă energie să plece în fiecare zi. Și nici nu avea vreun motiv să iasă din casă. Doar nu putea să iasă și să caute sănătate, așa cum ar fi mers să culeagă flori. Așa încât rămase în casă, uitându-se pe geam și gândindu-se la viețile misterioase din Piosul perdelelor care uneori se mișcau. Zidurile casei zugrăvite în galben și pereții tapetați ai camerei o apăsau, o zdrobeau. Câteva zile la rând, Chirac venise mereu, plin de cea mai fermecătoare solitudine. Apoi încetase să mai vină. Iar ea se plictisise să citească ziarele, care zăceau nedesfăcute. Relațiile cu doamna Foucault, precum și

situația ei în apartamentul în care acum mobilele îi aparțineau legal – rămâneau nerezolvate. Aranjase doar problema pensiunii, în sensul e: a împărțea pe din două cu doamna Foucault costul mâncării și al serviciului; nu cheltuia în felul acesta decât foarte puțin „cam optsprezece franci pe săptămână. O idee plutea în aer – ca o descoperire științifică pe punctul de a fi făcută simultan de mai mulți cercetători independenți – și anume că ea și cu doamna Foucault s-ar putea înțelege să închirieze camere mobilate cu oarecare profit. Sophia simțea cum ideea o ispitește și ar fi vrut să fie scandalizată de perspectiva unei asocieri fățișe cu doamna Foucault; dar nu izbutea.

— A venit o doamnă cu un domn și doresc o cameră, începuse doamna Foucault; o cameră mare și frumoasă, mobilată.

— Oh! exclamă Sophia. Cine sunt?

— Le-am cerut o sută treizeci de franci pe lună, banii înaintea, pentru odaia din mijloc.

— Le-ai și arătat-o? zise Sophia.

Și tonul ei lăsa într-un fel să se înțeleagă că era conștientă de dreptul de a cerceta afacerile doamnei Foucault.

— Nu, răspunse cealaltă. M-am gândit să-ți cer mai întâi părerea.

— Vrei să spui că or să dea atâția bani pentru o cameră pe care încă n-au văzut-o?

— Adevărul e, vorbi doamna Foucault cu teamă în glas, că doamna a mai văzut camera. Pe ea o știu oarecum. E o fostă chiriașă. A stat aici câteva săptămâni.

— În camera aceea?

— Oh, nu! Pe atunci era mai săracă.

— Unde sunt acum?

— Pe coridor. Ea e o persoană foarte bine. Firește,

trebuie să trăiești, fiecare în felul lui; dar e într-adevăr bine. Foarte respectabilă! N-ai spune... Și-apoi, mai e și pensiunea. Putem cere un franc pentru *café au lait*, doi franci și jumătate pentru prânz și trei franci pentru cină.

Fără să mai punem la socoteală și altele. Asta înseamnă peste cinci sute de franci pe lună, cel puțin. Și ce«să ne coste pe noi? Mai nimic! El pare să fie un tip cu bani, în felul ăsta, aș putea să-ți plătesc repede datoria.

— Sunt căsătoriți?

— Ali! Știi, nu poți să le ceri certificatul ele căsătorie.

Și, cu un gest, doamna Foucault lăsa să se înțeleagă că rue Breda nu era paradisul sfinților.

— Când a mai stat aici doamna asta, era cu același bărbat? Întrebă Sophia cu răceală.

— Ah, nici vorbă! îi scăpă doamnei Foucault adevărul. Era soi rău, celălalt, un...! Ah, - nu.

— De ce-mi ceri sfatul? Întrebă Sophia brusc, cu glas aspru, ostil. Ce mă privește pe mine?

Imediat, ochii doamnei Foucault se umplură de lacrimi.

— Nu fi rea cu mine, o imploră ea.

— Nu sunt rea, zise Sophia pe aceeași ton ca înainte.

— O să mă părăsești clacă le închiriez camera?

O clipă se așternu tăcerea.

— Da, zise apoi Sophia, tăios.

Voia să fie mărinimoasă, tolerantă și înțelegătoare; dar în vorbele ei nu se observa nici urmă din aceste trăsături.

— Și dacă o să iei și mobila, care e a dumitale acum...!

Sophia nu spuse nimic.

— Cum o să mai trăiesc, spune-mi? zise doamna Foucault cu glas stins.

— Ducând o viață respectabilă și având de-a face cu

oameni respectabili! zise Sophia, neclintită, cu glas de oțel.

— Ah, cât sunt de nenorocită! murmură femeia mai vârstnică. În orice caz, ești mai tare decât mine!

Deodată se șterse la ochi, scoase un suspin și ieși repede din odaie. Sophia se apropie de ușă și o auzi expediindu-i pe așa-zișii chiriași ai celei mai bune camere. Se minună că putea să aibă asupra ei un asemenea ascendent moral, deși era atât de tânără și de neștiutoare! Căci, firește, nu avusese de gând să ia mobila. () auzea pe doamna Foucault plângând liniștit într-una din celelalte odăi – și buzele i se strânseseră cu dispreț.

Înainte de cădereavserii se întâmplă ceva uimitor. Observând că doamna Foucault nu dădea niciun semn de viață, Sophia, îmbunată la inimă clar nu și la vorbă, se duse la ea și-i spuse:

— Să mă ocup eu de cină?

Doamna Foucault izbucni și mai tare în hohote de plâns.

— Ar fi foarte drăguț din partea dumitale, izbuti ea până la urmă să bâiguie.

Sophia își puse o pălărie și se duse la băcănie. Băcanul, care ținea o prăvălie prosperă la colțul cu rue Clauzel, era un bărbat între două vârste, destul de înstărit. Își trimisese nevasta tânără și cei doi copii în Normandia, până când victoria asupra prusacilor va fi lucru sigur. O întrebă pe Sophia dacă era adevărat că există o cameră bună de închiriat în apartamentul unde locuia ea. Slujnica i se îmbolnăvise de variolă, și, temător și plin de griji cum era, n-ar fi vrut să mai stea acasă, fiindu-i frică să nu ia boala. Sophia îi era simpatică, iar doamna Foucault fusese clienta lui, cu mici întreruperi, de douăzeci de ani. Până într-o oră totul fu aranjat: băcanul va închiria odaia din mijloc cu optzeci de franci pe lună, și va lua și mesele acolo. Condițiile erau modeste, dar era vorba în primul

rând de respectabilitate. Toată gloria tranzacției îi revenea Sophiei.

Doamna Foucault se arătă profund impresionată. După cum îi era firea, începu pe loc să facă tot felul de planuri, asigurând-o pe Sophia că n-avea decât să iasă din casă ca să descopere chiriași ideali pentru camerele lor. I se părea, de asemenea, că băcanul era un fel de răsplată a providenței pentru abnegația cu care refuzase profituri mai imorale. În ceea ce o privește pe Sophia, ea simți că trebuie să se ocupe personal de confortul băcanului, așa încât se apucă să-i pregătească odaia. Doamnei Foucault nu-i venea să creadă ce gospodină perfectă era Sophia și se minuna cu cât gust aranja mobilele în cameră. Stătea și privea; admirația ei plină de lingușire era totuși adevărată.

În seara aceea, după ce Sophia se culcase, doamna Foucault intră în odaie, se trânti la picioarele patului și o rugă să rămână mereu sprijinul ei moral. Își povesti viața. Cum îi detesta pe cei ce – nu țineau la respectabilitate; cum respectabilitatea era singurul lucru pe care-l dorise cu pasiune toată viața. Dacă Sophia va voi să-i fie parteneră la închirierea odăilor mobilate, dar numai la persoane respectabile, ea nu-i va ieși din cuvânt. Îi înșiră Sophiei toate trăsăturile de caracter pe care le admira la ea. O rugă s-o influențeze prin exemplul ei bun, să fie alături de ea. În ceea ce o privește, va dormi la etajul șase, în odăița slujnicei: și zugrăvi o perspectivă promițătoare, cu trei camere închiriate unor negustori înstăriți. Era într-un extaz de căință și de bune intenții.

Sophia se declară de acord cu propunerea, căci nu avea nimic altceva în perspectivă, și împărtășea vederile trandafirii ale doamnei Foucault în legătură cu veniturile pe care le-ar aduce închirierea camerelor. Cu trei chiriași ținuți și în pensiune, masa nu le va costa nimic, și vor mai scoate și un profit; iar chiriile vor fi câștig net.

Îi părea foarte rău pentru biata doamnă Foucault, ajunsă în pragul bătrâneții, a cărei sinceritate era vădită. Asociația dintre ele va fi stranie, și-ar fi fost cu neputință s-o explice celor din piața St. Luke... Și totuși, dacă mila creștinească nu era un cuvânt gol, cine ar fi putut condamna această asociație?

— Ah! murmură doamna Foucault sărutând mâinile Sophiei. Astăzi voi începe o viață nouă. O să vezi... o să vezi! Dumneata m-ai salvat!

Era un tablou ciudat: curtezana sluțită și veștedă stătea aproape prosternată în fața acestei femei tinere și frumoase, mândră și conștientă de forța propriului ei caracter. Era aproape un tablou didactic, încărcat de sensuri moralizatoare pentru păcătoși. Sophia se simțea mai fericită decât oricând în ultimii ani. Avea acum un țel în viață: un suflet pe care să-l modeleze cum voia, după ideile ei; trebuie să recunoaștem însă că o făcea din milă. Opinia publică nu putea s-o intimideze, căci în cazul ei nu exista nicio opinie publică; nu cunoștea pe nimeni; nimeni nu avea dreptul să-i discute faptele.

A doua zi, duminică, amândouă trudiră din greu la cele trei camere, apucându-se de scuturat încă din zori. Băcanul se instalează în camera lui, iar celelalte două odăi străluceau de curățenie cum nu le mai văzuse Sophia niciodată. Pe la patru, vremea fiind mai frumoasă ca oricând, doamna Foucault spuse:

— Dacă am face o plimbare pe bulevard?

Sophia chibzui un pic asupra ideii. Erau doar asociate.

— Foarte bine, consimți ea.

Bulevardul era înțesat ele o mulțime plină de vioiciune și veselie. Toate cafenelele erau ticsite. Dacă n-ai fi știut, n-ai fi putut bănui că vestea capitulării de la Sedan ajunsese doar cu o zi înainte la Paris. O bucurie delirantă

domnea sub soarele strălucitor. Pe când cele două femei se plimbau tacticos, mulțumite de hărnicia lor și de hotărârile luate, văzură un soldat din Garda Națională care, cocoțat pe o scară, scotea „N”-ul de pe firma unui negustor, furnizor al Curții. Soldatul glumea cu câțiva gură-cască din jur. În felul acesta aflară doamna Foucault și Sophia despre proclamarea republicii.

— *Vive la république!* strigă doamna Foucault, nestăpânită și apoi ceru scuze Sophiei pentru ieșirea ei.

După aceea ascultară o vreme la un bărbat care povestea lucruri stranii despre împărăteasă.

Deodată Sophia observă că doamna Foucault nu mai era lângă ea. Privi în jur, și o văzu stând de vorbă foarte aprins cu un tânăr a cărui față i se păru familiară. Da, era tânărul cu care se certase în seara când o găsisese apoi zăcând pe jos în coridor; ultimul adorator al curtezanei.

Chipul femeii era schimbat din cauza tulburării. Sophia se îndepărtă, jignită. Îi privi câteva clipe de la distanță, și apoi, furioasă și dezamăgită, fugi de febra bulevardelor și porni liniștită spre casă. Doamna Foucault nu se mai întoarse. Se pare că era o femeie sortită să fie jucăria întâmplării. Două zile mai târziu, Sophia primi de la ea o scrisoare mângălită în grabă, prin care o anunța că plecase cu iubitul ei la Bruxelles, căci în Paris situația va fi în curând periculoasă. „Mă adoră încă. E un băiat delicios. Așa cum am mai spus, rămâne marea pasiune a vieții mele. Sunt fericită; Nu mă lasă să mă mai întorc acasă. Mi-a cumpărat toalete de două mii de franci, căci după cum știi n-aveam nimic”. Și așa mai departe. Nicio vorbă de scuză. Sophia, citind scrisoarea, își dădu seama că, firește, exagera și răstălmăcea lucrurile.

„Tânăr neghiob! Oh, ce neghiob!” izbucni ea mânioasă. Se gândea la idiotul adorator al acestei femei oribile, decăzute.

Pe doamna Foucault n-o mai văzu niciodată. Fără îndoială că i se îndeplinise propria-i prezicere în legătură cu destinul ei ultim, dar la Bruxelles.

II

Sophia mai avea încă vreo sută de lire, și dacă ar fi vrut să plece din Paris sau din Franța, nimic n-ar fi putut s-o împiedice. Poate că dacă ar fi trecut din întâmplara prin Garc St. frazare sau prin Gare du Nord, vederea zecilor de mii de oameni care se grăbeau să ajungă pe țărmul mării ar fi stârnit și în ea dorința de a fugi de primejdia ce se apropia. Dar nu trecu pe acolo – era prea ocupată să aibă grijă de domnul Niepce, băcanul, în plus, nu voia să-și lase mobila, care i se părea un fel de stâncă. Cu un apartament plin de mobile, socotea că ar trebui să găsească un mijloc ele a-și câștiga existența; de fapt, începuse într-un fel să-și realizeze proiectul de a deveni independentă. Ținea cu orice preț să fie independentă, să profite de pe urma talentelor ele organizare, prevedere, simț practic și tenacitate, pe care știa că le are și care rămăseseră atâta timp nefolosite. Și-apoi, nu-i plăcea gândul să fugă.

Chirac se întoarse la fel de neașteptat cum plecase: fusese într-o misiune pentru ziarul său. Cu vorbele o îndemnă să plece, dar ochii lui spuneau altceva. Într-o după-amiază veni la Sophia într-o stare de disperare totală, cum n-ar fi îndrăznit decât față de cineva în care avea toată încrederea.

— Foarte curândi vor fi la Paris, zise el; nimic nu-i mai poate opri. Și... atunci...!

Izbucni într-un hohot de râs cinic. Dar când o îndemnă iarăși să plece, ea zise:

— Și ce fa» cu mobila? Pe urmă, i-am făgăduit domnului Niepce să am grijă de el.

Chirac îi mărturisi atunci că rămăsese și el fără locuință și că ar vrea să închirieze una din camere. Sophia

se arată încântată să-i dea o cameră.

Curând după aceea, îi prezentă un cunoscut de-al lui, un bărbat între două vârste numit Cartier, secretar de redacție la ziarul lui, care ar fi vrut să stea și el acolo. Și astfel, printr-o întâmplare fericită, Sophia închirie foarte repede toate camerele, obținând peste două sute de franci pe lună; în afară de câștigul de la mesele servite. Acum Chirac (împreună cu celălalt ziarist) se arăta foarte optimist, convins că Parisul nu va putea fi niciodată asediat.

Numai că Sophia nu-l crezu, Îl credea mai curând pe acel Chirac: care se arătase disperat. Nu că ar fi avut vreo informație, vreo teorie care să justifice pesimismul ei; nimic clocit convingerea intimă că un popor capabil să se comporte așa cum îl văzuse ea comportându-se în Place de La Concorde, era sortit să fie înfrânt. Îi iubea pe francezi, dar bunul ei simț practic, atât de germanic, îi spunea că va trebui să aibă grijă de ei când vor fi la strâmtoare, și era mai curând furioasă pe ei că nu izbuteau să-și poarte singuri de grijă.

Îi lăsa pe bărbați să discute și, întorcând cu dispreț spatele; controverselor și certitudinilor lor, se duse nepăsătoare să-și vadă de treburi. În toate aceste zile, frântă de oboseală cum era și hărțuită de noi răspunderi și riscuri, se simțea mai fericită decât fusese vreodată – pur și simplu pentru că avea un scop în viață și stătea pe propriile-i picioare. Habar n-avea care era situația militară și politică; nici n-o interesa. Ceea ce o interesa era că avea trei chiriași cărora trebuia să le dea de mâncare – toate mesele sau numai micul dejun – și că prețul alimentelor creștea întruna. Se apucă să facă provizii. Cumpără cincizeci de *pecks* de cartofi cu un franc pecfc-u!, și-alte cincizeci de *pecks* cu un franc și un sfert – dublu față de prețul normal; zece șunci, cu doi franci și jumătate livra;

mari cantități de legume și fructe conservate, un sac de făină, orez, biscuiți, cafea, cârnați de Lyon, prune uscate, smochine uscate, precum și lemne și cărbuni. Dar se aprovizionă mai ales cu brânză, căci își amintea că mama ei spunea că dacă ai pâine cu brânză și apă, ai ce să mănânci. Multe din aceste alimente le cumpără de la băcanul ei. Le depozită pe toate, în afară de făină și biscuiți, în pivnița apartamentului; dar îi trebuiră câteva zile ca să găsească un lăcătuș care să pună un lacăt nou la pivniță, căci muncitorii din Paris nu prea aveau timp, ocupați fiind cu treburile noii republici. Energia ei făcea senzație în casă. Toți o admirau, clar nimeni n-o imita.

Într-o dimineață, ducându-se după cumpărături, văzu pe obloanele trase ale lăptăriei de pe îxie Notredame-de-Lorette un anunț: „Închis din lipsă de lapte. Asediul începuse. Cel puțin așa începu pentru Sophia: cu închiderea lăptăriei și cu noul preț al ouălor: cinci *soas* oul. Se duse în altă parte după lapte, și plăti un franc litrul. În seara aceea își anunță chiriașii că prețul meselor se dublează; dacă vreunul din ei crede că poate găsi o masă la fel de bună în altă parte, ea nu se va supăra. Situația ei fu consolidată odată cu apariția unui nou chiriaș, un prieten de-al lui Niepce. Sophia îi oferă îndată propria ei cameră, cu o sută cincizeci de franci pe lună.

— Știți, îi explică ea, are și pian.

— Dar eu nu cânt la pian, protestă omul, contrariat de preț.

— Nu-i vina mea, zise ea.

Omul acceptă să plătească prețul ceru!, tentat de mesele bune care aveau să-i revină mult mai ieftin decât la restaurant. Ca și domnul Niepce, era un „văduv de asediu”, adică nevasta i se refugiase la adăpost în Bretania. Sophia se mută în odaia slujnicei, de la etajul șase. Era o chițimie de doi metri pe trei, și nu avea decât

luminator; dar pe Sophia o interesa faptul că va scoate un câștig de cel puțin patru lire pe săptămână, scăzând cheltuielile.

În seara când se mută în cămăruța de sus, printre tot felul de slujnice și alți oameni sărmani, munci până noaptea târziu; lumina sfeșnicului țâșnea cu intermitență prin luminator, spre cerul de cerneală; din când în când alergia în sus și în jos pe scări cu câte o luminare. Habar n-avea că, treptat, în fața casei se strânse o adevărată mulțime, iar pe la ora unu noaptea o ceată de soldați îl trezi pe portar și năvăli în curte, toate ferestrele populându-se imediat cu curioși. Sophia fu chemată, și se ceru să facă dovada că nu era o spioană care semnaliza prusacilor. Abia după trei sferturi de oră reuși să-și dovedească nevinovăția, și scările se goliră de uniforme și de cumetre curioase cu părul despletit. Bănuielile împotriva ei i se părură atât de absurd de copilărești și imposibile, încât în mintea Sophiei se năruî definitiv reputația poporului francez ca un neam de oameni raționali. A doua zi fu de-o ironie fără margini cu chiriașii ei. Dar, în afară de acest episod, de abundența uniformelor militare pe străzi, de prețul alimentelor și de faptul că pe cel puțin o casă din patru flutura fie steagul ambulanței, fie steagul unei ambasade străine (în speranța absurdă că le-ar conferi imunitate împotriva bombardamentelor iminente), pentru Sophia asediul nu exista. Bărbații pomeneau adesea că trebuie să facă de gardă, și dispăreau o zi sau două la baricade, dar ea era prea ocupată ca să le dea ascultare. Nu se gândea la nimic decât la treburile ei, care îi absorbeau toate forțele. Se trezea la șase dimineața, pe întuneric, iar pe la șapte și jumătate servea micul dejun domnului Niepce și prietenului său, fiind gata cu o mare parte din treabă. La opt se ducea la piață. Când cineva o întreba de ce continua să cumpere la prețuri

ridicate alimente din care avea rezerve, răspundea: „Le păstrez pentru zilele când se vor scumpi și mai mult”. Oamenii își ziceau că era o femeie nemaipomenit de isteată.

La cincisprezece octombrie plăti chiria trimestrială a apartamentului, patru sute de franci, și contractul fu trecut pe numele ei. Se obișnuia repede cu bubuitul tunurilor, și i se părea uneori că e pariziancă get-begel, și că Parisul fusese dintotdeauna asediat. Nu se gândea la sfârșitul asediului; trăia de pe o zi pe alta. Uneori era copleșită de teamă, când canonada devenea pentru moment mai puternică, sau când auzea că se dădeau lupte în cutare sau cutare suburbie. Apoi își spunea că n-are rost să se sperie când se afla în aceeași situație cu vreo două milioane de oameni. Se împăca cu toate. Începu chiar să-i placă odăița ei, în parte pentru că era atât de ușor s-o încălzească” (problema încălzitului devenea acută la Paris), și în parte pentru că putea să se izoleze. Jos, în apartament, tot ce se făcea sau se spunea într-o cameră putea fi mai mult sau mai puțin auzit în celelalte, din cauza ușilor atât de numeroase.

Existența ei, în prima jumătate a lunii noiembrie, intrase pe făgașul obișnuit devenind teribil de monotonă. Doar numărul meselor servite chiriașilor mai varia de la o zi la alta. Toate mesele, în afară de câte o cină, erau servite în cameră de femeia cu ziua. Chiriașii n-o vedeau prea mult pe Sophia, decât doar după-amiezile. Deși continua să ceară prețuri tot mai mari, și-și folosea rezervele de alimente scoțând câștiguri imense, prețurile ei rămâneau mai coborâte decât cele din oraș. Se arăta foarte indignată de nerușinarea cu care exploatau negustorii populația Parisului, păstrând uriașe rezerve de alimente și așteptând ca prețurile să se mărească. Numai că forța exemplului lor era prea mare pentru ca s-o

nesocotească cu totul; se mulțumea însă cam cu jumătate din câștigurile lor. Doar pe domnul Niepce îl încărca mai mult la socoteală, pentru că era negustor. Cei patru bărbați prețuiau paradisul în care trăiau. Aveau acel plăcut sentiment de securitate pe care îl găsesc burlacii doar sub acoperișul unei proprietărese care este în același timp promptă, cinstită și adeptă a curățeniei. Sophia obișnuia să atârne o plăcuță lângă ușa de la intrare, pe care fiecare nota ce mâncare prefera, când să fie trezit dimineața, ce avea de dat la spălat etc. Sophia nu făcea niciodată vreo greșală și nici nu uita vreo rugămintă. O gospodărie atât de desăvârșită îi uimea pe acești oameni, obișnuiți să fie tratați cu totul altfel, și care auzeau în fiecare zi de la cunoscuți întâmplări în legătură cu lipsa de confort sau cu tot felul de șarlatanii. O admirau, pe Sophia chiar și pentru că-i făcea să plătească, dacă nu prețuri prea mari, oricum destul de mari. Le plăcea că le spunea dinainte prețul tuturor lucrurilor, și chiar le arăta cum să nu facă risipă, mai ales la încălzitul camerelor. Le dădu destule pături, astfel încât să se poată simți bine în cameră doar cu o sobiță cu cărbuni la care să-și încălzească mâinile. În mod firesc, ajunseră s-o privească drept un model de femeie, o adevărată minune. Îi atribuiau toate calitățile. După părerea lor, în toată istoria omenirii nu mai existase o asemenea femeie; nu putuse exista! Deveni legendară printre prietenii lor: o femeie tânără și elegantă, nespus de frumoasă, mândră, regească, până la care nu ajunge nimeni, o ființă retrasă, o menajeră minunată, o bucătăreasă pricepută, care pregătea ciudate mâncăruri englezești, demnă de toată încrederea, din cale afară de punctuală și de ordonată...! Le plăcea ușorul accent englezesc, care dădea o notă exotică francezei ei foarte corecte și expresive. Pe scurt, Sophia era pentru ei perfecțiunea întruchipată, o femeie inaccesibilă. Tot ce

facea ea era bine.

În fiecare seară urca în odaia ei, frântă de oboseală, dar cu mintea destul de limpede ca să-și facă socotelile și să-și numere banii. O făcea stând în pat, cu mânuși groase în mâini. Dacă adesea nu putea să doarmă noaptea, de vină nu erau tunurile din depărtare, ci grijile ei financiare. Câștiga bani și ar fi vrut să câștige și mai mult. Născocea mereu alte modalități de a face economii. Dorea atât de mult să devină independentă, încât era mereu preocupată de bani. Începu să iubească aurul, să-i placă să-l adune și să sufere când trebuia să-l cheltuiască.

Într-o dimineață, femeia cu ziua, care din fericire era aproape tot atât de punctuală ca și Sophia, nu-și făcu apariția. Când sosi momentul să-i ducă micul dejun domnului Niepce, Sophia șovăi, dar apoi se hotărî să-l servească pe bătrân. Bătu la ușă și intră cu îndrăzneală, ducând tava și lumina. El tresări văzând-o; avea pe ea un șorț albastru, ca și slujnica, dar nu se putea s-o confunde. Niepce arăta mai bătrân în pat decât atunci când era îmbrăcat. Avea o înfățișare destul de ridicolă, lipsită de demnitate, ca toți bătrânii înainte de a-și termina toaleta de dimineață; și boneta de noapte nu-i îmbunătățea aspectul. Avea un pântec bombat ce umfla» cuvertura, peste care, ca să-i fie mai cald, împrăștiase haine prea puțin aspectuoase. Sophia zâmbi în sinea ei; dar disprețul cuprins în acel zâmbet era îndulcit de gândul: „Sărmanul bătrân!” Îi spuse pe scurt că probabil femeia se îmbolnăvisese. Niepce tuși și se mișcă nervos. Chipul lui simplu și binevoitor îi zâmbea părintește în timp ce ea așeza tava lângă pat.

— Va trebui să deschid câteva clipe fereastra, zise ea, și o deschise.

Aerul rece al străzii pătrunse printre obloanele închise, și bătrânul se zgribuli puțin, înfiorat. Ea împinse

obloanele și închise fereastra, și apoi făcu același lucru cu celelalte două ferestre. În odaie era acum lumină.

— N-o să mai ai nevoie de luminare, zise ea, apropiindu-se de pat ca s-o stingă.

Bătrânul, cu aerul lui blând și părintesc, își petrecu brațul pe după talia ei. Răcorită de aerul curat și având proaspătă în minte imaginea lui ridicolă, o clipă fu descumpănită de gestul lui. Nu se gândise cătuși de puțin că bătrânul băcan era soțul unei femei tinere. Și uitase pe moment ce efect putea avea frumusețea ei strălucitoare, mai ales în asemenea împrejurări. Dar imediat, cinismul ei precoce, care fusese adormit, izbucni. „Firește! Ar fi trebuit să mă aștept!” gândi ea cu un dispreț exploziv.

— Ia mâna de pe mine! îi zise cu asprime, fără să facă vreo mișcare, bătrânului amabil și ridicol.

El se supuse, cu sfială.

— Vrei să rămâi aici? întrebă ea; și cum nu-i răspunse imediat, i se adresă pe un ton poruncitor: Răspunde odată!

— Da, răspunse el slab.

— Atunci, poartă-te cum se cuvine.

Și se îndreptă spre ușă.

— Voiam doar... bâigui el.

— Nu mă interesează ce voiai, i-o reteză scurt.

După aceea, se întrebă dacă nu cumva ceilalți auziseră schimbul de cuvinte. Avu grijă să lase celelalte tăvi cu micul dejun în fața ușilor; și pe viitor la fel făcu cu Niepce.

Femeia cu ziua nu mai apăru. Se îmbolnăvisese de variolă și se prăpădi, părăsind lumea asta și o slujbă bună. Lucru ciudat, Sophia n-o înlocui; prea era puternică ispita de a economisi leafa și hrana ei. Nu putea totuși să stea și să aștepte ceasuri întregi la ușa brutăriei și a măcelăriei, într-un lung șir de femei înghețate, zilnic pentru rațiile de

pâine și de trei ori pe săptămână pentru cele de carne, fi angajă pe băiatul portarului, cu doi *sous* pe oră, ca să facă treaba asta în locul ei. Uneori bietul băiat se întorcea cu mâinile atât de vinete și de înghețate, încât abia putea să țină prețioasele cartele care dădeau dreptul la rații și pentru care Chirac aștepta câte o oră sau două în fiecare săptămână la birourile primăriei. Sophia ar fi putut să se descurce fără să recurgă la rațiile oficiale, dar nu voia să renunțe la acest câștig. Le ceru chiriașilor săi niște haine groase pentru băiatul portarului, și primi ghete de la Chirac, mănuși de la Caiier și un palton gros de la Niepce. Vremea era tot mai friguroasă, și prețurile creșteau. Într-o zi vându soției unui farmacist de la etajul întâi, cu o sută zece franci, o șuncă pentru care plătise mai puțin de treizeci de franci. Simți un adevărat fior de bucurie când primi o monedă de aur și o bancnotă strălucitoare în schimbul unei șunci obișnuite. Avea acum aproape cinci mii de franci. Era extraordinar. Și proviziile din pivniță erau încă destul de mari, iar sacul de făină din bucătărie mai era pe jumătate plin. Moartea slujnicei credincioase, când află de ea, o impresionează prea puțin; era atât de sleită de puteri și atât de absorbită de propriile ei treburi, încât nu mai avea timp pentru regrete sentimentale. Și biata femeie, alături de care petrecuse nenumărate ceasuri în bucătărie, ajungând să-i cunoască fiecare zbârcitură de pe față și fiecare cută a îmbrăcăminții, dispăru definitiv din amintirea Sopliei.

În fiecare dimineată Sophia curăța și aranja două odăi, iar după-amiază încă două. În hotelurile pe unde stătuse, văzuse cum o cameristă avea în grijă câte cincisprezece camere, și-și zise că nu se putea ca ea să nu prididească cu patru, în pauzele dintre gătit și alte treburi! În felul acesta căuta să se scuze în sinea ei că nu angaja altă femeie cu ziua. Într-o după-amiază, tocmai freca

clanțele de alamă ale numeroaselor uși din odaia domnului Niepce, când acesta intră pe neașteptate.

Îl privi aspru și văzu că avea în ochi o privire stingherită. Intrase în apartament fără zgomot. Și Sophia își aminti că-i spusese, ca răspuns La o întrebare a lui, că acum îi deretica odaia după-amiaza. De ce și-o fi lăsat prăvălia? Băcanul își atârnă pălăria în dosul ușii, cu grija meticuloasă a unui bătrân, apoi își scoase paltonul și-și frecă mâinile.

— Faci bine că porți mănuși, *madame*, zise el. E o vreme cumplită.

— Nu le port de frig, răspunse ea. Le port ca să nu-mi stric mâinile.

— Ali! Adevărat! Foarte bine! Foarte bine! Pot să am câteva lemne? Unde le găsesc? N-aș Vrea să te deranjez.

Ea îi refuză ajutorul, și aduse lemne din bucătărie, numărând butucii cu glas tare în fața lui.

— Să aprind focul? întrebă.

— Am să-l aprind singur, zise el.

— Dă-mi, te rog, un chibrit, stăruie Sophia.

În timp ce aranja lemnele și hârtia, Niepce zise:

— *Madame*? ai vrea să mă asculți puțin?

— Ce s-a întâmplat?

— Nu te supăra, zise el. Nu ți-am dovedit că știu să te respect? Și continui să te respect. Cu tot respectul pe care ți-l port, îți spun că te iubesc, *madame*... Nu, te implor, nu te supăra! (Deși Sophia nu dădea niciun semn că s-ar înfuria.) E adevărat că am nevastă. Dar, ce vrei...? E departe. Te iubesc la nebunie, urmă el cu glas respectuos, păstrându-și demnitatea. Știu că sunt bătrân; dar sunt bogat. Îți înțeleg firea. Ești o doamnă, și ești o femeie hotărâtă, directă, sinceră și pricepută în afaceri. Te respect foarte mult. Cu dumneata se poate vorbi cum nu se poate vorbi cu alte femei. Nu umbli cu ocolișuri și-ți place

sinceritatea. *Madame*, am să-ți dau două mii de franci pe lună și tot ce dorești din magazinul meu, dacă o să fii drăguță cu mine. Sunt foarte singur, simt nevoie de tovărășia unei făpturi fermecătoare, pline de înțelegere. Două mii de franci pe lună. Nu poți să spui că e un fleac.

Și bătrânul își șterse cu mâna chelia lucitoare.

Sophia era aplecată deasupra focului. Își întoarse capul spre el.

— Asta-i tot? vorbi ea liniștit.

— Te poți bizui pe discreția mea, zise el cu gl as scăzut. Apreciez scrupulele dumitale. Voi veni, foarte târziu, în odaia dumitale de la etajul șase. Se poate aranja... După cum vezi, sunt sincer, la fel ca și dumneata.

Simți un imbold să-l gonească imediat din casă; dar nu era un imbold izvorât din adâncul sufletului. Avea în față. ei un bătrân neghiob. De ce să nu-l trateze ca atare? Ar fi absurd să-l ia în serios. Și, în plus, era un chiriaș care plătea bine.

— Nu fi prost, zise ea cu o liniște plină de cruzime. Nu fi un bătrân prost.

Și bătrânul cel libidinos, cumsecade dar prea încrezut, văzu încântătoarea imagine a Sophiei, cu șorțul ei dichisit și mânușile-i amuzante, plecând și dispărând din odaie. Așa că plecă și el de acasă, și focul care cosia atât de scump încălzi o cameră goală.

Sophia era furioasă pe el. Fără îndoială că plănuise totul. Era capabil de respect, dar și de răutăți. Dar ea se gândi ca francezii erau cu toții la fel, și hotărî că n-avea rost să se necăjească pentru un fenomen universal. Pur și simplu erau oameni fără rușine, și bine făcuse că se mutase cât mai departe de ei, la etajul șase. Nădăjduia că niciunul din ceilalți chiriași nu auzise propunerea obraznică și jignitoare făcută de Niepce. Nu era sigură dacă nu cumva Chirac se afla în camera lui, scriind.

În noaptea aceea nu se auzi bubuit de tunuri în depărtare, și Sophia se chinui multă vreme să adoarmă. După ce ațipise, se trezi tresărind și scăpără un chibrit ca să vadă cât e ceasul. Stătuse. Uitase să-l învâртеască, ceea ce dovedea că băcanul o tulburase mai mult decât își închipuise. Nu-și dădea seama cât dormise. Putea să fie două, sau șase. Îi era imposibil să se mai odihnească! Se sculă și se îmbracă” (dacă era cumva atât de târziu pe cât se temea?) și luând o luminare, se furișă în jos pe scara nesfârșită și scârțâitoare. Pe când cobora, începu să creadă tot mai mult că era doar miezul nopții, și pași mai ușor. Nu se auzea niciun zgomot, în afară de cel al pașilor ei. Descuie cu grijă ușa apartamentului și intră. Auzi imediat tic-tacul puternic al micului ceas de duzină din bucătărie. În aceeași clipă, o altă ușă scârțâi, și Chirac, cu părul ciufulit dar complet îmbrăcat, apăru pe coridor.

— Va să zică, te-ai decis să i te vinzi j” șopti Chirac.

Instinctiv, se trase înapoi și simți că roșește. Nu știa ce să facă. Își dădu seama că era groaznic de furios și de răscolit. Porni spre ea cu mișcări furișe, cu trupul ghemuit. Nu mai văzuse niciodată ceva atât de teatral ca mișcărilor lui și schimonoselile feței. Dar, ar trebui să fie și ca teatrală, să-și bată joc cu noblețe de insinuarea lui nemernică, de purtarea atât de inexplicabilă. Chiar dacă s-ar fi hotărât să se vândă bătrânului pașă, ce-l privea pe el? O tăcere demnă, o privire nimicitoare – altceva nu merita, Dar nu era capabilă de o asemenea comportare eroică.

— Cât e ceasul? Întrebă cu glas slab.

— Trei, răspunse Chirac cu glas batjocoritor.

— Am uitat să-mi învâرتesc ceasul, zise ea. Și am coborât jos să văd cât e ora.

— Serios?

Vorbea sarcastic, de parcă ar fi vrut să spună: „Te-am așteptat, și iată că ai sosit!”

Sophia își zise că nu-i datora nimic, dar totodată simțea că ei doi erau singurii oameni tineri din apartament, și că trebuia să-i dovedească, într-un fel, că era nevinovată de suprema dezonoare a tinereții. Își adună forțele și se uită la el.

— Ar trebui să-ți fie rușine, zise ea. O să-i trezești pe ceilalți.

— Și pe domnul Niepce - are și el nevoie să fie trezit?

— Domnul Niepce nu e aici.

Ușa lui Niepce nu era încuiată. Sophia o deschise și intră în odaie - o odaie goală care nu purta vreun semn că ar fi folosită.

— Vino și convinge-te! stăruie ea.

Chirac se supuse. Fața i se pleoști.

Ea își scoase ceasul din buzunar.

— Și acum, învârtește-mi ceasul și potrivește-l, te rog.

11 văzu cât de chinuit era. Nu putu apuca ceasul, și deodată îi dădură lacrimile. Își ascunse fața în mâini și fugi. Ea auzi un murmur înăbușit de suspine, printre care crezu să deslușească: „Iartă-mă!”, și apoi o ușă trântită, în tăcerea care se lăsă, auzi sforăitul regulat al domnului Cartier. Începu și ea să plângă. Vederea îi era încețoșată și merse poticnindu-se până în bucătărie, luă ceasul și-l duse cu ea sus în odaie, tremurând de frigul pătrunzător al nopții. Plânse liniștit foarte mult timp. „Ce rușine! Ce rușine!” își zicea mereu. Totuși, nu-l condamna pe

Chirac. Frigul o sili să se vâre în pat, dar nu putu adormi. Continuă să plângă. În zori ochii îi erau umflați de plâns. Se întoarse în bucătărie. Ușa odăii lui Chirac era larg deschisă. Plecase. Pe plăcuță era scris*: „Azi nu iau masa”.

În

Relațiile dintre ei se schimbau neconținut. Câteva zile

nu se întâlnea deloc; și când, la sfârșitul săptămânii, Chirac fu silit până la urmă să dea ochi cu Sophia ca să-i achite nota de plată, arăta ca un om îngrozitor de chinuit. Se vedea limpede că se considera un criminal care nu poate avea nicio speranță de iertare. Nici nu încerca măcar să-și ascundă starea de spirit. Dar nu spuse nimic. Cât despre Sophiá, era ca întotdeauna o persoană foarte amabilă. Căuta să-l convingă prin atitudinea ei că nu-i poartă pică și că voia să uite incidentul; pe scurt, că era același inger iertător din visele lui. Nu izbuti, totuși, să se poarte cu desăvârșire firesc. În fața nefericirii lui, i-ar fi fost peste putință să fie pe de-a-ntregul ea însăși, și în același timp pe de-a-ntregul veselă!

În scurtă vreme, atmosfera din apartament începu să se înrăutățească, în aer plutea cearta, dușmănia. Toți aveau nervii întinși de încordare la maximum. Asta se aplică întregului oraș. Zile de ploi abundente urmară înghețurilor aspre, și orașul era parcă înecat în durere. Ușile rămăneau închise. Și deși nouă zecimi din locuitori nu mai ieșeau din casă, aceste uși închise, zăvorâte, demoralizau toate inimile. Gazul cu care fuseseră iluminate străzile nu mai funcționa. Oamenii mâncau carne de șobolani, de pisică și de cai de rasă și ziceau că „nu e rea”. Asediul nu mai era o noutate. Prietenii nu se mai invitau unii pe alții la o „cină de asediu”, ca la un picnic. Sophia, extenuată de munca grea de fiecă zi, se săturase până peste cap de asediu. Era furioasă pe prusaci că zăboveau, și pe franj 6 crezi că nu făceau nimic, și își vărsa ciuda englezească asupra chiriașilor. Aceștia își spuneau unii altora pe ascuns *vă ia paironne* devenise teribilă. Dar ea avea pică în special pe negustori; și când, la un zvon de pace, vitrinele înfloriră într-o bună zi cu belșug de alimente, la prețuri pipărate, dovedind astfel că foametea era creată artificial, Sophia văzu roșu. Îl ocări mai cu

seamă pe domnul Niepce, cu toate că îi vindea mărfurile cu o reducere specială. Câteva zile mai târziu bietul bătrân cu înfățișare blândă și paternă se pomeni într-o situație penibilă, atunci când încercă să aducă în odaie o tânără fermecătoare care acceptase să fie drăguță cu el. Printr-o întâmplare nefericită pentru băcan, Sophia îi surprinse pe coridor. Își ieși din fire, dar nimic altceva decât fața ei albă și glasul rece ca oțelul, pilă ce zgâria susceptibilitățile partizanilor Afroditei, nu-i trăda mânia. În această perioadă - fără să-și dea seama - Sophia ajunsese fără doar și poate o scorie.

Începuse acum să vorbească mai des despre asediu și-i plăcea să asculte ceea ce spunea lumea. Dar comentariile; ei, în care nu cruța câtuși de puțin delicatețea justificată a sentimentelor francezilor, duceau uneori la schimburi - de cuvinte destul de aprinse. Iar când întregul cartier Montmartre și Breda fură tulburate de apariția Batalionului 32, ea luă partea populației și nici nu voi să audă de versiunea ziarelor, sprijinită de documente, cum că bieții soldați nu erau niște lași care o luaseră la fugă. Spuse sus și tare că bine făcuseră femeile care îi scuipaseră în față pe cei din Batalionul 32. Declară chiar că, dacă i-ar fi întâlnit, i-ar fi scuipat și ea. În sinea ei „era de fapt încredințată că soldații aceia erau nevinovați, dar ceva o împiedica e-o recunoască. Disputa se termină cu vorbe tari între ea și Chirac.

A doua zi Chirac sosi la o oră neobișnuită; după ce bătu la ușa bucătăriei, întră și zise:

— Trebuie să te anunț că plec.

—

— De ce? întrebă ea scurt.

Tocmai frământa niște aluat pentru o plăcintă cu car -, țofi. După plăcintele ei cu cartofi se dădeau în vânt toți cei din casă.

— Ziarul meu și-a încetat apariția! zise Chirac.

— Oh! exclamă ea și rămase pe gânduri, dar fără să se uite la el. Și adăugă: Asta nu-i un motiv să pleci.

— Ba da. N-o să mai pot plăti camera. Nu trebuie să-ți mai spun că, încetând să mai apară, ziarul a uitat să plătească lefurile. Aveam de primit salariul pe ultima lună. Așa încât trebuie să plec.

— Nu! zise Sophia. O să-mi plătești când o să ai bani. El clătină din cap.

— N-am de gând să accept mila dumitale.

— N-ai niciun ban? întrebă ea brusc.

— Nimic. E un dezastru - pur și simplu!

— Atunci va trebui să împrumuți de la cineva.

— Da, dar nu aici! Nu de la dumneata!

— Serios, Chirac, exclamă ea cu glas măgulitor, nu ești deloc rezonabil.

— Și totuși, nu pot să fac altfel! zise el hotărât.

— Ei bine! vorbi Sophia și se întoarse spre el amenințătoare, ai să faci cum zic eu! Mă înțelegi? Ai să rămâi. Și o să-mi plătești când o să poți. Altfel, ne certăm. Crezi că o să-ți rabd toate prostiile? Numai fiindcă te-ai înfuriat aseară...

— Nu-i vorba de asta, protestă el. Ar trebui să știi că nu-i vorba de asta. (Ea știa.) Dar nu pot să te las să...

— Destul! strigă Sophia cu glas poruncitor, oprindu-l; și apoi, pe un ton mai potolit: Și Cartier? E și el la pământ?

— Ah! El are bani, zise Chirac cu o tristă invidie.

— O să ai și dumneata, într-o zi, îl asigură ea. Rămâi - în orice caz până după Crăciun, sau altfel ne certăm. Ne-am înțeles?

Glasul i se îmblânzise.

— Ești prea bună! cedă el. Nu pot să mă ceri cu dumneata. Dar mi-e greu să primesc...

— Oh, izbucni ea, trecând la expresii mai vulgare»

mândria asta prostească-mi face greață. Asta numești dumneata prietenie? Și-acum, șterge-o! Cum vrei să-mi iasă bună plăcinta când îmi stai pe cap?

IV.

După trei zile norocul îi surâse din nou lui Chirac „care găsi o altă slujbă la *Journal des Débâts*: De fapt, într-un fel i-o găsiseră prusacii. Faimosul cronicar Pavenneville, unul din marii ziariști ai timpului, răcise în timp ce-și făcea datoria în gărzile naționale și murise de pneumonie. Vremea era din nou aspră; soldații înghețau de moarte la Aubervilliers. Postul lui Payenneville fu preluat de un alt ziarist, al cărui post îi fu oferit lui Chirac. Acesta se grăbi să-i comunice Sophiei vestea cea bună, fără să-și ascundă satisfacția.

— Dumneata, cu surâsul dumitale! zise ea enervată. Nimeni nu-ți poate refuza nimic!

Se purta de parcă i-ar fi fost silă de el. îl umilea. Dar aerele de persoană importantă pe care și le dădea față de ceilalți chiriași, de când făcea parte din colectivul redacțional de la *Débâts*, erau comice prin candoarea lor. În aceeași zi, Cartier o anunță pe Sophia că nu va mai sta la ea. Era un om destul de bogat; dar obiceiurile care-i dăduseră posibilitatea să dobândească independență în profesiunea nesigură de ziarist nu-i îngăduiau să cheltuiască o centimă mai mult decât era absolut necesar, acum când nu câștiga nimic. Se hotărâse să se mute ia-o soră a lui, văduvă, obișnuită cu economia așa cum este ea înțeleasă în Franța, și care trăia din proviziile de cartofi și de vin.

— Poftim, zise Sophia, m-ai făcut să pierd un chiriaș!

Și susținu răspicat, mai în glumă, mai în serios, că bietul Cartier pleca fiindcă nu mai putea suporta îngâmfarea copilăroasă a lui Chirac. Schimbul de vorbe usturătoare deveni acum în casă lucru obișnuit.

În dimineața de Crăciun, Chirac rămase până târziu în pat; ziarele nu apăreau în ziua aceea. Parisul părea cufundat în apatie. Pe la ora unsprezece Chirac veni în „ușa bucătăriei.

— Trebuie să-ți spun ceva, zise el.

Tonul lui o impresiona pe Sophia.

— Intră, răspunse ea.

Intră și închise ușa după el, ca un conspirator.

— Trebuie să avem o mică sărbătoare. Începu el. Dumneata și cu mine.

— Sărbătoare! repetă ea... Ce idee! Cum pot să plec de-acasă?

Dacă ideea nu ar fi ispitit-o în străfundurile inimii, stârnind dorințe și amintiri peste care timpul așternuse uitarea, n-ar fi început prin a găsi tot felul de piedici; ar fi refuzat categoric.

— Nu-i nimic, hotărî el. E Crăciunul, și trebuie să discut ceva cu dumneata. Nu putem vorbi aici. N-am avut o discuție mai ca lumea de când ai fost bolnavă. O să vii cu mine să prânzim la un restaurant.

Ea râse.

— Și prânzul pentru chiriașii mei?

— O să-l servești puțin mai devreme”. O să ieșim imediat după aceea, și ne întoarcem la timp ca să pregătești cina. E foarte simplu.

Ea clătină din cap.

Ești smintit, zise ea supărată.

— Țin neapărat să-ți ofer ceva, urmă el încruntat, înțelegi? Vreau să iei prânzul cu mine, astăzi. Ți-o cer, și n-ai să mă refuzi.

Era foarte aproape de ea în bucătărioara strâmtă, și vorbea aprig, autoritar, așa cum îi vorbise ea când îl convinsese să stea câtva timp pe credit.

— Ești foarte nemanierat, încercă Sophia să se

eschiveze.

— Dacă sunt mojik, mi-e totuna, susțin eu el intransigent. O să prânzești cu mine; țin mult de tot.

— Cum să mă îmbrac?

— Nu mă privește. Cum crezi.

Era cea mai curioasă invitație la o masă de Crăciun care se putea imagina.

La douăsprezece și un sfert ieșiră împreună, îmbrăcați gros, pe străzile mohorâte. Cerul, cenușiu, prevestea zăpadă. Aerul era mușcător, și totuși umed. Nu se vedea nicio birjă în piațeta în trei colțuri cu care se termina rue Clauzel. Pe rue Notredame-de-Lorette, un singur omnibuz gol se căznea să urce panta lunecoasă; caii alunecau și o porneau iar, numai ca răspuns la șfichiuirile de bici, ce răsunau pe stradă ca într-o pivniță goală. Mai sus, pe rue Fontaine, una dintre puținele prăvălii deschise etala anunțul: „*Mare assortiment de brânzeturi pentru Anul Nou*”. Începură să râdă.

— Anul trecut pe vremea asta, zise Chirac, mă gândeam la un singur lucru - la balul mascat de la Operă. Nu puteam să dorm din pricina lui. Anul ăsta nici măcar bisericile nu sunt deschise. Dar dumneata?

Sophia strânse din buze.

— Nu mă întreba, zise ea.

Își continuă drumul în tăcere.

— Suntem triști cu toții, zise el. Dar nici prusacii, în tranșeele lor, nu pot fi veseli! Le lipsesc și lor familiile, și pomul de Crăciun. Hai să ne veselim!

În Place Blanche și în Boulevard de Clichy nu era mai multă animație decât pe străzile și în piețele mai mici. Nicăieri nu era viață, și nu se auzea aproape niciun zgomot; nici măcar bubuitul tunurilor. Nimeni nu știa nimic; Crăciunul cufundase orașul într-o stare lugubră de deznădejde. Când traversară Place Blanche, Chirac o luă

pe Sophia de braț și, la câțiva «metri mai sus pe rue ilepic, se opri la un mic restaurant, faimos printre cunoscători, căruia-i zicea „Micul Louis”. Intrară, coborând două trepte, într-un local destul de neîncăpător, de un pitoresc sumbru.

Sophia văzu că erau așteptați. Probabil Chirac trecuse i pe acolo în cursul dimineții. Câteva mese în neorânduială! arătau că prânzul fusese servit; într-un colț, însă, era o masă pentru două persoane, dichisită, așa cum se puteai într-un asemenea restaurant; adică, avea o față de masă în carouri albe și roșii, și două bucăți de pânză, alb cu roșu, aproape tot atât de mari ca și fața de masă, împăturite ca șervete și așezate pe două farfurii groase, între tacâmuri solide de oțel; o solniță, din care măcinai sare învârtind de o manivelă, o piperniță, două suporturi de cuțite și două pahare obișnuite. Ceea ce deosebea această masă de una obișnuită era o sticlă de șampanie, precum și două pahare de șampanie. Șampania era unul din puținele articole care se vindeau la vechiul preț în timpul asediului.

Patronul și nevastă-sa mâncau într-un alt colț - doi oameni grași, cu înfățișare neîngrijită, pe care nicio privațiune a asediului nu putea să-i facă să slăbească. Patronul se ridică. Era îmbrăcat ca un Huciătar, cu halat alb și cu boneta de rigoare; numai că era murdar. Totul în local părea neîngrijit, dezordonat și mai mult sau mai puțin murdar, cu excepția doar a mesei pe care aștepta șampania. Și totuși, restaurantul era plăcut, odihnitor. Patronul îi salută ca pe niște adevărați prieteni. Fața-i unsuroasă era onestă; la fel și aceea palidă, obosită, dar mucalită a soției sale. Chirac o salută.

— Uite, zise ea, vorbind din celălalt colț spre un os de pe farfurie, asta-i Diane!

— Ah! Bietul animal! exclamă Chirac cu compasiune.

— Ce vrei? zise patroana. Costa prea mult s-o

hrănesc. Și era atât de *mignonne*! Nu puteam ș-o văd cum slăbește!

— Tocmai îi spuneam neveste-mii, interveni patronul, ce mult i-ar fi plăcut osul ăsta – Diane!

Și izbucni într-un hohot de râs.

Sophia și patroana schimbară un ciudat zâmbet trist auzind această glumă, redescoperită de patron poate pentru a mia oară în timpul asediului, dar pe care el o socotea nouă și nemaiauzită.

— Ei, bine! continuă el confidențial, adresându-se lui Chirac, am făcut rost pentru dumneata de ceva grozav – o jumătate de rață. Și, cu glas și mai scăzut: Și nici n-o să te coste prea scump.

Proprietarii acestui restaurant nu încercau niciodată să obțină mai mult decât un profit modest. Aveau o clientelă regulată, conștientă de valoarea puținilor bani pe care îi avea, în stare de asemenea să aprecieze o masă bună și gustoasă. Patronul ei a și bucătar, și toți i se adresau cu acest titlu – până și nevastă-sa.

— Cum ai izbutit să faci rost? întrebă Chirac.

— Ah! zise patronul, misterios. Mi-a venit un prieten din Villeneuve St. Georges – refugiat, știi. În fine...

Cu un gest al mâinilor dolofane, îi sugeră lui Chirac că nu trebuie să cerceteze mai îndeaproape.

— Într-adevăr! comentă Chirac. Dar e teribil de *ckic*

— Te cred că e *chic*! zise patroana, cu hotărâre.

— E minunat, murmură Sophia, politicos.

— Și apoi o mică salată! zise patronul.

— Bine, dar e – e și mai grozav! zise Chirac.

Patronul îi făcu cu ochiul. De fapt. era un lucru bine știut că în inima orașului asediat se făcea comerț cu legume verzi, proaspete.

— Și apoi, o bucățică de brânză! zise Sophia, imitând puțin tonul patronului, și scoțând de sub pelerină un

pachețel rotund.

Înăuntru era brânză de Brie, într-o stare destul de bună. Valora acum cel puțin cincizeci de franci, deși pe Sophia o costase mai puțin de doi franci. Patroana se alătură soțului ei, și amândoi nu-și mai luau ochii de la minunatul giuvaier gastronomic. Sophia luă un cuțit și tăie o felie pentru masa patroanei.

— *Madame* e prea bună! zise aceasta, surprinsă de atâta nobilă generozitate, ducând darul spre masa ei, așa cum un fox-terrier caută singurătatea cu bucățița cea mai gustoasă.

Patronul radia. Chirac: era încântat. În confortul intim și fără pretenții al micului local, uriașa tristețe năucă a orașului părea uitată, cu totul spulberată.

Apoi patronul aduse o cărămidă caldă pentru picioarele Sophiei. Era mai mult un gest de recunoștință pentru felia de brânză, decât de nevoie, căci localul era bine încălzit; bucătăria se afla chiar lângă restaurant, și ușa dintre cele două încăperi rămânea deschisă; cât despre ferestre, fuseseră bine închise.

— Un prieten de-al meu, zise patronul cu mândrie. pe când le servea o supă cu un aspect greu de descris, un măcelar din Faubourg St. Honoré, a cumpărat cei trei elefanți din Jardin des Plantes cu douăzeci și șapte de mii de franci.

Cei din jur. ridicară din sprâncene. Patronul destupă sticla de șampanie.

Pe când ducea la gură paharul (îi trecuse de mult aversiunea clin tinerețe față de vin), Sophia se văzu într-o oglindă înclinată, care atârna sus, pe peretele din față. Trecuseră luni de zile de când nu-și mai pusese o toaletă elegantă. Imaginea neașteptată, de grație și frumusețe palidă, îi făcu plăcere. Iar efectul imediat ai șampaniei fu de a-i reînnoi în minte o concepție uitată despre

frumusețea vieții și despre bucuriile care-i lipsiseră de atâta vreme.

V

La două și jumătate stăteau singuri în salonașul restaurantului și în mințile lor visătoare și înfierbântate, prea preocupate să-ți țină în frâu trupurile încălzite și destinsse, plutea vag iluzia că restaurantul le aparținea, că erau acasă. Nu mai era restaurant, ci un refugiu și un adăpost împotriva asprimii vieții. Patronul și nevastă-sa moțâiau într-o odaie din fund. Șampania fusese băută; delicioasa brânză mâncată; și acum sorbeau Marc¹ de Bourgogne. Stăteau pe laturile unui colț al mesei, foarte aproape unul de altul, puțin amețiți, plini de bunăvoință și bună dispoziție, cu simțurile mulțumite și totuși în așteptare. Într-o pauză a conversației (care, deși fusese în întregime banală și șchioapă, le părea cea mai plăcută cu putință), Chirac își puse mâna peste mâna Sophiei, care se odihnea moale pe masa plină cu resturi de mâncare. Din întâmplare, ea ai întâlni privirea, deși nu avusese de gând s-o facă. Amândoi se simțiră stânjeniți. Pe chipul lui îngust, pe care barbișonul îl făcea să pară și mai prelung, se așternuse mai mult ca oricând acea melancolie ce-o făcea totdeauna pe Sophia să se arate față de el mai puțin dârză decât îi stătea în fire. Părea un copil. Și Gerald avea uneori în ochii ei aceeași înfățișare. De fapt, era acum una din femeile care văd în toți bărbații, mai ales când sunt tandri, niște copii incurabili. Nu-și retrăsese mâna în primul moment, așa încât nu și-o mai putu retrage.

Ochii lui limpezi o priveau cu o îndrăzneală timidă.

— La ce te gândești? întrebă ea.

— Mă întrebam ce-aș fi făcut dacă ai fi refuzat să vii.

— Și ce-ai fi făcut?

1 Drojdie (fr.).

Comună-la partea de sud a Parisului.

— Cred că ceva îngrozitor, i răspunse el, cu importanța pe care și-o dă un om când se află în domeniul supoziției pure. Se aplecă spre ea și zise cu glasul schimbat, mai îndrăzneț: Scumpa mea prietenă...

Era plăcut; simțea o dulceată care o încălzea la focul ispitei. În clipa aceea i se păru singura plăcere adevărată de pe lume. Trupul ei părea să spună celuilalt trup: „Sunt gata!” Trupul ei părea că-i spune celuilalt: „Uită-te în sufletul meu. Nu mă jenez de tine. Uită-te și vezi tot ce se află acolo”. Vălul convenționalismului părea să fi fost sfâșiat. Se purtau de parc-ar fi fost doi amănți, între care o singură privire poate cuprinde tainele trecutului și făgăduielile viitorului. Din punct de vedere moral, în clipa aceea ea era amanta lui.

El îi lăsă mâna și o cuprinse cu brațul pe după mijloc.

— Te iubesc, șopti cu o mare emoție în glas.

Chipul ei se schimbă, înăsprindu-se.

— Nu trebuie să faci asta, zise ea dintr-odată, rece, ostilă, dură.

Îl privi încruntată. În fața privirii lui surprinse, se înverșună să nu-și descrețească nicio cută de pe frunte. Și totuși, nu voia să-l respingă. Instinctul care îl respingea nu se afla sub controlul ei. La fel ca timidul care refuză o invitație deși e dornic s-o - primească, tot astfel, dar nu din timiditate, ceva o împingea să-l refuze pe Chirac. Dacă munca istovitoare și nervii încordați din cale-afară nu i-ar fi amortit dorințele, poate că urmarea ar fi fost cu totul alta.

Chirac. la fel ca și cei mai mulți bărbați care au avut de-a face cândva cu o femeie slabă, își închipuia că înțelege profund toate femeile. Privea femeile la fel cum occidentalul îi privește pe asiatici, ca o rasă aparte, misterioasă. dar tare poate fi înțeleasă prin aplicarea câtorva principii de bază din psihologie. În plus, era un om

serios, minat de un imbold puternic și era cinstit. Continuă, retrăgându-și respectuos și supus brațul.

— Scumpă prietenă, stăruie cu neînfricăată încredere, știi doar bine că te iubesc.

Sophia clătină din cap nerăbdătoare, întrebându-se tot timpul ce oare o împiedica să se arunce în brațele lui. Știa că se poartă cu cruzime schimbându-și astfel brusc atitudinea; dar nu putea face nimic. Și îi părea grozav de rău pentru el.

— Am fost foarte buni prieteni, zise Chirac. Întotdeauna te-am admirat nespus. N-am crezut că o să îndrăznesc – să te iubesc, până în ziua când l-am auzit pe bătrânul acela ticălos de Niepce făcându-ți avansuri. Atunci, văzând cum mă tortura gelozia, am știut că te iubesc. Din clipa aceea, nu m-am mai gândit decât la dumneata. Îți jur că dacă n-o să fii a mea, s-a sfârșit cu mine! Definitiv! N-am întâlnit niciodată o femeie ca dumneata! Atât de dârză, mândră, bună și frumoasă! Ești extraordinară, da, extraordinară! Nicio altă femeie n-ar fi putut să iasă dintr-o situație atât de imposibilă, cum ai făcut dumneata după ce a plecat Gerald. Pentru mine, ești o femeie unică. Sunt foarte sincer. În afară de asta, știi... Scumpa mea prietenă!

Sophia scutură însă din cap, pățimaș.

Nu-l iubea. Recunoștea însă că era mișcată. Și ar fi vrut să-l iubească. Ar fi vrut să-i cedeze, doar plăcându-l, și să-l iubească după aceea. Dar înverșunarea aceea instinctivă o reținea.

— Nu trebuie să-mi dai răspuns acum, continuă Chirac. Lasă-mă să nădăjduiesc.

Gesturile și tonul lui, teatrale, latine nu-i treziră decât milă.

— Sărmanul meu Chirac! murmură cu milă în glas, și începu să-și pună mânușile.

— Am să aştept! stăruie ei.

Sophia strânse din buze. Cu un gest nestăpânit, el o cuprinse de mijloc, dar ea îşi trase obrazul într-o parte, smucindu-se. Acum nu mai era aspră, mei mânioasă, şi năucit de mila pe care o citea pe faţa ei, îi dădu drumul.

— Sărmanul meu Chirac, repetă ea, n-ar fi trebuit să vin. Acum plec. E zadarnic. Crede-mă.

— Nu, nu! şopti el sălbatic.

Sophia se ridică şi, în mişcarea bruscă pe care o făcu, masa fu împinsă cu zgomot pe duşumea. Tulburătoarea vrajă a simţurilor se rupse ca o coardă întinsă, şi scena se sfârşi. Patronul, trezit din aţipeală, se apropie poticnindu-se. Mâhnit, Chirac nu avu altceva de făcut decât să plătească. Era descumpănit.

Ieşiră din restaurant tăcuţi, cu un aer ridicol.

Înserarea se lăsa pe străzile mohorâte, şi lampagiii aprindeau mizerabilele felinare cu petrol, care le înlocuiseră pe cele cu gaz aerian. Pe străzi nu erau decât ei doi şi lampagiii; apoi trecu un omnibuz. Atmosfera sumbră era îngrozitor de jalnică. Tăcerea universală părea să fie tăcerea disperării. Cufundată în durere, Sophia se gândea istovită la problema deznădăjduită a existenţei. I se părea că ea şi cu Chirac creaseră această durere din nimic, şi totuşi era o durere fără leac!

CAPITOLUL VII

REUŞITA

I

Într-o noapte, Sophia stătea trează în odaia pe care Cartier o eliberase de curând. Acest personaj tăcut şi şters venise şi plecase, nelăsând aproape nicio urmă în odaie ori în amintirea celor care trăiseră în jurul lui în casă. Sophia se hotărâse să coboare de la etajul şase, în parte pentru că tentaţia unei odăi spaţioase, după luni de zile petrecute într-o chichinească, era destul de mare; dar mai ales pentru

că în ultima vreme era mereu silită să-și baricadeze ușa odăiței cu un scrin, din cauza avansurilor unui nou chiriaș de la etajul șase. Era zadarnic să se plângă portarului; singurul argument puternic rămânea scrinul, și chiar și acesta era mai șubred decât ar fi dorit Sophia. Așa că, până la urmă, revenise în apartament.

Auzi deschizându-se ușa de la intrare, care apoi în trântită nervos. Pocnetul l-ar fi trezit cu siguranță pe domnul Niepce și pe prietenul lui, dacă n-ar fi dormit atât de profund, sforăind cu o netulburată regularitate. Până la ea răzbătura niște foșnete, apoi se auzi scăpărând un chibrit și pași furișați pe coridor, căutând să nu facă zgomot. Dar, cu toate precauțiunile, se mai trânti o ușă. Fără îndoială era cineva care n-avea cea mai mică aptitudine naturală de a pătrunde pe furiș. Pendula din odaia domnului Niepce, care prin grija băcanului mergea acum bine. bătut ora trei, cu un clinchet delicat...

De câteva zile, Chirac era ocupat în mod misterios până noaptea târziu la biroul ziarului său. Nimeni nu știa ce făcea; păstra cel mai mare secret și-i spusese Sophiei doar că va veni cită va vreme acasă pe la ora trei noaptea. Și ea se îngrijise să-i lase în odaie cele trebuincioase ca să-și pregătească o masă frugală. Firește, Chirac protestase, cu încăpățânarea irațională a celor plăpânzi, care susțin că pot sfida legile firii. Dar protestase zadarnic.

Din ziua aceea de Crăciun, purtarea lui o înspăimântase pe Sophia, în ciuda tendinței ei de a înăbuși din fașă orice alarmă falsă. Nu mânca aproape nimic și umbla cu o figură „de om chinuit care va muri de inimă rea. Era o schimbare cu adevărat tragică. Și în loc. ca timpul să îndrepte lucrurile, starea lui se înrăutățea. „Oare eu sunt de vină? se întreba Sophia. Imposibil să fi făcut eu așa ceva! E absurd și ridicol sse poarte astfel!” înclina când spre milă, când spre dispreț; uneori se condamna pe

ea, alteori pe el. Când vorbeau, erau stânjeniți, ca și cum unul din ei ar fi săvârșit ceva rușinos, care nici nu putea fi pomenit. Atmosfera din apartament era de-a dreptul sinistă. Sophia nu-i putea oferi o ceașcă de supă, fără să se întrebe cum se va uita la ea sau dacă îi va ocoli plivirea, și fără să-și pregătească dinainte gesturile și vorbele. De stingheriți ce erau, viața ajunsese un coșmar.

„În sfârșit, și-au demascat bateriile!” exclamase Chirac cu o velelie penibilă, la două zile după Crăciun, când asediatorii reîncepuseră canonada. Încerca să imite strania bucurie generală a orașului, trezit din apatie de bubuitul familiar al tunurilor; dar efectul era jalnic. Sophia condamna nu numai eșecul imitației lui Chirac, dar și ceea ce imita. „Copilării!” își zise ea. Totuși, oricât ar fi disprețuit comportarea plină de slăbiciune a lui Chirac, era adânc impresionată și sincer uimită de gravitatea și persistența simptomelor. „Cred că era de multă vreme îndrăgostit de mine, gândi ea. Doar n-a putut să-și piardă mințile în halul ăsta într-o zi sau două! Dar n-am observat nimic. Nu; categoric n-am observat niciodată nimic!” Și întocmai cum purtarea ei din restaurant îi zdruncinase lui Chirac încrederea în cunoașterea sexului opus, la fel acum purtarea ciudată a lui Chirac i-o zdruncina pe a ei. Era luată prin surprindere, îi era teamă, deși se prefăcea că nu-i este.

Retrăise de nenumărate ori scena din restaurant. Se întrebase de nenumărate ori dacă într-adevăr nu se așteptase ca el să-i facă declarații de dragoste acolo. Nu putea spune exact când începuse să aștepte o declarație; dar probabil cu mult timp înainte de sfârșitul mesei. O prevăzuse, și ar fi putut s-o oprească. Dar n-a oprit-o. Fusese curioasă să vadă ce va face nu numai el, clar și ea – și de aceea îl încurajase în mod tacit. Se întrebase nu o dată de ce l-a respins. I se părea straniu că l-a respins.

Oare pentru că era măritată? Avea oare scrupule morale? Sau pentru că pur și simplu nu ținea la el? Ori pentru că nu putea să țină la nimeni? Nu cumva felul lui înflăcărat de a-și manifesta dragostea îi jignea calmul britanic? Și era oare încântată sau dezamăgită de faptul că nu-și reînnoise asalturile? Nu putea răspunde. Nu știa.

Tot timpul însă știa că tânjește după dragoste. Numai că ea înțelegea altfel dragostea: un sentiment pașnic, echilibrat, oarecum sever, și deasupra capriciilor, a dispozițiilor, a mângâierilor și a tuturor contactelor pur carnale. Nu că ar fi socotit că disprețuiește aceste lucruri (deși le disprețuia)! Ceea ce dorea era o dragoste preamând ră și prea independentă ca să-și arate pe față bucuria sau durerea. Nu-i plăcea să se facă zarvă în jurul sentimentelor. Și chiar și în dăruirea cea mai intimă, ar fi avut rezerve și s-ar fi așteptat la rezerve, bizuindu-se pe puterea de discernământ a iubitului ei și a ei! Trăsătura fundamentală a firii ei era o trufașă independență morală, și această calitate o admira ea cel mai mult și la ceilalți.

Chirac nu se dovedise în stare să se bizuie pe propria lui mândrie care i-ar fi dat tăria să facă față refuzului ei; ceea ce ucisese treptat în ea dorința de dragoste pe care i-o trezise și care câteva zile mai pâlpâi hrănită de imaginație și regrete. Sophia văzu tot mai limpede că fără să știe de ce, avusese dreptate când îl respinsese. Și atunci când, totuși, o mai încercau regrete, se consola zicându-și „Nu trebuie să mă necăjesc cu astfel de lucruri. Nu merită. La ce bun? Și așa viața-i destul de complicată! Nu, nu! Rămân cum sunt. În orice caz, acum știu cum stau lucrurile. Se gândea că situația ei financiară e îmbucurătoare și că în curând va avea un venit suficient și constant. Și o cuprindea un ușor tremur de neribdare în fața nesfârșitei și uriașei absurdități a asediului.

Dar atunci când Chirac era de față tot stingherită se

simțea.

Stând așa întinsă pe pat, aștepta zgomotele obișnuita care însoțeau ultimele gesturi ale lui Chirac înainte de a se urca în pat. Totuși, urechea ei nu prinse niciun zgomot venind din odaia lui. Apoi i se păru că simte miros de ars. Se ridică în capul oaselor și ascultă cu atenție, tulburată și îngrijorată. Se convinse imediat că mirosul de ars nu era doar închipuire. Prin întunericul din odăi-l, cotrobăi înfrigurată după chibriturile de pe noptieră și, în graba ei, trânti sfeșnicul și chibriturile pe jos. Smulse halatul, care era întins pe pat, și-l aruncă pe spate, îndreptându-se spre ușă în picioarele goale. Găsi ușa, dar pe coridor nu putu desluși la început nimic; apoi, zări o fâșie subțire de lumină, sub pragul ușii lui. Chirac. Mirosul de ars era acum mai puternic. Sophia, sigură că a luat foc ceva, se îndreptă spre fâșia de lumină, bâjbâi după clanță cu mâna întinsă și deschise ușa. Nu-i trecu prin minte să strige și să întrebe ce s-a întâmplat.

Nu ardea nimic, dar din clipă în clipă focul putea să izbucnească, Sophia lăsase pe masa de la picioarele patului lui Chirac o lampă de gătit și o ulcică cu supă. Tot ce avea el de făcut era să aprindă lampa și să pună ulcica la încălzit, într-adevăr, aprinsese lampa, după ce mai întâi ridicase fitilul dublu, și apoi se prăbușise, așa cum era, pe scaunul de alături, și adormise imediat cu capul pe masă. Nu pusese ulcica pe lampă; nu coborâse fitilul, iar flăcările, învăluite într-un fum negru și gros, se prelingeau pâlpâind la câțiva centimetri de părul lui răvășit. Pălăria i se rostogolise pe jos; era îmbrăcat cu paltonul și avea într-o mână mănua de lână; cealaltă mănua se odihnea pe un genunchi. În odaie ardea și lumina.

Sophia se apropie repede, călcând tiptil, și cu mâna întinsă răsuci în jos fitilul; funigiei de funingine cădeau pe masă; din fericire, ulcica era acoperită, căci altminteri

supa n-ar mai fi fost bună de nimic.

Imaginea lui Chirac constituia un spectacol sfâșietor, și Sophia simți o emoție adâncă și dureroasă. Probabil că era sfârșit, frânt din cauza lipsei de somn. Nu era în stare să ducă o vistă regulată, nu știa să aibă grijă de sine. De cinci se culca mereu la trei noaptea, continua să se scoal' tot ca de chic-ei. Arăta ca un cadavru; dar un cadavru trist, jalnic. Era ceață afară, și în barbișonul lui pestriț străluceau picături de umezeală. Uitându-se la el, Sophia avu impivslu că vede un câine sleit de puteri, care nu mai v în stare hiei să se miște. În felul cum stătea, fiecare amănunt sugera un animal bătut – până și pleoapele palide, supte, ori degetele care-i atârnavu moi. Chipul lui exprima o tristețe infinită. Cerșea milă, ca orice față adormită, lipsită de apărare; Sophiei fața lui i se păru teribil ele neajutorată, expusă primejdiilor, patetică. îi evoca tainele lăuntrice ale vieții, amintindu-i că omul păsește tot timpul pl o crustă subțire peste abisuri înfricoșătoare. Nu începu să tremure; dar sufletul i se înfiora.

Așeză mecanic oala pe lampă, și zgomotul îl trezi pe Chirac. Gemu. La început n-o observă. Când văzu că cineva se uită în jos la el, nu-și dădu seama imediat cine era. își frecă ochii cu pumnii ca un copil mic* și se îndreptă în scaun, care scârțâi.

— Ce-i? întrebă el. Oh, *madame*, îți cer iertare. Ce s-a întâmplat?

— Erai cât p-aei să dai loc la casă, zise ea. Am simțit miros de fum, și am intrat. Am venit tocmai la timp. Acum nu mai e nicio primejdie. Dar, te rog, ai grijă.

Și o porni spre ușă.

— Dar ce-am făcut? întrebă el, clipind des.

Sophia îi explică. El se ridică de pe scaun, însă se clătină pe picioare. La stăruințele ei de a se așeza la loc, o

ascultă ca într-un vis.

— Acum pot să plec, zise ea.

— Așteaptă o clipă, murmură Chirac. Îți cer iertare. Nu știu cum să-ți mulțumesc. Ești într-adevăr prea bună. Vrei să mai stai o clipă?

Glasul lui o implora. O privea, puțin orbit de lumină și de prezența ei. Lampa și luminarea lumineau ca într-un decor de teatru partea de jos a chipului ei, pe fondul mai întunecat al halatului de flanelă albastră; dantela gulerului arunca o umbră irizată pe obraz. Era îmbujorată la față, iar părul îi cădea pe spate, despletit. În fața unei astfel de făpturi care apăruse în odaia lui, era evident că bietul om nu putea să-și revină din uimire.

— Ce mai vrei - acum? întrebă ea.

Accentul ușor batjocoritor cu care spuse „acum” îi trăda gândul. Priveliștea pe care o oferea Chirac o mișca și o înduioșa. Dar compătimirea era doar învelișul disprețului pe care i-l trezea. Nu era o femeie care să admire slăbiciunea. Nu putea să simtă decât milă amestecată cu dispreț. Îi venea să-l trateze ca pe un copil. Nu avea pic de demnitate bărbătească. I se părea că, dacă până acum nu fusese sigură că nu-l putea iubi, acum dobândise această certitudine. Era aproape de el... Vedea rănile unui suflet care nu și le putea ascunde - și ea nu putea suferi această imagine. Era o fire dură. Nu voia să facă nicio concesie. Și duritatea ei o incinta. Disprețul - un dispreț plin de bunăvoință, blând, iertător - iată ce ascundea mila ei. Dispreț pentru neputința lui de a se stăpâni, care dusese la această rapidă degradare a unui bărbat, devenit o victimă chinuită! Dispreț pentru lipsa de perspectivă cu care exagera o simplă pasiune de moment, făcând-o să umple întregul orizont al vieții! Dispreț pentru că se lăsa înrobit ca o femeie de sentimente! Simțea că ar fi putut să i se dăruiască lui Chirac, așa cum dăruiești o jucărie unui

copil. Dar ca să-l iubească...? Nu! Era conștientă că-i e cu mult superioară, căci își dădea seama de libertatea pe care ți-o dă un spirit puternic.

— Voiam să-ți spun, zise el, că plec.

— Unde? întrebă ea.

— Plec din Paris.

— Pleci din Paris? Cum?

— Cu balonul! Jurnalul meu... E o chestiune extrem de importantă. Înțelegeți... M-am oferit singur. Ce vrei să faci?!

— E foarte primejdios, spuse ea, așteptând să vadă dacă își va lua aerul stupid al unuia care nu știe ce-i frica.

— Oh! murmură bietul om cu înfumurare, pocnind din degete. Nu-mi pasă. Da, e primejdios. E foarte primejdios! repetă el. Dar ce vrei...? pentru mine...!

Sophia ar fi vrut să nu fi pomenit de primejdie. Suferea văzându-l ce ușor cade pradă disprețului ei ironic.

— Plec poimâine seară, zise el. Din curtea Gării de Nord. Aș vrea să vii ca să mă vezi plecând. Țin foaște mult să vii și să mă vezi plecând. I-am rugat pe Cartier să te însoțească.

Parcă ar fi spus: „M-am oferit spre a fi martirizat, și-i trebuie să asisti la acest spectacol”.

Simți că-l disprețuiește și mai mult.

— Oh! Fii liniștită, urmă el. N-o să te mai sâcâi. N-o să-ți mai vorbesc niciodată despre dragostea mea. Te cunosc. Știu că ar fi zadarnic. Dar nădăjduiesc că o să vii să-mi urezi *bon voyage*.

— Firește, dacă ții atât de mult, spuse Sophia cu o nepăsare plină de voioșie.

El îi luă mâna și i-o sărută.

Cândva, îi plăcea să-i sărute mâna. Dar acum nu-i mai plăcu. I se părea ceva isteric și fără rost. Își simți picioarele reci ca de piatră pe dușumea.

— Te las acum, zise ea. Te rog, mănâncă-ți supa.
Și plecă, nădăjduind că el n-o să se uite la picioarele ei.

Îi

Curtea Gării de Nord era luminată de lămpi cu petrol luate de la locomotive; oglinzile lor argintate reflectau raze puternice care învăluiau de pretutindeni partea de jos a imensei mase galbene a balonului partea superioară se legăna încoace și-ne-olo, greoaie și gigantică, în bătaia vântului. Era un balon destul de mic, comparat cu celelalte baloane, daipărea monstruos așa cum se legăna peste siluetele omenеști ce se agitau sub el. Frângliile se profilau pe mătasea galbenă până în partea lui cea mai umflată, dar mai sus totul era vag; până și spectatorii mai depărtați nu puteau desluși bine unde se termina uriașa sferă și unde începea cerul întunecat. Nacela, ținută cu funii legate de țărushi, se agita câteodată mai tare, și atunci se ridica cu câțiva centimetri de la pământ. Balonul, înconjurat din toate părțile de arhitectura sumbră și severă a clădirilor gării, nu avea decât o singură cale de scăpare.

Peste acoperișurile clădirilor, care înăbușeau zgomotele orașului, se auzea bubuitul neregulat al tunurilor. Obuzele cădeau în cartierele de sud ale Parisului, poate fără stricăciuni prea mari, dar făcând uneori ravagii când se prăbușeau peste vreo locuință. Parizienii erau încredințați că, din răutate, prusacii ținteau dinadins spre spitale și muzee; și când se întâmpla ca un copil să fie sfârtecat în bucăți, comentariile lor nerostite asupra sălbăticiiei prusacilor erau amare. Chipurile lor spuneau: „Barbarii ăștia nu ne cruță nici măcar copiii!” Se distrau creând un fel de bursă a obuzelor, evaluând mai mult un obuz neexplodat decât unul explodat, și modificând tariful în funcție de stocul existent. Și cum piața de vite era pustie, și piața de legume la fel, iar

animalele nu mai pășteau iarba din parcuri, și cele douăzeci și cinci ele milioane de șobolani din metropolă erau prea numeroși ca să trezească interesul spectatorilor, iar Bursa era practic părăsită, traficul cu obuze menținu viu instinctul mercantil gata să dispară în această sumbră perioadă. Dar efectul asupra nervilor era dezastruos. Nervii tuturor erau încordați tot timpul. Furia izbucnea pe neașteptate din râsete, și loviturile din mângâieri. Această consecință indirectă a bombardamentului se putea observa în mod deosebit la grupul celor care se aflau în jurul balonului. Fiecare dintre ei se purta de parcă își păstra cu greu cumpătul în împrejurări cât se poate de grele. Priveau cu toții neîncetat spre cer, deși nu puteau zări nimic decât conturul șters ai vreunui nor fugar. Dar bubuitul venea ele acolo, dinspre cerul acela; obuzele care cădeau pe Montrouge 1 veneau dinspre cerul acela; balonul într-acolo avea să se urce; balonul se va înălța spre locurile acelea tainice, și va înfrunta primejdii, va trece peste încercuirea de foc și de sălbăticie.

Sophia stătea deoparte împreună cu Cartier. Acesta o întovărășise până într-un anumit loc, sub galeria de coloane, și-i spusese să rămână acolo. După ce o adusese și o sfătuisese să nu se îndepărteze, păru să considere că rolul său se încheiase și nu mai scoase o vorbă. Cu jobenul înalt pe care-l purta întotdeauna și un pardesiu subțire și demodat, cu gulerul ridicat, avea o figură de-a dreptul grotescă. Din fericire, noaptea nu era prea friguroasă, căci altfel ar fi înghețat tun, așa cum stătea nemișcat lângă grupul oamenilor înfierbântați. În curând Sophia uită de prezența lui. Se uita la balon. Un bătrân cu înfățișare aristocratică stătea rezemat de nacelă, cu ceasul în mână; din când în când se încrunta sau bătea din picior. Un marinar bătrân, care-și fuma liniștit pipa, se plimba în jurul balonului, fără să-l slăbească din ochi; la un moment

dat se cățara pe frânghii, și apoi sări în nacelă, de unde aruncă furios un sac pe care cineva îl pusese înăuntru. Dar în cea mai mare parte a timpului era calm. Alte persoane oficiale umblau aferate în jur, vorbind și gesticulând; și câțiva muncitori așteptau liniștiți să primească ordine.

— Unde-i Chirac? strigă brusc bătrânul cu ceasul în mână.

Câteva glasuri îi răspunseră ceva pe un ton respectuos, și un om alergă în întuneric cu o misiune.

Apoi apăru și Chirac, nervos, stingherit, agitat. Era îmbrăcat într-o haină de blană, pe care Sophia nu i-o mai văzuse, și ținea în mână o colivie cu șase porumbei alb;, care se agitau neliniștiți înăuntru. Marinarul luă colivia, și toate persoanele oficiale se strânseseră în jur ca să cerceteze minunatele păsări de care pare-se că depindeau treburi importante. Când grupul se împrăstie, marinarul tocmai se aplecase peste marginea nacelei, așezând cu grijă înăuntru colivia. Apoi se urcă în nacelă, continuând să-și fumeze pipa, și se așază neglijent pe împletitura de nuiele. Omul cu ceasul în mână stătea de vorbă cu Chirac; Chirac dădea tot timpul din cap, părând să spună: „Da, domnule! Perfect, domnule! Înțeleg, domnule! Da, domnule!”

Deodată Chirac se întoarse spre nacelă și puse o întrebare marinarului, care clătină din cap. La care Chirac făcu un gest de disperare umilă către omul cu ceasul în mină. În clipa aceea întreaga mulțime începu să se frământa.

— Proviziile! strigă omul cu ceasul. Proviziile, pentru Dumnezeu! Trebuie să fie cineva idiot ca să uite de provizii! Doamne-Dumnezeule!

Sophia zâmbi văzând agitația, fiindcă-și dădea seama că lipsa de organizare făcuse ca nimeni să nu se gândească la alimente. Căci pare-se proviziile nu numai că fuseseră uitate; clar nici măcar nu se gândise careva la ele. Nu

putea să nu-i disprețuiască pe toți acești bărbați aferati și plini de importanță, cărora nu le trecuse cătuși de puțin prin minte că cei ce navigau cu balonul trebuiau să și mănânce. Se întrebă dacă totul fusese organizat în același fel. După un răgaz ce păru foarte lung, problema proviziilor fu rezolvată, după câte putu să-și dea seama Sophia, mai ales cu prăjituri, cu ciocolată și sticle de vin.

— De ajuns! De ajuns! strigă de mai multe ori cu aprindere Chirac către un grup de oameni care nu păru prea convins.

Apoi privi pe furiș împrejur și, umflându-și pieptul și netezindu-și haina de blană, veni drept spre Sophia. Era limpede că aranjase dinainte cu Cartier locul unde va sta Sophia. Putea uita de hrană, dar nu putea să nu se gândească la locul unde va sta Sophia!

Toți ochii îl urmăriră. Pe întuneric, ochii nu puteau distinge frumusețea Sophiei, dar puteau vedea că era tânără, zveltă și elegantă, și că arăta a străină. Era de-ajuns. Tot aerul păru să vibreze de curiozitatea intensă a ochilor lor. Imediat Chirac deveni eroul unei aventuri palpitate și romantice. Fu numaidecât invidiat și admirat de toate oficialitățile prezente. Cine era femeia? Ce era? O pasiune serioasă sau un simplu capriciu? I s-a aruncat singură în brațe? Pentru că există făpturi încântătoare care se aruncă în brațele unor ființe mediocre, cărora le surâde norocul. Oare era măritată? Artistă? O tânără fată? Asemenea întrebări se zbăteau pe sub pardesie, în timp ce cu toții aveau grijă să se arate cât se poate de corecți și ceremonioși.

Chirac își scoase pălăria și îi sărută mâna. Vântul îi răvăși părul. Sophia observă că avea chipul palid și neliniștit, dar că o făcea pe grozavul căci dorea din tot sufletul săpară viteaz.

— Ei bine, a sosit momentul! spuse el.

— Ați uitat cu toții de provizii? Întrebă ea.

El ridică, din umeri.

— Ce vrei? Nu poți să te gândești la toate.

— Nădărduesc că o să călătorești bine, zise ea.

Își mai luase o dată rămas bun de la el, acasă, și auzise totul despre balon, despre navigatorul-aeronaut și despre pregătiri; așa că nu mai avea nimic de spus, absolut nimic.

Chirac ridică iarăși din umeri.

— Nădărduesc și eu! murmură el, clar pe un ton care voia să spună că n-avea nicio nădejde.

— Vântul nu-i prea puternic? sugeră ea.

O nouă ridicare de umeri:

— Și ce pot să fac?

— Bate în direcția dorită?

— Da, aproape, admise el cu greu... Apoi, însufiețindu-se puțin; Ei bine, *madame*, ai fost extrem de amabilă că ai venit. Țineam foarte mult să vii. Din cauza duminicilor părăsesc Parisul.

Sophia se încruntă auzindu-i vorbele.

— Ah! o imploră el în șoaptă. Nu te încrunta. Zâmbește - în i. Lsi urma urmei, nu-i vina mea. Gândește-te că poate e ultima dată când te văd, ultima dată când te mai privesc în ochi.

Ea zâmbi. Era convinsă de sinceritatea emoției lui, deși o exprima printr-o comportare atât de bombastică. Trebuia să-l scuze în sinea ei pe Chirac. Așa că-i zâmbi ca să-i facă plăcere. Bunul ei simț necruțător putea să-și bată joc, dar avea certitudinea că era personajul principal al unui episod romantic. Balonul care se legăna sumbru Oamenii în așteptare! Misiunea atât de secretă! Și Chirac, cu capul descoperit în bătaia vântului ce avea să-l ducă departe, spunându-i cu accente fataliste că imaginea ei îi pustiise viața - în timp ce, invidioși, alți bărbați le

urmăreau convorbirea! Da, era romantic! Și ea era frumoasă! Frumusețea ei era o realitate activă care rătacea prin lume făcându-i feste, împotriva voinței ei. Gândurile care-i treceau prin minte erau mărețe, splendide – romantice. Și Chirac era cel care le stârnise! Deci, exista o dramă reală, care triumfa asupra absurdităților și meschinărilor întâmplătoare ale situației. Așa că ultimele cuvinte pe care i le adresa lui Chirac fură duioase și încurajatoare.

El se întoarse grăbit spre balon, punându-și iarăși șapca pe cap. Fu primit cu respectul cuvenit celui ce se întoarce dintr-o cucerire. Era consacrat.

Sophia se duse din nou lângă Cartier, care stătuse retras, și începu să vorbească cu el, cu o limbuție stângace. Vorbea fără motiv și aproape fără să știe ce spune. Chirac era smuls din viața ei, la fel cum fuseseră smulse atâtea alte ființe. Se gândi la primele lor întâlniri și la simpatia care îi legase întotdeauna. Acum își pierduse simplitatea, în criza pe care el singur și-o pricinuisese, și astfel scăzuse în ochii ei. Și totuși era hotărâtă să-l privească cu mai multă simpatie, tocmai pentru că scăzuse în ochii ei. Se întrebă dacă Chirac pornise într-adevăr în această aventură din cauza dezamăgirii sentimentale. Se gândi că dacă n-ar fi uitat să învârtă ceasul în noaptea aceea, poate că ar fi continuat să trăiască și azi liniștiți sub același acoperiș în rue Breda.

Navigatorul, care se înfășurase într-o manta mare, se urcă hotărât în năclă. Chirac își și trecuse un-picior peste marginea acesteia și opt oameni stăteau lângă funii, când se auzi tropotul unui cal care apăru la poarta păzită, în timp ce din mijlocul mulțimii, însuflețită brusc, urcă zvon de glasuri. Calul era plin de spumă.

— O telegramă din partea guvernatorului Parisului!

Când ofițerul de ordonanță, înfrânându-și calul, se

apropie de grup, chiar și bătrânul cu ceasul în mână își scoase pălăria. Ofițerul salută și se aplecă să întrebe ceva; la care Chirac răspunse, și apoi, după alt schimb de saluturi, telegrama oficială îi fu înmănată lui Chirac și calul fu îndepărtat de mulțime. Era un lucru emoționant. Cartier se simți mișcat.

— Nu e niciodată prea prompt, guvernatorul. E o calitate! zise Cartier, cu ironie.

Chirac se urcă în nacelă. Și apoi bătrânul cu ceasul scoase o geantă neagră din zona de umbră din spatele său și i-o încredință lui Chirac, care o primi cu deosebit respect și o ascunse. Navigatorul începu să dea ordine. Oamenii de la frânghii se aplecară. Deodată balonul se ridică vreo jumătate de metru și oscilă. Navigatorul continua să strige. Toate persoanele oficiale priveau nemișcate spre balon. Clipa de așteptare se prelungea la nesfârșit.

— Dați drumul cu toții! strigă navigatorul, ridicându-se în picioare și agățându-se de corzi. Chirac ședea jos în nacelă - un morman de blană întunecată cu o mică pată albă pe ea. Oamenii de la frânghii erau un mănunchi de siluete confuze războindu-se cu frânghiile.

Deodată, o parte a nacelei se ridică, și navigatorul fu aproape azvârlit afară. Trei oameni nu reușiseră să dezlege frânghiile într-o parte.

— Dați drumul, mortăciunilor! urlă la ei navigatorul.

Balonul săltă în sus, ca tras de un impuls teribil, venit din cer.

— Adio! strigă Chirac, scoțându-și șapca și fluturând-o. Adio!

— *Bon voyage! Bon voyage!* aclamă mulțimea. Și apoi: *Vive la France!*

Gâtlejurile se strânseră, și până și Sophia simți un nod în gât.

Dar vârful balonului se aplecase, stricându-și forma de pară, și întreaga masă se răsuci năvalnic spre peretele gării, nacela balansându-se sub el ca o jucărie, cu o ancoră atârând din ea. Se auzi un strigăt de spaimă. Apoi uriașa – minge săltă iarăși în sus și trecu peste acoperișul înalt de sticlă, la câțiva centimetri de marginea lui. Aclamațiile se stinseră într-o clipă... Balonul dispăru. Parcă se evaporase, acționat de o forță furioasă și puternică, ce-și pierduse răbdarea să-l tot aștepte. Câteva clipe, pe retina colectivă a spectatorilor dăinui imaginea nacelei înclinată, balansându-se pe lângă acoperiș ca o coadă de zmeu. Și apoi – nimic! Gol! Beznă! Balonul dispăruse în vastul ocean învolburat al nopții, o jucărie în bătaia vântului. Spectatorii auziră din nou bubuitul surd al tunurilor. Acum probabil că balonul zbura nevăzut printre nori, deasupra tunurilor.

Fără să vrea, Sophia își ținu răsuflarea. O senzație înghețată de singurătate, de zădărnicie, îi amorțea întreaga ființă.

De atunci, nimeni nu l-a mai văzut vreodată pe Chirac sau pe bătrânul navigator. Probabil că oceanul îi înghițise. Dintre cele șaiszeci și cinci de baloane care au părăsit Parisul în timpul asediului, despre două nu s-a mai auzit nimic. Acesta a fost primul dintre cele două. În orice caz, Chirac nu exagerase primejdia, deși intenția lui fusese, fără îndoială, s-o exagereze.

Așa s-au terminat aventurile romantice ale Sophiei în Franța. Curând după aceea, germanii au intrat în Paris, prin înțelegere între părți, și și-au făcut un punct de onoare din a vizita Luvrul, iar după aceea au plecat, în mijlocul tăcerii orașului. Pentru Sophia, sfârșitul asediului a însemnat în special scăderea prețurilor. Dar încă înainte ca proviziile din afară să poată ajunge la Paris, vitrinele magazinelor se umplură brusc cu mărfuri care sosiseră – numai negustorii știau de unde! Sophia, cu rezervele din

pivniță, ar mai fi putut rezista încă vreo câteva săptămâni, și era necăjită că nu vânduse mai mult din ele, cât timp valorau aur. Semnarea unui tratat la Versailles reduce valoarea celor două șunci care îi mai rămăseseră, deja aproximativ cinci lire bucata la prețul obișnuit al șuncilor. În orice caz, la sfârșitul lui ianuarie Sophia avea un capital cam de opt mii de franci, plus tot mobilierul apartamentului - și avea și un renume. Toate astea le dobândise singură. Nimic n-ar fi putut distruge esența frumuseții ei, dar arăta sleită și mult mai bătrână. Se întreba adesea când se va întoarce Chirac. Ar fi putut să-i scrie lu': Cartier, sau să întrebe la ziar; clar n-o făcu. Niepet; fu el care dădu într-un ziar peste știrea că balonul lui Chirac eșuase. În clipa aceea, știrea n-o mâHni prea tare: dar după câteva zile începu să simtă surd pierderea; și o simți din ce în ce mai mult, deși niciodată ca o durere ascuțită. Era încredințată că n-ar fi fost niciodată atrasă cu adevărat de Chirac. Continua să viseze, din când în când, la o pasiune așa cum i-ar fi plăcut ei, liniștită, ca un foc molcom într-o cameră frumoasă a unei locuințe bogate și îngrijite.

Tocmai se gândea ce să facă și-și croia tot felul de planuri, spunându-și dacă nu cumva va fi sortită să rămână pe veci în rue Breda, când o prinse Comuna. Fu mai mult intrigată decât înspăimântată de Comună... Pentru mulți.

Comuna a fost o experiență mai grea decât asediul; dar nu pentru Sophia. Ea era femeie, și străină pe deasupra. Niepce fu infinit mai. Îngrijorat decât Sophiasе temea chiar pentru viața lui. Sophia însă risca și ieșea în piață. E adevărat că într-o vreme toți locatarii casei se ascunseseră în pivnițe, și făceau comenzi la măcelar și la alți negustori peste zidul despărțitor, în curtea alăturată care comunica cu o alee. Ciudată existență, și poate chiar plină de primejdii! Dar femeile care au trecut prin ea și au

trecut și prin asediu nu s-au speriat prea tare, decât dacă din întâmplare aveau soți sau amanți care făceau politică activă.

Sophia nu încetă, în cea mai mare parte a anului 1871, să-și câștige existența și să pună bani deoparte. Drămuia fiecare bănuț, și era din ce în ce mai pornită să ceară de la chiriași tot ce puteau plăti. Își zicea în sinea ei că avea măcar scuza că le spunea dinainte, ostentativ, cât costa fiecare lucru. Până la urmă, tot acolo ajungea, dar avantajul era că notele de plată nu provocau discuții. Greutățile începură pentru Sophia când Parisul își relua aspectul normal și viața începu să se desfășoare ca înainte; când toate femeile și copiii reveniră în gările pe care le părăsiseră în mijlocul unei mulțimi ce se îmbulzea dezlănțuită, și case multă vreme închise își deschiseră ușile; când bărbații care un an întreg avuseseră dezavantajele și avantajele de a fi fără soție și familie, ancorară din nou în căminele lor. Sophia nu mai reușea acum să-și închirieze toate camerele. Ar fi putut să le închirieze ușor și încă la prețuri ridicate; dar nu la bărbați fără complicații. Aproape zilnic refuza chiriașe atrăgătoare cu părări frumoase, sau domni chipeși care nu doreau o cameră decât cu condiția să poată oferi ospitalitate unei cuconițe nostime. Zadarnic proclama sus și tare că locuința ei era „serioasă”. Cele mai multe din aceste persoane vesele aveau ambiția să stea într-o casă „serioasă”, pentru că fiecare era convins că, în fond, el sau ea era o persoană „serioasă”, cu totul diferită de restul oamenilor veseli. Această caracteristică ia apartamentului Sophiei, în loc să-i respingă pe candidații nedoriți, mai degrabă îi atrăgea. Nu izbuteau să-și piardă speranța. Li se spunea că nu aveau nicio șansă la camerele Sophiei, clar cu toate astea încercau. Uneori, Sophia se mai înșela, și era din cale afară de neplăcut până când reușea să

îndrepte greșeala. Adevărul era că se săturase până peste cap de rue Breda. Puțini oameni ar fi putut să creadă că pe această stradă exista o pensiune serioasă. Nici poliția nu voia să creadă. Și frumusețea Sophiei era un argument împotriva ei. Pe vremea aceea, rue Breda era poate cea mai faimoasă stradă din centrul Parisului, având reputația de a fi un cuib al imoralității omenеști și creându-și stăruitor un prejudiciu atât de mare, încât treizeci de ani mai târziu autoritățile au fost silite să-i schimbe numele, la dorința negustorilor din cartier. Când Sophia ieșea, pe la ora unsprezece dimineața, cu sacoșă după târguieli, strada era plină de femei care plecaseră cu sacoșele după târguieli. Dar în timp ce Sophia apărea dichisită, de la pălărie până la mânuși, celelalte ieșeau în capot și papuci, sau cu șalul pe umeri și în papuci, coborând direct din cineștie ce paturi și uitând să-și pieptene părul care le cădea peste ochii umflați de somn. În prăvăliile de pe rue Breda, rue Notredame-de-Lorctte și rue des Martyrs, te aflai foarte aproape de instinctele primare ale naturii umane. Era uimitor; era amuzant; era nespus de pitoresc; și universalitatea acestor maniere făcea absurdă orice indignare morală. Dar ambianța nu era în mod categoric una din cele în care o femeie de felul Sophiei, cu educația și firea ei, să poată să-și câștige în tihnă existența, sau chiar să trăiască. Nu putea lupta împotriva întregii străzi. Ea, și nu restul străzii, era deplasată, nelalocul ei. Nu-i de mirare că vecinii înălțau din umeri când vorbeau despre ea! Care femeie frumoasă – în afară doar de o englezoaică smintită – s-ar fi gândit să se stabilească pe rue Breda, și să trăiască acolo ca o călugărită, având pretenția să facă și alții la fel?

Prin ingeniozitatea-i fără seamăn, Sophia reușise să câștige mai mult decât cheltuia, dar cu încetul trebui să recunoască în sinea ei că situația nu mai putea dăinui.

Apoi, într-o bună zi, văzu în *Curierul lui Galignani* un anunț: o pensiune englezească de pe rue Lord Byron, în cartierul Champs-Élysées, era de vânzare. Fusesse a unui oarecare Frensham, și se bucurase de o anumită popularitate înainte de război. Proprietarul și soția lui nu ținuseră totuși seama destul de vicisitudinile politicii din Paris. În loc să pună bani deoparte în timpul cât fuseseră la modă, îi cheltuiseră pe toaletele și bijuteriile doamnei Frensham. Asediul și Comuna aproape că îi ruinaseră. Dacă ar fi avut ceva bani, ar fi putut să-și recâștige faima de altă dată; dar capitalul lor era epuizat. Sophia trimise o ofertă, și soții Frensham se arătară încântați să trateze afaceri cu o cinstită față englezească. Ca mulți englezi trăind în străinătate, erau într-un mod straniu obsedați de ideea că părăsiseră o insulă cu oameni cinstiți, ca să trăiască printre hoți și tâlhari. Dădeau întotdeauna de înțeles că necinstea era necunoscută în Anglia. îi oferiră deci Sophiei, dacă voia să preia contractul, tot mobilierul și vadul pentru zece mii de franci. Ea spuse că nici nu se gândește și că prețul i se pare absurd. Când o întrebară cât ar fi dispusă să dea, refuză să fixeze un preț. La insistențele lor, spuse până la urmă patru mii de franci. La care. îi dădură de înțeles că bine făcuse să ezite, pentru că prețul era ridicol. Și încrederea lor în cinstita față englezească păru să se clatine. Sophia plecă. Când ajunse în rue Bréda, se simți ușurată că nu căzuseră de acord. Nu putea să știe exact ce i se va întâmpla în viitor, dar în orice caz îi părea bine că scăpase de răspunderea pensiunii Frensham. A doua zi dimineată, însă, primi o scrisoare prin care soții Frensham se declarau de acord cu șase mii. Sophia le răspunse că nu e dispusă să dea atât de mult.

Era indiferentă și nu voia să se clintească de la patru mii. Soții Frensham cedară. Îi durea inima, dar cedară. Sclipirea celor patru mii de franci în numerar și libertatea

erau prea îmbietoare.

Astfel Sophia deveni patroana pensiunii Frensham de pe țeapăna și corecta rue Lord Byron. își aduse aproape toată mobila de dincolo, astfel încât odăile în loc să fie cam goale, cum sunt de obicei prin pensiuni, erau supramobilate. La început Sophia se simțea cuprinsă de temeri, căci numai chiria era de patru mii de franci pe an; și prețurile de acolo erau mult mai mari decât în rue Breda. Stătu trează multe nopți fără să poată adormi. Cam două săptămâni după ce se instală pe rue Lord Byron, aproape că nu dormi deloc, și nici nu prea măncă. Reduse cheltuielile la minimum, și adesea o lua pe jos până în rue Breda, unde își făcea cumpărăturile. Se mulțumi cu o femeie cu ziua, tocmită cu șase *sous* pe oră. Și deși clienții erau puțini, ceea ce izbutea ținea de miracol; căci era nevoită să gătească singură.

Patronii de hoteluri și pensiuni din Paris ar fi trebuit să plătească cu aur articolele pe care George Augustus Sala le publicase sub titlul *Parisul din nou el însuși*. Ele treziră curiozitatea englezilor și dorința lor de a vedea scena unor evenimente atât de teribile. Efectul acestor articole fu vizibil imediat.

La mai puțin de un an după achiziția ei i-iscantă, Sophia dobândise încredere, și avea angajate acum două slujnice, pe care le strunea bine, făcându-le să muncească din greu pentru lefuri mici. Avea, de asemenea, un aer de patroană. I se zicea, de altfel, doamna Frensham. Soții Frensham lăsaseră o firmă aurită, „Pension Frensham”, care se întindea peste balcoanele de la două ferestre și Sophia nu o scosese. Încerca adesea să explice că numele ei nu era Frensham; dar în zadar. Fiecare nou client i se adresa, inevitabil și stăruitor cu numele de pe firmă. Era peste puterea de înțelegere generală că patroana pensiunii

Frensham ar putea să poarte alt nume decât acela de

Frensham. Dar mai târziu apărură și obișnuiții pensiunii Frensham. care știau cum o cheamă pe patroană, și erau mândri că știau, deosebindu-se astfel de gloată. Ceea ce o izbea pe Sophia era. uimitoarea asemănare dintre clienții ei. Toți puneau aceleași întrebări, scoteau aceleași exclamații, mergeau în aceleași excursiile întorceau cu aceleași aprecieri, și confirmau părerea generală că străinii sâni niște oameni cu adevărat ciudați. Nu păreau să progreseze niciodată în cunoaștere... Există un flux constant de exploratori din Anglia care trebuiau să fie îndreptați spre Luvru sau spre „Bon Marché”.

Singurul lucru care o interesa pe Sophia era câștigul. Reputația pensiunii ei era bine întemeiată. Ea reuși să o mențină, și. să mențină și prețurile modeste. Adesea era nevoită să refuze clienți. Firește, se arăta binevoitoare și distantă. Le arăta o politețe rigidă și era neclintită față de indezirabili. Ajunse să fie serios convinsă că nu există pe lume o pensiune mai bună decât a ei, și că nici nu mai existase sau va mai putea exista vreodată. Pensiunea ei era o culme a agreabilului și a respectabilității. Predilecția pentru respectabilitate deveni o adevărată manie. Și pensiunea ei nu avea niciun defect. Chiar și mobilierul tipător al doamnei Foucault, cândva privit cu dispreț, se transformase în chip misterios în cel mai; bun mobilier cu puțință; crăpăturile lui erau sacre.

Nu mai auzi nimic despre Gerald, și nici despre familia ei. Printre miile de oameni care au locuit sub acoperișul desăvârșitei ei pensiuni, niciunul n-a pomenit vreodată de Bursley și n-a arătat că ar ști pe cineva dintre cunoscuții Sophiei. Câțiva bărbați au fost destul de isteți ca să o ceară, mai mult sau mai puțin dibaci, în căsătorie, dar niciunul dintre ei n-a fost destul de dibaci ca să-i tulbure inima. Sophia uitase cum arată dragostea. Era o patroană. Era *patroana*: pricepută, stilată, diplomată și cu

o teribilă experiență. Nu exista nicio șarlatanie, nicio josnicie a vieții pariziene pe care să n-o cunoască și căreia să nu-i cunoască leacul. Nimic n-ar fi putut s-o surprindă, și nimeni s-o escrocheze.

Anii treceau și se adunau, un șir lung, «în urma ei. Uneori se gândea, în clipe de răgaz: „Ce lucru ciudat să fiu aici, și să fac ceea ce fac!” Dar ritmul obișnuit al vieții o prindea iarăși. La sfârșitul anului 1878, anul Expoziției, pensiunea mai adăugase un etaj la cel pe care-l avusese înainte, și Sophia făcuse ca cele două sute de lire furate de la Gerald să devină peste două mii.

CARTEA A IV A

CE E VIAȚA

CAPITOLUL I

PENSIUNEA FRENHAM

I

Matthew Peel-Swynnerton stătea în lunga sufragerie a pensiunii Frensham, pe rue Lord Byron, în Paris; și părea deplasat acolo. Era o încăpere lungă de vreo zece metri și lată cam cât țineau cele două ferestre, care luminau îndeajuns jumătatea unei mese foarte lungi, cu capetele rotunjite. Cealaltă extremitate era luminată datorită unei oglinzi mari, într-o ramă de un auriu întunecat, care acoperea o bună parte din peretele opus ferestrelor. Lângă oglindă se afla un paravan pliant, format din patru tăblii; din dosul acestui paravan se auzea zgomotul unei uși care se închidea și se deschidea neîncetat. Pe peretele din stânga ferestrelor se vedeau două uși: una impozantă, vopsită cu o culoare întunecată, o ușă de ceremonie prin care trecea de două ori pe zi o procesiune de persoane sfioase și solemne, mai întâi flămânde și apoi sătule; cealaltă era o ușă mai mică, cu geamuri pictate cu ghirlande ele trandafiri, care nu fusese proiectată odată cu casa, ci fusese tăiată mai târziu, și părea să ducă spre

locuri primejdioase și chiar de rușine. Tapetul și draperiile de la ferestre erau bogate dar austere, închise la culoare și cu un desen straniu. Deasupra ușii celei mari erau prinse niște coarne de cerb. Din loc în loc, atât de sus încât să nu poată fi cercetate, erau atârinate gravuri și picturi în ulei, formând adevărate pete dreptunghiulare pe pereți. Fuseseră prinse cu cuie imense cu floare de porțelan, și păreau să înfățișeze aspectele cele mai maiestuoase ale omului și ale naturii. O gravură, de deasupra căminului și mai aproape de pământ decât celelalte, îl înfățișa fără nicio îndoială pe Țar Louis Philippe și familia sa în atitudini virtuozitate. Sub grupul regal, un uriaș ceas aurit, flancat de brelocuri din aceeași perioadă, arăta ora exactă - șapte și un sfert.

În mijlocul odăii, umplând-o, se întindea o masă albă, uriașă, în jurul căreia nu se vedeau decât capete plecate și spătarele scaunelor. Erau peste treizeci de oameni la masă, și zgomotul discret pe care-l făceau cuțitele și furculițele în farfurii dovedea că erau oameni discreți și corecți. Hainele lor - bluze, taioare și jachete - nu încântau ochiul. Doar doi sau trei erau în haine de seară. Vorbeau puțin, și în general pe un ton temător, ca și cum tăcerea ar fi fost obligatorie. Cineva șoptea câte o remarcă, și apoi vecina sa, frământând absentă pâinea între degete și înălțându-și privirea din farfurie în gol, cântărea conștiințioasă remarcă și șoptea ca răspuns: „Cred că da”. Doar câțiva vorbeau tare și volubil, fiind socotiți prost crescuți de ceilalți, care-i invidiau.

Mâncarea era, pe bună dreptate, principala preocupare. Se mânca așa cum se mănâncă atunci când plătești un preț fix pe zi pentru oricât ai consuma, păstrând regulile jocului. Fără să-și miște capul, comesenii priveau cu coada ochiului, spionând manevrele celor trei fete cu șorturi scrobite care asigurau serviciul. Pentru ei

mâncarea se reducea la șiruri de porții așezate pe tăvi mari de argint, și când una dintre fete se apleca respectuos spre ei legănân'd tava, cântăreau într-o clipă oferta și într-o clipă hotărau dt de mult puteau să ia în mod decent, și în ce măsură puteau practica o libertate de alegere ipotetică. Și dacă, din cine știe ce motiv mâncarea nu-i tenta, sau dacă era cu totul altceva decât se așteptau, se simțeau nedreptățiți» Căci, conform regulilor jocului, nu puteau comanda; acești tigri manierați aveau dreptul să înșface tot ce li se aducea la nas; sau să refuze: atât. Așa că masa era pentru ei o serie nesfârșită de emoții; știau doar că pe ușa zgomotoasă din dosul paravanului apăreau într-una tăvi pline și farfurii curate, și apoi pe aceeași ușă dispăreau tăvi devastate și farfurii murdare. Mâncau cu toții aceeași mâncare în același timp; începeau împreună și sfârșeau împreună. Muștele care dădeau târcoale benzilor de hârtie ce atârnav de candelabru până deasupra vaselor de flori erau mai libere decât ei. Singurul eveniment care mai spărgea monotonia mesei era aducerea întâmplătoare a câte unei sticle de vin pentru vreun oaspete. Primitorul sticlei de vin semna o mică chitanță, și nota apoi un număr pe eticheta sticlei; dar privind numărul și temându-se că, la urma urmei, ar putea fi confundat cu un alt număr de vreo slujnică proastă sau ele un client lipsit de scrupule, rescria numărul pe alt colț al etichetei, cu cifre și mai mari.

Era limpede că Mattliew Peel-Swynnerton nu făcea parte din lumea acestora. Era un tânăr de vreo douăzeci și cinci de ani, nu frumos, dar elegant. Deși nu venise în haine de seară, deși, de fapt, își pusese un costum gri foarte ușor, cu totul nepotrivit pentru cină, era elegant. Costumul era admirabil croit, și aproape nou; dar îl purta de parcă îl avea de când lumea. De asemenea, atitudinea lui rezervată dar lipsită de stângăcie, felul său de a mânui

cuțitul și furculița, distincția cu care transfera mâncarea de pe tăvile de argint în farfuria lui, tonul cu care comanda o jumătate de sticlă de vin – toate aceste amănunte indicau neîndoios celor din jurul mesei că Matthew Peel-Swynnerton le era superior. Unii nădăjduiau că era fiul unui lord, sau chiar un lord. Din întâmplare, era așezat la capătul mesei, cu spatele spre fereastră, și de fiecare parte avea câte un loc gol – situație care, favoriza speranțele. celor ce-l socoteau lord. În realitate, era fiul și nepotul unei întregi familii de fabricanți de ceramică. El observă că uriașa fructieră așezată în centrul mesei era produsă de firma lui. Lucrul îl uimi, căci Peel, Swynnerton & Co., cunoscuți și respectați pretutindeni în cele Cinci Orașe la familia „Peel”, nu-și vindeau mărfurile în magazine de duzină.

Un oaspete întârziat îi făcu pe toți să tresară; era un bărbat între două vârste, gras, fleșcăit, al cărui nas ar fi trezit pe moment sentimente ostile celor ce nu-i consideră pe evrei oameni ca toți ceilalți. Nasul nu-l stigmatiza definitiv ca pe un cămătar și ucigaș al lui Cristos, dar dădea de bănuț. Hainele îi atârnav largi, de parcă n-ar fi fost ale lui. Înaintă cu o siguranță vioaie spre masă, se înclină, puțin prea călduros, în fața câtorva persoane, și se așeză lângă Peel-Swynnerton. Una dintre slujnice îi aduse imediat o farfurie cu supă, și el zise: „Mulțumesc, Marie”, zâmbindu-i. Se vedea că era un „*habitué*”² de-al casei. Din spatele ochelarilor, ochii îi radiau de superioritatea celui ce cunoaște fetele pe nume. Serios handicapat în cursa pentru subzistență, fiind cu două feluri și jumătate în urma celorlalți, îi ajunsese însă repede din urmă; apoi, după această realizare, oftă și îl fixă pe Peel-Swynnerton cu o privire prietenoasă.

— Ah! găfâi el. E neplăcut să vă mai târziu, domnule!

2 Obişnuit (fr.).

Peel-Swynnerton consimți cam în doi peri.

— Nu te deranjează numai pe tine! Deranjează toată casa! Slugilor nu le place!

— Nu, murmură Peel-Swynnerton, îmi închipui că nu.

— În orice caz, nu mi se întâmplă prea des să întârzii, urmă omul. Dar câteodată, n-ai ce-i face. Afacerile! Partea proastă la oamenii de afaceri francezi e că n-au noțiunea timpului. Întâlnirile...! Doamne sfinte!

— Vii des pe-aici? Întrebă Peel-Swynnerton.

Îl detesta pe individ fără să poată spune de ce, poate că din cauză că-și virise șervetul sub bărbie; clar văzu că făcea parte din categoria acelor limbuți de care nu scapi ușor și care până la urmă au câștig de cauză. În afară de aceasta, nefiind el însuși un obișnuit al. Parisului, lipul îi atâta întrucâtva curiozitatea.

— Locuiesc; aici, zise celălalt. Foarte convenabil pentru un burlac, știi. Stau aici de ani de zile. Biroul meu e foarte aproape. Poate că ai auzit de numele meu - Lewis Mardon.

Peel-Swynnerton șovăi. Șovăiala dovedea că nu cunoaște Parisul prea bine.

— Agent imobiliar, adăugă Lewis Mardon în grabă.

— Oh, da, zise Peel-Swynnerton, amintindu-și vag că-i văzuse numele printre reclamele unui chioșc de ziare.

— Cred, urmă domnul Mardon, că numele meu este unul dintre cele mai cunoscute din Paris.

— Îmi închipui, consimți Peel-Swynnerton.

Câteva momente conversația lâncezi.

— Rămâi mult aici? Întrebă domnul, Mardon, care-l cântărise pe Peel-Swynnerton, socotindu-l om de lume înstărit, și mirându-se de prezența lui la masa aceea.

— Nu știu, zise Peel-Swynnerton.

Era o minciună, dar o considera justificată ca să

poată zădărnici curiozitatea vulgară a domnului Mardon – de fapt la ce te puteai aștepta din partea unui tip care-și vâra șervetul pe sub bărbie? Peel-Swynnerton știa exact cât va rămâne. Va rămâne până poimăine; mai avea doar vreo cincizeci de franci în buzunar. Își făcuse de cap în alt cartier al Parisului, și ajunsese la pensiunea Frensham, unde știa că nu putea cheltui mai mult de doisprezece franci pe zi. Pensiunea avea o reputație bună și era destul de aproape de muzeul Galliera, unde copia niște desene; venise la Paris special pentru ele și nu se putea întoarce onorabil în Anglia fără desene. Era în stare să facă prostii, dar știa să dea dovadă și de judecată, și nicio presiune a lipsei tic bani nu l-ar: ti putut sili să scrie acasă să i se trimită banii cheltuiți ca să-și facă de cap.

Domnul Mardon își dădu seama de impasul conversației. Dar, fiind o fire îndatoritoare, încercă imediat în altă direcție.

— Bună mâncarea aici, nu-i așa? sugeră el.

— Foarte bună, zise Peel-Swynnerton sincer. Am fost extrem de...

În clipa aceea, o femeie înaltă, foarte dreaptă, de o vârstă greu de precizat, deschise ușa principală și rămase un moment în prag. Peel-Swynnerton abia avu răgazul să observe că era palidă, bine făcută și că avea părul negru, când dispăru din nou, urmată de un pudel tuns care o însoțea. Cu un gest scurt făcuse semn uneia dintre slujnice, care începu îndată să aprindă becurile de gaz de deasupra mesei.

— Cine-i doamna? întrebă Peel-Swynnerton, fără să-și dea seama că acum făcea el avansuri individului cu plastronul acoperit în întregime de șervet.

— E patroana pensiunii, cin să fie? zise domnul Marcâon, cu glas scăzut, semiconfidențial.

— Oh! Doamna Frensham?

— Da. Dar adevăratul ci nume e Scales, zise domnul Mardon, mândru.

— Văduvă, presupun?

— Da.

— Și ea conduce toată treaba?

— Ea conduce toată comedia, zise domnul Mardon, solemn; și crede-mă că știu ce spun!

Devenise familiar.

Peel-Swynnerton îi respinse încă o dată încercarea de apropiere, privind cu nonșalanță și indiferență spre arzătoarele cu gaz aerian care se aprindeau unul după altul cu un mic pocnet când slujnica apropia lumina. Masa albă străluci și mai albă sub lumina gazului. Cei din capătul mai îndepărtat de fereastră zâmbiră instinctiv, ca și cum ar fi răsărit soarele. Cina avea acum un alt aspect, mai festiv; și cu afirmația repetată că serile se lăsau mai devreme, deși era abia iulie, conversația deveni aproape generală. În două minute, domnul Marclon discuta jovial cu toți comesenii. Cina se termină într-o atmosferă foarte apropiată de veselie.

Matthew Peel-Swynnerton nu putea ieși să se înfrupte din deliciile crepusculare ale Parisului. Dacă nu rămânea la pensiune, nu putea nădăjdui să-și ducă la bun sfârșit convertirea de la nesăbuintă la cumpătare. Așa încât, ieșind cu curaj pe mica ușă ornamentată cu trandafiri, se pomeni într-o curticică acoperită cu geam, în care văzu câteva hârdaie cu palmieri, fotolii de răchită, și două măsuțe; își aprinse o pipă și scoase din buzunar un exemplar din *Arbitrai*. Acestui refugiu i se spunea „pavilionul”; era singura parte a pensiunii unde fumatul nu era socotit fie o crimă, fie o încălcare a bunelor maniere. Peel-Swynnerton se simțea singur. Își zise înverșunat că toate plăcerile erau blestemate ca imediat după aceea să întrebe posac universul de ce plăcerile nu pot dura la

nesfârșit. Doi bătrâni intrară în „pavilion” și își aprinseră tacticos țigările. Apoi își făcu apariția domnul Lewis Mardon și se așază cu îndrăzneală lângă Matthew, ca un bun prieten. La urma urmei, era mai bine decât să stea singur, și Matthew se hotărî să-l suporte, mai ales că domnul Mardon începu fără multe ocolișuri să-i vorbească despre viața din Paris. Subiect irezistibil! Domnul Marclon zise pe un ton monden că viața unui burlac în Paris poate foarte ușor să fie grozav de agreabilă. În ceea ce îl privește, desigur – ei bine, în general, el preferă o viață de felul celei din pensiunea Frensham; și era cel mai bine pentru afacerile sale. Totuși nu putea... recunoștea... Compară avantajele a ceea ce numea el „să-ți faci de cap” în Paris cu echivalentul din Londra. Cunoștințele lui despre Londra erau învechite, și Peel-Swynnerton putu să-l lămurească asupra unor detalii importante. Cunoștințele lui despre Paris erau însă infinit de prețioase și interesante pentru bărbatul mai tânăr, care își dădu seama că avusese până atunci multe păreri greșite.

— Bei un whisky? întrebă deodată domnul Mardon. E foarte bun aici! adăugă el.

— Mulțumesc:! zise tărăgănat Peel-Swynnerton.

Nu putea să reziste tentației de a asculta la cele ce-i spunea domnul Mardon. Curând, după plecarea celor doi bătrâni, ajunseră să-și povestească tot felul de întâmplări în întinericul pavilionului. Apoi, când rezerva de povestiri se sfârși, domnul Mardon plescăi din buze după ultima picătură de whisky și exclamă: „Da!” – ca și cum ar fi dat o confirmare generală tuturor celor spuse.

— Dă-mi voie să-ți ofer și eu unul, zise Matthew. politicos.

Era cel mai puțin clin tot ce putea face...

Al doilea rând de whisky fu adus în „pavilion” de fata căreia domnul Mardon îi spusese Marie. El zâmbi familiar

și o întrebă dacă după o zi de muncă atât de grea nu se va duce îndată să se culce. Fata strâmbă din buze și, înălțând clin umeri, dispăru.

— Arată bine, nu crezi? remarcă domnul Mardon, ca și cum Marie ar fi fost expusă la o expoziție agricolă. Acum zece ani era grozav de proaspătă și drăguță, clar, desigur, o slujbă ca asta te uzează!

— Îmi închipui, zise Peel-Swynnerton, că probabil le place, căci altfel n-ar rămâne – vreau să spun, dacă lucrurile nu stau altfel aici decât în Anglia.

Conversația părea să-l fi stimulat să examineze problema femeii sub toate aspectele, cu o curiozitate filosofică.

— Oh! Le *place*, îl asigură domnul Mardon. ca unul care știe cum stau lucrurile. Și-apoi, doamna Scaies le tratează foarte bine. Știu asta. Ea singură mi-a spus. E foarte pretențioasă (și zicând acestea privi în jur, să vadă dacă pereții n-au urechi) și, pe legea mea, așa trebuie să fie; dar le tratează bine. Nici n-ai crede ce lefuri au – și ce le mai pică deasupra. De pildă, la hotelul „Moscova”... cunoști hotelul „Moscova”?

Din fericire, Peel-Swynnerton îl cunoștea. Fusese sfătuit să-l ocolească, pentru că nu primea decât clienți englezi, dar la pensiunea Frensham găsisese ceva și mai exclusiv britanic decât la hotelul „Moscova”. Domnul Mardon se simți ușurat auzind răspunsul lui afirmativ.

— Acum hotelul „Moscova” este o societate pe acțiuni, zise el; englezească.

— Serios?

— Da. Eu am organizat-o. A fost ideea mea. Un mare succes! De-aia știu totul despre hotelul „Moscova” 4. Și se uită din nou atent în jur. Am vrut să fac același lucru și aici, murmură el, și Peel-Swynnerton fu nevoit să se arate încântat de confidență. Dar ea nici nu vrea să audă. Am

încercat în toate chipurile. Nu vrea! Mare păcat.

— Ar fi rentabil?

— Locul ăsta? Cred și eu! Și să știi că mă pricep. Doamna Scales este una dintre femeile cele mai iscusite pe care le poți întâlni. A făcut o mulțime de bani aici, o mulțime de bani. Și nu văd niciun motiv ca un loc ca ăsta să nu se dezvolte – de cinci ori mai mult... de zece ori. Posibilitățile sunt nelimitate, scumpul meu domn. Nu e nevoie decât de capital. Firește, ea are capital, și ar putea obține și mai mult. Dar, după cum spune, nu vrea să mărească pensiunea. Zice că e tocmai atât de mare cât poate ea s-o conducă. Dar nu-i adevărat. E o femeie care poate conduce orice – e conducătoare înăscută – dar chiar de-ar fi așa, n-ar avea altceva de făcut decât să se retragă – și să ne lase nouă locul și numele. Numele contează. Și datorită ei numele de Frensham înseamnă ceva, ți-o spun eu!

— Pensiunea i-a rămas de la bărbatul ei? întrebă Peel-Swynnerton.

Numele de Scales îl intriga.

Domnul Mardon clătină clin cap.

— L-a cumpărat ea după ce a rămas singură, l-a luat pe nimica toată – o nimica toată! Știu bine, pentru că i-am cunoscut pe soții Frensham.

— Probabil că ești de multă vreme la Paris, zise Peel-Swynnerton.

Domnul Mardon nu putea niciodată să reziste tentației de a vorbi despre el însuși. Povestea lui era extraordinară. Și Peel-Swynnerton, deși îl disprețuia pentru îngâmfarea lui, se simți impresionat.

— Da! zise domnul Mardon la sfârșit, după o clipă ele tăcere, reafirmând totul în general printr-o simplă monosilabă.

La puțin timp după aceea se ridică, spunând că avea

obiceiuri foarte regulate.

— Noapte bună, zise el cu un zâmbet mecanic.

— Noapte bună, îi ură Peel-Swynnerton, încercând să pară prietenș, dar nu reuși.

Intimitatea lor, care apăruse ca o ciupercă, se prăbuși brusc. Părerea nerostită a lui Peel-Swynnerton, în spatele domnului Mardon, era: „Idiotul!” Totuși, cunoștințele lui Peel-Swynnerton fuseseră fără îndoială sporite în cursul serii. Și era încă devreme. Zece și jumătate! La Folies-Marigny, cu arhitectura-i frumoasă și puzderia de toalete albe, cu berea și șampania înspumată, cu muzicanții în haine roșii strânse pe corp, abia începea animația - și era doar la o aruncătură de băț! Peel-Swynnerton își imaginea holul strălucitor, înconjurat de terase - oh, locul celor mai mari nebunii pe care le făcuse. Își mai imaginea și celelalte locuri de petrecere, mai mari sau mai mici, împodobite cu ghirlande de lanterne albe, pe Ctiajaips-Élysées; și aleile întunecoase de pe Champs-Élysées, unde siluete palide și misterioase apăreau tuMjlră t o are în umbra copacilor, în timp ce frânturi de cârâiecc frenetice sau de muzică stridentă se revărsau dinspre restaurante și localuri. Ah, ce-ar mai fi ieșit și ar mai fi cheltuit cei cincizeci de franci pe care-i mai avea în buzunar! La urma urmei, de ce să nu telegrafieze în Anglia după niște bani? „Oh, la dracu’!” își zise el furios, apoi se întinse, căscă și se ridică în picioare. „Pavilionul” era foarte mic, întunecos și trist.

O lampă strălucitoare ardea în hol, luminând puternic fotoliile de răchită, un cufăr legat cu sfoară pe care era lipită o etichetă albastră cu roșu, un barometru Fitzroy, o hartă a Parisului, un afiș colorat al Companiei Transatlantice și boxa de mahon a portăresei din hol. În boxă se afla nu numai portăreasa - o femeie în vârstă cu o bonetă albă deasupra chipului roșu și zbârcit - dar și

stăpâna pensiunii. Stăteau de vorbă cu glas scăzut; păreau să se înțeleagă bine una cu alta. Portăreasa era respectuoasă, dar stăpâna casei se arăta și ea respectuoasă. Holul, cu singura lui lampă arzând liniștit, era scăldat într-o liniște respectabilă - liniștea unei zile de muncă împlinită, de relaxare treptată a încordării, în așteptarea odihnei. Prin simplitatea lui, avu asupra lui Peel-Svvyynnerton efectul unui medicament tonic pentru nervi. În holul acela, deși viața de noapte abia începea afară, părea că sosise miezul nopții, și că doar cele două femei vegheați într-o casă plină de oameni adormiți. Toate istorioarele pe care le povestiseră Peel-Swynnerton și domnul Mardon păzură niște flecăreli jalnice. Peel-Swynnerton simți că avea față de pensiunea aceasta datoria să se retragă la culcare. Mai simți că n-ar fi putut să plece fără să anunțe că ieșea, și îi lipsea curajul de a le spune deliberat celor două femei că ieșea - la ora aceea din noapte! Se trânti într-unul din scaune și încercă pentru a doua oară să răsfoiască *Arbitrul*. Zadarnic! Gândul îi fugea afară pe Champs-Élysées sau privirea i se îndrepta pe furiș spre silueta doamnei Scales. Nu-i putea desluși bine chipul, pentru că se afla în umbra boxei.

Apoi portăreasa ieși din boxă și, ușor adusă din spate, străbătu repede holul; îi zâmbi amabil oaspetelui când trecu pe lângă el, și dispăru în sus pe scări. Stăpâna pensiunii rămăsese singură în boxă. Peel-Swynnerton sări brusc în picioare, lăsând să-i cadă ziarul cu un foșnet, și se apropie de ea.

— Scuzați-mă, zise el respectuos. A venit vreo scrisoare pentru mine în seara asta?

Știa că era imposibil să fi primit vreo scrisoare, căci nimeni nu-i cunoștea adresa.

— Pe ce nume?

Întrebarea era pusă cu o politețe rece, și aceea care

o pusese îl privi drept în față. Era neîndoielnic o femeie frumoasă. Părul începuse să-i încărunțească pe la tâmpile, iar pielea era ofilită și brăzdată de riduri. Dar era frumoasă. Era una din acele femei despre care până la sfârșit un străin va spune: „Când era tânără, cred că merita să te uiți la ea!” – cu un mic regret trecător că femeile tinere și frumoase nu pot rămâne veșnic tinere. Glasul îi era ferm și egal, cu un ton blând, și totuși dur, probabil pentru că avusese de-a face cu toate soiurile de oameni. Avea ochii imparțiali ai celui care judecă mereu. Se vedea că era o femeie mândră, ba chiar semeată, în ciuda politeții ei calculate, plină de grijă. Se vedea că se socotește superioară oricărui oaspete. Ochii ei lăsa să se vadă că trăise și învățase, că știa mai multe despre viață decât oricare om pe care îl întâlnea și că, reușind atât de formidabil în viață avea o teribilă încredere în sine însăși. Dovada reușitei ei era această pensiune fără seamăn. Conștiința acestui lucru i se citea în ochi. În general, Matthew Peel-Swynnerton avea o atitudine îngăduitoare față ție patronii pensiunilor, dar de data asta era ceva mai mult. Era un adevărat respect din partea unui om care, cel puțin pentru moment, se simțea impresionat peste măsură. Plecă ochii în jos când spuse: „Peel-Swynnerton”. Apoi ridică din nou privirea.

Rostise cuvintele stângaci, cu oarecare teamă, ca și cum ar fi știut că se joacă cu focul. Dacă această doamnă Scales era mătușa de mult dispărută a prietenului său Cyril Povey, trebuia să cunoască numele lui, atât de faimos în locurile acelea. Tresărise oare? Dăduse vreun semn de tulburare? La început i se păru că observă pe chipul ei un simptom de emoție, dar după o clipă era sigur că nu observase nimic, și că era o prostie să-și închipuie că dăduse de firul unei întâmplări romantice. Apoi, doamna Scales se întoarse spre raftul de scrisori de lângă ea, și îi

văzu chipul din profil. Îl izbi dintr-odată asemănarea cu profilul lui Cyril Povey; o asemănare categorică, hotărâtă. Nasul și curba buzei de sus erau absolut ale lui Cyril. Matthew Peel-Swynnerton avu un simțământ ciudat. Parcă era un criminal în pericol de a fi prins asupra faptei, și nu putea înțelege de ce se simte așa. Patroana pensiunii se uită în căsuța marcată „P” și apoi în cea marcată „S”.

— Nu, zise ea liniștită, nu văd nimic pentru dumneavoastră.

Cuprins de o bruscă îndrăzneală, zise:

— N-ați avut de curând aici pe cineva cu numele de Povey?

— Povey?

— Da. Cyril Povey, din Bursley - în cele Cinci Orașe.

Matthew Peel-Swynnerton era un tânăr impresionabil, foarte sensibil. Glasul îi tremură când rosti aceste cuvinte. Dar și al ei tremură când răspunse:

— După câte îmi amintesc, nu! Nu! Vă așteptați să-i găsiți aici?

— Ei, nu era ceva sigur, murmură el. Vă mulțumesc. Noapte bună.

— Noapte bună, zise ea, în aparență cu tonul firesc și simplu al stăpânei pensiunii care spune noapte bună la zeci de necunoscuți în fiecare seară.

Peel-Swynnerton porni grăbit pe scări. În sus, și o întâlni pe portăreasă coborând. „Ei, poftim! gândi el. Ce lucru ciudat...!” Și dădea mereu din cap” în sfârșit, găsise ceva *cu adevărat* straniu în panorama vieții. Îi fusese dat să descopere pe legendara femeie care fugise din Bursley înainte ca el să se fi născut, și despre care nimeni nu mai știa nimic. Ce veste pentru Cyrii! Ce episod uluitor! în noaptea aceea aproape că nu putu să doarmă. Se întreba dacă a doua zi va putea să dea ochii cu doamna Scales fără să se simtă stânjenit. În orice caz, fu scutit de încercarea

grea de a da ochii cu ea. Stăpâna pensiunii nu apăru deloc a doua zi; și nici n-o mai văzu până plecă. Nu putu găsi niciun pretext ca să întrebe ele ce nu-și făcea apariția.

Îi

Birja lui Matthew Peel-Swynnerton trase în fața numărului 26 pe Victoria Grove, în Chelsea; sacul lui de voiaj era pe acoperișul trăsurii. Birjarul avea o floare roșie la butonieră. Matthew sări jos din vehicul, ținându-și cu o mână pe cap pălăria de pai. Atingând trotuarul, se stăpâni brusc și deveni de un calm nepăsător. O altă siluetă cu pălărie de pai și în haine cenușii stătea la poarta laterală de la numărul 26 și își aprindea o țigară.

— Bună, Matt! exclamă acesta din urmă, trăgănat și cu un glas voalat, căci continua să țină chibritul la capătul țigării și să pufăie. Ce înseamnă toată agitația asta? Ești tocmai omul pe care doxeam să-l văd.

Aruncă chibritul cu un gest larg al brațului și apucă o clipă mâna lui Matthew, scoțând fumul pe nări.

— Și eu doream să te văd, zise Matthew. Și n-am decât câteva clipe. Sunt în drum spre Euston. Trebuie să prind trenul de douăsprezece și cinci.

Se uita la prietenul său și îi fu eu neputință să găsească o singură trăsătură care să nu semene cu fala doamnei Scales. Până și trupul și-l ținea exact în același fel cum și-l ținuse patroana pensiunii. Iară de-a dreptul uluitor.

— Ia o țigară, îi spuse Cyril Povey, imperturbabil.

Era cu doi ani mai tânăr decât Matthew; de la el dobândise cea mai mare parte din vasta și complexa cunoaștere a vieții și artei, împreună cu unele noțiuni principale de comportament; era discipolul lui în toate lucrurile care-i interesează pe tineri. Dar își depășise de pe acum profesorul. Putea să facă pe bătrânul cu mult mai mult succes decât Matthew.

Birjarul urmări cu un aer aprobator cum era aprinsă

cea de a doua țigară, și apoi scoase și el o țigară de foi, arătându-și dinții mari și albi în timp ce-i mușca vârful. Înfațișarea și purtarea pasagerului său, calitatea sacului de voiaj și felul cum începuse conversația dintre cei doi tineri duci - toate acestea îi dăduseră birjarului o dispoziție optimistă. Nu-i mai era teamă că pasagerul său s-ar putea arăta zgârcit ori mârlan când vor ajunge la Euston. Omul se pricepea să descifreze limbajul ascuns în unghiul de înclinație al unei pălării de pai. Și era o zi minunată la Londra. Cei doi tineri eleganți, dominați de birjarul cu o înfațișare desăvârșită, alcătuiau un tablou izbitor al bărbăției invincibile, plină de sine, care nu are nevoie de nimic.

Matthew îl luă ușor pe Cyril de braț și-l trase puțin mai departe pe stradă, pe lângă poarta ce ducea spre atelierul (ascuns în dosul unei case) închiriat de Cyril.

— Ascultă aici, băiatule, începu ei, am găsit-o pe mătușă-ta.

— Ei, asta-i foarte frumos din partea ta, zise Cyril solemn. E o faptă prietenească. Pot să întreb ce mătușă?

— Doamna Scales, zise Matthew. Știi...

— Nu cumva...

Cyril se schimbă la față.

— Da, întocmai! zise Matthew, simțind că nu fusese fx-ustrat de bucur ia îndreptățită de a stârni senzație; da, făcuse într-adevăr senzație aici, pe Victoria Grove.

După ce-i spuse toată povestea, Cyril zise:

— Așa că ea nu știe că tu știi?

— Nu cred. Nu, sunt sigur că nu. Poate doar își închipuie.

— Dar de unde ești așa de sigur că nu te-ai înșelat? Poate că...

— Ascultă, băiatule, îl întrerupse Matthew. Nu m-am înșelat.

— Dar n-ai nicio dovadă.

— La dracu' cu dovezile! zise Matthew, iritat. Îți spun că e ea.

— Oh! Bine! Bine! Ceea ce mă nedumerește cel mai mult e... ce naiba căutai tu într-un loc ca ăla. Din descrierea ta, trebuie să fie un...

— M-am dus acolo fiindcă eram lefter, zise Matthew.

— Chefuri?

Matthew încuviință.

— Destul de pipărată, femeia! comentă Cyril, după ce Matthew îi povesti ce făcuse înainte de a ajunge la pensiunea Frensham.

— Ei bine, s-a jurat pe toți sfinții că nu ia niciodată mai puțin de două sute de franci. Și arăta de atât! Și îi și merita! Am petrecut cu femeia asta cum n-am mai petrecut niciodată. Pot să-ți spun un lucru - englezoaicele nu mă mai interesează! Pur și simplu, nu se pricep!

— Ce vârstă avea?

Matthew se gândi puțin.

— Aș zice că vreo treizeci de ani.

Celălalt îl privi cu admirație și invidie, și Matthew avu bucuria îndreptățită de a stârni pentru a doua oară senzație.

— Am să-ți povestesc mai multe când era să mă întorc, adăugă el. Pot să-ți deschid ochii, fiule.

Cyril zâmbi ca un prost.

— De ce nu rămâi acum? întrebă el. Azi după-amiază am de gând să-mi" încerc norocul-cu puiculița aia de Verrall, și știu că nu pot singur. Robson mi-i bun de-așa ceva. Tu ești omul de care am nevoie.

— Nu pot! zise Matthew.

— În orice caz, intră o clipă în atelier.

— N-am timp; pierd trenul.

— Nu-mi pasă dacă o să pierzi și patruzeci de trenuri; Trebuie să intri. Țin neapărat să vezi fântâna pe care am făcut-o, stăruie Cyril, îmbufnat.

Matthew cedă. Când ieșiră din nou în stradă, după șase minute în care Cyril se lăudase cu ce crease, Matthew își aminti de doamna Scales.

— Firește că ai să-i scrii mamei tale? zise el.

— Da, zise Cyril, am să-i scriu; dar dacă se întâmplă s-o vezi, poți să-i spui tu.

— Bine, zise Matthew. Te duci la Paris?

— Ce! Ca s-o văd pe mătușica? și fcâmbi. Nu știu. Depinde. Dacă mama o să-mi trimită ceva bani în plus... e o idee, zise el ușuratic; și apoi, fără să schimbe tonul Firește, dacă ai de gând să-ți pierzi timpul pe-aici toată dimineața, nu cred că o să mai prinzi trenul de douăsprezece și cinci.

Matthew se urcă în trăsură, în timp ce birjarul, cu capătul țigării de foi între dinți, se aplecă înainte și apucă hățurile, ferind cu grijă pălăria de pai.

— Apropo, împrumută-mi niște bani, zise Matthew. Bine că am biletul de întoarcere. L-am păstrat cât am putut de bine.

Cyril scoase opt șilingi în monede de argint. Liniștii) că era în posesia unei asemenea averi, Matthew strigă către birjar:

— La gara Euston - ca vântul!

— Da, domnule, zise birjarul, calm.

— Nu cumva mergi în aceeași direcție? îi întrebă Mat-Ihew deodată pe Cyril, tocmai când birja se punea în mișcare.

— Nu. Mă duc la frizer, îi strigă Cyril drept răspuns, făcându-i semn cu mâna.

Calul porni la trap pe Fulham Road.

III

Trei zile mai târziu, Matthew Peel-Swynnerton trecea prin piața din Bursley când, chiar peste drum de primărie, se întâlnește cu o doamnă scundă, grasă, de vârstă mijlocie, îmbrăcată în negru, cu un mantou negru, brodat și o bonetă legată cu panglici negre, împodobită cu frunze de crep în jurul unor fructe negre lucioase. Cum pășea încet și cu grijă, avea aerul demn, plin de importanță al unei provinciale obișnuite dintotdeauna să fie privită cu respect în orașul ei natal, cu un venit destul de mare ca să forțeze servilismul plebei de toate rangurile. Dar imediat ce-l zărește pe Matthew, fața ei se schimbă. Deveni simplă și naivă. Roși ușor, zâmbind cu o plăcere timidă. Pentru ea, Matthew făcea parte dintr-o rasă superioară. Purta numele aproape sacru de Peel. Familia lui se distinsese de generații întregi în acest district. „Peel” puteai să-l rostești, fără a greși, odată cu „Wedgwood”. Iar „Swynnerton” nu rămânea mai prejos. Nici respectul de sine, care era mare, și nici judecata ei sănătoasă, care depășea cu mult pe cea obișnuită, nu puteau s-o facă să extindă până la „Peel” teoria că orice om e la fel de bun ca altul. Cei din familia Peel nu târguiau niciodată în piața St. Luke. Chiar și în zilele ei de aur, piața St. Luke nu se putea aștepta la o asemenea condescendență. Cei din familia Peel târguiau la Londra sau la Stafford; la nevoie, în Oldeastle. Asta era deosebirea pentru doamna cea grasă în negru. Păi, de șase ani nu-și revenea ea din mirarea că fiul ei și Matthew Peel-Swynnerton se purtau unul cu altul ca niște egali! Ea și cu Matthew nu se întâlneau prea des dar se simpatizau. Sficiunea ei involuntară îl flata. Iar deferența lui destul de atentă o flata pe ea. Matthew admira bunătatea care-i stătea în fire, iar muștrările cu care-l săpunea uneori pe Cyril îl umpleau de bucurie.

— Bună-ziuă, doamnă Povey, o salută el oprindu-se cu

pălăria ridicată. (Era o modă pe care o învățase la Paris.) După cum vedeți, sunt iarăși acasă.

— Ești ca un străin pe-aici, domnule Matthew. Nu-i nevoie să te întreb cum te simți. L-ai văzut de curând pe băiatul meu?

— Nu l-am mai văzut de miercuri, zise Matthew. V-a scris, desigur?

— În privința asta, nu-i niciun „desigur” S râse ea ușor. Am primit o scrisoare scurtă miercuri dimineață. Spunea că ești la Paris.

— Dar de atunci... nu v-a mai scris?

— Dacă primesc ceva de la el pe duminică, o să fiu norocoasă! zise Constance cu năduf. Nu scrisorile o să-l omoare pe Cyril.

— Vreți să spuneți că n-a...

Matthew se opri.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă Constance.

Matthew nu știa ce să facă sau să spună.

— Oh, nimic.

— Haide, domnule Matthew, te rog...

Tonul Constancei se schimbase brusc. Era acum ferm, poruncitor, plin de bănuieli grave. Dintr-odată conversația încetase, pentru ea, să mai fie o simplă flecăreală.

Matthew își dădu seama cât de nervoasă și de fragilă era. Nu observase niciodată până acum că era atât de sensibilă la fleacuri, deși se știa că nimeni nu putea să discute cu ea despre Cyril pe un ton ușuratic sau s-o tachineze. Se simți pur și simplu uluit de nepăsarea condamabilă a fiului ei. Că atitudinea lui Cyril Lață de mama lui era marcată de o anumită neglijență binevoitoare – asta Matthew o știa; dar să nu-i fi scris o veste atât de importantă ca descoperirea doamnei Scaies, era cu totul de neiertat; și Matthew se hotărî să i-o spună pe față lui

Cyril. îi părea foarte rău pentru doamna Povey. îi făcea milă, cum stătea fără să știe un fapt extraordinar pe care ar fi trebuit să-l afle. Era foarte mulțumit că nu pomenise nimănui despre doamna Scaies, în afară de mama lui, care. îl sfătuisese să fie discret, spunându-i că singura lui datorie, după ce-i comunicase vestea lui Cyril, era să-și țină gura până când cei din familia Povey vor lua o atitudine. Dacă n-ar fi fost sfatul mamei sale, cu siguranță că ar fi răspândit uluitoarea poveste, și doamna Povey ar fi putut s-o audă pentru prima dată din flecăreala vreunui străin, ceea ce ar fi fost o cruzime pentru ea.

— Oh! și Matthew încercă să zâm Gească vesel, șiret. O să primiți cu siguranță mâine vești de la Cyril.

Ar fi vrut s-o convingă că nu-i ascundea altceva decât o surpriză plăcută. Dar nu izbuti. Cu toată experiența lui despre lume și despre femei, nu fu destul de dibaci ca s-o înșele pe femeia aceasta simplă.

— Aștept, domnule Matthew, zise ea, pe un ton care șterse zâmbetul de pe fața simpatică a lui Matthew.

Era neîndurătoare. De fapt, îi venise într-o clipă ideea că Cyril întâlnise cine știe ce fată și se hotărâse să se căsătorească. Nu se putea gândi la nimic altceva.

— Ce-a făcut Cyril? adăugă, după o pauză.

— N-are nicio legătură cu Cyril, zise el.

— Atunci, ce este?

— Era vorba despre... doamna Scaies, murmură el, aproape tremurând. Cum ea nu-i dădu niciun răspuns, ci privi doar în jur într-un ejiip ciudat, el zise: Mergem puțin împreună?

Și se întoarse în direcția în care mergea ea. Constance ascultă de această propunere:

— Ce-ai spus? întrebă.

Numele de Scales nu avu în prima clipă nicio semnificație pentru ea. Dar când înțelese, se sperie, și de

aceea zise absentă, ca și cum ar fi vrut să amâne un șoc's
„Ce-ai spus

— Spuneam că-i vorba despre doamna Scales. Știți, am întâlnit-o la Paris.

În sinea lui se mustra: „N-ar trebui să-i spun bieteii bătrâne aici, în stradă. Dar ce pot să fac m³ Nu se poate! murmură ea.

Se opri și se uită la el cu o expresie neliniștită. Apoi Matthew observă că mina în care își ținea poșeta descria prin aer curbe stranii și fără rost, iar fața ei rumenă se făcuse ca varul, ca și cum ar fi trecut peste ea o pensulă nevăzută. Se simți foarte tulburat.

— N-ați face mai bine... începu el.

— Eh, făcu ea: trebuie să stau jos...

Geanta îi scăpă jos.

O sprijini până la ușa magazinului de fierărie al lui Allman. Din păcate, erau două trepte care duceau spre magazin, și ea nu le putu urca. Se prăbuși ca un sac de făină pe prima treaptă. Tânărul Edward Allman se repezi la ușă. Purta un șorț negru, pe care și-l tot vânzolca de emoție.

— N-o ridicați - nu încercați s-o ridicați, domnule Peel-Swynnerton! strigă el, când Matthew se apucă, instinctiv, să facă ce nu trebuia.

Matthew se opri, cu un aer prostesc, simiindu-se într-adevăr ca un prost, și câteva clipe împreună cu tânărul Allman se uitară amândoi descumpăniți la trupul Constancei Povey. Câțiva oameni din piață își dădură seama că se petrece ceva neobișnuit. Domnul Shawcross, farmacistul de lângă magazinul lui Allman, știu cel mai bine ce trebuia făcut. Văzuse totul, în timp ce vindea un kodak unei tinere, și alergase îndată cu sărurile. Constance își reveni foarte repede. De fapt, nu leșinase. Scoase un lung suspin și șopti slab că se simțea mai bine.

Cei trei bărbați o ajutară să intre în magazinul înalt și întunecos, care mirosea a cuie și a lac de sobe, și fu așezată pe un scaun șubred.

— Pe legea mea! exclamă tânărul Allman, cu glasuri sonore, văzând-o că zâmbeste și că roșeața îi revine cu încetul în obraji. Nu trebuie să ne speriați astfel, doamnă Povey!

Matthew nu spuse nimic. Izbutise, până la urmă, să creeze senzație. Din nou se simți ca un criminal, și nu putu pricepe de ce.

Constance spuse că se va duce acasă încet, pe jos, prin Cockyard și apoi pe Wedgwood Street. Dar când, revenindu-i puterile, privi în jur și văzu mulțimea curioșilor de afară, se declară de acprd cu domnul Shawcross că ar face mai bine să ia o trăsură. Tânărul Allman se duse la ușă și fluieră după singura trăsură care stătea veșnic în fața intrării primăriei.

— Domnul Matthew merge cu mine, zise Constance.

— Desigur, cu plăcere, admise Matthew.

Și Constance trecu prin micul grup de gură-cască, la brațul domnului Shawcross.

— Ar trebui să vă îngrijiți, doamnă Povey, îi zise domnul Shawcross prin fereastra trăsurii. E o vreme păcătoasă, și nici nu mai suntem atât de tineri, după cât s-ar zice.

Ea încuviință.

— Îmi pare teribil de rău că v-am tulburat, doamnă Povey, zise Matthew, când trăsura se puse în mișcare.

Ea scutură din cap, refuzându-i scuzele. Ochii îi erau plini de lacrimi. În câteva clipe, trăsura se opri dinaintea ușii ei. Îi ceru lui Matthew să-i dea geanta, pe care i-o ținuse de când îi scăpase pe jos, și se pregăti să plătească vizitiului. Niciodată nu i se mai întâmplase lui Matthew ca o femeie să plătească trăsura în care se aflase eu ei; dar cu

Constance nu puteai discuta. Era o femeie a căreia-i știai de frică.

De la subsol, Amy Bates văzuse roțile trăsurii prin gratiile ferestrei și alergase pe scări în sus, ca să deschidă ușa înainte ca stăpâna ei să urce treptele. Amy, trecută acum bine de patruzeci de ani, era o femeie autoritară. Vru să știe ce se întâmplase, și Constance se văzu nevoită să-i spună că „nu se simțise bine”. Amy îi luă pălăria și mantoul și plecă să-i pregătească o ceașcă de ceai. Când rămaseră singuri, Constance zise:

— Și acum, domnule Matthew, ești bun să-mi povestești?

— E doar atât, încep eu...

Și așa cum îi povesti, în foarte puține cuvinte, părea într-adevăr să fie „doar atât”. Totuși, glasul îi tremura de simpatie față de emoția stăpânită dar vizibilă a femeii în vârstă. I se părea că bucuria ar fi trebuit să umple salonașul acela absurd, dar spiritul ce domnea acolo nu avea nume; cu siguranță însă că nu era veselie. Se simți și el foarte trist, dezolat. Ar fi dat nu știu cât ca să fi fost scutit de o asemenea experiență. Știa doar că îi stârnise acestei femei corpolente, ciudate și drăguțe din balansoar amintiri vechi de tot, trezise imagini adormite poate pentru totdeauna. Nu știa că era așezat exact pe locul unde fusese canapeaua pe care stătuse culcat Sam uel Povey când o tânără frumoasă și nerușinată, de cincisprezece ani, îi scosese dintele. Nu știa despre Constance că stătea așezată chiar pe scaunul pe care șezuse neuitata doamnă Baines, în conflict zadarnic cu aceeași fată zvăpăiată. Nu știa zece mii de lucruri care se agitau năvalnic în vasta inimă a Constancei.

Și ea îi puse întrebări amănunțite. Dar nu cele pe care el, în naivitatea lui, le aștepta; cum ar fi, de pildă, dacă sora ei arăta bătrână, dacă avea părul cărunț, dacă

era grasă sau slabă. Până când Amy, bănuitoare și nemulțumită, servi ceaiul pe o laviță de argint, Constance rămase relativ calmă. Abia după ce luă o înghițitură de ceai izbucni în lacrimi, și Matthew fu nevoit să-i ia ceașca din mină.

— Nu știu cum să-ți mulțumesc, domnule Matthew, zise ea plângând. N-aș putea să-ți mulțumesc de-ajuns.

— Dar n-am făcut nimic, protestă el.

Ea clătină din cap.

— Nu mai nădărduiam. De mult nu mai nădărduiam! continuă ea. Mă face atât de fericită - într-un fel... Nu trebuie să mă iei în seamă. Mă port ca o proastă. Te rog. notează-mi pe o bucată de hârtie adresa ei. Trebuie să-i scriu imediat lui Cyril. Și trebuie să vorbesc și cu domnul Critchlow.

— E într-adevăr ciudat că Cyril nu v-a scris, zise Matthew.

— Cyril nu s-a purtat ca un copil bun, zise ea cu o răceală bruscă, solemnă. Când te gândești că putea să nu-mi spună... și izbucni iarăși în plâns.

În cele din urmă, Matthew întrezări posibilitatea de a pleca. Simți mina ei caldă, moale, încrețită, în jurul degetelor.

— Ai procedat foarte bine, zise ea. Și foarte inteligent, în toate - și acolo și aici. Nimeni n-ar fi putut să procedeze mai bine ca dumneata. E o mare mângâiere pentru mine să știu că ești prietenul fiului meu.

Când se gândi la escapadele lor, și la toate lucrurile, de neînchipuit în Bursley, în care îl inițiasse pe fiul ei, Matthew se minună că instinctul matern poate să se înșele până într-atât. Totuși, simți că merită laudele ei.

Afară, scoase un „uf” de ușurare. Zâmbi, în felul lui cel mai monden. Dar zâmbetul era fals. O prefăcătorie față de el însuși! încercarea unui copil care se străduie să-și

ascundă sie însuși cât l-a emoționat o scenă de viață.

În seara când Matthew Peel-Swynnerton a stat de vorbă cu doamna Scales, nu numai el n-a putut să doarmă. Când bătrâna portăreasă coborî jos de la treaba la care fusese trimisă, o văzu pe stăpâna ei ieșind din boxa de mahon.

— Doarme liniștită, sărăcuța! zise portăreasa „îndeplinindu-și comisionul (de a vedea ce mai face Fossette, cățelușa bolnavă a stăpânei).

Spunând asta, glasul ei bătrân, tremurător era plin de simpatie pentru cățelușă. Și zâmbi. Părea mai curând o figură dintr-un azil de săraci, cu pielea ei trandafirie, aparent fragilă, cu rochia neagră strânsă pe corp, și cu boneta albă plisată. Era adusă din spate, și mergea întotdeauna foarte repede, puțin aplecată. Părul cărunt îl avea rar. Era bătrână; nimeni nu știa exact ce vârstă are. Sophia o luase la pensiune, cu mai bine de un sfert de veac în urmă, pentru că era bătrână și nu mai putea să găsească ușor o altă slujbă. Deși clienții pensiunii erau aproape exclusiv englezi, bătrâna vorbea numai franțuzește, făcându-se înțeleasă cu ajutorul unor zâmbete binevoitoare.

— Cred că o să mă duc la culcare, Jacqueline, zise stăpâna, drept răspuns.

Ciudat răspuns, gândi Jacqueline. Obiceiul neschimbat al Jacquelinei era să se culce la miezul nopții și să se trezească la cinci și jumătate. Stăpâna ei se retrăgea și ea pe la miezul nopții, în ultima oră stăpâna și portăreasa având foarte multă treabă împreună. Și ținând seama că Jacqueline fusese trimisă sus în odaia stăpânei ca să vadă ce face Fossette, și că buletinul medical era satisfăcător, și că *madame* și Jacqueline aveau de discutat diferite probleme curente, părea ciudat ca *madame* să se ducă deodată la culcare. Totuși, Jacqueline nu spuse decât:

— Foarte bine, *madame*. Și numărul 32?
— Descui că-te cum poți, zise stăpâna, scurt.
— Bine, *madame*. Bună seara, *madame*, și noapte bună.

Rămasă singură în hol, Jacqueline intră din nou în boxă și se apucă de una din treburile acelea nesfârșite, misterioase, de care se ocupa atunci când nu alerga de colo până colo sau nu transmitea comenzile locatarilor.

Sophia, aproape fără să arunce o privire în coșul rotund al Fosettei, se dezbracă, stinse lumina și se vâri în pat. Era îngrozitor de deprimată, fără să știe de ce. Nu voia să se gândească la nimic; dorea din toată inima să nu se gândească la nimic; dar mintea ei stăruia asupra unui gând - monoton, zadarnic și chinuitor. Povey! Povey! Putea oare să fie Povey al Constancei, unicul Samuel Povey? Adică nu el, ci fiul lui și fiul Constancei. Să aibă oare Constance un băiat mare? Constance trebuie să aibă acum peste cincizeci de ani, poate că era chiar bunică! Se măritase într-adevăr cu Samuel Povey? Dar dacă murise? Oricum, era neîndoielnic ca mama ei murise, și mătușa Ilai Tiet, și domnul Critchlow. Dacă trăia, mama ei trebuia să aibă cel puțin optzeci de ani.

Inactivitatea poate să aibă efecte teribile asupra unei persoane active. Fără îndoială că ar fi trebuit să ia legătura cu familia ei. Era o prostie că nu făcuse astfel. La urma urmei, chiar dacă furase pe vremuri câteva lire de la bogata ei mătușă, ce importanță avea? Fusesse mândră. De o mândrie criminală. Acesta era viciul ei. O recunoștea deschis. Dar nu putea să-și schimbe felul ele a fi. Orice om își are partea lui slabă. Știa că toți o socoteau grozav de deșteaptă și plină de bun-simț; își dădea întotdeauna seama când oamenii vorbeau de ea că o priveau ca pe o femeie neobișnuit de înțeleaptă. Și totuși, se făcuse vinovată de marca nebunie de a se despărți de familia ei.

îmbătrâneă, și era singură pe lume. Se îmbogățea; avea cea mai perfect organizată și mai respectabilă pensiune din câte au existat vreodată (o credea sincer), și pe nimeni în jurul ei. Cunoștea lume – francezi care nu ofereau și nici nu acceptau mai multă ospitalitate decât un pahar de ceai sau de vin. și câțiva membri ai coloniei comerciale engleze – dar singura ei prietenă era Fossette, cățelușă de trei ani! Nimeni nu era mai singur ca ea. Nu mai auzise nimic despre Gerald, nimic despre nimeni. Absolut nimeni nu părea să se intereseze de soarta ei. Asta obținuse după un sfert de secol de trudă și frământare neîncetată, în care timp nu lipsise mai mult de treizeci de ore în șir din rue Lord Byron. Era teribilă – această trecere a anilor; și trecerea anilor va deveni și mai îngrozitoare. Peste zece ani, ce va fi? Se văzu murind. Groaznic!

Desigur, nimic n-o împiedica să se întoarcă la Bursley și să repare marea greșeală a adolescenței. Nu, nimic în afară de faptul că întreaga ei ființă se dădea înapoi chiar și din fața gândului de a face un asemenea pas! Era fixată pe rue Lord Byron! Făcea parte din strada asta. Știa tot ce se întâmplă sau se poate întâmpla acolo. Era legată de ea prin lanțurile grele ale obișnuinței. În felul rece al obișnuinței îndelungate, o iubea. Iată! Arzătorul incandescent cu gaz aerian al felinarului de afară fusese micșorat, așa cum era micșorat în fiecare noapte! Dacă poți să ții la un asemenea fenomen, ei bine, ținea la el. Acest fenomen era o parte din viața ei, îi era drag...

Plăcut tânăr, acest Peel-Swynnerton! Era limpede deci că, de la plecarea ei din Bursley, familiile Peel și Svynnerton, parteneri în afaceri, se căsătoriseră între ei, sau poate că era efectul cine știe cărui testament. Să fi bănuț oare cine era ea? Avusese o atitudine foarte stânjenită, vinovată. Nu! Nu putea să bănuiască. Ideea era ridicolă. Probabil că nici nu știa că o chema Scales. Și

chiar dacă i-ar fi știut numele, probabil că nu auzise niciodată de Gerald Scales sau de povestea fugii ei. Sigur, el nu se născuse decât după plecarea ei din Bursley! De altfel, cei din familia Peel se țineau totdeauna la distanță de ceilalți și nu-i interesau treburile lor. Nu! Nu se putea să bănuiască cine e. Era o copilărie să se gândească la așa ceva.

Și totuși, își depăna mai departe Sophia gândurile chinuite, poate că a bănuț! Poate că, din întâmplare, auzise de povestea ei uitată și pusese lucrurile cap la cap! Și poate că va pomeni în cele Cinci Orașe că pensiunea Frensham era ținută de o oarecare doamnă Scales. „Scales? Scales? ar fi putut repeta oamenii. Ia să vedem de cine-mi amintește numele ăsta?” Și din om în om numele ar fi putut ajunge până la Constance sau la altcineva, care ar fi înțeles de cine e vorba! Și atunci...

Mai mult - un amănunt a cărui însemnătate îi scăpase inexplicabil în primul moment - acest Peel-Swynnerton era prieten cu domnul Povey de care întrebase... În acest caz, nu se putea să fie același Povey. Era cu neputință ca un Peel să fie prieten cu Samuel Povey sau cu vreo rudă a lui! Dar clacă ti al Dacă ceva cu totul neașteptat și revoluționar se petrecuse în cele Cinci Orașe!

Era tulburată. Se simțea în primejdie. își închipui cercetările care se vor face în privința ei. își închipui frământarea familiei, o nesfârșită agitație fără rost, existența ei dată peste cap, liniștea distrusă. Perspectiva o îngrozi. Nu putea s-o înfrunt, e. Nici nu voia s-o înfrunte. „Nu! strigă ea pătimaș în sufletul ei, am trăit singură și o să rămân așa cum sunt. Nu pot să mă mai schimb la vârsta asta”. Eventualitatea ca singurătatea să-i fie invadată o revolta. „Nu vreau! Nu vreau! Vreau să fiu lăsată în pace. Constance! Ce mai înseamnă Constance pentru mine, sau ce sunt eu pentru ea, acum?” Orice schimbare în existența

ei i se părea extrem de dureroasă. Și nu numai dureroasă! O înspăimânta. O făcea să se crispeze. Dar nu putea goni acest gând... Nu putea să se desprindă de el. Apariția lui Matthew Peel-Swynnerton modificase întrucâtva însăși esența firii ei.

Undeva, într-o zonă periferică a minții ei agitate, dădeau iârcoale mii și mii de temeri în legătură cu pensiunea. Totul îi apărea în negru, fără speranță. Pensiunea s-ar putea transforma în cel mai total eșec ia care poate să ducă nepăsarea și incapacitatea. Oare nu trebuia să supravegheze totul singură, neputându-se bizui pe nimeni? Dacă ar lipsi chiar și o singură zi, totul s-ar prăbuși la pământ. Cu fiecare zi, în loc să muncească mai puțin, ea muncea mai greu. Și cine putea să garanteze că investițiile pe care le făcuse erau sigure?

Când zorile începură să mijească, dezvăluind încet fiecare obiect din odaie, Sophia se simți rău. Capul îi - vâjâia de fierbințeală. Gura și pielea din jurul gurii parcă nu erau ale ei. Fossette se mișcă în coșul de lângă biroul cel mare, pe care erau rânduite cu grijă tot felul de dosare și hârtii.

„Fossette!” încercă ea să strige; dar niciun sunet nu-i ieși din gură. Nu putea să-și miște limba. Încercă s-o scoată, dar nu izbuti. De ceasuri întregi capul o durea îngrozitor. Inima i se făcu cât un purice. O cuprinse frica, într-o străfulgerare de o clipă își aminti de tatăl ei și de atacul lui de apoplexie. Era fiica lui. Paralizie! *Ca serait le comblegândi* ea în franceză. Îngrozită. Frica crescuse, devenind cumplită. „Oare nu pot să mă mișc deloc?” se întrebă ea. și își smuci tare capul. Da, putea să-și miște ușor capul pe pernă, și putea să întindă și brațul drept, chiar amândouă brațele. Ce teamă prostească! Sigur că nu era un atac! Se liniști. Totuși, nu putea să-și scoată limba. Deodată începu să sughițe, și nu putu să-și stăpânească

sughițul. Duse mâna la clopoțel, ca să cheme pe omul ce dormea într-un oficiu de lângă hol, și deodată sughițul încetă. Lăsă mâna să-i cadă. Se simțea mai bine. De altfel, ce rost ar fi avut să-i cheme, dacă tot nu putea să-i vorbească prin ușă? Mai bine s-o aștepte pe Jacqueline. În fiecare dimineață la ora șase, fie vară, i le iarnă, Jacqueline intra în dormitorul stăpânei ei. ca să scoată câteva clipe cățelușa la aer. Ceasul de pe Cămin arăta trei și cinci minute. Mai avea trei ore de așteptat. Fossette se mișcă prin odaie și apoi sări pe pat și se ghemui lângă ea. Sophia n-o băgă în seamă, dar Fossette, fiind bolnavă și somnoroasă, nu păru să se sinchisească.

Jacqueline întârzia, în sfertul de oră dintre șase și șase și un sfert, Sophia suferi chinurile supreme ale deznădejdiei, fiind gata să-și piardă mințile. I se părea că acușacuș îi va exploda craniul, sub presiunea dinăuntru lui. Apoi ușa se crăpă încet. De obicei Jacqueline intra în odaie, clar uneori rămânea în dosul ușii și striga cu glasul ei blând, tremurat: „Fossette! Fossette!” Așa făcu și în dimineața asta. Cățelușa nu răspunse imediat. Disperată, Sophia își încordă toată voința, toată stăpânirea de sine și puterea, ca să strige:

— Jacqueline!

Sunetul izbucni din ea, îngrozitor de greu și de deformat, dar izbucni. Rămase sleită.

— Da, *madame*.

Jacqueline intră.

Când o văzu pe Sophia, își ridică mâinile în sus. Sophia se uita țintă la ea, fără o vorbă.

— Să chem doctorul - mă duc chiar eu, șopti Jacqueline, și dădu să fugă.

— Jacqueline!

Femeia se opri. Iar Sophia, străduindu-se să rostească o frază, își încordă mușchii într-o sfortare

nemaipomenită:

— Nu spune nimănui nimic.

N – ar fi putut suporta ca întreaga casă să afle despre boala ei. Jacqueline încuviință din cap și dispăru, cu cățelușa după ea. Jacqueline o înțelegea. Trăia de atâta vreme alături de stăpâna ei încât îi înțelegea gândurile.

Sophia începu să se simtă mai bine. Putu să se ridice în capul oaselor, deși mișcarea o făcu să amețească. Proptindu-se de tăblia de la picioarele patului, se putu vedea în oglinda de la garderob. Și văzu că partea de jos a feței îi era schimonosită.

Doctorul, care o cunoștea, și care câștigase o mulțime de bani în casa ei, îi spuse deschis ce se întâmplase: *Paralysie glosso-labio-laryngee* a fost termenul pe care l-a folosit. Ea înțelese. Un atac destul de ușor; din cauza extenuării și a grijilor. Îi prescri se odihnă și liniște desăvârșită.

— Imposibil! zise ea, sincer convinsă că era absolut indispensabilă.

— Odihna cea mai desăvârșită! repetă el.

Sophia se minună cum câteva cuvinte schimbate cu un om care din întâmplare se numea Peel-Swynnerton puteau duce la un asemenea dezastru, și simți o ciudată satisfacție la gândul că era atât de sensibilă. Dar tot nu-și dădea seama cât de profund fusese zdruncinată.

V

„Scumpa mea Sophia...”

Miracolul inevitabil se produsese. Va să zică, bănuielile ei în legătură cu acel domn Peel-Swynnerton erau întemeiate! Iată o scrisoare de la Constance! Scrisul de pe plic nu era al Constancei; dar chiar înainte de a-l examina, avusese o presimțire ciudată. Primea aproape în fiecare zi scrisori din Anglia, în care era întrebată despre camere și prețuri (și pe multe din ele era nevoită să

plătească trei *pence* taxă poștală suplimentară, pentru că expeditorii uitaseră, sau se prefăcuseră că au uitat, că timbrul pus de ei nu era suficient). Plicul acesta nu avea nimic deosebit; și totuși, de la prima vedere a tresărit; și când, descifrând ștampila mângălită, a văzut cuvântul „Bursley”, inima i s-a oprit aproape în loc, și a deschis scrisoarea tremurând și gândindu-se: „Doctorul ar spune că asta îmi face foarte rău”. șase zile trecuseră de la atacul ei, și se simțea acum mult mai bine; fața aproape că nu-i mai era strâmbată. Doctorul însă nu glumea; nu-i prescrisese niciun medicament* în afară de un întăritor, dar stăruia tot timpul asupra „repausului celui mai absolut”, asupra liniștii sufletești desăvârșite. Nu-i spusese mai mult, lăsând-o pe Sophia să-și dea seama din tăcerea lui cât de serioasă era starea ei. Da, o asemenea scrisoare putea să a facă rău!

Căută să se stăpânească în timp ce o citea, așa cum stătea culcată în pat, cu capotul pe ea, rezemată de câteva perne; nu i se așternu o ceață pe ochi, nici nu suspină, și niciun gest nu o trădă că nu citea o comandă pentru două camere pe timp de o săptămână. Dar energia nervoasă pe care o cheltui ca să se stăpânească era teribilă.

Scrisul Constancei se schimbă; totuși, recunoscuse ușor caligrafia regulată, puțin mai dezvoltată a fetei care întocmea etichetele cu prețuri pentru vitrină... S-ul de la Sophia arăta la fel ca și cei din ultima scrisoare pe care o primise de la ea la Axe!

„Scumpa mea Sophia.

Nu pot să-ți spun cât de fericită am i ost să aflu că, după toți acești ani, ești în viață și sănătoasă, și o duci atât de bine. Mi-e dor să te văd, draga mea soră. Domnul Peel-Swynnerton a fost cel care mi-a spus vestea. E prietenul lui Cyril. Cyrii este numele fiului meu. M-am căsătorit cu Samuel în 1867. Cyril s-a născut în 1874, de Crăciun. Are

douăzeci și doi de ani; o duce foarte bine și acum e la Londra, unde studiază sculptura, deși e încă atât de tânăr. A obținut o Bursă Națională. În toată Anglia s-au acordat doar opt, din care el a obținut una. Samuel a murit în 1888. Dacă citești ziarele, probabil că ai aflat despre afacerea Povey. Vreau să spun, firește, despre domnul Daniel Povey, cofetarul. Afacerea aceea l-a făcut pe sărmanul Samuel să se prăpădească. Biata mamă a murit în 1875, Parcă a fost ieri. Mătușa Harriet și mătușa Maria au murit și ele. Bătrânul doctor Harrop a murit, iar fiul său de fapt s-a retras. Are un asociat, un scoțian. Domnul Critchlow s-a căsătorit cu domnișoara Insull. Nu ți se pare nemaipomenit? Au preluat magazinul, iar eu trăiesc în partea care forma locuința, după ce a fost zidită comunicația între ele. Afacerile în piața St. Luke nu mai merg ca înainte. Tramvaiele cu abur duc toți călătorii la Hanbridge, și se vorbește de tramvaie electrice, dar cred că sunt doar vorbe. Am o servitoare destul de bună. O am de multă vreme, dar servitorii nu mai sunt ca înainte. Mă simt destul de bine, cu excepție sciatică și a palpitațiilor. De când a plecat Cyril la Londra, sunt foarte singură. Încerc să-mi dau însă curaj și să văd părțile bune. Sunt încredințată că trebuie să mulțumesc cerului pentru multe. Și iată, acum am aflat despre tine! Te rog să-mi scrii o scrisoare lungă, și să-mi povestești totul despre tine. Parisul e departe, dar acum știi că mai sunt în Bursley, așa că o să vii să-mi faci – cel puțin – o vizită. Toți vor fi *grozav* de bucuroși să te vadă. Iar eu aș fi atât de mândră și de fericită! După cum ți-am spus, sunt singură. Domnul Critchlow zice să te anunț că te așteaptă aici o mulțime de bani. Știi că el este curatorul averii. E vorba de jumătatea ce ți se cuvine din averea mamei, și de asemenea din cea a mătușii Harriet care s-a tot mărit. Ca să nu uit, tocmai se face o subscripție pentru domnișoara Chetwynd, sărăcuța

de ea. Sora ei a murit, și ea se zbate în sărăcie. Eu am subscris 20 lire. Și acum, draga mea soră, te rog să-mi scrii cât mai curând. După cum vezi, am aceeași adresă. Rămân, scumpă Sophia, cu multă dragoste, sora ta iubitoare.

Constance Povey

P.S. Ți-aș fi scris de ieri, dar n-am fost în stare. Cum mă așezam să scriu începeam să plâng”.

„Sigur, zise Sophia către Fossette, așteaptă să mă duc ou la ea, în loc să vină ea la mine! Dar cine-i mai ocupată?”

Dar n-o spunea serios. Era doar o mfcă îniloritui-a de răutate drăgăstoasă, pe care Sophia o pune pe marginea profunde ei mulțumiri. Însuși spiritul iubirii celei mai pure părea să emane din hârtia pe care scrisese Constance. Și acest spirit scoase brusc și definitiv la lumină iubirea Sophiei pentru Constance. Constance! În clipa aceea, neîndoielnic că pentru Sophia nu mai exista pe lume o altă ființă asemenea Constancei. Constance părea să personifice calitățile familiei Baines. Scrisoarea Constancei era o scrisoare minunată, o scrisoare perfectă, prin firescul ei; expresia firească a caracterului familiei Baines în tot ce avea mai bun. Nicio aluzie neîndemânatică în tot cuprinsul ei! Nicio expresie stângace de surpriză față de ceva ce ea, Sophia, făcuse sau nu reușise să facă! Nicio mențiune despre Gerald! Doar o sublimă acceptare a situației, așa cum era, și asigurarea unei afecțiuni neștirbite! Tact? Nu; era ceva mai minunat decât tactul! Tactul e conștient, plin de dibăcie. Sophia era sigură că noțiunea de tact nici nu-i trecuse Constancei prin cap. Constance scrisese pur și simplu din inimă. Tocmai asta făcea scrisoarea atât de minunată. Sophia era convinsă că numai un membru al familiei Baines ar fi putut să scrie o asemenea scrisoare.

Simți că trebuie să se ridice la înălțimea acestei

scrisori, că și ea trebuie să arate că e o Baines. Se așează ceremonios la biroul ei și începu să scrie (pe hârtie cu propriul ei antet), cu scrisul ei mare, atât de diferit de al Constancei. Începu puțin cam rigid, dar după câteva rânduri sufletul ei generos și pasionat începu să vibreze la chemarea Constancei. Rugă ca domnul Critchlow să plătească 20 lire din partea ei la fondul pentru domnișoara Chetwynd. îi povesti despre pensiune și despre Paris, și despre plăcerea pe care i-o făcuse scrisoarea Constancei. Dar nu aminti despre Gerald, și nu pomeni nici despre posibilitatea unei vizite în cele Cinci Orașe. Sfârși scrisoarea într-o adevărată izbucnire de dragoste; și trecu de la ea, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis frumos, la banalitatea sterilă a vieții cotidiene din pensiunea Frensham, simțind că, în comparație cu afecțiunea Constancei, nimic nu mai avea valoare.

Dar nu voia nici măcar să se gândească să se ducă la Bursley. Niciodată, niciodată nu se va întoarce la Bursley! Dacă Constance ar vrea să vină la Paris ca s-o vadă, ar fi încântată; dar ea nu se va mișca de acolo... Chiar și ideea unei schimbări în viața ei o intimidă. Cât despre o întoarcere la Bursley... nu, nu!

Cu toate astea, la pensiunea Frensham viitorul nu mai putea fi la fel ca trecutul. Sănătatea Sophiei o interzicea. Știa că doctorul avea dreptate. De fiecare dată când făcea un efort, își dădea seama că doctorul avea dreptate. Numai puterea de voință îi rămăsese neștirbită; dar mașinăria prin care puterea de voință se transformă în acțiune fusese într-un mod misterios avariata. Își dădea seama de asta. Dar nu izbutea încă să privească lucrurile în față. Va mai trebui să treacă timp până va putea să privească lucrurile în față. Cu fiecare zi îmbătrânea mai mult. Nu mai avea rezerve. Spunea însă tuturor că își revenise complet și că, dacă se mai menaja o vreme, o

făcea doar dintr-un exces de prudență. Într-adevăr, fața îi revenise la normal. Iar pensiunea fiind o mașină bine pusă] a punct, continua să funcționeze la fel de lin ca de obicei. E adevărat că excelentul ei bucătar începu să „ciupească” dar cum bucătăria nu avea de suferit, o bună bucată de vreme nu se observă nimic. Întregul personal și mulți dintre locatari știau că Sophia fusese bolnavă; dar nu știau mai mult.

Când Sophia observă din întâmplare o defecțiune în bunul mers al casei, primul ei imbold fu să-i descopere cauza și s-o înlăture, apoi se simți ispitită să lase lucrurile așa cum erau sau să le îndrepte doar cât de cât. Pe nesimțite, și totuși bănuir vag de câte unii, declinul pensiunii Frensham începuse. Dezvoltarea pensiunii ajunsese la o culme, și acum dădea înapoi, dar atât de încet încât nimeni nu era sigur că se schimbasese ceva. Din când în când își revenea și părea să se înalțe iarăși pe culme.

Sophia și Constance schimbă câteva scrisori. Sophia spunea mereu că nu putea să părăsească Parisul. Până la urmă, îi ceru pur și simplu Constancei să vină și să-i facă o vizită. Făcu propunerea cu teamă - căci perspectiva de a o vedea cu adevărat pe iubita ei Constance o speria - dar nu se putu stăpâni să n-o cheme. După câteva zile primi răspunsul: Constance ar fi venit călăuzită de Cyrii, dar sciatica i se înrăutățise brusc și era nevoită să se întindă în fiecare zi după cină ca să-și odihnească picioarele. Nu putea să facă o călătorie. Soarta era împotriva hotărârii Sophiei.

Și Sophia începu să se întrebe care era datoria ei față de Constance. Adevărul era că tot căuta o scuză ca să-și schimbe hotărârea. Îi era teamă s-o schimbe, dar o ispitea. Ar fi vrut să facă ceva la care mintea i se împotriva. Era ca dorința ele a te arunca de pe un balcon înalt. O atrăgea,

o atrăgea, și ea se dădea înapoi. Pensiunea i se părea acum plictisitoare. O obosea chiar să se prefacă numai că e conducătoarea capabilă a pensiunii. În toată casa disciplina slăbise.

Se întreba când oare își va reînnoi domnul Mardon propunerea de transformare a pensiunii într-o societate anonimă. Fără voie, îi aținea calea anume, dându-i prilej să revină asupra propunerii. Niciodată până atunci n-o lăsase în pace atâta vreme. Probabil că, la ultimul lui asalt, îl convinsese că eforturile lui n-aveau nici cea mai mică șansă de reușită și se hotărâse să renunțe. Cu o singură vorbă ar putea să-l întărească din nou. O simplă aluzie, în ziua când își achita nota de plată, și el ar începe din nou s-o roage. Dar nu putu rosti această vorbă.

Apoi începu să spună pe față că nu se simțea bine, că îi venea greu să se ocupe de pensiune și că doctorul îi prescrisese în mod hotărât odihnă. O spunea tuturor, în afară de Mardon. Și părea că nimeni nu i-o spunea lui Mardon. Urmând sfatul doctorului de a sta cât mai mult în aer liber, făcea după-amiezile plimbări cu trăsura în Bois de Boulogne, împreună cu Fossette. Era octombrie. Dar domnul Mardon părea că nu auzise de aceste plimbări.

Într-o dimineață o întâlni pe stradă, chiar în fața casei.

— Îmi pare rău să aud că nu vă simțiți bine, zise el pe un ton confidențial, după ce discutaseră despre sănătatea Fossettei.

— Că nu mă simt bine? exclamă ea ca și cum nu i-ar fi plăcut spusesele lui. Cine v-a spus că nu mă simt bine?

— Jacqueline. Mi-a spus că ați recunoscut că aveți nevoie de o schimbare totală. Și se pare că și doctorul spune la fel.

— Oh! doctorii! murmură ea, fără ca totuși să tăgăduiască adevărul spuselor lui Jacqueline.

Văzu speranța licărind în ochii domnului Mardon.

— Desigur, știți, zise el pe un ton și mai confidențial, că dacă v-ați schimba hotărârea sunt oricând gata să formez o mică societate care să o preia - Seu un gest discret spre pensiune - din mâinile dumneavoastră.

Ea scutură cu putere din cap, ceea ce era ciudat, având în vedere că de săptămâni de zile dorea să audă asemenea vorbe din partea domnului Mardon.

— Nu-i nevoie să renunțați de tot, zise el. Puteți păstra controlul. Vă facem directoare, cu un salariu și cu o cotă-parte din beneficii. Ați fi stăpână ca și până acum.

— Oh! îi scăpă ei fără voie, *Dacă aș renunța, aș renunța cu totul*. Nu umblu cu jumătăți ele măsură.

Odată cu rostirea acestei fraze, istoria pensiunii Frensham ca întreprindere particulară se încheie. Sophia o știa. O știa și domnul Mardon, și inima îi tresări. Văzu în închipuire formarea unei societăți pregătitoare, cu el în frunte, care ar urma apoi să fie revândută cu un câștig unei societăți anonime. Se văzu alegându-se cu un câștig frumos de vreo mie sau două - obținut într-o clipă. Speranța lui, pe care o credea moartă, înflori cu o iuțelă miraculoasă.

— Ei bine, zise el, atunci renunțați cu totul! Luați-vă vacanță până la sfârșitul vieții. O meritați, doamnă Sc-ales.

Ea clătină iarăși din cap.

— Mai gândiți-vă, stăruie domnul Mardon.

— V-am dat răspunsul eu am în urmă, zi” 1 Sophia cu încăpățănare, temându-se ca el să nu-i ia de bune spusele.

— Vă rog să vă mai gândiți, repetă el. Am să vă mai întreb peste câteva zile.

— E zadarnic.

El își luă rămas bun, și plecă cu mersu-i legănat, îmbrăcat în hainele lui informe, conștient că e marele agent imobiliar Lewis Mardon de pe Champs-Elvsees,

cunoscut în toată Europa și America.

Peste câteva zile o întrebă din nou.

— Un singur lucru mă poate face să mă răzgândesc, zise Sophia. Și anume, sănătatea surorii mele.

— Sora dumneavoastră! exclamă el.

Nu știa că are o soră. Nu-i vorbise niciodată despre familia ei.

— Da. Scrisorile ei au început să mă îngrijoreze.

— Stă la Paris?

— Nu. În Staij ordshire. Nu s-a mișcat niciodată de acolo.

Și ca să-și păstreze mândria intactă, îl lăsă pe domnul Mardon să creadă că sora ei era într-o stare gravă, pe când Constan. ce nu avea decât sciatică, și de fapt chiar se simțea ceva mai bine.

Și astfel cedă.

CAPITOLUL II

ÎNTÂLNIREA I

Într-o zi din primăvara următoare, imediat după cină, domnul Critchlow bătu la ușa Constancei. Ea ședea în balansoarul din fața căminului din salonaș. Purta un șorț larg și destul de grosolan și încerca să usuce cu colțurile lui blana unui mic fox-terrier sârmos, căruia nu i se găsisese un nume mai original decât „Spot” E drept că avea o pată. Constance se jurase de câteva ori că nu va mai lua niciodată un cățeluș pentru că, după cum spunea ea, nu putea să alerge toată ziua după el, și apoi îi strica și tapițeria mobilei. Dar ultimul ei câine trăise prea mult; un câine poate să facă și lucruri mai rele decât să strice mobila: și, ca o reacție firească la îmbătrânirea câinilor, ca și în speranța de a amina pentru cât mai târziu durerea și tulburarea inevitabilă pricinuită de moartea unui animal drag, nu știuse cum să refuze drăgălașul fox-terner în

vârstă de zece luni pe care i-l oferise o cunoștință. Pe sub blănița-i ciufulită se zărea pielea-i dulce și trandafirie, atât de moale la pipăit. Așa cum îl ștergea, i se vedeau tot timpul ochișorii, plini de neliniște și rușine.

Amy lua parte la spectacol, veghind cu strășnicie ca nu cumva Spot s-o șteargă în magazia de cărbuni. Când se auzi bătând la ușă, ea deschise și domnul Critchlow intră, ca de obicei fără prea multe fasoane. Nu părea deloc schimbat. Avea tot atâta păr cărunț, același șorț alb și lung, iar glasul (care avea uneori tendința să devină ascuțit) avea același timbru strident. Se ținea destul de drept. În mina cu pielea uscată avea un ziar.

— Ei, cucoană! zise el.

— Ajunge, mulțumesc, Amy, vorbi Constance liniștită.

Amy plecă fără să se grăbească.

— Îl speli în locul ei! zise domnul Critchlow.

— Da, recunosc Constance.

Spot se uită fără simpatie la bătrân.

— Ai văzut ce scrie în ziar despre Sophia? întrebă el, ținându-i *Vestitorul* sub ochi.

— Despre Sophia? strigă Constance. Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic. Dar au dat de ea. Uite, la rubrica „Actualitatea în Staffordshire”. Ascultă! Am să-ți citesc eu.

Scoase un lung toc de lemn pentru ochelari din buzunarul vestei și își puse pe nas încă o pereche de ochelari. Apoi se așeză pe canapea, cu genunchii-i ascuțiți împungând stofa pantalonilor, și citi:

— „Suntem informați că doamna Sophia Scales, patroana cunoscutei pensiuni Frensham de pe rue Lord Byron din Paris” - e atât de cunoscută că nimeni din cele Cinci Orașe n-a auzit vreodată de ea - „are de gând să facă o vizită în orașul ei natal, Bursley, după o absență de peste

treizeci de ani. Doamna Scales aparține binecunoscutei și respectabilei familii Baines. De curând domnia-sa a vândut pensiunea Frensham unei societăți anonime, și nu e un secret pentru nimeni că prețul plătit s-a ridicat la câteva zeci de mii". Așa că vezi! comentă domnul Critchlow.

Cum de-au aflat cei de la *Vestitorul*? murmura Consiance.

Ei, asta n-am de unde s-o mai știu, zise domnul Critchlow.

Dar nu era adevărat. Domnul Critchlow trimisese personal informația noului redactor al *Vestitorului*, care își dăduse imediat seama de pasiunea lui Critchlow pentru presă și care știa cum să se folosească de ea.

— Aș fi preferat să nu apară tocmai astăzi, zise Constance.

— De ce?

— Oh! Nu știu, dar aș fi preferat să nu apară.

— Ei bine, eu am să mă călătoresc, cucoană, zise domnul Critchlow, vrând să spună cu asta că va pleca.

Lăsa ziarul și coborî treptele cu o încetineală bătrânească. Era tipic pentru el că nu se arăta cătuși de puțin curios să afle amănunte în legătură cu sosirea Sophiei.

Constance își scoase șorțul, îl înfășură pe Spot în el și-l așeză pe un colț al canapelei. Apoi o trimise; în grabă pe Amy să cumpere un mers al trenurilor.

— Credeam că vă duceți la Knype cu tramvaiul, spuse Amy.

— M-am hotărât să mă duc cu trenul, vorbi Constance cu o demnitate rece, de parcă ar fi decis soarta națiunilor.

Nu pul-a suferi asemenea observații din partea lui Amy, căreia, din nefericire, îi lipsea din ce în ce mai mult suprema calitate de a ști să asculte fără să pună întrebări.

Când Amy se întoarse găfâind, o găsi pe Constance în odaia ei, scoțând ghemotoace mototolite de hârtie din mânecile celui de al doilea dintre mantourile ei bune. De fapt, aproape că nu-l purta niciodată. Teoretic, era destinat pentru a merge la capelă în duminicile ploioase: practic, rămăsese de multă vreme în garderob, duminicile fiind ele săptămâni de-a rândul consecvent frumoase. Era un mantou care nu-i plăcuse niciodată. Dar nu se putea duce la Knype s-o întâmpine pe Sophia în mantoul de fiecare zi, și nici nu voia să-și pună mantoul cel mai bun într-o asemenea călătorie. Să-și facă prima apariție în fața Sophiei îmbrăcată cu mantoul ei cel mai bun – arii fost o mare greșală de tactică! Nu numai că ar fi umbrit ziua de duminică, dar ar fi dat Constance! aerul că e speriată de Sophia. În realitate, Constance era puțin speriată de Sophia; în treizeci de ani, Sophia se putuse schimba nespun de mult, pe când Constance rămăsese doar Constance. Parisul era un oraș mare; și era nesfârșit de departe. Și chiar și numai amănuntul acela cu societatea anonimă era de natură s-o intimideze. Închipuie-ți, Sophia, prin propriile ei eforturi, să fi creat ceva pe care o societate anonimă să vrea să-l cumpere, și chiar să-l fi cumpărat. Da, Constance era speriată, dar n-avea de gând să-și arate teama punându-și mantoul ei cel mai bun. La urma urmei, ea era cea mai mare. Și avea și demnitatea ei – și încă multă – îngrămădită în adâncul inimii, ascunsă sub moliciunea blândeții exterioare. Așa încât se hotărâse pentru cel de-al doilea mantou care, fiind folosit rar, avea mânecile îndesate cu hârtie, ca să-și păstreze forma și „linia”. Micile ghemotoace de hârtie erau acum împrăștiate pe pat.

— E un tren la trei fără un sfert, care ajunge la Knype la trei și zece, zise Amy fără să fie întrebată. Dar dacă întârzie trei minute, și trenul de Londra sosește la timp,

atunci n-o să-i puteți ieși în întâmpinare. Ați face mai bine să-l luați pe cel de două și un sfert, ca să fiți mai sigură.

— Ia să văd, zise Constance pe un ton ferm. Pune, te rog, hârtiile astea în garderob.

Ar fi preferat să nu urmeze sugestia lui Amy, dar era neîndoielnic prea chibzuită ca să nu țină seama de ea.

— Afară de cazul când mergeți cu tramvaiul, zise Amy. Atunci n-ar mai trebui să porniți așa devreme.

Dar Constance nu voia să meargă eu tramvaiul. Dacă ar fi luat tramvaiul, risca să dea peste oameni care citiseră ziarul și care o vor întreba prosteste: „Vă duceți s-o întâmpinați pe sora dumneavoastră la Knype?” Și apoi vor începe o conversație sâcâitoare. Pe când cu trenul, va alege un compartiment gol unde va fi mult mai puțin probabil să întâlnească oameni puși pe flecăreală.

Nu mai era nicio clipă de pierdut. Și emoția, care de atâtea zile, sub o aparență de calm, dospea în întreaga casă, răzbi la lumină, fără să se mai rușineze. Amy se văzu nevoită s-o ajute pe stăpâna ei să arate cât mai frumoasă; fu întrebată pe față dacă arăta bine. Bariera de clasă avea să fie înlăturată pentru o clipă. De mulți ani nu mai simțise Constance dorința de a arăta elegantă. Își aminti de vremurile când, îmbrăcată în mare ținută pentru a merge la capelă, se repezea jos duminică dimineața și, luându-și o poză pentru a fi examinată, îl înveba pe Samuel: „Cum arăt?” Da, așa se repezea în jos pe scări, ca un copil, și totuși pe vremea aceea se credea atât de serioasă și de matură! suspină – cu un mic regret, sfâșietor și un ușor dispreț plin de blândețe față de făptura aceea vioaie care avea mai puțin de treizeci de ani. Acum, la cincizeci și unu se socotea bătrână. Și era bătrână. Iar Amy avea ticurile și purtările unei fete bătrâne. Așa încât emoția din casă era o emoție „bătrânească” și, la fel ca și dorința Constancei de a arăta elegantă, avea și o latură ridicolă, în același timp

tragică, care l-ar face pe un bădăran să izbucnească în hohote de râs, pe un isteric să plângă și pe un înțelept să mediteze trist că nimic nu e nou sub soare.

La unu și jumătate Constance era gata îmbrăcată: nu mai avea să-și pună decât mănușile. Se uită încă o dată la ceas, ca să vadă dacă poate să mai arunce o privire prin casă, fără teamă de a pierde trenul. Urcă în dormitorul de la etajul doi, vechiul dormitor al ei și al Sophiei, pe care îl pregătise cu nespusă grijă pentru Sophia, Zile întregi odaia fusese aerisită căci, în afară de o scurtă perioadă în timpul Conferinței metodiste wesleyene de la Bursley, când stătuse acolo un preot, nu mai fusese ocupată din vremea în care obișnuia să doarmă uneori Maria Insull. Când venea pe acasă, Cyril ținea să stea în vechea lui cameră. Constance avea o mare rezervă de mobile solide și impunătoare, iar camera destinată Sophiei era înseninată în toate colțurile de reflexele mahonului lustruit. Mai era impregnată și de mirosul de clei de mobilă – un miros de care nicio gospodină nu trebuie să se rușineze. Ba chiar mai mult, tapetele fuseseră înlocuite cu „altele de un albastru delicat, într-unul din modelele acelea noi. Era o odaie tipică pentru familia Baines. Constancei nu-i păsa de unde venea Sophia, nici cu ce fusese obișnuită, «nici în ce societate anonimă se transformase – odaia era cea mai potrivită! mai bine decât atât nici nu se putea. N-aveai decât să te uiți la șervețelele croșetate – chiar și cele de pe lavoar, de sub cana alb-cu-auriu și celelalte ustensile. Era o nesăbuiță să pui pe lavoar asemenea șervețele ca să fie stropite, dar era o nesăbuiță sublimă. Sophia putea să le scoată dacă dorea! Constance era mândrie de casa ei; o mândrie care stătuse adormită în ea și care acum izbucni din plin.

Un foc lumina salonul, care era o încăpere cu adevărat magnifică, un muzeu de obiecte de valoare

adunate de familiile Baines și Maddack din 1840 încoace, la care se adăugau ultimele noutăți în materie de huse și fețe de mese. În tot Bursley-ul erau puține saloane care să se poată asemui cu cel al Constancei. Și Constance o știa. Nu-i era teamă să-și arate nimănui salonul.

Trecu, o clipă în dormitorul ei, unde Amy culegea cu răbdare cocoloașele de hârtie de pe pat.

— Ei, ai înțeles ce o să servești la ceai? întrebă Constance.

— Oh, da, coniță, zise Amy, ea și cum ar fi vrut să spună: „De câte ori o să-mi mai puneți întrebarea asta?” Și adăugă: Plecați acum, coniță?

— Da, zise Constance. Vino și încuie ușa de la intrare.

Coborâra împreună în salonaș. O față de masă albă pentru ceai stătea împăturită pe masă. Era din cel mai fin damasc pe care priceperea îl putea alege și banii cumpăra. Fusese făcută de cincisprezece ani și niciodată întinsă. Constance n-ar fi scos-o pentru această primă ocazie, dacă n-ar mai fi avut încă două la fel de frumoase. Pe armoniu erau așezate tot felul de dulceturi și prăjituri, o plăcintă cu carne și niște somon conservat; cu argintăria necesară. Totul era acolo. Amy nu putea să greșească, în glastrele de pe cămin erau șofrani. „Grădina” ei – cum obișnuia să zică pe vremuri, făcându-l pe Samuel să se gândească cât de extraordinar de feminină era! De multă vreme nu mai avusese o „grădină” pe polița căminului. Preocupările pentru sciatica cronică și palpitații crescuseră pe socoteala preocupărilor pentru „grădină”. Adesea, după ce sfârșea complicatele operații prin care-și ținea în ordine mobilierul și celelalte lucruri, nu-i mai rămânea putere decât să se odihnească. Era mai curând șubredă, o femeie scundă și grasă care gâfâia imediat și obosea ușor. Toate pregătirile făcute pentru venirea Sophiei i se păruseră cu adevărat epuizante. Totuși, le dusesese la bun sfârșit. Se simțea destul

de bine; doar puțin obosită, și ceva mai neliniștită și mai nervoasă ca de obicei, în timp ce arunca o ultimă privire.

— Ia șorțul acela de colo! zise ea către Amy, arătând spre șorțul gros de pe colțul canapelei. Dar, ia spune, unde-i Spot?

— Spot, coniță? exclamă Amy.

Inima le tresări la amândouă. Amy se uită instinctiv afară pe fereastră. Era acolo, firește, în șanț, studiind grozăviile de pe King Street, De bună seamă, fugise afară când Amy se întorsese eu mersul trenurilor. Femeia arboră o figură vinovată.

— Amy mă mir de tine! exclamă Constance, pe un ton tragic, deschizând ușa.

— Uf, n-am mai pomenit un câine ca ăsta! murmură Amy.

— Spot! îl strigă stăpâna lui. Vino aici imediat. Mă auzi?

Spot se întoarse brusc și se uită nemișcat la Constance. Apoi, cu o smuci tură a capului, porni în goană către colțul pieței, unde se opri și o privi din nou nemișcat. Amy ieși după el. După o veșnicie, îl aduse înăuntru, schelălăind. Era într-o stare atât de îngrozitoare, încât trebuia să întorci și ochii și nasul. Nici urmă de mirosul de săpun, pe care-l detesta. Constancei îi venea să plângă. I se părea că totul îi mersese pe dos în ziua aceea. Iar Spot avea aerul cel mai inocent și mai încrezător. Cum să-l faci să înțeleagă că „mătușa” Sophia venea în ziua aceea? El și-ar fi vândut întreaga familie ca să cumpere zece metri de șanț pe King Street.

— Trebuie să-l speli în bucătărie, asta-i singura soluție, zise Constance, stăpânindu-se. Pune șorțul acela pe tine, și nu uita să-l schimbi cu unul din șorțurile noi când o să deschizi ușa. După ce-l usuci, mai bine să-l închizi în odaia domnului Cyril.

Și plecă copleșită de griji, ținându-și strâns geanta și umbrela și netezindu-și mănușile, aruncând din mers o privire și spre faldurile mantoului.

„Ciudat fel de a se duce la gara Burslev, zău așa”, își zise Amy, văzând că Constance cobora pe King Street în loc s-o ia spre Wedgwood Street, și îi trase lui Spot „o palmă bună peste cap”, ca să-i arate că acum era acasă doar cu ea

Constance o luase spre gară pe un drum ocolit, astfel încât, dacă ar fi întâlnit pe cineva cunoscut, să nu se vadă că se ducea la gară. Sentimentele ei în legătură cu sosirea Sophiei și cu atitudinea orașului iată de acest eveniment erau foarte complicate.

Trebuia să se grăbească. Și când te gândești că se trezise în dimineața aceea cu planuri perfect întocmite ca să evite graba. Nu-i plăcea graba, pentru că întotdeauna „o întorcea pe dos-4.

II

Expresul de Londra avea întârziere, așa încât Constance petrecu trei sferturi de oră în liniștea împietrită pe care o avea peronul din Knype când se aștepta un tren important. În cele din urmă hamalii începură să strige: „Trenul dinspre Macclesfield, Stockport și Manchester”, și uriașa locomotivă se prelinse la curbă târând în urmă vagoanele ce păreau minuscule, iar Constance simți că tremură toată. Liniștea peronului se transformă într-o învălmășeală. Constance cea mărunțică se trezi dată la o parte de o mulțime agitată care părea că încearcă să escaladeze o prăpastie mărginită de ferestre și uși, prin ale căror deschizături priveau afară apărătorii trenului. Părea că niciodată nu va mai fi ordine pe peronul gării din Knype. Constance nu prea vedea cum va distinge o Sophie necunoscută în toată această învălmășeală. Era foarte tulburată. Toți mușchii feței i se încordau în timp ce

privirea îi rătăcea neliniștită de la un capăt la celălalt al trenului.

Deodată, văzu un câine ciudat. îl zăriră și alții. Era de culoarea ciocolatei, iar capul și grumazul îi erau acoperite din abundență de păr atârând în mii de ciucuri, ca și ciucurii pământurilor acelora pe care le poți cumpăra în prăvălii. Părul se oprea brusc la mai puțin de jumătate din trupul câinelui, restul rămânând gol și neted ca marmura. Dădea astfel locuitorilor din cele Cinci Orașe impresia că-și uitase o parte esențială a îmbrăcămînții, încălcind normele decenței. Smocul de păr lăsat să crească pe cea, dă și brătărie de păr ce-i împodobeau gleznele nu făceau decât să sporească impresia de indecență. O pan -, glică roz în jurul gâtului completa ultrajul. Animalul avea aerul unei prostituate împopoțonate. De la gâtul creaturii pornea un lanț până în mijlocul unui mic grup de persoane gesticulând peste mai multe geamantane, și în mijlocul lor Constance desluși o femeie înaltă și distinsă, în mantou și fustă, și cu o pălărie cam bătătoare la ochi. Ce femeie frumoasă și aristocratică, își spuse Constance de la distanță! apoi îi veni un gând straniu: „Asta-i Sophia!” Era sigură... Nu era sigură... Era sigură. Femeia se desprinsese din mulțime. Privirea îi căzu asupra Constancei. Șovăiră amândouă și porniră, nesigure parcă, una spre cealaltă.

— Te-aș fi recunoscut oricum, zise Sophia cu un calm aparent nepăsător, pe când, ridicându-și voalul, se apleca s-o sărute pe Constance.

Constance văzu că acest calm uimitor era simulat, și îl simulă și ea la fel de bine. Era un calm tipic Baines. Dar observă că buzele surorii ei tremurau. Tremurul o consolă dovedindu-i că nu numai ea era proastă. Mai era și ceva straniu în expresia gurii Sophiei. Probabil că se datora „atacului” despre care îi scrisese Sophia.

— Te-ai întâlnit cu Cyril? întrebă Constance.

Era tot ce-i trecu în clipa aceea prin minte să spună:
– Oh, da! zise Sophia cu însuflețire. Am fost la atelierul lui, și apoi m-a condus la gara Euston. E un băiat *tare* drăguț. Îmi place.

Rosti „îmi place” cu intonația Sophiei de la cincisprezece ani. Tonul și gesturile poruncitoare o făcură pe Constance să-și amintească de anii '60. „Nu s-a schimbat niciun pic, gândi ea bucuroasă. Nimic n-o poate schimba”. Și dedesubtul acestui gând dăinuia un gând mai general: „Nimic nu poate schimba o Baines”. E adevărat că Sophia, așa cum o știa Constance, nu se schimbase. Personalitățile puternice rămân nedeformate în ciuda oricăror vicisitudini.

După ce avu revelația Sophiei de altă dată, auzind cum îl elogia pe Cyril, Constance se simți mai ușurată, mai liniștită.

— Asta-i Fossette, zise Sophia trăgând de lanț.

Constance nu știu ce să spună. Fără doar și poate că Sophia nu-și dădea seama ce făcea venind cu un asemenea câine într-un loc unde oamenii sunt atât de ciudați ca în cele Cinci Orașe.

— Fossette...

Repetă numele pe un ton drăgăstos, aplecându-se puțin spre câine. La urma urmei, nu era vina câinelui. Firește, Sophia îi pomenise în scrisori despre un câine, dar n-o pregătise pentru spectacolul pe care-l oferea Fossette.

Toate astea se petrecură în câteva clipe. Un hamal își făcu apariția, cu două geamantane ale Sophiei. Constance observă că erau de calitate foarte bună; iar îmbrăcămintea Sophiei, deși puțin cam bătătoare la ochi, era și ea de calitate foarte bună. Imediat după asta avură de scos bilet pentru Sophia până la Bursley, și astfel primul șoc al întâlnirii se domoli.

Într-un compartiment de clasa a doua al trenului

local, cu Sophia și Fossette așezate în fața ei, Constance avu răgazul să-și privească sora pe îndelete. Și ajunse la concluzia că, deși era zveltă și se ținea dreaptă, și lăsând de o parte impresia generală pe care o făcea ovalul prelung al feței ei sub pălărie, Sophia își arăta vârsta. Înțelese că Sophia trecuse probabil prin multe; încercările lăsaseră urme pe fața ei. Pi ivită de la distanță, ar fi putut să treacă drept o femeie de treizeci de ani, ba ai fi putut să crezi chiar că era o tânără fată, dar într-un compartiment de tren nu era decât o femeie pe care suferința o îmbătrânise. Totuși, se vedea că sufletul îi rămăsese nedomesticit. S-o fi auzit cum i-a spus unui hamal nehotărât că nici vorbă că o va lua pe Fossette cu ea în compartiment! S-o fi văzut cum a închis ușa compartimentului, cu intenția clară de a nu mai lăsa pe nimeni să intre! Era obișnuită să poruncească. În același timp, pe chipul ei rămânea întipărit mereu un surâs, ca și cum și-ar fi spus: „Vreau să mor zâmbind 1. Constance simți că îi e milă de ea. Deși recunoștea că sora ei o depășea în ce privește farmecul, experiența, cunoașterea lumii și forța personalității, totuși, cu un fel de superioritate netulburată, profundă, îi era milă de Sophia.

— Ce părere ai? spuse *Sophia, mângâind-o* absentă pe Fossette. Iin om s-a apropiat de mine în gara Euston, în timp ce Cyril îmi scotea bilet, și mi-a spus: „Eh, domnișoară Baines, nu te-am mai văzut de peste treizeci de ani, dar știu că ești domnișoara Baines, adică *erai* – și arăți tare frumoasă”. Apoi s-a dus. Cred că trebuie să fi fost Holl, băcanul.

— Avea o barbă albă, lungă?

— Da.

— Atunci era domnul Holl. A fost primar de două ori. E consilier comunal, știi.

— Serios? zise Sophia. Dar nu ți se pare lucru ciudat?

— Ei, Doamne! exclamă Constance. Nu te mai mira și tu de lucruri ciudate! E teribil cum zboară timpul.

Cu asta discuția se opri, și nu mai vru să se urnească din loc. Două femei pline de dragoste și curiozitate, care nu s-au văzut de treizeci de ani și sunt dornice să-și facă confidențe, ar trebui să nu întâmpine nicio dificultate în a găsi subiecte de discuție; dar pentru cine știe ce motiv, aceste două femei nu găseau. Constance observă că Sophia, Să fel ca și ea, era gătită ele aceeași stângăcie.

— Ei, asta-i bună! exclamă Sophia brusc.

Aruncase o privire pe fereastră și văzuse două cămile și un elefant pe un teren de lângă linia ferată, printre fabrici, magazii și reclame de săpun.

— Oh, zise Constance. E cercul Barnum, știi. Au aici un fel de depozit central, fiindcă e în centrul Angliei.

Constance vorbea cu mândrie. (La urma urmei, nu poate exista decât un singur centru.) îi veni pe buze să spună, în felul ei, „acru”, că locul Fossettei era alături de cămile, dar se stăpâni. Sophia avu inspirația să se mire de toate clădirile noi și să observe punctele de reper, de care-și amintea. Era surprinzător cât de puțin se schimbase districtul.

— Același fum! zise Sophia.

— Același fum! consimți Constance.

— E chiar mai rău.

— Crezi? se miră Constance, puțin cam iritată. Dar se fac eforturi pentru reducerea fumului.

— Probabil că am uitat cât de murdar era! răspunse Sophia. Cred că asta-i. Nici nu visam...!

— Serios! spuse Constance, dar pe dată recunosc sincer: Da, e într-adevăr murdar. Nici nu-ți poți închipui cât îți dă de lucru, în special cu perdelele de la ferestre.

Pe cinci trenul trecea pufăind pe sub Trafalgar Road, Constance arătă spre o gară nouă ce se construia acolo,

spunând că urma să se numească gara „Trafalga. Road”.

— N-o să fie ciudat? adăugă ea.

Obişnuită cum era eu aceeaşi înşiruire a gărilor de pe linia ferată laterală - Tumhill, Bursley, Bleakridge, Hanbridge, Caul-don, Knype, Trent Vale şi Longshaw - i se părea nespus de curios un „Trafalgar Road” intercalându-se între Bleakridge şi Hanbridge.

— Da, cred că da, consimţi Sophia.

— Dar, fireşte că pentru tine nu-i acelaşi lucru, zise Constance, dezamăgită.

Pe măsură ce trenul îşi încetineea mersul apropiindu-se de casă, ea îi arăta cu modestie frumuseţile parcului din Bursley. Sophia privea şi recunoştea vag povârnişurile pe care se plimbase pentru prima dată cu Gerald Scales.

Nimeni nu le opri în gara din Bursley, şi luară o trăsură până în piaţa St. Luke. Amy era la fereastră; îl ţinea pe Spot, strălucind de curăţenie, rivalizând cu şortul pe care-l purta.

— Bună ziua, conişă, zise Amy, înfipă, când Sopbja începu să urce scările.

— Bună ziua, Amy, răspunse Sophia.

O flata pe Amy, arătându-i astfel că îi cunoştea numele; dar dacă o servitoare a fost pusă vreodată la locul ei doar prin tonul folosit, atunci despre Amy se putea spune acest lucru în ziua aceea. Constance se înfieră la politeţea îngheţată şi arogantă a Sophiei. Fireşte, Sophia nu era obişnuită ca servitorii să vorbească fără să fie întrebaţi. Dar Amy nu era chiar o servitoare obişnuită. Era mult mai bătrână decât o servitoare obişnuită, şi dobândise o oarecare dominaţie morală asupra Constancei, deşi ea ar fi tăgăduit cu aprindere. De aici teama Constancei. Totuşi, nu se întâmplă nimic. Amy părea să nu fi simţit mustrarea.

— Ia-l pe Spot şi du-l în odaia domnului Cyril, îi şopti Constance, ca şi cum ar fi vrut să zică: „Nu ţi-am spus să

faci asta?"; adevărul era că se temea pentru viața lui Spot. Haide, Fossette! chemă ea cu glas binevoitor pudelul, care tocmai intra și care începu de îndată să adulmece.

Birjarul cel gras și roșcovan dădea jos din trăsură geamantanele, iar Amy era la etaj. O clipă cele două surori rămaseră singure în salonaș.

— Deci, iată-mă acasă! exclamă femeia înaltă și maiestuoasă de cincizeci de ani, și buzele îi tremurară din nou când privi în jurul odăii – atât de mică pentru ea.

— Da, iată-te acasă! încuviință Constance.

Își mușcă buza și, ca o măsură de prevedere pentru a nu izbucni în plâns, se repezi afară la birjar. O clipă trecătoare de emoție, ca o pată de spumă pe o mare întinsă și liniștită!

Birjarul urcă scările încărcat cu geamantanele, mulțumi în fața generozității semețe a Sophiei – și apoi se făcu liniște. Amy se dusesse să pregătească ceaiul în bucătăria de la subsol. Măsuța pentru ceai din fața căminului era sclipitoare.

— Ei, uncie o punem pe Fossette? zise Cojastance dând glas neliniștilor care o frământau.

— Fossette o să stea foarte bine împreună cu mine» zise Sophia ferm.

Urcară în camera pregătită pentru musafiri, și Sophia își arătă admirația în fața frumuseții ei. Se repezi la fereastră și privi afară în piață.

— Ai vrea puțin «foc? întrebă Constance, pe un ton convențional; căci a face foc în dormitor, într-un anotimp sănătos, era încă socotit un lucru absurd în piața St. Luke.

— Oh, nu! zise Sophia, fără a izbuti întru totul să respingă propunerea ca pe ceva complet ridicol.

— Sigur? întrebă Constance.

— Absolut sigur, mulțumesc, zise Sophia.

— Ei bine, te las. Sper că Amy o să pregătească

ceaiul imediat.

Coborî în bucătărie.

— Amy, zise ea, îndată ce terminăm ceaiul, aprinde un foc în odaia doamnei Scales.

— În odaia de sus, conită?

— Da.

Constance urcă în odaia ei și închise ușa. Simțea nevoia să fie o clipă singură, în mijlocul acestei întâmplări teribile. Oftă ușurată în timp ce-și scotea mantoul. Gândi: „În orice caz, ne-am întâlnit, și am adus-o aici. E foarte drăguță. Nu, nu-i schimbata niciun pic”. Șovăi să recunoască în sinea ei că Sophia ar fi o persoană formidabilă. Așa încât își mai spuse o dată: „E foarte drăguță. Nu-i schimbata niciun pic”. Și-apoi: „Închipuie-ți, ea aici! E într-adevăr aici”. Cu simplitatea ei desăvârșită, Constancei nici nu-i trecu prin minte să se întrebe ce-o fi gândit Sophia despre ea.

Sophia coborî prima, și Constance o găsi uitându-se la peretele gol de lângă ușa ce ducea spre scara bucătăriei.

— Va să zică, aici ai zidit ușa? întrebă ea.

— Da zise Constanee. Aici.

— Mă simt ca cineva care are mâncărimi la un mădular ce i-a fost tăiat! zise Sophia.

— Oh, Sophia!

Ceaiul primi multe aprecieri din partea Sophiei, dar niciuna din ele nu mănă prea mult. Constanee își dădu seama că și Sophia, la fel ca și ea, trebuia să aibă grijă în privința mâncării. Gusta delicatese de dragul de a gusta, dar parcă ciugulea o păsărică. Pe masă bunătățile rămaseră aproape neatinse. Nu îndrăzneau să-și satisfacă capriciile. Se hrăneau doar cu ochii.

După ceai urcară în salon, și pe coridor avură neașteptata plăcere de a vedea doi câini alergând

prietenosi unul după altul. Spot o descoperise pe Fossette, datorită neglijenței incurabile a lui Amy, și se apucase de îndată s-o cerceteze amănunțit. Ea părea să fie într-o dispoziție prietenoasă, câtuși de puțin potrivnică unor distracții frivole.

Cele două surori rămaseră multă vreme la taifas în salonul luminat, în mijlocul larmei plăcute pe care o făceau Spot și Fossette zbenguindu-se fericiți prin coridorul întunecat. Căinii de fapt salvaseră situația, întrucât cereau atenție permanentă. Când în sfârșit se potoliră, surorile începură să se uite prin albumele de fotografii, din care Constanee avea mai multe, legate în pluș sau marochin. Nimic nu ascute atât de bine memoria, nu evocă trecutul, nu trezește morții, nu întinerește pe cei vârstnici și nu declanșează suspine cât și zâmbete, ca o colecție de fotografii adunate laolaltă într-o viață de om. Constanee avea astfel în albume o uimitoare colecție de veri necunoscuți, împreună cu rudele lor și tot felul de prieteni; îl avea pe Cyril la toate vârstele; avea clagherotipuri fantomatice ale părinților ei și chiar ale bunicilor. Cel mai ciudat dintre toate era un portret al lui Samuel Povey, pe când era un copilăș ținut în brațe. Sophia își stăpâni îmboadul de a pufni în râs. Dar cinci Constanee zise: „Nu-i caraghios?“, începu să râdă în voie. O fotografie de-a lui Samuel în anul de dinaintea morții era cu adevărat impunătoare. Sophia se uită lung la ea, impresionată. Era portretul unui om cinstit.

— De cât timp ești văduvă? o întrebă Constănce pe Sophia, cu glas șoptit, uitându-se pe deasupra ochelarilor, și ținând cu un deget o filă a albumului.

Sophia se roși.

— Nu știu dacă sunt văduvă, zise ea stânjenită. Bărbatul meu m-a părăsit în 1870, și de atunci nu l-am mai văzut și nici n-am mai auzit de el.

— Oh, draga mea! exclamă Constănce, tulburată, simțindu-se asurzită ca de o bubuitură de tunet. Am crezut că ești văduvă. Domnul Peel-Swynnerton mi-a zis că, după câte aflate, erai văduvă. De aceea nici nu mi-aș fi...

Se întrerupse. Chipul îi era tulburat.

— Firește, acolo treceam drept văduvă, zise Sophia.

— Desigur, aprobă Constănce repede. Înțeleg...

— Și poate chiar sunt văduvă, încheie Sophia.

Constănce nu mai spuse nimic. Era într-adevăr o lovitură. Bursley-ul era un oraș atât de - pretențios! Categorie, Goralde Scales se purtase ca un ticălos. Asta era sigur!

Când, îndată după aceea, Amy deschise ușa salonului după ce mai întâi bătuse - obiceiul de a încuraja o servitoare să dea buzna în salon fără să anunțe în vreun fel țitu fusese niciodată încurajat în casa aceasta), le văzu pe cele două surori șezând destul de aproape una de alta, lângă masa ovală de nuc; doamna Scales, foarte dreaptă în scaun, privea țintă la foc, iar doamna Povey stătea ghemuită, cu ochii ațintiți asupra albumului de fotografii: amândouă îi păreau lui Amy îmbătrânite și tulburate; doamna Povey avea părul încărunțit de tot, pe când doamna Scales îl avea aproape tot atât de negru ca și Amy. Doamna Scales tresări la auzul bătăii în ușă și întoarse capul.

— E domnul și doamna Critchlow, conită, anunță Amy.

Surorile se uitară una la alta, cu sprâncenele ridicate. Apoi doamna Povey îi răspunse lui Amy, ca și cum ar fi fost obișnuită cu vizite la opt și jumătate seara. Totuși, tremura la gândul că domnul Critchlow i-ar putea spune ceva jignitor Sophiei, după treizeci de ani de absență. Ocazia era mare, și putea să fie cumplită.

— Poftește-i să urce, zise ea calm.

Dar Amy i-o luase înainte.

— I-am poftit, răspunse ea, și în clipa următoare deschise ușa spre coridorul întunecat.

Era un mare noroc: cele două surori nu făcuseră mol o remarcă pe care soții Critchlow, ar fi putut-o auzi.

Apoi Maria Critchlow, zâmbind afectat, o salută pe Sophia. Din cauza nervozității, doamna Critchlow era foarte agitată. Se învârtea în loc; aproape că țopăia; și scotea un fel de plescăit, de parcă ar fi văzut pe cineva mâncând un măr acru. Ținea să-i arate Sophiei cât de mult se schimbase față de tânăra ucenică timidă. După căsătorie într-adevăr se schimbase. Când condusesse treburile altora, nu simțise nevoia să se poarte plină de efuziune cu clienții, dar după ce devenise proprietăreasă, ambiția de a reuși. O scoase din indiferența-i capabilă, mecanică. Rezultatul era jalnic. Posomorea ei avusese un fel de demnitate; dar jovială, doamna Critchlow” devenea pur și simplu ridicolă. Însuflețirea dezvăluia cu cruzime îngrozitoare-i vulgaritate și întreaga-i uzură fizică. Atitudinea Sophiei nu era rece; îi indica doar că nu dorea să fie privită ca o ciudățenie a naturii.

Domnul Critchlow se apropie cu pas măsurat.

— Tot îți mai ții capul semet, zise el, cercetând-o în amănunțime pe Sophia. Apoi, cu multă grijă, își întinse brațul lung și slab și îi luă mâna: Ei bine, sunt strașnic de bucuros să te vad!

Toți rămaseră înmărmuriți în fața acestei manifestări de bucurie. Nu se mai pomenise vreodată ca domnul Critchlow să fie bucuros să vadă pe cineva.

— Da, ciripi Maria, domnul Critchlow - foia să vină neapărat în seara asta. Nimic altceva decât să vină în seara asta.

— Nu mi-ai spus azi clupă-amiază, zise Constance, că aveai de gând să ne faci plăcerea unei vizite.

El se uită o clipă la Constance.

— Nu, cârâi el, nu cred că ți-am spus.

Privirea lui o măgulea pe Sophia. Se vedea că o trata pe această femeie de cincizeci de ani, abătută și trecută prin multe, ca pe o fetiță. Și vârsta lui extrem de înaintată o făcea să se simtă chiar ca o fetiță, amintindu-și cum îl urâse pe când era fetiță. Refuzând ajutorul soției sale, își trase un fotoliu în fața focului și se așeză tacticos. Fără îndoială, era mult mai bătrân într-un salon decât în dosul tejghelei din prăvălie. Constance își dăduse seama de asta chiar în după-amiaza aceea. Un cărbune încins căzu afară din cămin. El se aplecă, își umezi degetele, luă cărbunele și-l aruncă la loc în foc.

— Ei bine, zise Sophia, eu n-aș fi făcut asta.

— N-am mai văzut pe nimeni să știe să culeagă tăciuni încinși ca domnul Critchlow, chicoti Maria.

Domnul Critchlow nu catadicsi să-i răspundă.

— Când ai plecat din Parisul ăla? o întrebă el pe Sophia, lăsându-se pe spate și punându-și mâinile pe brațele fotoliului.

— Ieri dimineață, zise Sophia.

— Și ce-ai făcut de ieri dimineață până acum?

— Am rămas noaptea la Londra, răspunse Sophia.

— Oh, la Londra, care va să zică?

— Da. Cyril și cu mine am stat toată seara împreună.

— Ah! Cyril! Ce părere ai de Cyril, Sophia?

— Sunt foarte mândră că am un nepot ca el, zise Sophia.

— Oh! Zău? exclamă bătrânul, vădii ironic.

— Da, sunt foarte mândră! stăruie Sophia tăios. Și n-am de gând să aud nicio vorbă împotriva lui Cyril.

Continuă să-l elogieze cu înflăcărare pe Cyril, aproape coplesind-o pe mama lui. Constance se simțea mulțumită, încântată. Și totuși, undeva în mintea ei o

sâcâia gândul că Cyril, văzând-o pe mătușă-sa atât de plină de strălucire, o plăcuse și încercase s-o farmece – așa cum rareori sau niciodată nu încercase ș-o farmece pe mama lui. Cyril și Sophia străluciseră și se cuceriseră unul pe celălalt; erau din același aluat; pe când ea, Constance, biata persoană ștearsă, nu putea să strălucească.

Sună clopoțelul și îi dădu lui Amy dispoziții să aducă pe o tavă prăjituri cu fructe, cafea și lapte fierbinte; iar Sophia îi șopti și ea ceva în legătură cu Fossette.

— Da, doamnă Scales, zise Amy cu mult respect.

Doamna Critchlow zâmbi vag, de pe scaunul scund pe care stătea, lângă fereastra cu perdelele trase. Apoi Constance mai aprinse încă un bec cu gaz la candelabru, și făcând asta, scoase un ușor suspin de ușurare. Domnul Critchlow se purtase cum trebuie. Acum, după ce el – și Sophia se întâlniseră, greul trecuse. Dacă ar fi știut dinainte că le va face o vizită, ar fi fost chinuită de temeri, dar acum se simțea bucuroasă că venise.

După ce sorbi în tăcere puțin lapte cald, domnul Critchlow scoase un teanc gros de hârtii, albe și albastre, din buzunarul umflat de la piept.

— Și acum, Maria Critchlow, zise el întorcându-se puțin în scaun, ai face bine să te duci acasă.

Maria Critchlow tocmai mușca dintr-o prăjitură cu nucă, în timp ce în mâna dreaptă, cu pielea zbârcită și uscată, ținea o ceașcă de cafea.

— Dar, domnule Critchlow...! protestă Constance.

— Am treabă cu Sophia, și trebuie s-o termin. Am venit să dau socoteală de felul cum am girat averea Sophiei, lăsată prin testament de tatăl, de mama și de mătușa ei, și nu e treaba nimănui decât a mea și a Sophiei. Așa că, zise el aruncând o privire spre soția sa, șterge-o!

Maria se ridică, speriată și stânjenită totodată.

— Desigur că nu vrei să rezolvăm totul în seara asta,

zise Sophia. (Vorbea cu blândețe, căci își dăduse seama că domnul Critchlow trebuie tratat cu tactul cuvenit încâpățănării capricioase a vârstei înaintate.) Desigur că mai poți aștepta o zi sau două. Eu nu mă grăbesc.

— Nu *crezi că am așteptat destul?* întrebă el cu îndârjire.

Se făcu tăcere. Maria Critchlow făcu o mișcare.

— Cât despre faptul că nu te grăbești, Sophia, urmă bătrânul, nimeni nu poate spune că te-ai grăbit până acum.

Cuvintele acestea o descumpăniră pe Sophia. Privi șovăitoare spre Constance.

— Doamna Critchlow și cu mine vom coborî în salonaș, zise Constance repede. E puțin foc acolo.

— Oh, nu. Nici nu vreau să aud de așa ceva!

— Ba da, ne ducem, nu-i așa, doamnă Critchlow? stăruie. Constance, voioasă dar fermă.

Era hotărâtă să-i ofere Sophiei toată libertatea și tot confortul pe care le-ar putea avea în propria ei casă. Dacă era nevoie de o odaie separată pentru discuții între Sophia și administratorul averii ei, mândria Constancei o silea să le pună la dispoziție o asemenea odaie. Și-apoi Constance era încântată s-o scoată pe Maria Critchlow de sub privirile Sophiei. Ea se obișnuise cu Maria; aproape n-o mai observa; dar nu dorea ca purtarea ridicolă a Mariei s-o enerveze pe Sophia. Așa încât cele două femei părăsiră salonul și bătrânul începu să desfacă hârtiile pe care le pregătise de săptămâni de zile.

În salonaș se făcuse prea puțin foc, și Constance, pe lângă că era plictisită de observațiile prostești și iscoditoare ale doamnei Critchlow, începuse să se simtă înghețată, ceea ce era rău pentru sciatica ei. Se întrebă dacă Sophia va trebui să-i mărturisească domnului Critchlow că nici azi nu știa dacă era văduvă sau nu. Se gândi să se intereseze prin familia Birkinshaw, care poate

că știa ceva despre Gerald Scales. Dar era o cale riscantă. Dacă mai era în viață, se va purta ca un ticălos fără seamăn (Constanee nu se putea gândi la el decât ca la un ticălos fără seamăn), și va începe s-o sâcâie pe Sophia – și să facă scene! Ce rușine în oraș! Acestea erau gândurile pline de spaimă care-i defilau prin minte Constanței, în timp ce se pleca deasupra focului, străduindu-se să întrețină o conversație stupidă cu Maria Critehlow.

Amy trecu prin salonaș ca să se ducă la culcare. Nu exista altă cale ca să urce la camerele de lângă pod.

— Te duci la culcare, Amy?

— Da, coniță.

— Unde-i Fossette?

— În bucătărie, coniță, zise Amy, apărându-se. Și căutând să preîntâmpine o dojana, urmă: Doamna Scales mi-a spus că poate să doarmă în bucătărie împreună cu Spot, fiindcă se înțeleg așa de bine. Am deschis sertarul de jos, și Fossette s-a culcat în el.

— Doamna Scales a adus un câine! exclamă Maria.

— Da, doamnă! zise Amy sec, înainte ca stăpâna ei să poată deschide gura; și cu asta spusese totul.

— Văd că la toți din familie vă plac câinii, observă Maria. Ce fel de câine e?

— Păi, zise Constanee, nu știu exact ce rasă e. E un câine franțuzesc, din aceia cum sâni la ei, în Franța...

Amy zăbovea la piciorul scării, și atunci Constanee zise:

— Noapte bună, Amy. Îți mulțumesc.

Amy urcă, închizând ușa după ea.

— Oh! înțeleg? murmură Maria. Ei da, asta, e ceva!

Se făcuse ora zece când zgomotele de sus dădură de știre că prima întrevedere dintre administratorul averii și beneficiară luase sfârșit.

— Mă duc înainte, să deschid ușa laterală, zise Mar

ia. Spune-i noapte-bună doamnei Scales din partea mea.

Doamna Critchlow nu era sigură dacă soțul ei dorise într-adevăr ca ea să se ducă acasă, sau vrusese numai s-o vadă plecată din salon. Așa încât o porni spre casă înaintea lui. Bătrânul coborî scările cu o încetineală enervantă, trecu prin salonaș fără să scoată o vorbă, ignorând-o pe Constance, ca și pe Sophia care se afla în spatele lui, și dispăru.

După ce Constance închise și zăvori ușa de la intrare, surorile se priviră una pe alta, și Sophia zâmbi ușor. Parcă se înțelegeau mai bine când nu vorbeau. Cu o privire, schimbare între ele impresii asupra lui Charles Critchlow și a Mariei, și își dădură seama că impresiile lor erau asemănătoare. Constance nu întrebă nimic despre întrevvedere confidențială. Și nici Sophia nu spuse nimic. Deocamdată, în această primă zi, nu puteau să ajungă la o înțelegere deplină decât în clipe sporadice.

— Ce-ar fi să ne culcăm? întrebă Sophia.

— Trebuie să fii obosită, zise Constance.

Sophia se îndreptă spre scară, luminată puțin de lampa de pe coridor, în timp ce Constance, după ce încercase închizătoarele de la ferestre, stinse lampa din salonaș. Urcară primul șir de trepte împreună.

— Trebuie să văd dacă e totul în ordine în odaia ta. zise Constance.

— Oare? – și Sophia zâmbi.

Urcară al doilea șir de trepte, mai încet. Constance găiiiia.

— Oh, s-a făcut focul! Ce drăguț din partea ta! exclamă Sophia. Dar de ce te-ai deranjat? Ți-am spus că nu trebuie.

— Nu-i niciun deranj, răspunse Constance, mărind flacăra lămpii din dormitor.

Tonul ei dădea de înțeles că focul în dormitor era

ceva obișnuit în viața de toate zilele dintr-un oraș ca Bursley.

— Ei, draga mea, nădăjduiesc că o să te simți bine, zise Constance.

— Sunt sigură. Noapte bună, draga mea.

— Noapte bună.

Se uitară din nou una la alta, cu o afecțiune sfioasă. Nu se sărutară. Amândouă gândeau: „Nu putem să ne sărutăm într-una toată ziua”. Dar glasurile le trădau o nemărginită afecțiune calmă, reținută, încredere și respect reciproc, chiar și duioșie.

Cu vreo jumătate de oră mai târziu, Constance auzi o larmă îngrozitoare. Tocmai voia să se urce în pat. Ascultă neliniștită. Firește, trebuiau să fie cei doi câini care se încăieraseră, și se luptau pe viață și pe moarte. Văzu în închipuire bucătăria ca un adevărat câmp de luptă, și pe Spot ucis. Deschizând ușa, ieși pe coridor.

— Constance, șopti un glas deasupra ei, făcând-o să tresară. Tu ești?

— Da.

— Lasă, nu te mai osteni să cobori la câini; or să înceteze îndată. Fbsssette nu mușcă. Îmi pare rău că tulbură toată casa.

Constance se uită în sus și desluși o umbră palidă. Încăierarea se potoli într-adevăr curând. Dar scurta lor convorbire pe întuneric o impresiona straniu pe Constance.

III

Îți dimineăta următoare, după o noapte în care orele de somn se împletiseră cu altele de veghe, nu însă neplăcute, Sophia se trezi și, înfodolindu-se bine ca să nu-i fie frig, se apropie de fereastră. Era sâmbătă; părăsise

Parisul joi. Privi spre piață, ținând eu mina oblonul. Se așteptase, firește, ea piața să i se pară mai mică; dar, cu

toate astea, tresări când o văzu cât de mică era. Abia dacă i se părea mai mare decât o curte. Își aminti de o dimineață de iarnă când, tot de la fereastra asta, privise piața acoperită de zăpadă proaspătă și luminată de felinare, și piața era imensă, iar primul trecător, străbătând-o pieziș și lăsând pe zăpadă urmele pașilor, navigase parcă ore în șir pe o întindere albă nesfârșită, până să dispară pe după prăvălia lui Holl, spre primărie. Își amintea mai ales de piața St. Luke sub zăpadă; dimineți reci, și răceala mușamalei de la fereastră, și curentul de aer rece strecurându-se prin tocul prost fixat al ferestrei (acum era reparat)! Aceste imagini din trecutul ei i se păreau frumoase; copilăria i se părea frumoasă; furtunile și vijeliile adolescenței i se păreau frumoase; chiar și plictiseala îndelungată și sterilă când, după ce renunțase la cariera de institutoare, lucrase doi ani în magazin – toate aveau un farmec straniu în amintirea ei.

Și se gândi că dacă i s-ar plăti milioane tot n-ar primi să-și ia viața de la început.

În ceea ce privește clădirile, piața aceasta nu se schimbase prea mult în intervalul uriaș, înspăimântător, care o despărțea de adolescență. Doar pe latura dinspre răsărit, câteva prăvălii se uniseră într-una singură și, cu ajutorul unui strat de tencuială, se urmărise să se creeze impresia că fusese dintotdeauna o singură casă. Și mai era o fântână la capătul dinspre nord, pe care Sopliia n-o știa. Nicio altă construcție nouă! Dar schimbarea morală, tristul declin al vechiului spirit mândru al pieței St. Luke – iată ce era dureros de deprimant. Mai multe prăvălii erau goale, și se vedea că erau goale de multă vreme; anunțuri „De închiriat” atârnavă în multe ferestre murdare și înnegrite de la etaj, ori erau agățate de obloanele trase. Pe firmele acestor prăvălii erau nume pe care Sophia nu le cunoștea.

Cele mai multe din aceste magazine păreau să îi

decăzut deveniseră niște dughene amărâte, neîngrijite, părăginate și sărăcăcioase; nu aveau strălucire, și păreau lipsite de orice viață. Pe jos era o murdărie de nedescris. Întregul aspect al pielii, jalnic, înghesuit și moliorât, îi părea din cale afară de provincial. Era ceea ce francezii numeau, cu o intonație semnificativă, *la province*. Spunând așa, nu mai aveau nimic de adăugat. Bursley-ul, firește, era în provincie; așa că Bursley-ul trebuia, prin firea lucrurilor, să fie tipic provincial. Dar în mintea ei fusese întotdeauna altfel decât o provincie obișnuită; avusese întotdeauna o fizionomie, o distincție – în special piața St. Luke! Acum, iluzia aceasta se risipise. Totuși, schimbarea nu era doar în sinea ei; nu era în întregime subiectivă. Piața se schimbase cu adevărat, în mai rău: poate că nu era mai mică, dar decăzuse. Ca centru comercial, era foarte aproape de o moarte definitivă. Într-o sâmbătă dimineată, acum treizeci de ani, ar fi fost înțesată cu gherete acoperite cu pânză, cu țărani gălăgioși și ar fi vuit de larma târguielilor. Acum. O sâmbătă dimineată era la fel ca orice altă dimineată, iar acoperișul de sticlă al halelor St. Luke de pe Wedgwood Street, pe care-l putea zări de la fereastră, trimitea ecourile glasurilor ce se târguiau. În cazul acesta, negoțul se mutase pur și simplu cu câțiva metri mai spre răsărit; dar Sophia știa, din aluziile pe care Constance i le făcuse în scrisori sau prin viu grai, că negoțul în general se mutase cu mai mult decât câțiva metri, se mutase la vreo două mile de acolo – în trufașul și agresivul Hanbridge. cu luminile lui electrice, cu teatrele și cu magazinele lui mari care-și făceau reclamă. Fumul gros ce se boltea deasupra pieței, stratul de negreală de pe lemnăria vopsită, şuieratul intermitent al sirenelor cu abur dovedeau că comerțul cu ridicata din Bursley continua să înflorească. Dar amintirile Sophiei nu se legau de comerțul cu ridicata din Bursley; acesta nu însemna nimic pentru inima ei de adolescentă;

ea era legată prin lanțuri strânse de comerțul cu amănuntul din Bursley. și vechiul Bursley era un târg anume făcut pentru asta.

Gândi: „Aș muri dacă ar trebui să trăiesc aici. E îngrozitor. Te apasă. Și murdăria, și urâtenia asta hidoasă! Și felul lor de a vorbi, și felul lor de a gândi! Am simțit-o încă din gara Knype. Piața St. Luke e destul de pitorească, dar e atât de jalnică! Să fii nevoit să o privești în fiecare dimineață, toată viața! Nu!” Aproape că se înfiora.

Deocamdată nu avea un cămin al ei. La Constance era „în vizită”.

Constance nu părea, să-și dea seama de murdăria, decăderea și provincialismul în care trăia. Chiar și casa Constancei era extrem de incomodă, întunecoasă și, fără îndoială, nesănătoasă. Bucătăria la subsol, lipsa unui hol, scări groaznice, și cât despre igienă, de-a dreptul medievală. Nu putea să înțeleagă de ce rămăsese Constance în casa asta. Avea o mulțime de bani și putea trăi unde-i plăcea, într-o casă bună și modernă. Totuși, stătea în piața St. Luke. „Cred că și eu aș fi făcut la fel în locul ei”. Dar nu era prea convinsă, și nu putea înțelege starea de spirit a Constancei.

Bineînțeles, 111.1 putea avea pretenția că o cunoștea bine pe Constance. Își zise că, în anumite privințe, sora ei era complet provincială - ceea ce se numea în cele Cinci Orașe „o mortăciune”. Puțin cam prea neîncrezătoare, nu destul de impunătoare, nu destul de semeată; cu expresii, accente, gesturi și atitudini ciudat de provinciale; cu exclamații nearticulate; și o bizară îngustime de vederi! Dar în același timp, Constance era tare ageră la minte, și adesea dovedea, printr-o observație făcută în treacăt, că înțelegea foarte bine lucrurile, în ciuda provincialismului ei. În aprecierile asupra naturii omenești, gândeau fără îndoială la fel, și exista în general o puternică înțelegere

firească între ele. Constance avea, în firea ei, ceva bun. Și uneori, după ce-și dădea seama că în taină o trata **d** sus pe sora ei, Sophia, gândindu-se mai bine, începea să-și vadă și propriile ei părți slabe. Și-apoi Constance, pe lângă faptul că era nespus de bună, nu era proastă. Se pricepea, la fel ca oricare altul, să deslușească o prefăcătorie, o absurditate. Sincer vorbind, sora ei îi apărea Sophiei superioară tuturor franțuzaicelor pe care le întâlnise. Mai presus de orice, aprecia la Constance acea calitate pe care o recunoscuse și la hamalii din Newhaven atunci când debarcase - o bunăvoință onestă și candidă, o puternică simplitate. O socotea cea mai mare calitate din lume, era o însușire care părea să existe în însuși aerul Angliei. O putea detecta chiar și la domnul Critchlow, pe care în general ajunsese să-l simpatizeze, admirând forța brutală a caracterului său. Îi ierta grosolănia cu care" se purta față de soția lui. O găsea justificată. „La urma urmei, își zise ea, dacă n-ar fi luat-o de nevastă, ce-ar fi fost azi? O sclavă! Ca soție a lui, are o situație pe care nici n-ar fi visat-o. De fapt, a avut noroc. Și nu văd de ce s-o trateze altfel". (Sophia nici nu bănuia că despoticul Critchlow o dorise cândva pe Maria ca pe o stea.)

Dar să stai mereu cu astfel de oameni! Să stai mereu cu Constance! Să rămâi în atmosfera, atât materială cât și spirituală, din Bursley!

Își imagină cum arăta Parisul în dimineța aceea - luminos, curat, sclipitor; priveliștea îngrijită de pe rue Lord Byron și splendoarea grandioasă de **p**? Champs-Élysées. Parisul i se păruse întotdeauna frumos; numai viața din Paris nu i se păruse frumoasă. Acum însă i se părea frumoasă. Gândurile i se întorceau la primii ani când preluase pensiunea, și înțelegea cită frumusețe regulată, liniștită, avea viața ei de zi cu zi de acolo. Viața ei de acolo, chiar și cu două săptămâni în urmă, îi părea acum

frumoasă; tristă, clar frumoasă. Se încheiase definitiv. Suspină amintindu-și de nenumăratele întrevederi cu Mardon, de nesfârșitele formalități cerute de legile engleze și frâneze și de regulamentul societății anonime. Trecuse prin toate astea. Trecuse cu adevărat, și acum se terminase.

Cumpărase pensiunea pe nimica toată și o vânduse pe o avere. Pornind de la nimic, ajunsese să trateze cu trusturi. Și după ani lungi, monotoni și plini de trudă, sosise ziua, sosise clipa emoționantă cinci predase „cheile domnului Mardon și unui reprezentant al hotelului „Moscova”, plătitise pentru ultima dată pe servitori și semnase ultima notă de plată. Fuseseră foarte amabili cu ea și o rugaseră să rămână la pensiune ca oaspete până va pleca din Paris. Dar refuzase. N-ar fi putut suporta să rămână la pensiune sub conducerea altora. Plecase imediat și se dusese cu puținele-i bagaje la un hotel, până rezolvase ultimele probleme financiare. Într-o seară, Jacqueline venise s-o vadă și plânsese.

Gândindu-se acum la felul cum părăsise pensiunea Frensham, își dădu seama cât fusese totul de patetic, făcut în grabă și fără pic deceremonial. Coborâse zece trepte, și cariera ei se sfârșise, se încheiase. Uimitor cu câtă duiosie senină se întorcea și contempla viața aceea dură, epuizantă și plină de încleștare pe care o dusesese la Paris! Căci, chiar dacă în mod inconștient îi plăcuse, nu se bucurase de ea niciodată. Întotdeauna comparase Franța cu Anglia în defavoarea primei, întotdeauna disprețuisese felul de a se comporta al francezilor în afaceri, și fusese convinsă că „nu știi niciodată la ce să te aștepți” din partea negustorilor francezi. Iar acum îi apăreau în fața ochilor înzestrați cu un farmec fără seamăn; atât de politicoși în minciunile lor, atât de dornici să-ți cruțe sentimentele și să te liniștească, atât de curați și de îngrijiți. Și magazinele

franțuzești, atât de frumos aranjate! Chiar și o măcelărie din Paris era o încântare pentru ochi; pe când măcelăria de pe Wedgwood Street, așa cum și-o amintea și cum o zărise acum din trăsură – ce abator sângeros! Tânjea iarăși după Paris. Tânjea să respire aerul Parisului... Oamenii aceștia din Bursley nici nu bănuiau ce însemna Parisul. Nu apreciau și nu vor aprecia niciodată minunile pe care le înfăptuise ea într-un loc plin de minunății. Prohabil că nu s-au gândit niciodată că restul lumii poate fi și altfel decât Bursley-ul. Nu aveau nicio curiozitate. Chiar și pe Constance o interesau de o mie de ori mai mult tot felul de fleacuri și bârfeli din Bursley, decât amănunte despre viața din Paris. Uneori își exprima o ușoară surpriză față de ceea ce povestea Sophia; dar nu era cu adevărat impresionată, pentru că antenele curiozității nu i se întindeau dincolo de Bursley. La fel ca și ceilalți, era sprijinită de formidabilul egocentrism învârtos al provincialului. Dacă Sophia i-ar fi spus că parizienilor le crește capul din buric, ar fi murmurat: „Vai, Doamne! N-am mai pomenit așa ceva! Mezinul doamnei Brindley; are capul strâmb, sărăcuțul! u

De ce oare se simțea tristă? Nu știa. Era liberă; liberă să se ducă unde vrea și să facă ce vrea. N-avea nicio răspundere și nicio grijă. Gândul la soțul ei încetase de mult să-i mai trezească vreun sentiment. Era bogată. Domnul Critchlow adunase pentru ea aproape tot atâția bani câți agonisise și singură. Niciodată nu și-ar putea cheltui nici măcar venitul! Nu știa cum ar putea să-l cheltuiască, Nu-i lipsea nimic din ceea ce se poate procura cu bani. N-avea nicio dorință, în afara dorinței de a fi fericită. Dacă cu treizeci de mii de lire și-ar fi putut cumpăra un fiu ca Cyril, și l-ar fi cumpărat. Regreta amarnic că n-are un copil. Din acest punct de vedere, o pizmuia pe Constance. Un copil era ceva ce merita să ai. Prea era liberă și fără nicio răspundere. Cu toate că o avea

pe Constance, era singură pe lume. Ciudățenia întâmplărilor vieții o copleșea. Ajunsese la cincizeci de ani, și era singură.

Dar gândul de a o părăsi pe Constance, după ce o regăsise, nu-i plăcea. O neliniștea. Nu se putea vedea trăind departe de Constance. Era singură pe lume – dar o avea pe Constance.

Coborî prima, și avu o mică conversație cu Amy. Și-apoi stătu puțin în pragul ușii de la intrare, în timp ce Fossette făcea o primă inspecție a rigolei lui Spot. Aerul i se păru tăios.

Constance, când coborî și ea, văzu je colțul mesei o umbrelă, cadoul pe care i-l adusese Sophia de la Paris. Era o umbrelă cum alta mai bună n-ai fi putut găsi. Ar fi impresionat-o chiar și pe mătușa Harriet. Minerul era de aur, încrustat cu opale. Vârfurile arcurilor erau și ele de aur. Tocmai acest amănunt o impresionează pe Constance. Evident, era un rafinament al luxului, necunoscut și nebănuit în piața St. Luke. Ca vârfurile arcurilor să se asorteze cu minerul... asta le întrecea pe toate! Sophia o lămuri calm că era ceva obișnuit. Dar nu ascunse faptul că umbrela era de cea mai bună calitate și că putea fi prezentată fără rușine și unei regine. Îi dădu de înțeles că osatura (un „model al lui Fox”), mânerul și vârfurile arcurilor vor dura mai mult decât mătasea. Constance se bucură ca un copil.

Heiariră să iasă împreună după târguieli. Gândul nerostit al amândurora era că, din moment ce Sophia trebuia mai curând sau mai târziu să fie prezentată orașului, mai bine să fie mai curând.

Constance se uită la cer.

— Nu cred că o să plouă, zise ea. Să-mi iau totuși umbrela.

CAPITOLUL III

VIAȚĂ DE HOTEL I

Sophia purta dimineța papuci de pislă. Era un obicei din rue Lord Byron – mai curând întâmplător decât din intenția de a-i putea supraveghea mai ușor pe servitori. Ei bine, din cauza lor s-au petrecut o serie de întâmplări în piața St. Luke. Sophia stătea la Constance de o lună întreagă – e uimitor cât de repede trece timpul! și se familiarizase cu casa. Treptat, rezerva încetase de a mai marca relațiile dintre surori. Constance, mai ales, nu mai ascundea nimic de Sophia, încunoștințând-o de cusururile mai mici sau mai mari ale lui Amy și de toate celelalte lucruri care scârtăiau în mașinăria casnică. Mesele erau servite acum pe fețe de masă obișnuite, iar în zilele când se făcea curat în salonaș, Constance se scuza cu un surâs în fața Sophiei că Amy nu avusese timp să-și schimbe șorțul. Pe scurt, Sophia nu mai era o străină, și nimeni nu mai trebuia să se prefacă tot timpul că lucrurile nu sunt întocmai cum sunt. În ciuda faptului că Bursley-ul era murdar și provincial, Sophiei îi plăcea să trăiască lângă Constance. Cât despre Constance, era încântată, inflexiunile vocilor, când își vorbeau fără nicio reținere, erau adesea duioase, și această neașteptată tandrețe le emoționa pe amândouă.

În dimineța celei de-a patra duminici... devreme, Sophia își puse capotul și papucii de pîslă și se duse în dormitorul Constancei. Era puțin îngrijorată de starea surorii ei, și senzația asta – de a fi îngrijorată pentru cineva – Și făcea plăcere. O savura. Amy, cu neglijența ei dintotdeauna în legătură cu ușile, uitase în dimineța trecută cu o nepăsare condamnabilă să încuie ușa dinspre stradă a salonașului, și Constance nu-și dăduse seama decât după ce-i înghețaseră picioarele la micul dejun. Se așeza întotdeauna cu spatele la ușă, în balansoarul mamei ei; iar Sophia pe locul, dar nu și în scaunul, pe care-l

ocupase John Baines în anii patruzeci, și Samuel Povey în anii șaptezeci și mai târziu. Constance se speriasse când își dăduse seama cât de înghețată era. „O să-mi revină sciatica”, exclamase ea, și Sophia tresărise simțind teama din glasul ei. Înainte de căderea serii, sciatica revenise într-adevăr, și Sophia văzu pentru prima dată cât de tare își poate tortura o sciatică victima. Mai ales că, pe lângă sciatică, Constance și răcise zdravăn; strănuta întruna, și la fiecare strănut avea dureri cumplite. Sophia izbutise să-i oprească destul de repede strănutul. O vârâse în pat și voise să cheme doctorul, dar Constance o asigură că n-ar avea să-i prescrie nimic nou. Răbda durerile ca un înger. Duiosia blândă și minunată a surâsului ei, așa cum ședea în pat chinută de dureri, înconjurată de sticle cu apă caldă, o copleșea pe Sophia. O făcea să se gândească ce rezerve necunoscute zac în adâncul caracterului Constancei și ce manifestări variate are sângele familiei Baines.

Și astfel, duminică dimineața, Sophia se trezi devreme, imediat după Amy.

O găsi pe Constance ceva mai bine; durerile o mai lăsaseră, dar era epuizată de chinul unei nopți nedormite.

Deși nici ea nu dormise prea bine, avea muștrări de conștiință că dormise cât de cât.

— Sărăcuța de tine! murmură ea plină de compătimire. Îți fac îndată puțin ceai.

— Oh, lasă că-l face Amy, zise Constance.

— Îl fac chiar eu, repetă Sophia cu hotărâre.

Și, după ce controlează sticlele cu apă caldă, dacă nu se răciseră încă, coborî scara cu papucii aceia care nu făceau zgomot.

Pe când cobora treptele întunecoase spre bucătărie, auzi pe Amy exclamând furioasă: „Uf, pleacă de-aici, potaie!”, și imediat după asta un scurt chelălăit al

Fossettei. Sophia avu un gest rapid de mânie, pe care și-l stăpâni. Relațiile ei cu Fossette nu erau marcate de efuziuni, și în general se purta sever cu câinii; chiar când era singură, rareori se întâmpla să alinte și să sărute un câțel, cum fac de obicei cei mai mulți oameni. Dar ținea la Fossette. Și-apoi, atașamentul ei pentru Fossette sporise în ultimul timp din cauza felului ridicol cum o primise Bursley-ul pe bizara cățelușă. Din fericire pentru amorul propriu al Sophiei, n-avea cum s-o tundă pe Fossette în Bursley, și astfel cu fiecare zi Fossette devenea tot mai puțin caraghioasă pentru locuitorii orașului. Fără să-și calce pe demnitate, Sophia putea deci să cedeze forței împrejurărilor, ceea ce n-ar fi făcut niciodată la presiunea opiniei publice. Bănuia ea că Amy nu putea să sufere cățelușa, dar ca să-i spună „potaie” însemna că Amy făcea o discriminare între Fossette și Spot, și asta o tulbură chiar mai mult decât schelălăitul Fossettei.

Sophia tuși și intră în bucătărie.

Spot își lipăia laptele de dimineată dintr-o farfurie, în timp ce Fossette stătea amărâtă, o grămăjoară de păr des sub masă.

— Bună dimineată. Amy, zise Sophia, cu o politețe teribilă. – B” nă dimineată, conită, răspunse Amy, ursuză.

Știa că Sophia o auzise pe Fossette scheunind, și Sophia știa că știe. Ipocrizia politetii era groaznică. Amândouă simțeau ca și cum bucătăria ar fi fost plină cu praf de pușcă și cineva ar fi aprins chibrituri peste tot. Sophia era pe bună dreptate supărată pe Amy că lăsase cu o zi înainte ușa deschisă, și se aștepta ca măcar să regrete, să dea dovadă de bunăvoință, și să dorească a se arăta serviabilă. Da’ de unde! Dimpotrivă, Amy era supărată pe Sophia pentru că-i impusese de curând o nouă metodă de a pregăti legumele proaspete. Amy era pornită împotriva oricărei metode noi sau străine. Firește, Sophia n-avea de

unde să știe de toate astea, căci Amy își ascunsese supărarea sub obișnuita ei politețe umilă față de Sophia.

Se măsurau cu privirea ca două armate inamice.

— Ce păcat că nu există o sobă cu gaze! Aș vrea să pregătesc repede un ceai pentru doamna Povey, zise Sophia, văzând că focul abia fusese aprins.

— Sobă cu gaze, coniță? se miră Amy cu ostilitate.

Faptul că Sophia coborâse la bucătărie cu papucii de pâslă o hotărî în cele din urmă pe Amy să lase să-i cadă masca respectului.

Nu-și dădu nicio osteneală s-o ajute pe Sophia; n-o lămuri unde să caute cele trebuincioase pentru ceai. Sophia găsi singură ibricul și îl spălă. Găsi ceainicul cel mai mic și, întrucât rămăseseră pe fund niște frunze de ceai, spălă și ceainicul, frecându-l meticulos. Găsi zahărul și celelalte mărunțișuri, și tot ea înteți focul cu foalele. Amy nu făcu nimic altceva decât să-l îndemne pe Spot să bea.

— Asta-i tot laptele pe care i-l dai Fossettei? întrebă Sophia cu răceală, când îi veni rândul și cățelușei.

Așteptă să fiarbă apa și văzu că farfuria Fossettei, deși cățelușa era de două ori cât Spot, nu era nici pe jumătate plină.

— Asta-i tot ce-a rămas, coniță, mormăi Amy.

Sophia nu spuse nimic. Îndată după aceea plecă, cu ceaiul preparat cum trebuie. Dacă Amy n-ar fi fost o femeie în toată firea, de peste patruzeci de ani, ar fi pufnit la ieșirea Sophiei. Dar nu era o fetișcană proastă.

În afară de o anumită afectare în timp ce-i oferea tava cu ceai, Sophia nu lăsă cu nimic să se vadă cât era de pornită. Se simți adânc tulburată văzând cu câtă plăcere bea Constance ceaiul, și grozav de mulțumită că sora ei o avea pe ea, să-i fie sprijin la nevoie.

Câteva minute mai târziu, după ce mai întâi o întrebă

pe Sophia cât arăta ceasul din caseta de pe scrin (pendula elvețiană încetase de mult să mai funcționeze), Constance trase de moțul roșu al șnurului pe care atârna clopoțelul de deasupra patului. Se auzi un clopoțel sunând departe, în bucătărie.

— Pot să te ajut cu ceva? întrebă Sophia.

— Oh, nu, mulțumesc, zise Constance. Vreau doar scrisorile, dacă a venit poștașul. Ar fi trebuit să mi le aducă de mult.

Sophia aflase că în fiecare duminică dimineața Constance aștepta o scrisoare de la Cyril. Se înțeleseseră mai de mult ca Cyril să-i scrie în fiecare sâmbătă și Constance să-i răspundă duminică. Sophia știa cât de mult aștepta Constance această scrisoare, cum devenea tot mai neliniștită pe măsură ce se apropia sfârșitul săptămânii. De la sosirea Sophiei, scrisoarea lui Cyril nu întârziase niciodată, deși într-un rând nu fuseseră decât câteva cuvinte mângălite; Sophia nu-și închipuia că scrisorile soseau regulat, bănuind că sora ei se obișnuise, chiar dacă nu se împăcase, cu dezamăgirile. îi dăduse și Sophiei scrisorile să le citească, și aceasta rămăsese cu o vagă impresie că protejatul ei era cam neglijent în relațiile cu mama lui.

Nu se auzi niciun răspuns la clopoțel. Constance sună din nou, tot fără rezultat.

Cu o mișcare bruscă, Sophia ieși din dormitor și trecu prin odaia lui Cyril.

— Anij, strigă ea peste balustradă, nu auzi că te sună stăpână-ta?

— Vin numaidecât, conită.

Glasul era încă foarte ursuz.

Sophia murmură ceva neauzit, și rămase pe palier până fu sigură că Amy venea într-adevăr; apoi trecu din nou în odaia lui Cyril. Stătu acolo, șovăind, nu chiar la

pândă, dar viând să audă cum se va desfășura discuția dintre Amy și stăpâna ei; nu prea știa, de fapt, cum să-și explice motivul care o îndemnase să rămână în odaia lui Cyril, cu ușa întredeschisă spre dormitorul Constanței.

Amy urcă în silă scările și intră în odaia stăpânei ei cu bărbia în vânt. Credea că Sophia urcase la etajul al doilea, unde era „locul ei”. Se opri tăcută lângă pat, fără să-și arate simpatia față de Constanța, ori interesul față de boala ei. Era încredințată că sciatica stăpânei nu era decât un permanent reproș față de neglijența ei la închiderea ușilor.

Constanța așteaptă și ea, cu speranță, o fracțiune de secundă.

— Ei bine, Amy, zise în cele din urmă cu glasul slăbit de oboseală și durere, ai adus scrisorile?

— Nu-i nicio scrisoare, vorbi Amy cu îndârjire. Puteați să vă închipuiți că dacă ar fi fost vreuna, aș fi adus-o de mult sus. Poștașul a trecut acum vreo douăzeci de minute. Mereu sunt întreruptă, ca și cum n-aș avea și așa destulă treabă – poftim!

Se întoarse să plece și tocmai deschidea ușa.

— Amy! se auzi un glas tăios.

Era glasul Sophiei.

Slujnica tresări și, fără voie, se supuse poruncii imperioase de a se opri.

— Te rog să nu vorbești cu stăpâna ta pe tonul ăsta. cel puțin cât sunt eu aici, zise Sophia glacial. Știi că e bolnavă și slăbită. Ar trebui să-ți fie rușine.

— Nici n-am... începu Amy.

— Nu vreau să discut, zise Sophia mânioasă. Te rog să părăsești odaia.

Amy se supuse. Se simțea intimidată, lăsând deoparte faptul că fusese descumpănită.

Episodul acesta a fost extrem de dramatic pentru

cele trei femei care au luat parte la el. Sophia bănuise că sora ei îi îngăduia lui Amy unele libertăți în felul de a vorbi; socotise chiar că Amy își permitea să fie moșic. Dar ca relațiile dintre ele să ajungă în stadiul ca sora ei să fie repezită de o Amy de-a dreptul insolentă - asta o șocase și o rănise pe Sophia, care o văzu deodată pe draga ei Constance ca o victimă a unei Amy ce o teroriza. „Dacă creatura asta se poartă astfel cât timp sunt aici, își zise Sophia în sine, cum s-o fi purtând când sunt doar ele două? *”.

— Ei bine, exclamă ea, n-am mai pomenit asemenea purtare! Și tu o lași să-ți vorbească astfel? Draga mea Constance!

Constance ședea în capul oaselor pe pat, cu tăvița de ceai pe genunchi. Ochii îi erau umezi. Lacrimile îi țâșniseră când afluase că n-avea nicio scrisoare. În mod obișnuit, absența unei scrisori de la Cyril n-ar fi făcut-o să plângă, dar slăbiciunea îi zdruncinase stăpânirea de sine-și lacrimile din ochi, nu mai puteau fi alungate. Stăteau acolo!

— E la mine de atâta vreme, murmură Constance. Își îngăduie într-adevăr unele libertăți. De câteva ori am. pus-o la punct...

— Libertăți! repetă Sophia cuvântul. Libertăți i

— Firește că n-ar trebui să-i îngădui, zise Constance. S-ar fi convenit de mult să-i pun capăt.

— Ei bine, vorbi Sophia, oarecum ușurată de aceasta mărturisire a gândului tainic al Constancei, nădăjduiesc că n-o să spui că mă bag în treburile tale, dar zău că a fost prea mult! Vorbele mi-au ieșit din gură înainte de a putea să...

Se întrerupse.

— Ai avut dreptate, multă dreptate, spuse Constance, văzând deodată în fața ei, în locul femeii de cincizeci de

ani, o fată pătimasă de cincisprezece.

— Știi, am multă experiență cu servitorii, zise Sophia. Știu, admise Constance.

— Și sunt încredințată că nu merită niciodată să le suporti nerușinarea. Servitorii nu înțeleg bunătatea și îngăduința. Și lucrurile astea merg din ce în ce mai rău, până când ajungi să nici nu mai știi pe ce lume te afli.

— Ai dreptate, încuviință Constance iarăși, pe un ton și mai categoric.

Nu numai convingerea că Sophia avea dreptate, ci și dorința de a o asigura că nu socotea, Doamne ferește! că se bagă în treburile ei, dădu forță vorbelor bieteii femei. Și-apoi, aluzia lui Amy că trebuia să muncească mai mult jignea sentimentele de ospitalitate ale stăpânei, care simțea că trebuie să compenseze greșeala.

— Și apoi femeia asta, începu Sophia cu glas mai scăzut, așezându-se pe marginea patului...

Și îi povesti Constancei sunt se purta Amy cu câinii și cu câtă grosolanie îi răspunsese în bucătărie.

— Nici n-aș fi *visat* să-ți pomenesc de asemenea lucruri, încheie ea. Dar în împrejurările de față, e mai bine să știi. Cred că se cuvine să știi.

Constance încuviință din cap, declarându-se cu totul de acord. Nici nu se gândi măcar să se scuze în fața Sophiei pentru purtarea nemernică a servitoarei ei. Cele două surori se simțeau acum atât de aproape una de alta, încât scuzele ar fi fost de prisos. Glasurile lor coborâră tot mai jos, și cazul lui Amy fu discutat în cele mai mici amănunte.

Treptat, își dădură seama că vor trebui să înfrunte criza. Amândouă erau foarte ațâțate, neliniștite și cam prea sfidătoare. În același timp, se apropiaseră foarte mult una de alta, datorită indignării generoase a Sophiei și sincerității desăvârșite a Constancei.

Trecu multă vreme până când Constance zise, gândindu-se la altceva:

— Cred că a întârziat din pricina poștei.

— Scrisoarea lui Cyril? Oh, fără îndoială! De-ai ști ce prost merge poșta și în Franța, zău așa!

Apoi se hotărâră, cu un ușor suspin, să facă față cu seninătate crizei.

Era într-adevăr o criză, și încă una mare, care afecta atmosfera întregii case. Constance se dădu jos pentru ceai, și izbuti să meargă până în salon. Când Sophia, după ce urcase în odaia ei, coborî la ceai și găsi ceaiul servit, Constance îi șopti:

— M-a anunțat că pleacă! Tocmai azi, duminică!

— Ce-a spus?

— N-a spus prea mult, răspunse vag Constance, ascunzându-i faptul că Amy se văitase că sunt prea multe stăpâne în casă. La urma urmei, e foarte bine. O să se descurce ea într-un fel. A pus deoparte ceva bani, și are și prieteni.

— Dar ce prostie din partea ei să lase o slujbă bună ca cea de aici!

— Pur și simplu nu-i pasă, zise Constance, care se simțea puțin cam rănită de plecarea lui Amy. Când îi intră ceva în cap, pur și simplu nu-i mai pasă. N-are simțul realității. Totdeauna am știut asta.

— Va să zică, vrei să pleci, Amy? o întrebă Sophia în seara aceea, pe când Amy trecea prin salonaș în drum spre culcare.

Constance se retrăsese pentru noapte.

— Da, conîță, răspunse Amy categoric.

Tonul ei nu era obraznic, dar suna ferm. Se vedea că stătuse și judecase totul în liniște.

— Îmi pare rău că a trebuit să te pun la punct azi - dimineață, zise Sophia pe un ton prietenos, încântată fără

să vrea de tonul femeii. Dar cred că o să-ți dai seama și dumneata că am avut dreptate.

— M-am gândit mai bine, coniță, zise Ami; cu demnitate, și mi-am dat seama că trebuie să plec.

Se lăsă o tăcere.

— Ei bine, știi mai bine singură... Noapte bună, Amy.

— Noapte bună, coniță.

„E o femeie cumsecade, gândi Sophia, dar acum nu mai poate rămâne aici”.

Cele două surori aveau de înfruntat o situație clară: Constance trebuia să găsească într-o lună o nouă servitoare, această nouă servitoare trebuia instruită să se poarte cum trebuie – și s-ar putea să iasă un dezastru. Atât Constance cât și Amy se simțeau adânc tulburate de apropiata rupere a unei legături ce dănuia încă din anii șaptezeci. Și amândouă erau convinse că nu exista nicio alta alternativă. În oraș se știa că bătrâna servitoare a doamnei Povey o părăsea – atât și nimic altceva. Oamenii citeau doar anunțul doamnei Povey din *Vestitorul* prin care căuta o nouă servitoare. Dar nu puteau citi în inimi. Unii din generația mai tânără spuneau chiar cu superioritate că femeile de modă veche ca doamna Povey năreau să fie obsedate de servitoare etc. etc.

II

— Ei, ai primit scrisoarea? întrebă Sophia veselă a doua zi dimineață, când intră în dormitorul surorii ei.

Constance clătină doar din cap. Era foarte abătută, într-o clipă veselie Sophiei se stinse. Cum nu-i plăcea să arboreze un optimism nesincer, nu spuse nimic. Altminteri ar fi putut să spună: „Poate că va veni cu poșta de după-amiază”. Așa că, în casă domnea tristețea. Constance, în special, cu Amy Care-și anunțase plecarea și cu Cyril care era „neglijent”, avea într-adevăr impresia că totul era pe dos și că viața nu merita să fie trăită. Nici măcar prezența

Sophiei nu-i aducea alinare. Cum ieși Sophia din odaie, Constance simți că-i revine sciatica, și încă într-o formă gravă, îi părea grozav de rău, nu atât din cauza durerilor, cât mai ales pentru că tocmai o asigurase pe Sophia, cu toată sinceritatea, că nu mai suferea; și Sophia arătase neîncredere. Trebuia deci să se scoale, ca de obicei. Așa spusese, că se va scula ca de obicei. Și-apoi, mai avea și grija asta pe cap - să găsească o nouă servitoare! Grijile se îngrămădeau ca munții. Nu cumva Cvril o fi bolnav, și nu putea să-i scrie! Dacă i se întâmplase ceva! Și dacă nu va putea săgăsească o nouă servitoare!

Sophia, sus în odaia ei, se străduia să fie înțeleaptă și să vadă lucrurile în roz. Își spunea că trebuie s-o strunească pe Constance, că ceea ce-i lipsea surorii ei era energia, că trebuia urnită de pe făgașul ei. Iar în bucătăria întunecoasă Amy medita, în timp ce pregătea micul dejun pentru ora nouă, cât de nerecunoscători sunt stăpânii și se întreba ce-i va aduce viitorul. Avea o mamă, văduvă, în pitorescul sat Sneyd, unde bunăstarea materială și spirituală a tuturor locuitorilor era vegheată de contesa de Cheli, o femeie activă care era reprezentanta lui Dumnezeu pe pământ. Amy avea economii de vreo două sute de lire; de ani de zile, maică-sa o tot ruga să vină și să stea cu ea. Totuși, avea presimțiri negre și era tare descurajată. Casa era plină de jale, cele trei femei fiind, fiecare în parte, adevărate vestale ale tristeții. Cât despre cei doi câini, rățăceau neconsolați de colo până colo, simțind că trebuie să se poarte frumos și nebănuind că atmosfera atât de ciudată din casă se datora doar unei uși care nu fusese bine închisă și unui ton nepotrivit.

Când Sophia, acum complet îmbrăcată, coborî la micul dejun, o auzi pe Constance strigând-o cu glas slab; o găsi încă în pat. Adevărul nu mai putea fi ascuns. Constance avea din nou dureri mari și din cauza stării

sufletești nici nu putea face pe curajoasa.

— În primul rând, ar fi trebuit să nu-mi ascunzi, nu se putu stăpâni Sophia să nu-i spună, și atunci aş fi știut ce să fac.

Constance nu se apăra mințind-o că durerile îi reveniseră abia după ce Sophia ieșise din odaie. Se mulțumi doar să plângă.

— Sunt la pământ! hohoti ea.

Sophia rămase surprinsă. Atitudinea surorii ei nu era demnă de o Baines.

În cursul acelei nesfârșite dimineți de aprilie, Sophia își dădu seama ce urmări nefericite poate să aibă sciatica asupra moralului. Constance nu mai avea putere să reziste. Blândețea resemnării ei părea să se fi topit. Era încredințată, că doctorul nu putea să facă nimic pentru ea.

Spre prânz, pe când Sophia tot umbla îngrijorată în jurul ei, scoase deodată un țipăt.

— Simt de parcă piciorul e gata să-mi plesnească! strigă ea.

Asta o hotărî pe Sophia. Îndată ce Constance se mai liniști puțin, coborî la Amy.

— Amy, zise ea, pe doctorul Stirling îl cheamă stăpâna ta când e bolnavă, nu-i așa?

— Da, coniță.

— Unde-i cabinetul lui?

— Păi să vedeți, coniță, el stătea cluar peste drum, împreună cu doctorul Harrop, dar de curând s-a mutat la Bleakridge.

— Aș vrea să te îmbraci și să dai o fugă până acolo și să-l rogi să vină cât poate mai repede.

— Mă duc, coniță, zise Amy cu bunăvoință. Mi s-a părut că o aud pe conița văitându-se rău.

Nu se arăta expansivă. Dar era mai mult decât expansivă: plină de bunăvoință, și îndatoritoare cu o

anumită rețineră.

„E ceva în femeia asta care-mi place”, își zise Sophia. Pentru o proastă inveterată, Amy se purta într-adevăr foarte frumos.

Doctorul Stirling sosi pe la ora două. Se stabilise de mai bine de zece ani în cele Cinci Orașe și pecetea reușitei i se vedea pe frunte, ca și pe capul mândru al trăpașului său. După cum scria în *Vestitorul*, el „se identificase cu viața locală a districtului”. Era un om care se bucura de simpatia multora. Cu puternicul său accent scoțian, știa să vorbească și despre însușirile unui whisky, și despre calitățile unei predici, și știa cu mult tact să nu discute nici despre whisky și nici despre predici în locuri nepotrivite. Ținuse un discurs (din partea profesiunilor intelectuale) la banchetul anual al Societății pentru urmărirea criminalilor, și acest discurs (în care în loc să laude vinul roșu lăudase cărțile – frumoasa lui bibliotecă era binecunoscută) îl clasase ca o persoană plină de spirit în fața consulului american, a cărui dispoziție de după banchet era modelată după aceea a lui Mark Twain. Doctorul avea treizeci și cinci de ani, și era un bărbat înalt și voinic, cu o față buclălată de copil pe care briul o lăsa vânătă în fiecare dimineață.

Efectul imediat al sosirii lui fu miraculos. Prezența doctorului aproape că o vindecă pe Constance, așa cum prezența dentistului vindecă instantaneu o durere de dinți. Apoi, după ce o examinează, durerile o cuprinseseră iar.

În timp ce discuta cu ele, doctorul asculta cu luare-aminte tot ce spuneau; părea să fie convins că era unicul caz care putea să-i trezească cu adevărat interesul profesional; dar pe măsură ce îi era înfățișat, în toată gravitatea și urgența lui, doctorul părea să se gândească la diferite căi miraculoase de a-l trata; ideile lui misterioase îi dădeau încredere, și încrederea lui era comunicată

pacientului cu ajutorul câtorva replici hazlii. Era un doctor extrem de dibaci. Dar nu din cauza asta era atât de popular, ci mai degrabă datorită darului său de a privi fiecare caz cu multă seriozitate, rămânând în același timp un ora vesel.

Spuse că se va întoarce după un sfert de oră, și se întoarse în treisprezece minute cu o seringă hipodermică, cu care porni să atace durerea, chiar în centrul fortăreței.

— Ce-i asta? întrebă Constance, plină de recunoștință pentru că-i ușurase durerea.

Doctorul tăcu o clipă, privind-o ștrepărește cu ochii mijiți.

— Mai bine nu vă spun, zise el. V-ar putea împinge la rele.

— Oh, dar trebuie să-mi spui, doctore, stăruia Constance, care ținea să vadă și Sophia ce priceput e doctorul din Bursley.

— E cocaină clorhidrică, zise el și ridică un deget. Feriți-vă să vă obișnuiți cu cocaina. Ea a distrus multe familii respectabile. Dar dacă n-aș fi avut încredere în tăria dumneavoastră de caracter, doamnă Povey, n-aș fi riscat.

— Tot timpul se ține de glume domnul doctor! zâmbi Constance. Într-o dispoziție mai bună.

Doctorul Stirling promise să revină pe la cinci și jumătate; veni pe la șase și jumătate și-i mai făcu o injecție cu cocaină. În felul acesta se stabili importanța deosebită pe care o acorda cazului. În cursul celei de a doua vizite, el și cu Sophia deveniră destul de buni prieteni. Când îl conduse jos, doctorul rămase de vorbă multă vreme în salonaș, ca și cum n-ar mai fi avut absolut nimic altceva de făcut. În timp ce vizitiul plimba calul înapoi și-ncolo prin fața intrării.

t Atitudinea lui o măguli pe Sophia, dovedind că n-o considera o femeie obișnuită. Nu putea să nu-și spună că,

probabil, prezenta interes pentru cei care aveau privilegiul să-i cerceteze amintirile. Până acum, printre cunoscuții Constanței, ea nu întâlnise încă pe nimeni care să manifeste mai mult decât o curiozitate superficială pentru viața ei. Întoarcerea ei fusese acceptată cu indiferență. Fuga de acum treizeci de ani își pierduse complet caracterul dramatic. De fapt, mulți nici nu auziseră vreodată că fugise de acasă ca să se mărite cu un voiajor-comercial; iar cei care își aminteau, sau care aflaseră, o socoteau o faptă destul de banală – după treizeci de ani! Teama ei și a Constanței că orașul va fremăta de cleveteli fusese absurdă și neîntemeiată. Trecuse atât de mult timp de atunci, încât până și domnul Critchlow părea să fi uitat că ea fusese, indirect, răspunzătoare de moartea tatălui ei. Chiar și ea uitase; când se întâmpla să-și amintească, nu simțea nici rușine, nici remușcare, socotind că fusese un accident, și nu cu totul nefericit. Două chestiuni, numai, stârneau curiozitatea orașului: problema soțului ei, și suma exactă cu cât vânduse pensiunea. Orașul știa că, după cât se pare, nu era văduvă, căci fusese nevoită să-i spună adevărul domnului Critchlow, iar domnul Critchlow în vreun moment de tandrețe îi spusese Mariei. Dar nimeni nu îndrăznise să pomenească în fața ei numele lui Gerald Scales. Cu toaletele ei elegante, cu aerul autoritar și cu legenda averii ei, Sophia inspira respect, dacă nu chiar teamă în rândul concetățenilor. În atitudinea doctorului era oarecare uimire; și ea o simțea. Cu toate că indiferența obtuză a oamenilor pe care-i întâlnise până atunci prezenta, fără îndoială, și un oarecare avantaj pentru liniștea ei sufletească, îi rănise totuși vanitatea, iar privirea doctorului îi alina durerea. Evident, își dăduse seama că era o femeie interesantă; și, evident, ținea să se bucure de prezența ei.

— Tocmai am citit *Prăpădul* de Zola, zise el.

Gândul Sophiei scormoni în trecut și își aminti de im
afiș.

— Oh! replică ea. *La Débâcle*?

— Da. Ce credeți despre cartea asta?

Ochii lui se luminau la perspectiva unei discuții. Îl
încântă chiar și s-o audă pronunțând titlul în franceză.

— N-am citit-o, zise ea, și îi păru rău în clipa aceea,
că n-o citise, căci își dădu seama că era dezamăgit.

Doctorul își închipuia că dacă trăiai într-o țară
străină, însemna neapărat să cunoști literatura acelei țări.
Și totuși, niciun moment nu-și închipuia că trăind în
Anglia, i trebuia să cunoști literatura engleză. Practic,
Sophia nu citise nicio carte din 1870; ultimul autor pe
care-l citise era Cherbuliezba mai mult, avea impresia că
Zola nu-i plăcea deloc și că era dușmanul neamului său,
deși pe vremea aceea lumea aproape că nu auzise de
Dreyfus Doctorul Stirling se grăbi să-și spună că burghezia
din diferite țări are opinii diferite despre artă.

— Și ați trăit cu adevărat asediul Parisului? o întrebă
el, încercând din nou să închege conversația.

— Da.

— Și Comuna?

— Da, și Comuna.

— Ei bine! exclamă el. E de necrezut! Acum vreo
două seri citeam *Prăpădul* și mi-am zis că probabil ați
trecut prin mare parte din cele scrise acolo. Nu știam ca
voi avea plăcerea să stau de vorbă cu dumneavoastră atât
de curând.

Sophia zâmbi.

— Dar de unde știi că am fost la Paris în timpul
asediului? Întrebă ea curioasă.

— De unde știu? Știu, pentru că am văzut felicitarea
aceea pe care ați trimis-o doamnei Povey în 1871, după ce
asediul se terminase. Ținea foarte mult la cartea aceea

poștală. Mi-a arătat-o într-o zi, când mi-a spus că urma să veniți.

Sophia tresări. Uitase cu totul de felicitarea aceea. Nu se gândise că sora ei va strânge cu grijă toate cărțile poștale pe care i le trimisese în primii ani ai exilului. Răspunse cât putu de bine la întrebările lui nerăbdătoare, povestindu-i amănunte personale despre asediu și despre

1 *Victor Cherbuliez* (1829 - 1899), romancier francez.

Comună. Poate că doctorul ar fi rămas dezamăgit de răspunsurile ei prozaice, dacă nu și-ar fi pus în gând să nu se lase dezamăgit.

— Se pare că ați luat totul foarte ușor, observă el.

— Ei, da! consimți ea, nu fără mândrie. Dar e multă vreme de atunci...

Evenimentele, așa cum le păstra ea în amintire, nu păreau să justifice vâlva teribilă ce se făcuse mai târziu în jurul lor. La urma urmei, ce se petrecuse? - își spunea Sophia în sinea ei. Însuși Chirac nu mai era acum nimic altceva decât o vagă umbră. Totuși, fie că însemnătatea acestor evenimente era reală sau falsă, ea trecuse prin ele, și faptul că doctorul Stirling le dădea atâta importanță îi făcea mare plăcere. Atmosfera prietenoasă dintre ei devenea aproape intimă. Se lăsase seara. Afară calul își mușca zăbala.

— Trebuie să plec, spuse în cele din urmă doctorul; dar nu se mișcă.

— Spune, nu mai trebuie să fac nimic altceva pentru sora mea? întrebă Sophia.

— Cred că nu, zise el. Nu-i vorba de doctorii.

— Atunci, despre ce-i vorba? îl întrebă Sophia direct.

— Despre nervi. Aproape tot se datorează nervilor. Știu câte ceva despre constituția doamnei Povey, și nădăjduiam că vizita dumneavoastră îi va face bine.

— S-a simțit foarte bine - vreau să spun cât se poate de bine - până alaltăieri, când a stat în curent. Aseară era mai bine, și apoi de azi dimineață starea ei s-a înrăutățit.

— Ceva necazuri? și doctorul o privi confidențial.

— Ce necazuri ar putea să aibă? exclamă Sophia... Vreau să spun - necazuri adevărate.

— Exact! se declară de acord doctorul.

— I-am spus că nici nu știe ce-s alea necazuri, zise Sophia.

— Și eu la fel! Întări doctorul cu o privire șireată.

— S-a necăjit puțin ieri fiindcă n-a primit obișnuita ei scrisoare de duminică de la Cyril. Și cum era și așa slăbită și deprimată...

— Isteț băiat, Cyril! își dădu cu pfarerea doctorul.

— Cred că-i un băiat foarte bun, întări Sophia cu însuflețire.

— Va să zică, l-ați văzut?

— Cum să nu? răspunse Sophia, oarecum înțepată - doar nu-și închipuia că nu-și cunoștea propriul nepot; și se întoarse la subiectul care o preocupa - sora ei: E puțin săcâită și pentru că servitoarea are de gând să plece.

— Așadar, Amv are de gând să plece, care va să zică? Și coborând și mai mult glasul: Între noi fie vorba, asta nu-i rău.

— Îmi pare tare bine că ești de părerea asta.

— Dacă ar mai fi trecut câțiva ani, servitoarea asta ar fi ajuns stăpână aici. Ți dai seama de lucrurile acestea, dar e foarte greu să faci ceva. De fapt, nu poți să faci nimic.

— Ba eu am făcut, zise Sophia tăios. I-am spus de-a dreptul lui Amy că lucrurile nu mai pot continua astfel, atâta timp cât sunt eu în casă. La început n-am bănuțit nimic - dar când mi-am dat seama... Nu-ți mai spun!

Îl lăsă pe doctor să-și închipuie ce-ar putea să-i mai spună. El zâmbi.

— Nu, zise el. Înțeleg foarte bine că la început n-ați bănuț nimic. Când se simte bine și e în puteri, doamna Povey se ține tare - așa mi se spune. Dar lucrurile mergeau tot mai-rău...

— Va să zică, oamenii vorbesc despre asta! zise Sophia, șocată.

— Fiindcă sunteți din Bursley, doamnă Scales, zise doctorul, ar trebui să știți de ce sunt în stare oamenii din Bursley!...):

Sophia strânse din buze eu dispreț. Doctorul se ridică, netezindu-și vesta.

— De ce și-o mai fi bătând capul cu servitoarele? izbucni el deodată. E complet liberă, doamna Povey. N-are absolut nicio grijă, ar trebui s-o știe. De ce nu pleacă de-aici, prin alte locuri, să se distreze? Are nevoie de mișcare, de asta are nevoie sora dumneavoastră!

— Ai perfectă dreptate, îi ținu Sophia isonul. Tocmai asta îmi spuneam și eu: întocmai! Mă gândeam chiar azi dimineață. Are nevoie de mișcare. Aici e sclava inerției.

— Are nevoie de veselie. De ce nu se duce în vreo stațiune de pe malul mării, să stea la un hotel și să se distreze? O împiedică ceva?

— Absolut nimic.

— În loc să fie la cheremul unei servitoare! Eu cred în virtuțile distracției - când ai bani ca să te poți digtra! Vă puteți imagina pe cineva trăind în Bursley de plăcere? Și, mai ales, în piața St. Luke, în locul cel mai aglomerat! Fum! Murdărie! Lipsă de aer! Lipsă de lumină! Niciun peisaj! Nicio distracție! Pentru ce o face? Din inerție.

— Da, din inerție, repetă Sophia propriile ei cuvinte, pe care doctorul le preluase.

— Pe cuvântul meu! zise doctorul. Ce-aș mai șterge-o de aici și m-aș mai distra, dacă aș putea! Sora dumneavoastră e o femeie încă tânără.

— Firește că e încă tânără! îl aprobă Sophia, simțindu-se și ea mai tânără. Firește!

— Și, în afara unei constituții nervoase și a câtorva predispoziții, nu suferă de nimic. Sciatica asta - nu zic că se va vindeca, clar s-ar putea să se vindece în urma unei schimbări totale și dacă ar azvârli cât colo toate grijile astea ridicole. Nu numai bă trăiește în condiții extrem de deprimante, dar se și torturează din cauza asta și nu văd de ce ar fi nevoie să stea aici.

— Doctore, vorbi Sophia solemn, căci se simțea impresionată, ai perfectă dreptate. Sunt de acord cu tot ce-ai spus.

— Firește, e legată de locurile astea, urmă el privind în jurul camerei. Știu foarte bine. Doar a trăit aci toată viața! Dar trebuie să rupă această legătură. E de datoria ei s-o facă. Ar trebui să dea dovadă de puțină energie. Mă simt și eu în fiecare dimineață profund legat de pat, dar știu că trebuie să mă dau jos.

— Desigur, zise Sophia părând nerăbdătoare, de parcă ar fi fost dezgustată de orice persoană care nu putea să vadă adevărurile evidente pe care le rostea doctorul sau nu voia să subscrie la ele. Desigur!

— Ce-i trebuie ei este freamătul vieții dintr-un hotel de bună calitate, într-o stațiune balneară, de pildă. Printre oameni veseli. Petreceri! Jocuri! Excursii! Ar fi altă femeie. O să vedeți. Credeți că n-aș face-o și eu, dacă aș putea? În cel mai scurt timp ar uita și a-i aia sciatică. Nu știu ce venit anual are doamna Povey, dar îmi închipui că dacă ar avea chef să trăiască în cel mai scump hotel din Anglia, nu văd de ce n-ar face-o.

Sophia își înalță capul și zâmbi ușor amuzată.

— Așa zic și eu, spuse ea cu un aer de superioritate.

— Un hotel - asta da, viață. Niciun fel de griji. Dacă

vrei ceva, ajunge să suni clopoțelul. Dacă un chelner vrea să renunțe la slujbă, n-are decât să-și bată capul altul, nu tu. Dar știți mai bine toate astea, doamnă Scales.

— Nimeni nu știe mai bine ca mine, murmură Sophie.

— Bună-seara, rosti el pe neașteptate, întinzându-i mina. Trec pe-aici mâine dimineată.

— Ai spus vreodată toate astea surorii mele? îl întrebă Sophia, ridicându-se.

— Da, răspunse doctorul. Dar e în zadar. Oh, da, i-am spus. Dar în sinea ei crede că e absolut imposibil. Nu vrea să audă nici măcar de Londra, unde ar putea să stea cu fiul ei iubit. Nici nu vrea să audă

— Nu m-am gândit la asta, spuse Sophia. Noapte bună.

Își strânseseră mâna și amândoi se simțiră foarte apropiați, dându-și seama că se înțeleg unul cu altul. Doctorului Stirling îi plăcea firea ei vioaie și forța autoritară care răzbătea uneori din replicile ce le dădea. Observase că fața ei frumoasă, puțin trecută, era ușor deformată, și-și spusese: „A trecut prin multe în viață”, și: „Va trebui să aibă grijă de ea”. Sophia era încântată fiindcă se simțea admirată, și fiindcă în prezența ei, doctorul lăsa deoparte glumele lui obișnuite, și discuta cu ea simplu, așa cum vorbește un om inteligent când dă peste o femeie neobișnuit de deșteaptă, și mai ales fiindcă spusele lui constituiau un ecou amplificat al propriilor ei gânduri, își arătă deferența cu care-l trata zăbovind la ușă până când doctorul se sui în trăsură să plecă.

Câteva momente rămase singură în salon, gânditoare, și-apoi, micșorând flacăra lămpii, urcă în dormitorul surorii ei, care stătea pe întuneric. Sophia aprinse un chibrit.

— Văd că ai stat de vorbă destul de mult cu doctorul,

spuse Constance. E un interlocutor foarte plăcut, nu-i așa? Ce ți-a mai spus de data asta?

— Ținea să-i povestesc despre Paris, și așa mai departe, răspunse Sophia.

— Oh! Cred că-i place teribil să tot afle lucruri noi.

Zăcând acolo pe întuneric, Constance cea naivă nici nu bănuia că cei doi, ambii activi și zeloși, îi aranjaseră viața, așa încât să se poată distra și bucura în următorii douăzeci de ani. Nu-și închipuia că fusese judecată și găsită vinovată; păcătuisese fiindcă dăduse dovadă de atașament și inerție, și de niciun dram de vioiciune. Nu-i trecea prin cap că dacă avea griji și era bolnavă, pricina era propria ei orbire și încăpățânate prostească. Crezuse despre ea însăși că era o ființă grozav de deșteaptă.

Cele două surori luară cina devreme în odaia Constancei, care se simțea mult mai bine. Gândindu-se că poate puțină mișcare ar înviora-o, se sculase chiar și umblase prin odaie. Acum ședea rezemată de câteva perne. În șemineul demodat ardea un foc destul de slab. De la pivnițele Sun de peste drum se auzea cântecul unui gramofon, poftindu-l pe Dumnezeu să apere pe milostiva lui regină Gramofonul era o noutate uimitoare și umplea în fiecare seară localul cu sunetele lui. Câteva seri, fără să vrea, cele două surori îl ascultaseră cu interes, dar curând se săturară de el. Sophia era din ce în ce mai urmărită de absurditatea îngrozitoare a faptului că ea și Constance continuau să locuiască în casa aceea întunecoasă și incomodă, sâcâite de gălăgia cârciumilor, chinuite de fum și înconjurată de noroaie, în loc să se bucure de lux, într-o climă minunată, în mijlocul unor priveliști frumoase și al unei curățenii imaculate. În sinea ei era din ce în ce mai indignată.

Amy intră, ținând în mână-i bătătorită o scrisoare. I-o înmână stăpânei ei fără prea multă ceremonie, în timp

ce Sophia gândea: „Dacă ar fi servitoarea mea, ar aduce scrisorile pe o tavă”. (Dăduseră până acum un anunț la ziar.)

Constance luă scrisoarea tremurînd.

— În sfârșit, a sosit, exclamă ea. 7

După ce-și puse ochelarii și o citi, spuse încântată!

— Slavă Domnului! Asta da, veste! Vine acasă! De, aceea n-a scris sâmbătă, ca de obicei.

I-o dădu și Sophiei s-o citească. Iată ce scria Cyril!

„Duminică, miezul nopții.

Dragă mamă.

Îți scriu doar câteva rânduri, ca să-ți spun că vin miercuri la Bursley, pentru niște treburi cu familia Peel.

1 Aluzie la textul imnului național britanic.

Sosesc la Knype la 5, 28 și iau apoi trenul local. Am fost foarte ocupat, și fiindcă tot urma să vin, nu ți-am mai scris sâmbătă. Nădăjduiesc că n-ai fost îngrijorată. Multă dragoste ție și mătușii SoDhia.

Al tău, O.

— Trebuie să-i scriu câteva rânduri, zise Constance, emoționată.

— Ce? În seara asta?

— Da. O să mai apuc ultima poștă, dacă Amy se grăbește. Altminteri, n-o să știe dacă am primit sau nu scrisoarea lui.

Și sună clopoțelul.

În sinea ei, Sophia își spunea: „Faptul că vine nu-i o scuză că n-a scris sâmbătă. De unde să ghicească Constance că o să vină? Va trebui să stau puțin de vorbă cu tânărul nostru. Mă mir de Constance că e atât ele oarbă. Acum, că a primit scrisoarea, e cum nu se mai poate de mulțumită”. Ca reprezentantă a generației mai vârstnice, nu-i prea plăcea nerăbdarea Constancei de a-i răspunde băiatului.

Dar Constance nu era atât de oarbă. De fapt, gândea întocmai ca și Sophia. În adâncul inimii, nu-l justifica și nu-l scuza câtuși de puțin pe Cyril. Își amintea bine de aproape orice împrejurare când fusese nepăsător față de ea. „Nădăjduiește că n-am fost îngrijorată, nu zău!» își zise cu o ușoară amărăciune, amintindu-și de această frază din scrisoarea lui.

Totuși, ținea să-i scrie imediat, și Amy fu nevoită să aducă cele trebuincioase pentru scris.

— Domnul Cyril vine miercuri, o anunță ea pe Amy cu multă demnitate.

Asta zdruncină puțin calmul de piatră al lui Amy, căci domnul f - v-n înqpmna foarte mult pentru ea. Se întreba cum va putea să-l privească în față, când domnul Cyril va afla că pleacă de la ei.

La mijlocul scrisorii, pe care o scria ținând-o pe genunchi, Constance ridică privirea spre sora» ei și zise, ca și cum s-ar fi apărat de o acuzație:

— Știi, nu i-am scris nici ieri, și nici astăzi.

— Știu, murmură Sophia, încuviințând.

Constance sună din nou clopoțelul, și Amy plecă să ducă scrisoarea la poștă.

Curând Constance sună din nou clopoțelul, dar nu-i răspunse nimeni.

— Cred că nu s-a întors încă. Dar mi s-a părut că aud ușa. Ce mult întârzie!

— Ce dorești? întrebă Sophia.

— Vreau doar să-i vorbesc, zise Constance.

Abia după a șaptea sau a opta chemare, Amy apăru în sfârșit, gâfâind puțin.

— Amy, zise Constance, adu-mi cearșafurile acelea să le examinez, vrei?

— Da, conîță, zise Amy, părând să știe despre care anume dintre cearșafurile din casă era vorba.

— Și fețele de pernă, adăugă Constance în timp ce Amy ieșea din odaie.

Și așa mai departe. A doua zi, agitația se înteti. Constance se sculă devreme, înaintea Sophiei, și nu stătu o clipă locului, ca o fetiță. Imediat după micul dejun, odaia lui Cyril a fost răscolită și întoarsă cu susul în jos și n-a fost gata decât seara. Miercuri dimineată a fost dereticată din nou. Toate aceste pregătiri și frământarea crescândă a Constancei, Sophia le privea cu o uimire pe care cu greu și-o putea ascunde. „Oare femeia asta și-a pierdut de tot mințile?” se întrebă ea. Spectacolul era ridicol: sau cel puțin astfel i se părea Sophiei, care nu cunoscuse prea multe mame în viața ei. Măcar dacă sora ei și-ar fi manifestat neliniștea într-un mod demn, original sau măreț. Dar nu, era doar o agitație prostească, banală» fără nici un rost. Sophia se feri să facă vreo observație. Simțea că până când amândouă vor ajunge la adânci bătrâneți, ea va avea foarte mult de făcut, că va trebui să dea dovadă de o diplomatie subtilă și să facă uz de o tactică prudentă. Ba mai mult, încordarea așteptării își puna oarecum pecetea pe temperamentul angelic al Constancei. Se enerva destul de ușor. Când masa pentru ceai fu gata, Constance sări deodată de pe divan și dădu jos de pe perete gravura *Cerb în amurg* atârnată pe perete. Praful de pe marginea de sus a ramei o înfurie.

— Ce vrei să faci? o întrebă Sophia în culmea uimirii.

— Vreau să-i schimb locul cu cealaltă, zise Constance, arătând spre o gravură din partea opusă a șemineului. Cyril zicea că ar produce un efect mai frumos dacă le-aș schimba între ele. Și dumnealui e tare pretențios.

De obicei, Constance nu se ducea la gara din Bursley să-și întâmpine fiul: era ceva care o tulbura prea mult, și-apoi știa că lui Cyril nu-i plăcea să-l aștepte.

— Ce-ar fi să mă duc să-l aștept eu? se oferi Sophia pe la cinci și jumătate.

Ideea îi venise pe neașteptate. Se gândi: „Aș putea să stau de vorbă cu el înaintea celorlalți”.

— Oh, da! consimți Constance.

Sophia se îmbracă în grabă și ajunsese la gară abia cu un minut înainte de sosirea trenului. Din tren coborâră doar câțiva călători, și Cyril nu era printre ei. Un hamal o lămuri că legătura dintre trenurile locale și expresurile liniei principale era proastă, și că probabil expresul sosisese după plecarea trenului local. Sophia așteptă treizeci și cinci de minute până sosi trenul următor, dar Cyril nu coborî nici din acesta.

Când ajunsese acasă, Constance fu aceea care-i deschise ușa de la intrare, arătându-i o telegramă:

„Regret, reținut ultimul moment. Scrisoare.

Cyril”.

Sophia se așteptase la asta. Într-un fel, își dăduse seama că n-avea rost să mai stea și la trenul următor.

Constance era tăcută și liniștită; Sophia la fel.

„Ce rușine! Ce rușine!” se zbuciuma inima Sophiel.

Era un episod cât se poate de banal. Dar sub masca de calm, Sophia era furioasă împotriva favoritului ei. După ce șovăi o vreme, zise:

— Am să ies pentru câteva minute.

— Unde? întrebă Constance. N-ar fi mai bine să luăm ceaiul? Cred că ar trebui să ne bem ceaiul.

— N-o să întârzii. Vreau doar să cumpăr ceva.

Sophia se duse la poștă și expedie o telegramă. Apoi, oarecum ușurată, se întoarse în pustietatea și dezolarea casei-IV

În seara următoare, Cyril stătea așezat la masa de ceai din salonaș, împreună cu mama și cu mătușa lui. Pentru Constance, prezența lui avea în ea ceva miraculos.

Până la urmă, venise! Sophia îmbrăcase o rochie elegantă, și ca podoabă își pusese un vechi lanț de argint aurit, încheiat la gât, care-i atârna în două șiruri, până în talie, unde era prins de cordon. Lanțul păru să-l intereseze pe Cyril. Făcu de vreo două ori aluzie la el, și apoi zise:

— Lasă-mă să-l examinez mai bine, și întinse mâna.

Sophia se aplecă puțin, ca nepotul ei să-l poată ajunge. Îi cercetă câteva clipe, jucându-se cu inelele lui - un tablou care o impresiona mult pe Constance. În cele din urmă, Cyril dădu drumul lanțului, zicând:

— Hm! - iar după o pauză: Ludovic al șaisprezecelea, nu?

— Așa mi s-a spus, zise Sophia. Dar e un fleac; m-a costat doar treizeci de franci, să știi.

Cyril o întrerupse:

— Ce importanță are? Apoi, după o pauză, o întrebă: Cât de des i se rupe câte un inel?

— Oh, mereu, zise ea. Se scurtează întruna.

Și el murmură misterios:

— Hm!

Așa era el - misterios, retras în sinea lui și cu totul neinteresat de lucrurile din jur. Dar în seara asta vorbi mai mult decât de obicei. Era binevoitor, și mai ales față de mama lui, străduindu-se inimos să-i răspundă cât mai pe larg la întrebări, ca și cum i-ar fi recunoscut dreptul de a fi curioasă. Lăudă ceaiul; păru să observe ce mânca. Îl luă pe Spot pe genunchi și aruncă o privire de admirație spre Fossette.

— Pe legea mea, zise el, parcă ar fi un câine!... în orice caz... și izbucni în râs.

— Nu-ți dau voie să râzi de Fossette, îl preveni Sophia.

— Nu, serios, zise el ca un adevărat cunoscător: e foarte frumoasă. Dar nu se putu opri să nu adauge: - Atât

cât poți vedea din ea!

La care Sophia clătină din cap. dezaproband asemenea glume, deși în sinea ei era foarte îngăduitoare cu el. Îngăduința i se putea citi în ochi, care îi urmăreau într-una toate mișcările.

— Crezi că Cyril seamănă cu mine, Constance? întrebă ea.

— Aș vrea să arăt pe jumătate atât de bine ca dumneata, zise Cyril repede.

Iar Constance adăugă:

— Când era mic, semăna foarte mult cu tine. Era un copilăș frumos. Când s-a dus la școală, nu mai semăna deloc cu tine. Acum, de câțiva ani, a început din nou să aibă aerul tău. S-a schimbat foarte mult de când a terminat școala; pe vremea aceea era cam greoi și stângaci.

— Greoi și stângaci! exclamă Sonhia. Ei bine, n-aș fi crezut niciodată.

— Oh, dar să știi că așa era! întări Constance.

— Ce păcat, mamă, zise Cyril, că vrei să păstrezi prăjitura asta netăiată. Cred că aș fi mâncat și eu o felie. Dar, firește, dacă-i doar de ochii lumii...!

Constance sări în sus, apucând un cuțit.

— N-ar trebui s-o necăjești pe mama ta, îi spuse Sophia. Nici nu cred că-i e poftă, Constance; s-a îndopat cum nu se poate mai bine.

Și Cyril aprobă:

— Nu, nu, mamă, n-o tăia; zău că nu mai pot. Ziceam și eu așa.

Dar Constance nu pricepea niciodată un asemenea umor. Tăie trei felii din prăjitură și întinse farfuria spre Cyril.

— Ți-am spus că nu mai pot, crede-mă! protestă el.

— Haide! stăruie ea cu încăpățănare. Aștept! Cât timp am să mai țin farfuria întinsă?

Așa încât fu nevoit să ia o felie. La fel și Sophia. Când Constance era stârnită, amândoi trebuiau să se dea bătuți.

Prezența elinilor, și strălucirea mesei în lumina lămpii, distincția Sophiei și a lui Cyril, și conversația în general vioaie și liberă, ajungând uneori la flecăreală veselă – toată această scenă din salonaș ar fi trebuit s-o satisfacă în întregime pe Constance. Ar fi trebuit s-o facă pe de-a-ntregul fericită, mai ales că sciatica își încetase de la o vreme atacul ce-i provoca suferință. Dar nu era pe de-a-ntregul fericită. Împrejurările în care sosise Cyril o tulburaseră; de fapt, o răniseră, deși nu voia s-o recunoască. Dimineața primise o scurtă scrisoare de la Cyril, în care-i spunea că nu putuse să vină, făgăduind vag, sau aproape făgăduind, să vină la o dată ulterioară. Scrisoarea avea principalele defecte ale tuturor relațiilor lui Cyril cu mama sa: era indiferentă și nu era sinceră. Nu explica nimic, nu spunea ce anume îl împiedicase să vină. Cyril fusese întotdeauna o fire misterioasă. Adânc mândrită de această scrisoare, Constance nici nu i-o arătase Sophiei, gândindu-se că-i submina demnitatea de mamă și îl punea pe fiul ei într-o lumină proastă. Apoi, pe la ora unsprezece, sosise o telegramă pentru Sophia.

— Totul e bine, spusese Sophia, citind-o. Va fi aici deseară!

Și îi înmânase surorii ei telegrama, care suna așa:

„Foarte bine. Sosesc același tren astăzi”.

Și Constance aflase cu acest prilej că, de fapt, când ieșise în seara trecută înainte de ceai, Sophia îi trimisese o telegramă lui Cyril.

— Ce i-ai scris? întrebese Constance.

— Oh! răspunse Sophia cu un aer nepăsător. I-am spus că ar trebui să vină. La urma urmei, tu ești mai importantă decât orice *treburi*, Constance! Și nu-mi place să-l văd purtându-se astfel. Eram hotărâtă să-l fac să vină!

Și Sophia scuturase din capu-i trufaș.

Constance se prefăcuse îne-întată și recunoscătoare. Dar, neîndoielnic, întâmplarea o rănise. Deci, Sophia putea obține de la Cyril mai mult decât ea însăși! Abia îl cunoscuse, și putea să-l joace pe degetul mic. Pentru mama lui, n-ar fi făcut-o niciodată. Ce obstacol era acela, dacă o simplă telegramă din partea Sophiei putuse să-l înlăture...! Sophia era și ea plină de secrete. Ieșise să trimită telegrama și nu suflase o vorbă până nu primise răspunsul – timp de șaisprezece ore. Avea secretele ei, și Cyril avea și el. Semănau unul cu altul. Erau aproape la fel. Dar Sophia era totuși un amestec curios. Când Constance o întrebase dacă se va duce la gară din nou să-l aștepte pe Cyril, răspunsese cu dispreț: „Nu, zău! Am terminat-o cu așteptatul lui Cyril la gară. Oamenii care nu sosesc nu trebuie să-și închipuie că vor mai fi așteptați”.

Când Cyril se dăduse jos din trăsură în fața ușii. Sophia îl pândise. Coborâse scările în grabă. „Să nu-i spui nimic de telegrama mea”, îi șoptise repede; nu era timp și pentru alte explicații; Constance stătea în capul scării.

Dar dacă nu auzise șoapta, Constance o observase; văzuse și privirea vinovată, nedumerită de pe fața lui Cyril, iar după aceea o privire conspirativă, nu îndeajuns de ascunsă, pe ambele lor fețe. Aveau „ceva între ei”, de care ea, mama, era ținută deoparte! Nu era firesc să se simtă rănită? Era mult prea mândră ca să pomenească de telegrame. Și cum nici Cyril și nici Sophia nu suflaseră o vorbă, împrejurările care l-au făcut pe Cyril să-și schimbe planul nu fură amintite deloc, ceea ce era foarte curios. Apoi, Cyril era mai sociabil decât fusese vreodată: era schimbat, sub privirea mătușii sale. Desigur, se purta fără cusur cu mama lui. Dar Constance își zise: „Din cauză că e ea aici, se poartă atât de frumos cu mine”.

După ce terminară ceaiul și urcară în salon,

Constance îl întrebă, cu ochii pe gravura *Cerb în amurg*:

— Ei, e reușită?

— Ce? exclamă Cyril, urmărindu-i privirea. Oh, ai schimbat-o! De ce-ai făcut asta, mamă?

— Ai spus că ar fi mai bine așa, îi aminti ea.

— Am spus eu asta! și păru sincer surprins. Nu-mi amintesc. Totuși, cred că-i mai bine așa, adăugă el. Ar fi și mai bine dacă ai întoarce-o pe partea cealaltă.

Făcu o strâmbătură spre Sophia și ridică din umeri, ca și cum ar fi vrut să spună: „Am făcut-o, de data asta!”

— Cum pe partea cealaltă? întrebă Constance, dar înțelegând imediat că o necăjea, exclamă: Piei din fața ochilor mei! și se prefăcu că-i trage o palmă. Cândva îți plăcea destul de mult acest tablou! adăugă ironic.

— Da, așa-i, mamă, încuviință el, supus. Nu pot să spun nu, și luându-i obrazii între mâini, o sărută.

În salon, Cyril fumă câteva țigări și apoi cântă la pian - valsuri compuse de el. Constance și Sophia nu înțelegeau prea bine aceste valsuri. Dar erau ele acord că sunau minunat, iar unul li se păru cu adevărat foarte drăguț. (Constance era încântată că părerea Sophiei coincidea cu a ei). Cyril îl găsi însă cel mai prost dintre toate. Când termină de cântat la pian, Constance îl anunță despre plecarea lui Amy.

— Oh! Mi-a spus singură, zise el, când mi-a adus cana cu apă. N-am pomenit nimic până acum, pentru că am socotit că e un subiect destul de dureros.

Tonul nepăsător lăsă totuși să se întrezărească o anumită curiozitate, o dorință de a afla amănunte. Și le află.

La zece fără cinci, după ce Constance începu să caște, Cyril aruncă o bombă în mijlocul lor, așa cum stăteau în fața căminului.

— Ei bine, zise el, am o întâlnire cu Matthew la zece,

la Clubul conservator. Trebuie să plec. Să nu mă așteptați.

Amândouă femeile protestară, Sophia cel mai vehement, căci acum ea se simțea cea rănită.

— E vorba de afaceri, zise el, apărându-se. Matthew pleacă mâine devreme, și e singurul prilej. Și cum Constance nu părea lămurită, continuă: Trebuie să-mi văd de afaceri. Să nu credeți că n-am altceva de făcut decât să mă distrez.

Nicio aluzie la natura acelor afaceri! Nu dădea niciodată vreo explicație. În problema afacerilor, Constance știa doar atât: ea îi dădea trei sute de lire pe an și îi plătea creditorul. Suma i se păruse la început enormă, dar se obișnuise cu ea.

— Aș fi preferat să-l chemi pe domnul Peel-Swynnerton aici, zise Constance. Ați fi putut să vă retrageți amândoi într-o cameră. Nu-mi place să te duci la zece noaptea la Club.

— Noapte bună, mamă, zise el ridicându-se. Pe mâine. O să iau cheia de la ușă. E drept, buzunarul nu va mai sta niciodată ca înainte.

3

163

Sophia o ajută pe Constance să se culce și îi duse două sticle cu apă caldă împotriva sciaticii. Nu-și vorbiră prea mult.

Sophia ședea pe divanul din salonaș,» așteptând. I se părea că, deși nu sosise decât de o lună și ceva la Bursley, avea acum tot felul de interese și preocupări noi. Parisul și viața de acolo îi apăreau neînchipuit de departe. Uneori, ceasuri întregi uita cu totul de acest oraș. Când se gândea la el nu mai știa nici ea ce să creadă, căci ori Parisul, ori Bursley-ul - unui din ele era cu siguranță ireal! Stând astfel pe divan, gândurile i se întoarseră spre Paris. Firește, era de mirare cum făcea acum planuri pentru

fericirea Constancei, așa cum făcuse cândva planuri pentru îmbunătățirea pensiunii Frensham. Își zise: „Viața mea a fost. atât de bizară – și totuși fiecare părticică a ei, luată separat, părea destul de obișnuită – cum oare se va sfârși?”

În clipa aceea se auziră pași pe treptele de afară, și o cheie fu introdusă în ușă; dar Sophia se ridică și deschise ea însăși.

— Oh! exclamă Cyril, tresărind și oarecum descumpănit. Ești încă trează! Mulțumesc. Intră, fumând capătul unei țigări de foi. Închipuie-ți, să fiu nevoit să car cu mine asta! murmură el, ridicând uriașa cheie de modă veche, înainte de a o băga în broască pe dinăuntru.

— Te-am așteptat, zise Sophia, pentru că am vrut să stau de vorbă cu tine despre mama ta, și e tare greu să găsesc un prilej.

Cyril zâmbi, nu fără earecare sfială, lăsându-se să cadă în balansoarul mamei sale, pe care-l răsucise cu piciorul! & torcându-l cu fața spre divan.

— Da, spuse el. Mă întrebam care era adevăratul sens al telegramei dumitale. Ce s-a întâmplat?

— Mi-am zis că trebuia neapărat să vii, începu Sophia cu voioșie, dar pe un ton ferm. Mama ta a fost teribil de dezamăgită că n-ai venit ieri. Și când așteaptă o scrisoare de la tine care nu vine, pur și simplu se îmbolnăvește.

— Oh, foarte bine! răspunse el. Mă bucur că nu-i vorba de ceva mai rău. Am crezut din telegrama dumitale că s-a întâmplat ceva grav. Și-apoi, când am intrat mi-ai spus să nu pomenesc de ea.

Sophia înțelese că el nu-și dădea seama de situație și ridică provocator capul.

— Îți neglijezi mama, tinere, zise ea.

— Oh, lasă, mătușico! răspunse el cu blândețe. Nu trebuie să vorbești așa. Îi scriu în fiecare săptămână. N-am

lăsat niciodată să treacă o săptămână. Vin aici ori de câte ori...

— Câteodată lași să treacă duminica, îl întrerupse Sophia.

— Poate, zise el cu îndoială. Dar ce...

— Nu înțelegi că nu trăiește decât pentru scrisorile tale? Și dacă nu primește o scrisoare, e grozav de neliniștită - nici nu mai mănâncă! Imediat are o criză de sciatică și mai știu eu câte altele!

Cyрил fu luat prin surprindere de îndrăzneala, de francheța ei.

— Dar e o prostie! Un om nu poate întotdeauna...

— Poate că-i o prostie. Dar asta e situația. Nu poți s-o schimbi. Și, la urma urmei, ce te-ar costa să fii mai atent, eventual să-i scrii de două ori pe săptămână? Să nu-mi spui că ești chiar atât de ocupat! Știu mult mai multe despre tineri decât mama ta.

Și îi zâmbi ca o mătușă. El îi întoarse zâmbetul, sfios.

— Dacă te-ai pune măcar o clipă în locul mamei tale...!

— Cred că ai foarte multă dreptate, recunosc el în cele din urmă. Și îți rămân extrem de îndatorat că mi-ai spus. De unde era să știu?

Și, cu un gest larg, aruncă repede mukul țigării de foi în foc.

— Ei bine, acum știi! zise ea scurt; și gândi: „Ar fi *trebuit* să știi. Era treaba ta să știi”.

Dar îi plăcuse felul cum acceptase băiatul critica ei, iar gestul cu care aruncase mukul țigării i se păru foarte distins.

— Atunci, e-n regulă! urmă el pe gânduri, ca și cum ar fi vrut să spună: „Am terminat cu asta”.

Și se ridică. Sophia, totuși, nu se clinti.

— Sănătatea mamei, tale nu-i cum ar trebui să fie,

vorbi ea, și îi povesti pe larg discuția cu doctorul.

— Serios! murmură Cyril, rezemându-se cu cotul de polița căminului și privind în jos spre ea. A spus Stirling chiar așa? Credeam că se simte mai bine ca oriunde aici, în piața St. Luke.

— De ce mai bine ca oriunde?

— Oh, nu știu!

— Nici eu.

— Întotdeauna a stat aici.

— Da, zise Sophia. a stat cam prea mult aici.

— Dar *dumneala* ce propui? întrebă Cyril. cu nerăbdare în glas, apărându-se parcă de această nouă grijă ce-i cădea pe cap.

— Ei bine, continuă Sophia, ce-ai zice dacă ar veni să și ea cu tine la Londra?

Cyрил tresări și Sophia își dădu seama că era contrariat.

— Nu cred că ar merge, răspunse el.

— De ce?

— Oh! Nu cred că ar merge. Londra n-ar fi potrivită pentru ea. Nu-i genul de femeie. Credeam cu adevărat că se simte foarte bine aici. Londra nu i-ar place.

Scutură din cap, privind în sus spre lampă, și ochii lui aveau o licărire primejdioasă.

— Dar dacă ar spune că vrea?

— Ascultă, mătușă Sophia, începu Cyril mai însuricțit, de ce nu v-ați duce, dumneata și cu ea, să stați împreună undeva? Asta ar fi tocmai ceea ce...

Își întoarse brusc capul. Se auzi zgomot pe scări și ușa dinspre scară se deschise scârțâind ca de obicei.

— Da, zise Sophia. Champs-Élysées începe din Place de la Concorde, și se sfârșește... Tu ești, Constance?

Silueta Constancei umplea cadrul ușii. Fața îi era tulburată. Auzise pașii lui Cyril pe stradă, și coborâse să

vadă de ce întârzia atât de mult în salonaș. Rămase uluită văzând-o pe Sophia împreună cu el. Stăteau acolo, ca niște prieteni, sporovăind despre Paris! Se simți cumplit de geloasă! Cu ea Cyril nu vorbise” niciodată în felul acesta!

— Credeam că te-ai culcat și ai adormit, Sophia, vorbi ea cu glas slab. E aproape ora unu.

— Nu, zise Sophia. N-aveam somn; și-apoi a apărut Cyril.

Dar nici ea și nici Cyril nu izbuteau să pară nevinovați. Constance se uită cu teamă de la unul la celălalt.

A doua zi dimineța Cyril primi o scrisoare care. susținu el - fără alte explicații - îl silea să plece imediat. Dădu de înțeles că făcuse o greșală să vină tocmai atunci, și că lucrurile se întâmplaseră așa cum se temuse.

— Mai gândește-te la ce ți-am spus, îi șopti Sophiei când rămaseră o clipă singuri. Și dă-mi de știre.

M

Cu o săptămână înainte de Paști, locatarii hotelului „Rutland” de pe Broad Walk din Buxton, care tocmai își luau ceaiul de după-amiază în „salonul” hotelului, fură martori la sosirea a doua doamne de vârstă mijlocie împreună cu doi câini. Examinarea critică a noilor sosiți era una din distracțiile vilegiaturiștilor. Salonul, mobilat în „stil oriental”, arăta foarte frumos în broșura ilustrată a hotelului și, deși cam expus la curent, era încăperea cea mai căutată de locatari. Era expus la curent pentru că nu-l despărteau de stradă (dacă Broad Walk poate fi numită stradă) decât două uși turnante - de care aveau grijă doi băiețași. Fiecare nou locatar al hotelului era nevoit să treacă prin salon, și pentru noii veniți această trecere era un adevărat supliciu; nu puteau să nu simtă că aveau o mulțime de lucruri de învățat, o mulțime de lucruri cu care să se obișnuiască; ca pasagerii ce se urcă pe un vas într-un

port de escală, simțeau că vor fi nevoiți să-și asigure un locșor izolat într-o societate ostilă și distantă. Cele două doamne produsese la început o impresie destul de favorabilă din cauza câinilor. Nu oricine are curajul să-și aducă câinii într-un hotel particular atât de scump; să aduci un câine înseamnă că n-ai chef să-ți refuzi o mică plăcere numai ca să nu cheltuiești câțiva șilingi în plus; să aduci doi, înseamnă că nu te temi de directorii de hoteluri și că obișnuiești să consideri propriul tău capriciu o lege a naturii. Dintre cele două doamne, cea mai scundă și mai grasă nu se impuse cu prea multă forță privirii colective a hotelului... Rutland"; era îmbrăcată în negru, nu prea elegant, deși cu oarecare opulență nepretențioasă; gesturile îi erau timide și nervoase; se vedea că se bazează pe însoțitoarea ei mai înaltă, ca s-o protejeze în primele contacte stânenitoare cu viața de hotel. Doamna cea înaltă era de un gen cu totul diferit. Frumoasă, impunătoare, hotărâtă și purtând toalete în culori plăcute, avea privirea sigură de sine a unei persoane obișnuite să fie cercetată de necunoscuții din jurul ei. Întrebă scurt pe unul din băieții de la intrare unde e directorul, și imediat se grăbi s-o întâmpine soția directorului, arătându-se deosebit de respectuoasă. Glasul doamnei celei înalte era liniștit dar autoritar - un glas care dă ordine ce sunt ascultate. Părerile celor din salon erau împărțite: unii ziceau că sunt surori, alții că nu.

Urcară liniștite pe scări în sus, în urma soției directorului, și nu mai apărură pentru ceai. care în orice caz n-ar mai fi fost bun de băut. Apoi se află, datorită unui din locatari, dintre cei ce se găsesc în orice hotel și descoperă toate secretele întrebând fără rușine personalul, că cele două doamne închiriaseră două dormitoare, numerele 17 și 18, și somptuosul salonaș particular cu balcon de la etajul întâi, denumit salonașul „C” în

nomenclatorul de camere. Faptul stabili categoric poziția noilor sosite în structura socială a hotelului. Erau bogate. Aveau bani de aruncat. Căci chiar și într-un hotel select ca „Rutland”, nu oricine își permite să aibă un salonaș particular; în hotel existau doar patru astfel de apartamente, față de cincizeci de camere de dormit.

La cină li se aduse o măsuță separată, într-un colț. Doamna mai scundă își pusese un șal alb pe umeri. Atitudinea ei sfioasă din timpul mesei confirmă părerea generală că era o persoană foarte simplă, neobișnuită cu lumea și cu obiceiurile ei. Cealaltă continua să se poarte impozant. Comandă jumătate de sticlă de vin și bău două pahare. Privea în juru-i cu multă siguranță, pe când femeia mai scundă își împărțea privirile între însoțitoarea ei și farfurie. Nu vorbiră mult. Imediat după cină se retraseră. „Văduve înstărite” - fu verdictul; dar contrastul dintre cele două rămânea o enigmă nedelegată.

Sophia obținuse din nou o izbândă. Încă o dată se hotărâse să realizeze un lucru, și îl realizase. Lucrurile se petrecuseră as! fel. Anunțul din ziar prin care se căuta o servitoare fusese un eșec total. Se primiră câteva răspunsuri, dar niciuna nu era satisfăcătoare. Constance, mult mai mult decât Sophia, rămase uluită de purtarea și de pretențiile servitoarelor moderne. Era disperată. Dacă n-ar fi fost atât de mândră, ar fi fost gata s-o convingă pe Sophia să-i ceară lui Amy să rămână. Dar ar fi acceptat chiar și o fetișcană dintr-acelea moderne și nerușinate. Mar ia Critchlow o scoase până la urmă din încurcătură, vorbindu-i despre o servitoare demnă de încredere, pe punctul de a pleca dintr-un loc unde stătuse opt ani.

Constance nu-și închipuia că o servitoare recomandată de Maria Critchlow i-ar putea conveni, dar, în impas fiind, se arată dispusă să discute cu fata” Atât ea cât și Sophia fură foarte mulțumite de această tânără - o fată

pe nume Rose Bennion. Partea proastă era că Rose n-ar fi putut să vină decât cam la o lună după plecarea lui Amy. Putea să-i părăsească chiar atunci pe vechii ei stăpâni, dar i se năzărise să se ducă și să stea două săptămâni în Manchester la o soră de-a ei măritată, înainte de a trece în noua slujbă. Constance și Sophia socoteau că era o toană de-a dreptul fără rost. Firește, ar fi putut s-o roage pe Amy să mai rămână vreo lună. Probabil că și Amy singură s-ar fi oferit să mai rămână, dacă și-ar fi dat seama de situație. Dar ea nu-și dădea seama de nimic. Și Constance n-ar fi vrut să-i rămână îndatorată cu nimic. Ce puteau face? Sophia, care ducea tratativele cu Rose, precum și cu alte candidate, zise că ar fi o mare greșeală dacă ar lăsa-o pe Rose să le scape. Pe de altă parte, n-aveau pe nimeni care să-i ia locul, nimeni care să vină de îndată.

Dilema era îngrozitoare. Cel puțin așa i se părea Constancei, convinsă că nimeni nu fusese pus vreodată într-o situație atât de încurcată. Și totuși, când Sophia veni pentru prima dată cu soluția ei, o socoti absolut inacceptabilă. Sophia îi propunea să închidă casa și să plece în aceeași zi în care pleca Amy, ca să petreacă câteva săptămâni într-o stațiune de odihnă. La început, ideea de a lăsa casa goală i se păru Constancei de-a dreptul nebunească. Casa nu fusese lăsată niciodată goală. Și apoi – să plece în vacanță în aprilie! Ea nu fusese niciodată în vacanță decât în august, Nu! Era un plan presărat cu prea multe greutăți și primejdii, care nu puteau – fi trecute sau înlăturate. De exemplu: „Nu putem să ne întoarcem într-o casă mai dară, zise Constance. Și nici nu putem să lăsăm o servitoare necunoscută să vină aici înaintea noastră”. La care Sophia replicase: „Atunci, ce propui?” Și Constante, după o îndelungată meditație asupra cumplitei încercări la care o supunea destinul, spusese că va trebui să se descurce cu o femeie cu ziua, până când va sosi Rose. O

întrebă pe Sophia dacă își amintea de bătrâna Maggie. Firește că își amintea, și încă foarte bine. Bătrâna Maggie murise, ca și bețivanul de bărbatu-său, prietenosul Hollins, dar exista o tânără Maggie (soția unui zidar) care lucra cu ziua în timpul ce-i rămânea liber după c-e-și îngrijea cei șapte copii. Cu cât Constance se gândea mai mult la tânăra Maggie, cu atât se convingea că ar fi foarte potrivită. Simțea că putea să aibă încredere în tânăra Maggie.

Din păcate, tocmai încrederea în Maggie fu ghinionul Constancei. De ce n-ar pleca ele. și să vină Maggie în casă cu câteva zile înainte de întoarcerea lor, ca să facă curățenie și să aerisească? Temenieia raționamentului o copleși pe Constance. Cedă. împotriva voinței, dar cedă. Ceea ce o convinse până la urmă 1 u numele stațiunii. Buxton. Cunoștea localitatea. Vechea ei gazdă din Buxton murise, și ea nu mai fusese pe acolo dinainte de moartea lui Samuel; totuși numele acesta avu un efect liniștitor asupra ei; cât despre sciatică, apele și clima de acolo erau socotite cele mai bune din toată Anglia. Treptat. Constance se lăsă târâtă în această aventură presărată de primejdii care era închiderea casei pentru douăzeci și cinci de zile. Ii. împărtăși vestea lui Amy, care rămase uluită. Apoi începu să facă pregătirile necesare. Înfășură *Biblia* care-i aparținuse lui Samuel în hârtie de împachetat; puse într-un sertar reproducerea, încadrată într-o ramă de pai, pe care o făcuse Cyril după tabloul lui Eciwin Landseer, și luă mii de alte precauții. Era ridicol; era absurd; era tot ce doriți. Și când, cu trăsura la ușă și bagajele în trăsură, cu câinii în zgardă, și cu Maria Critchlow așteptând pe trotuar ca să i se încredințeze cheile, Constance încuie pe dinafară și lăsă casa goală, fața îi era tragică și frământată de nenumărate temeri. Sophia simțea că săvârșise un miracol. Pe bună dreptate.

În general, cele două surori fură bine primite la

hotel, deși nu mai erau la vârsta care solicită simpatia. În aprecierea critică ce îi se făcea - apreciere liberă, realistă și necruțătoare a hotelurilor particulare - Sophia fusese categorisită la început ca arogantă. Dar în câteva zile părerea aceasta se modifică, și Sophia crescuse în ochii lor. Adevărul e că purtarea ei se schimbă după patruzeci și opt de ore. Hotelul „Rutland” era foarte bun. Era atât de bun, încât deranja convingerile profunde ale Sophiei că pe lume nu exista decât o singură pensiune cu adevărat de mină întâi, și că nimeni nu putea s-o mai învețe ceva din meșteșugul conducerii pe creatoarea acelei pensiuni unice. Mâncarea era excelentă; serviciul în camere era excelent (și Sophia știa cât de greu se obține un serviciu excelent în camere); și oricărui privitor interiorul hotelului „Rutland” i-ar fi părut mult mai somptuos decât al pensiunii Fensham. Și confortul era mai mare. Locatarii hotelului aveau o înfățișare mai distinsă. E drept că prețurile erau mult mai ridicate. Sophia se simțea umilită. Avea destul bun-simț ca să-și revizuiască părerile. În afară de asta, își dădea seama că nu cunoaște multe lucruri care pentru ceilalți locatari erau de la sine înțelese și folosite ca bază de conversație. Șederea îndelungată la Paris nu putea justifica această ignoranță; ba chiar o făcea să pară și mai stranie. Astfel, când cineva care dusese o viață cosmopolită, aflând că Sophia trăise mulți ani la Paris, o întrebase ce se juca în ultimul timp la „Comédie Française”, se văzu nevoită să recunoască că nu mai fusese la un teatru francez de aproape treizeci de ani. Și când, într-o duminică, aceeași persoană o întreabă despre capelanul englez din Paris, ei bine! nici despre el nu știa nimic decât numele, și nu-l văzuse niciodată. Viața Sophiei, în felul ei, urmașe un făgaș tot atât de îngust ca și al surorii ei. Deși experiența ei în legătură cu oamenii era vastă, trăise într-o rutină tot atât de mare ca și Constance.

Fusese absorbită doar de un singur lucru.

Printr-o înțelegere tacită, ea era aceea care avea conducerea expediției. Achita notele de plată. Constance protestă în câteva rânduri împotriva costului prea mare al acestei aventuri, dar Sophia o liniști doar prin forța personalității ei. Constance avea un singur avantaj asupra surorii ei: cunoștea foarte bine stațiunea și împrejurimile, putând astfel să-i arate toate priveliștile și să-i explice diferitele particularități locale. În toate celelalte privințe, Sophia conducea.

Se aclimatizară foarte repede cu hotelul. Se simțeau ca și acasă printre covoarele persane și tavanele sculptate; ochii li se obișnuiseră să-și vadă la nesfârșit silueta lor și alte distinse siluete mișcându-se încet în oglinzile aurite; se familiarizară cu uriașele picturi în ulei reprezentând peisaje pitorești, cu urmele de murdărie ascunse după mobilele masive, cu plastroanel-e chelnerilor, de un bruncenușiu și cu resturile de pe tăvi, cu ghetetele și gălețile de pe coridoarele lungi; urechile le erau mereu atente la sunetul gongurilor și al clopoțelilor. Consultau barometrul și comandau zilnic trăsura, cu acel aer firesc pe care ți-l dă obișnuința. Descoperiră că aveau ce să învețe într-o zi ploioasă de la alte cucoane în materie de croșetat. Făcură excursii în grup, împreună cu alți locatari. Își invitară noii cunoscuți în salonașul lor. Când se organiza vreo petrecere, n-o evitau. Sophia era hotărâtă să facă tot ce se putea, firește în limitele bunei-cuviințe, în parte ca o supapă pentru propria ei energie (care se tot acumulase de când părăsise Parisul), dar mai mult pentru Constance. Își amintea tot ce spusese doctorul Stirling și cu câtă înflăcărare se arătase ea de acord cu părerile lui. Trăiră o zi mare atunci când, sub îndrumarea unei doamne în vârstă și în intimitatea salonașului lor, începură amândouă să-și însușească primele noțiuni ale pasiențelor. Niciuna

dintre ele nu jucase vreodată cărți. Constance aproape că se temea să atingă cărțile de joc, ca și cum în însăși substanța lor s-ar fi aflat ceva incorect și periculos. Dar respectabilitatea unui hotel luxos își extinde bună-cuviința asupra oricărui act petrecut între pereții lui. Pe bună dreptate își argumenta Constance că niciun rău nu poate veni dintr-un joc pe care îi joci singur. Învăță cu oarecare ușurință mai multe varietăți de pasiențe. Zise: „Cred că asta m-ar distra, dacă m-aș ține de ea. Dar simt că mi se învâртеște capul”.

Și totuși, Constance nu era fericită în hotelul acela. Se frământa tot timpul din cauza casei care rămăsese goală. Era încredințată că o așteptau greutăți și chiar dezastre. Se întreba mereu dacă putea să aibă încredere în tânăra Maggie, singură în casă, dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă mai devreme și să supravegheze curățenia. Și chiar așa ar fi făcut, dacă n-ar fi fost Sophia, pe care n-avea curajul s-o ducă într-o casă răsturnată cu susul în jos. Dar se gândea tot timpul la asta. Aștepta cu nerăbdare ziua când vor pleca. Cum făcuse, cum nu făcuse, dar își lăsase inima în piața St. Luke. Nu mai stătuse niciodată într-un hotel, și nu-i plăcea. Și o mai chinuia uneori și sciatica. Dar ape minerale nu bău. Zise că nu băuse niciodată, și păru să considere că asta era un motiv ca nici să nu bea vreodată. Sophia reușise un miracol aducând-o la Buxton pentru aproape o lună, dar rezultatul principal nu era de fapt strălucit.

Apoi sosi scrisoarea fatală, scrisoarea dezolantă, care confirma temerile sumbre ale Constancei. Rose Bennion scria cu mult calm că se hotărâse să nu se mai angajeze în piața St. Luke. Își exprima regretul pentru neplăcerile pe care poate le pricinuisese; era politicoasă. Dar ce groaznic! Constance simțea că asta era, într-adevăr, ultima picătură care umpluse paharul. Aici ajunsese – plecată de acasă, cu

casa în dezordine, tară servitoare și fără perspectiva unei servitoare! Încercă să se poarte curajos, nobil; dar era zdrobită. Voia să se întoarcă imediat în casa ei – chiar dacă era în dezordine.

Sophia simți că odată cu sosirea acestei scrisori, va avea nevoie de toate forțele ca să facă față situației; și se hotărî să-i facă față cum trebuie. Trebuia să ia măsuri speciale, căci erau în joc sănătatea și fericirea Constanței. Era singura care putea acționa. Știa că nu se putea bizui pe CyriJ. Avea o mare slăbiciune pentru Cyril; îl socotea cel mai fermecător tânăr pe care-l cunoscuse vreodată; știa că e muncitor și inteligent; dar în relațiile cu mama lui se dovedea dur și chiar insensibil. O explica vag spunând că „nu se înțeleg prea bine”; ceea ce era ciudat, ținând seama de afecțiunea plină de duioșie a Constanței. E drept. Constanțe putea să fie puțin cam obositoare – uneori. În orice caz, Sophia se lămurise repede că ideea ei ca mama și fiul să locuiască împreună la Londra era complet nereală. Nu! Dacă sora ei trebuia salvată de ea însăși, nimeni altul nu putea s-o facă în afară de Sophia.

După ce-și petrecu aproape toată dimineața ascultând văicărelile Constanței în legătură cu scrisoarea aceea îngrozitoare, Sophia zise brusc că trebuie să ia câinii și să-i scoată la aer. Constanțe nu se simțea în stare să facă o plimbare pe jos, și cu trăsura nu voia să meargă. N-o sfătuia nici pe Sophia să se „aventureze”, pentru că cerul era amenințător. Totuși, Sophia se aventurează, și se întoarce la prânz cu câteva minute întârziere, plină de vigoare, aducând cu ea doi câini fericiți. Constanțe o aștepta indispusă în sala de mâncare, și aproape că nu mănăca nimic. Sophia. Însă mănăcă, revărsând veselie și energie ca dintr-un izvor nesecat. După masă începu să plouă, și Constanțe spuse că se va retrage în salonaș.

— Vin și eu, se oferi Sophia, care mai avea pe ea

haină și pălăria și ținea mănușile în mină

În salonașul pretențios și banal, se așezară de fiecare parte a focului. Constance își puse un mic șal pe umeri, își împinse ochelarii în părul cărunt, își împreună mâinile și oftă prelung:

— Oh, Doamne!

Era întruchiparea însăși a tragediei, muza ei bătrână și îmbrăcată în negru.

— Să-ți spun ce m-am gândit, zise Sophia, împăturindu-și mănușile.

— Ce? întrebă Constance, așteptând o soluție miraculoasă din mintea activă a Sophiei.

— Nu văd niciun motiv să te întorci în Bursley, Casa n-are să fugă, și nu te costă decât chiria. De ce nu iei totul mai ușor?

— Și să rămân aici? i-o întoarse Constance, cu o inflexiune a vocii care o lămuri pe Sophia cât de profund nesuferită îi era existența la hotelul „Rutland”.

— Nu, nu aici. răspunse Sophia repede. Sunt o mulțime de alte locuri unde am putea merge.

— Nu cred că aş putea să fiu liniștită, urmă Constance, N-am aranjat nimic, și casa...

— Ce contează casa?

— Contează foarte mult. replică Constance cu un aer serios, ușor jignită. N-am lăsat lucrurile din casă ca și cum aveam de gând să lipsim multă vreme. Nu merge.

— Nu văd ce s-ar putea întâmpla, zău că nu! stăruia Sophia. Curățenie se poate face oricând, la urma urmei. Cred că ar trebui să călătorești mai mult. Ți-ar face bine - cum nu se poate mai bine. Și nu văd de ce n-ai călători. Ești perfect liberă. De ce n-am pleca împreună în străinătate, de exemplu, tu și cu mine? Sunt sigură că ți-ar place foarte mult.

— În străinătate? murmură Constance înspăimântată,

dându-se înapoi din fața acestei perspective ca din fața unei grave primejdii.

— Da, urmă Sophia cu vioiciune și înflăcărare, hotărâtă s-o ducă pe Constance în străinătate. Sunt o mulțime de locuri unde-am putea merge; am trăi foarte confortabil printre englezi simpatici.

Se gândi la stațiunile pe care le vizitase cu Gerald prin anii '60. I se păreau niște orașe de vis. îi stăruiau în minte ca un vis.

— Nu cred că mi-ar plăcea să călătoresc în străinătate, mărturisi Constance.

— Dar de ce nu? Nu știi. N-ai încercat niciodată, draga mea.

Și-i zâmbi încurajator. Dar Constance nu-i întoarse zâmbetul. Înclina să rămână neînduplecată.

— Nu cred că mi-ar plăcea, reluă ea cu încăpățănare. Sunt din acelea care se simt bine doar acasă. Nu sunt ca tine. Nu putem să fim la fel, adăugă, pe tonul ei „acru”.

Sophia începea să-și iasă din fire, dar se stăpâni. Știa că are o personalitate mai puternică decât Constance.

— Ei bine, atunci, zise ea cu o stăruință neștirbită, oriunde în Anglia sau în Scoția. Sunt mai multe locuri pe care aș vrea să le vizitez – Torquay, Tunbridge Wells. După câte știu, Tunbridge Wells e un oraș foarte frumos, cu oameni de foarte bună calitate și cu o climă minunată.

— Cred că va trebui să mă întorc în piața St. Luke, insistă Constance, ignorând spusele Sophiei. Sunt atâtea de făcut.

Atunci Sophia se uită la ea cu o privire mai serioasă și mai hotărâtă; dar tot blând, ca și cum știa că ceea ce făcea era spre binele ei.

— Faci o greșală, Constance, zise ea, dacă îmi dai voie să-ți spun.

— O greșală! exclamă Constance, mirată.

— O greșeală foarte mare, adaugă Sophia, observând că vorbele ei avuseseră efect.

— Nu văd cum pot să fac o greșeală, susținut Constance cu mai multă siguranță, după ce reflectase o clipă.

— Nu, zise Sophia, sunt sigură că nu vezi. Dar faci. Știi, ești pe cale să devii sclava casei tale. În loc ca ea să existe pentru tine, tu exiști pentru casă.

— Oh! Sophia! murmură Constance” stingherită. Ce jdei îți mai trec prin cap!

Plină de neastâmpăr, se ridică și luă o broderie, potrivindu-și ochelarii și tușind. După ce se așeză iar, urmă:

— Nimeni nu ia lucrurile mai ușor ca mine când e vorba de gospodărie. Pot să te asigur că las să treacă de la mine zeci de mărunțișul i, în loc să mă necăjesc din pricina lor.

— Atunci, de ce te necăjești acum? o încolți Sophia.

— Nu pot lăsa casa așa, răspunse Constance jignită.

— Un singur lucru nu înțeleg, vorbi Sophia ridicându-și capul și uitându-se din nou la Constance, și anume de ce mai stai, în definitiv. În piața St. Ltike.

— Trebuie să stau undeva. Și sunt sigură că e foarte plăcut.

— În tot fumul acela! Și în murdăria aceea! Și casa e tare veche.

— E mult mai bine clădită decât. O mulțime din casele acelea noi de lângă parc, ripostă cu asprime Constance.

Fără să vrea, nu suporta nicio critică adusă casei ei. Nu suporta să audă nici chiar adevărul evident că era veche.

— În primul rând, n-ai să găsești niciodată o

servitoare care să stea în hruba aia de bucătărie, spuse Sophia, păstrându-și calmul.

— Oh! Nu cred! Nu cred! În orice caz, femeia aceea, Bennion, n-a făcut obiecții în privința bucătăriei. Știi, ție ție ușor, Sophia, să vorbești astfel. Dar eu cunosc Bursley-ul poate mai bine decât tine. (Era din nou caustică.) Și pot să te asigur că în Bursley casa mea e socotită o casă foarte bună.

— Oh! Nu spun că nu e; nu spun că nu. Dar te-ai simți mai bine în altă parte. Oricine spune asta.

— Oricine? și Constance ridică privirea, lăsând lucral. Cine? Cine a vorbit despre mine?

— Ei bine, zise Sophia, doctorul, de pildă.

— Doctorul Stirling? Asta-i bună! Păi, spunea întotdeauna că Bursley-ul are una din climele cele mai sănătoase din Anglia. Mereu îmi ridica în slăvi Bursley-ul.

— Doctorul Stirling crede că ar trebui să călătorești mai mult - nu să stai tot timpul în casa aceea întunecoasă.

Dacă Sophia s-ar fi gândit mai bine, n-ar fi folosit adjectivul „întunecoasă”. Acesta nu-i fu de prea mult folos.

— Oh, nu zău! aproape că pufni Constance. Ei bine, dacă asta îl interesează pe doctorul Stirling, să știi că mie îmi place casa mea întunecoasă.

— Nu ți-a spus niciodată că ar trebui să călătorești puțin? stăruia Sophia.

— Poate că mi-a pomenit, recunosc Constance cam fără voie.

— Când a stat de vorbă cu mine, a făcut mai mult decât să pomenească. Și pot să-ți spun tot ce mi-a zis.

— Te rog! o invită Constance, politicos.

— Mă tem că nu-ți dai seama cât de serioasă e situația, zise Sophia. Tu nu poți să te vezi.

Șovăi o clipă. Enervată oarecum de inflexiunea ciudată din glasul Constancei când spusese, „casa mea

întunecoasă”, nu era sigură că judeca așa cum trebuie. Se hotărî să-i redea Constancei o versiune aproape completă a discuției cu doctorul.

— E vorba de sănătatea ta, încheie ea. Cred că e de datoria mea să-ți vorbesc serios, cum am și făcut. Nădărduesc că ai să iei lucrurile așa cum sunt.

— Oh, desigur! se grăbi Constance să spună.

Și se gândi: „Nu sunt nici trei luni de când sintera împreună, și încearcă să mă țină sub papuc”.

Se lăsă o tăcere. În cele din urmă, Sophiș spuse:

— Nu-i nicio îndoială că atât sciatica ta cât și palpațiile se datorează nervilor. Și îți lași nervii să te macine, pentru că te necăjești pentru orice fleac. O schimbare ți-ar face extrem de bine. E tocmai ce-ți trebuie. Zău. Constance, trebuie să recunoști că ideea de a trăi mereu într-un loc ca piața St. Luke, când ești absolut liberă să faci ce-ți place și să te duci unde-ți place – trebuie să recunoști că e prea de tot.

Constance strânse din buze și se aplecă deasupra broderiei.

— Ei, ce mai ai de zis? stăruie Sophia cu blândețe.

— Sunt unii căroră Bursley-ul le place, oricât de negru ar fi! zise Constance.

Și Sophia, surprinsă, își dădu seama că sora ei avea lacrimi în glas.

— Haide, draga mea Constance, o muștră ea.

— N-are niciun rost! exclamă Constance aruncând lucrul și dându-și frâu liber lacrimilor: fața îi era schimonosită și se purta întocmai ca un copil. N-are niciun rost! Trebuie să mă întorc acasă și să am grijă de tot. N-are niciun rost. Aici aruncăm banii în vânt. În hotelul ăsta. E un adevărat păcat. Plimbări, trăsură, tot felul de cheltuieli neprevăzute! Un supliment de un șiling pe zi pentru fiecare câine. N-am mai pomenit așa ceva. Prefer să

mă duc acasă. Asta-i. Prefer să mă duc acasă.

Era prima aluzie pe care o făcea Constance la cheltuielile lor, și categoric cea mai violentă. Sophia se supără.

— O să te consider invitata mea, spuse Sophia semet, dacă așa privești lucrurile.

— Oh, nu! refuză Constance. Nu despre bani e vorba. Oh, nu, nu de asta.

Și lacrimile îi curgeau șiroaie.

— Ba da, așa vom face, urmă Sophia cu răceală. Tot ce-ți spuneam era spre binele tău. Eu...

— Ei bine, o întrerupse Constance cu disperare, aș dori să nu mă mai tiranizezi atât!

— Să te tiranizez! exclamă Sophia speriată. Dar bine, Constance. cred...

Se sculă și se îndreptă spre odaia ei, unde erau închiși clinii. Aceștia o porniră pe scări în jos. Sophia tremura toată de emoție. Iată unde ajungi când încerci să-i ajuți pe alții! auzi, Constance...! Oh, era prea nedreaptă Constance, și cu totul altfel decât de obicei! Și Sophia căuta să se convingă că fusese groaznic de nedreptățită. Dar un glas îi șoptea într-una: „Ai încurcat-o. De data asta n-ai izbutit. Ai fost bătută. Și situația nu-i demnă de tine, de niciuna din voi. Două femei de cincizeci de ani să se certe astfel! E nedemn. Ai încurcat totul”. Și ca să nu mai audă acest glas, căuta într-una să se convingă că fusese groaznic de nedreptățită.

„Să o tiranizez!” Constance era complet greșită. Nu discutase niciun pic. Se agățase doar de ideea ei, ca un catâr! Cât de grea și penibilă va fi prima întrevedere cu Constance, după această greșală regretabilă!

Pe când își spunea asta, ușa se deschise brusc și Constance se împletici, parcă orbește, în odaie. Încă mai plângea.

— Sophia! suspină ea, implorând-o, și tot trupul ei gras tremura. Să nu mă omori... dacă așa sunt eu - nu poți să mă schimbi. Așa sunt eu. Știu că sunt o proastă. Dar n-are niciun rost!

Făcea o figură jalnică. Sophia simți un nod în gât.

— Foarte bine, Constance; foarte bine. Înțeleg. Nu te mai necăji.

Constance, suspinând încă, își apropie fața ofilită, scăldată în lacrimi, și o sărută.

Sophia își aminti de vorbele: „Nu poți s-o schimbi”, pe care le folosisese când îl mustrase pe Cyril. Și acum se făcuse vinovată de aceeași nechibzuință ca cea pe care i-o reproșase lui Cyril! îi era rușine, atât pentru ea cât și pentru Constance. Fusesse o scenă din acelea pe care femeile de vârsta lor n-ar dori să le vadă repetai «? prea des. Era umilitor. Ar fi vrut s-o șteargă din mintea ei, să-și închipuie că nu s-a petrecut niciodată. Niciuna din ele nu o va uita vreodată. Primiseră o lecție. Mai ales Sophia. După asta, părăsiră hotelul, Rutland”. cu ceremonialul de rigoare, și se înapoiară în piața St. Luke.

CAPITOLUL IV

SFÂRȘITUL SOPHIEI I

Scara ce ducea spre bucătărie era tot atât de povârnită, de întunecoasă și de incomodă ca întotdeauna. Urcând această scară, Sophia Scales, cu nouă ani mai bătrână decât în ziua când nu izbutise s-o convingă pe Constance să părăsească piața St. Luke, ducea un coș mare, încărcat, cu toată greutatea Fossettei. În ciuda vârstei, Sophia urca treptele destul de repede, și tot cu repeziciune dădu buzna în salonaș-unde lăsă coșul pe dușumea, lângă căminul gol. Era triumfătoare și gâfâia puțin. Se uită la Constance, care stătea lângă ușă în atitudinea unuia pe care ceea ce auzise îl scandalizase.

— Poftim! zise Sophia. Ai auzit-o cum vorbea?

— Da, zise Constance. Ce-o să faci?

— Ei bine, urmă Sophia, m-am gândit mai întâi să-i poruncesc să plece imediat. Dar apoi mi-am spus că mai bine să mă fac că nu observ. Termenul îi expiră peste trei săptămâni. Mai bine să te prefaci nepăsător. O dată ce vede că te poate întoarce pe dos... în orice caz, n-am de gând s-o mai las nicio clipă pe Fossette acolo jos, la clieremul ei. N-o îngrijea niciun pic.

Sophia se lăsă în genunchi lângă coș și, dând la o parte părul câinelui în jurul gâtului, îi cercetă pielea. Fossette era bolnavă și se purta ca atare. Și Fossette era cu nouă ani mai bătrână, și senilitatea ei ajunsese dezgus + âtnare. În niciun caz nu era un lucru plăcut la vedere.

— Uite-aici, zise Sophia.

Constance îngenunche și ea lângă coș.

— Și aici, zise Sophia. Și aici.

Fossette scheună, vădind lipsa de sinceritate și dorința de compătimire a unui animal alintat. Nădăjduia astfel, în mod absurd, că va scăpa de tratamentul sâcâitor pe care i-l prescrisese medicul veterinar.

În timp ce amândouă o răsfățau și-i dădeau cu grijă la o parte labele, încercând s-o convingă că totul era spre binele ei, un alt câine bătrân intră șovăielnic în odaie: Spot. Abia dacă mai avea vreun dinte în gură. și picioarele îi erau țepene. Avea doar un singur viciu - gelozia. Temându-se ca nu cumva Fossette să se bucure numai ea de întreaga atenție a stăpânelor lui, venise să vadă care-i situația. Când găsi că cele mai sumbre temeri îi erau confirmate, începu să adulmece cu încăpățănare în sus spre Constance, refuzând să se lase îndepărtat. În zadar îi ceru în cele din urmă Constance să plece, căci stânjenea tratamentul. În zadar îi porunci Sophia cu asprime să iasă din odaie. Nebun de gelozie, nu voia să asculte de glasul rațiunii, și își vârî picioarele în coș.

— Pleacă de-aici! exclamă Sophia mânioasă, și îl lovi cu palma peste capul bătrân.

Spot scoase un lătrat furios și se retrase în bucătărie – dezamăgit, sătul de lume și purtând în suflet conștiința unei teribile nedreptăți.

— Categorical, zise Sophia, câinele ăsta se face din zi în zi mai rău.

Constance nu spuse nimic.

Când se făcu tot ce se putea face pentru vârstnica fecioară din coș. cele două surori se ridicară de jos, înțepenite, și începură să șuşotească, cântărind perspectivele de a găsi o nouă servitoare. Problema era dacă vor mai putea răbda încă trei săptămâni ciudăţeniile nelegiuite ale celei care ocupa în prezent pivnița. Categorical, era un moment crucial. Judecând după fața Constancei, soarta îngrămădise pe capul lor toate nenorocirile imaginabile, fără cea mai mică considerație față de puterea lor de rezistență. În ochi i se citea îngrijorarea, dar și dorința de a se apăra. Sophia avea un aer războinic, ca și cum creatura din pivniță i-ar fi lansat o provocare personală, și era hotărâtă să ridice mânușa. Tonul ei părea să conțină și o acuzație la adresa Constancei. În general, tensiunea era ridicată.

Brusc șuşotelile încetară, căci ușa se deschise și servitoarea intră să pună masa. Pășea cu nasul în sus, și avea o privire necruțătoare, radioasă și triumfătoare. Era o fetișcană drăguță și obraznică, de vreo douăzefii și trei de ani. Știa că le chinuie pe stăpânele ei, care erau bătrâne și bolnave, dar nu-i păsa. O făcea într-adins. Deviza ei era: Război stăpânilor, stoarce cât poți de la ei, căci și ei storc cât pot de la tine! În principiu – singurul principiu pe care-l avea – nu stătea într-o slujbă mai mult de șase luni. Îi plăcea să schimbe locul. Iar stăpânilor nu le plăcea ca slujnica să schimbe locul. Era o fetișcană care se purta

fără rușine cu bărbații. Nu ținea seama de nicio poruncă în legătură cu ceea ce avea voie să mănânce și ce nu. Trăia numai pe seama stăpânilor ei. Putea să fie șleampătă în ultimul grad, sau putea să fie ca scoasă din cutie, cu un sort care era imaginea purității și curățeniei, ca în seara asta. Putea să trândăvească o zi întreagă, lăsând să se strângă vasele murdare de dimineața până seara. Pe de altă parte, când voia, știa să muncească cu o iuțeală nemaipomenită și chiar cu multă sânguință. Pe scurt, era făcută parcă anume ca să înfurie o stăpână ca Sophia și să scoată din fire o stăpână cum era Constance. Marele ei avantaj în această luptă era că îi plăcea cearta; se complăcea în gâlceavă; liniștea i se părea plicticoasă. Parcă fusese creată ca să le convingă pe cele două surori că vremurile se schimbaseră în rău, și că lumea nu va mai fi niciodată frumoasă și plăcută ca odinioară.

Gesturile ei, în timp ce așeza masa, erau foarte grațioase, dar obraznice. Puse cu dispreț furculițele în poziția cuvenită, făcând cam prea mult zgomot, și când se întorcea își mișca șoldurile arcuite ca și când ar fi trecut prin fața unui soldat în uniformă frumoasă.

În afară de servitoare, nimic nu se schimbase în casa aceea. Armoniul, la care domnul Povey obișnuia uneori să cânte, era tot în dosul ușii; și pe armoniu se găsea aceeași cutie de ceai a cărei cheie obișnuia doamna Ba. ines s-o țină în legătura ei de chei. În colțul din dreapta căminului se mai găsea dulăpiorul cu medicamente al doamnei Baines. Toate mobilele rămăseseră la fel cum fuseseră a pe vremea când moartea doamnei Baines lăsase domnului și doamnei Povey toate comorile casei din Axe. Și erau la fel de bune; mai bune ca oricând. Doctorul Sthiing spunea mereu că și-ar dori un dulăpior de colț ca acela al doamnei Baines. Un singur lucru fusese adăugat: fructiera „Peel”, pe care Matthew Peel-Swynnerton o observase în

sufrageria pensiunii Frensham. Această piesă măreață, pe care Sophia o păstrase când vânduse pensiunea, stătea solitară pe o etajeră din salon. O lăsase, împreună cu alte câteva nimicuri, la Paris și când trimisese după ea, și lada în care fusese ambalată sosise, atât ea cât și Constance își dăduseră seama că nimic nu le va despărți până la sfârșitul vieții. În afară de bani, obligațiuni și haine, fructiera aceea era practic tot ce poseda Sophia. Din fericire era un obiect de calitate întâi, care nu făcea de rușine vechea măreție a salonului.

Deși cedase cumplitei inerții a Constancei, Sophia se gândise totuși că-și va impune voința în ce privește interiorul casei. Voise s-o convingă pe Constance să modernizeze locuința. Încercase, dar casa continua s-o sfideze. Nu se putea face nimic în casa aceea. Măcar dacă ar fi avut un hoț sau un vestibul, o transformare completă ar fi fost posibilă. Dar nu exista un alt acces la etajul de sus, decât prin salonaș. De aceea salonașul nu putea fi transformat în bucătărie, astfel încât să se renunțe la subsol și stăpânele casei să poată locui la etajul de sus. Dispoziția odăilor trebuia să rămână exact așa cum fusese totdeauna. Același curent care trăgea pe sub uși, aceeași beznă pe scara spre bucătărie, aceleași dificultăți de a-i primi pe furnizori prin curtea din dos, aceeași scară răsucită spre dormitor, aceeași eternă urcare și coborâre a găleților. O sobă de gătit bună. În locul uriașei și voluminoasei plite, era singura reprezentanta a secolului XX în accesoriile casei.

Pica aclâne ascunsă a Sophiei împotriva Constanței pentru refuzul de a părăsi piața St. Luke își puneia pecetea asupra relațiilor dintre cele două surori. Sophia era loială. Nu voia cu bună știință să ia cu o mână ceea ce dădea eu cealaltă; acceptând hotărârea Constancei, se gândise sincer să închidă ochii asupra unei asemenea prostii. Dar

nu reușea întru totul. Nu putea să îl a-și spună că sora ei cea angelică fusese neînchipuit și îngrozitor de egoistă, refuzând să plece din piața St. Luke, Se minuna cum o femeie cu firea blândă și calmă a Constancei poate să fie de un egoism atât de imens și necruțător. Constance nu putea să nu știe că Sophia n-avea de gând s-o părăsească și că șederea în piața St. Luke însenina pentru ea o enervare continuă. Nu fusese în stare să aducă nici un singur argument în favoarea x-ămânerii în casa aceea. Și totuși, nu voia să se clinească. Era ceva ce nu se potrivea deloc cu celelalte purtări ale Constancei. Iat-o pe Sophia, șezând copleșită lângă masă: o femeie de aproape. șaizeci de ani, cu o vastă experiență întipărită pe fața-i ofilită și totuși distinsă, de o frumusețe citiră. Deși părul nu-i încărunțise de tot și nici spatele nu-l avea încovoiat, v-ați putea închipui că, în trecerea ei prin viață, învățase să nu se aștepte ca oamenii să fie consecvenți.

Dar nu! Era mereu dezamăgită și rănită de inconsecvența Constancei! Și priviți-o și pe Constance, grasă și adusă de spate, arătând mai bătrână decât era, cu părul aproape alb și mâinile tremurându-i ușor. Priviți acest chip pe care-i întipărită blândețea, îngăduința, dorința de pace – și nu veți crede că sufletul acesta placid putea să se supună și totodată să se răzvrătească în sinea sa împotriva forței copleșitoare a personalității Sophiei. „Pentru că n-am vrut să plec din casa mea ca să-i fac pe plac, își spunea Constance, își închipuie că are dreptul să facă ce pofteste”, Nu se răzvrătea prea des, dar uneori se întâmpla s-o facă. Nu se certau niciodată, N-ar fi vrut să se despartă pentru nimic în lume. Ținând seama cât de diferite le fuseseră viețile, se potriveau de minune în judecățile lor asupra atâtor lucruri. Problema casei, îngropată o dată pentru totdeauna, împiedica însă o deplină armonie între ele. Și ca un efect subtil al acestei

cauze, amândouă exagerau micile necazuri care le tulburau liniștea, în loc să le treacă cu vederea. Când era supărată, Sopliia nu putea să uite că fără niciun motiv, stăteau tot în piața St. Luke, până când gândul acesta o scotea din sărite. La urma urmei, era de neconceput să trăiască într-un oraș industrial murdar și urât. doar fiindcă sora ei refuzase cu încăpățănare să se mute de acolo. Și ciudat, mai era ceva care uneori le scotea din fire pe amândouă: clin cauza vechilor ameteți de după mese care-i reveniseră, Sophiei i se interzisese cu desăvârșire să bea ceai, care îi plăcea foarte mult. Sophia era enervată de această interdicție, iar plăcerea Constancei era stricată de faptul că trebuia să-l bea singură.

În timp ce fetișcana cea frumușică și obraznică, zâmbindu-și misterios, așeza mâncarea și tacâmurile pe masă, Constance și Sophia încercau, cu calm nepăsător, să discute tot felul de subiecte indifferente, ca și cum în ziua aceea nu s-ar fi întâmplat nimic care să tulbure „relațiile ideale dintre stăpâne și slujnică. Pretenția era ridicolă. Fetișcana își dădu seama imediat, și în locul zâmbetului misterios aproape că pufni în râs.

— Te rog să închizi ușa după tine, Maud, zise Sophia, în timp ce fata lua tava goală.

— Da, coniță, răspunse Maud, cuviincios.

Îeși și lăsă ușa deschisă.

ISra o sfidare, o ștregărie făcută de un copil poznaș.

Cele două surori se uitară una la alta, adânc tulburate, înspăimântate, ca și cum ar fi întrezărit sfârșitul lumii civilizate, simțind într-un fel că trăiseră prea mult și că ajunseseră într-o epocă de decadentă și de nerușinare sfruntată. Fața Constancei trăda disperarea - de parcă ar fi fost amenințată să fie azvârlită în șanț, fără un prieten și fără un ban - în timp ce pe chipul Sophiei se citea curajul neînfricat pe care ți-l inspira dezastrul.

Sophia se ridică și se duse la ușă.

— Maud, strigă ea.

Niciun răspuns.

— Maud, mă auzi?

Încordarea era cumplită.

Tot niciun răspuns.

Sophia aruncă o privire spre Constance.

— Sau o să închidă ușa, sau o să plece imediat, chiar de-ar trebui să aduc un polițist!

Și Sophia dispăru în jos pe scara ce ducea spre bucătărie. Constance tremura de emoție. Toate grozăviile vieții se prăbușeau pe capul ei. Nu-și putea închipui ceva mai înfiorător decât situația în care ajunseseră datorită felului cum se schimbaseră clasa servitorilor.

În bucătărie, Sophia, conștientă că în acest moment se hotăra viitorul pe cel puțin trei săptămâni, își adună puterile.

— Maud. zise ea. n-ai auzit că te-am strigat?

Maud ridică privirea dintr-o carte - fără îndoială o carte imorală.

— Nu, coniță

„Mincinoaso!” gândi Sophia. Și zise:

— Te-am rugat să închizi ușa de la salonaș, și ți-aș rămâne îndatorată dacă ai face-o.

Maud și-ar fi dat leafa pe o săptămână numai ca să aibă tăria morală să nu-i dea ascultare Sophiei. Nimic n-o putea sili să-i dea ascultare. Ar fi putut să nesocotească porunca firavei stăpâne. Dar ceva în privirea Sophiei o sili să-i dea ascultare. Se ridică în picioare; se foi; mormăi ceva; îl deranjă fără rost pe bătrânul Spot; dar îi dădu ascultare. Sophia riscase totul, și câștigase.

— Și ar trebui să aprinzi lampa în bucătărie, zise Sophia cu mărinimie, în timp ce Maud o urma pe scări. Ochii tăi pot fi foarte buni acum. când ești tânără, dar în

felul ăsta îi strici. Sora mea și cu mine ți-am spus mereu că nu ținem să facem economie la gaz.

Plină de demnitate, se întoarse la Constance, și se așeză în fața cinei reci. Când Maud închise ușa, amândouă surorile râsufară ușurate. Știau că nu scăpaseră de necazuri, dar pentru un scurt răgaz aveau liniște.

Și totuși, nu putură mânea nimic. Niciuna din ele n-ar fi putut să înghită măcar o bucățică. Fusesse o zi prea încărcată de emoții, prea chinuitoare. Erau la capătul puterilor. Nu-și ascundeau una alteia că erau la capătul puterilor. Boala Fossettei, numai ea, și încă ar fi fost de ajuns ca să le distrugă liniștea. Dar boala Fossettei nu era nimic pe lângă necuviințele atât de ingenioase ale slujnicei. Maud își dădea seama că pe moment fusese înfrântă și plănuia cine știe ce nouă obrăznicie, deși, în realitate, Maud era cea care învinsese. Sărmanele bătrâne erau într-un asemenea hal încât nici nu puteau mânca!

— Doar n-am s-o las să creadă că poate să-mi strice pofta de mâncare! exclamă deodată Sophia, fără să se dea bătută.

Sophia era, într-adevăr, o femeie neînduplecată.

Tăie vreo două felii din friptura rece de pasăre; și mal tăie și o roșie în felii; răscoli untul; fărâmiță o felie de pâine pe fața de masă, trase bucățile de friptură pe albul farfuriilor și. murdări cuțite și furculițe. Puse apoi bucățile de friptură, pâinea și roșia într-o bucată de hârtie și se duse cu pachetul sus, întorcându-se peste o clipă cu mina goală.

După un răstimp sună clopoțelul și aprinse lampa.

— Am terminat, Maud. Poți să strângi.

Constări ce tânjea după o ceașcă de ceai. Simțea că era singurul lucru care o mai putea ține în viață. O dorea cu toată ființa ei. Dar nu voia să-i ceară lui Maud. Iar Sophiei nu putea să-i mărturisească dorința ei, de teamă

ca nu cumva, îmbătătată de felul cum o pusese la punct cu ușa, sora ei să se expună la noi riscuri. Așa că, se stăpâni. Cu stomacurile goale, încercară patetic să se ajute una pe alta dând pasiențe. Așa că atunci când Maud trecu veselă prin salonaș în drum spre culcare, văzu două doamne demne și aparent calme, cufundate, după câte s-ar fi spus, într-un distractiv joc de cărți, și care păreau să nu aibă nicio grijă pe lumea asta. Spuseseră: „Noapte bună, Maud” amândouă bine dispuse, politicoase și reci. Era o scenă eroică. Imediat după aceea, Sophia o duse pe Fossette sus în odaia ei.

II

A doua zi după-amiază, stând în salon, cele două surori văzură mașina doctorului Stirling trecând în goană prin piață. Partenerul doctorului, „tânărul” Harrop, murise cu câțiva ani în urmă, la vârsta de peste șaptezeci de ani, și clientela era mult mai mare decât fusese vreodată, chiar și pe vremea bătrânului Harrop. În loc de doi sau trei cai, Stirling avea o mașină, care constituia un spectacol permanent în întregul district.

— Nădăjduiesc că o să treacă și pe la noi, zise doamna Povey, suspinând.

Sophia zâmbi în sinea ei, puțin sarcastic. Știa că sora ei voia să-l vadă pe doctorul Sthiine mai ales ca să poată povesti cuiva ce mare nenorocire li se întâmplase în dimineața aceea. Constance era absorbită în întregime de această întâmplare, așa cum numai într-un oraș de provincie e cu putință. Sophia își spusese la începutul șederii ei în Bursley, și mult timp, după aceea, că nu se va putea obișnui niciodată cu provincialismul exasperant al orașelului, care se manifesta mai cu seamă în preocuparea atât de infantilă a locuitorilor pentru propriile lor fleacuri. Nicio trăsătură a vieții din Bursley n-o exaspera mai tare. Niciuna n-o făcea să tânjească, în scurte clipe de rătăcire,

după libertatea pe care ți-o dă deșertul marilor orașe. Dar se obișnuise cu ea. De fapt, aproape că încetase s-o mai observe. Câteodată doar, când avea nervii mai răscoliți ca de obicei, această trăsătură o mai izbea.

Se duse în dormitorul Constancei, ca să vadă dacă mașina doctorului se opriase pe King Street. Da, se opriase.

— Vine la noi, strigă ea către Constance.

— Te rog, coboară tu, Sophia. O rugă Constance. Nu pot să am încredere în obraznica aceea...

Așa încât Sophia coborî la parter să supravegheze cum va deschide ușa obraznica aceea.

Doctorul era radios, ca de obicei.

— M-am gândit să văd cum o mai duceți cu ametelele, zise el în timp ce urca treptele.

— Mă bucur că ai venit, îi spuse Sophia pe un ton confidențial; din prima zi când se cunoscuseră, își vorbiseră totdeauna confidențial. Venirea dumitale îi va face bine astăzi surorii mele.

Tocmai când Maud se pregătea să închidă ușa, sosi un băiat de la poștă cu o telegramă adresată doamnei Scales, Sophia o citi și apoi o mototoli în mână.

— Ce-o mai supără pe doamna Povey astăzi? întrebă doctorul, după ce servitoarea se retrase.

— Cred că vrea doar să te vadă puțin! zise Sophia. Vrei să urci până sus? Știi cum să ajungi în salon. Vin și eu îndată.

Când doctorul ieși, ea se așeză pe canapea, privind fix afară pe fereastră. Apoi murmură ca pentru sine: „Oricum, n-are niciun rost!”, și urcă în urma doctorului. Constance își și începuse litania.

— Da, spunea ea. Și când am coborât azi dimineață să văd cum pregătește micul dejun, mi s-a părut mie că Spot e cam liniștit... Și, după o mică pauză: Era mort în sertar. Zicea că habar n-avea, dar sunt încredințată că știa.

Nimic n-o să mă convingă că n-a otrăvit câinele cu șoricioaica pe care o aveam de anul trecut. S-a simțit jignită fiindcă Sophia a cam certat-o aseară din cauza Fossettei, și s-a răzbunat pe bietul Spot. Asta-i felul ei. Să nu-mi spui că nu-i așa... sunt absolut sigură. Voiam s-o dau afară imediat, dar Sophia zice să nu ne pripim. Nu putem *dovedi* nimic, cum spune ea. Ei, ce zici de asta, doctore?

Și, deodată, ochii i se umplură de lacrimi.

— Îl aveți de multă vreme pe Spot, nu-i așa? întrebă doctorul, plin de înțelegere.

Ea încuviință din cap.

— Când m-am măritat, primul lucru pe care l-a făcut hărbatu-meu a fost să cumpere un fox-terrier. și de atunci am avut mereu câte unul.

Nu era adevărat, dar Constance părea ferm convinsă că-i așa.

— Cred că vă vine foarte greu, vorbe doctorul. Țin minte când mi-a murit *airedale*-ul, i-am spus soției mele că nu mai vreau alt câine - decât dacă găsește unul care să nu moară niciodată. Vă amintiți de *airedale*-ul meu?

— Oh, desigur!

— Ei bine, soția mea a zis că va trebui să-mi iau altul, mai curând sau mai târziu, și cu c-ît va fi mai curând, cu atît va fi mai bine. S-a dus direct la Oldeastle și mi-a cumpărat un pui de prepelicar; am avut atîta bătaie de cap ca să-l dresăm, încât nu-ne-a mai rămas timp să ne mai gîndim la Piper.

Constance socoti că era un procedeu cam dur, și i-o spuse în față. Apoi se apucă să povestească din nou cum a murit Spot, ca să încheie cu îngroparea lui, chiar în după-amiaza asta; farmacistul angajat» de domnul Critchlow fusese cel care îl îngropase în curte, și fusese nevoit să scoată și apoi să pună la loc câteva pietre de pavaj.

— Firește, zise doctorul Știrii nu. zece ani înseamnă o

bucată bună de timp. Era un câine bătrân. Ei, dar o mai aveți încă pe celebra Fossette.

Și se întoarse spre Sophia.

— Oh, da, zise Constance parcă gândindu-se în altă parte. Și adăugă: E bolnavă. Adevărul e că dacă Fossette n-ar fi fost bolnavă. Spot ar mai fi trăit poate și acum.

Tonul ei trăda nemulțumire. Nu putea să uite că Sophia îl alungase fără milă pe Spot la bucătărie, trimițându-l astfel în mod practic la moarte. îi venea greu să accepte că Fossette, care fusese într-o stare disperată, mai trăia încă. În timp ce Spot, atât de sănătos și de cuminte, să aibă o moarte nemeritată și atât de jalnică! De altminteri, nu-i plăcuse niciodată Fossette. Din cauza lui Spot, fusese întotdeauna geloasă pe Fossette.

— Ar mai fi trăit poate și acum! repetă ea cu un accent ciudat.

Observând că Sophia păstrează o tăcere stranie, doctorul Stirling bănuie o ușoară încordare în relațiile dintre cele două surori, și schimbă vorba. Una din marile lui calități era că nu obișnuia să schimbe vorba decât dacă avea un motiv profesional s-o schimbe.

— M-am întâlnit adineaori în oraș cu Ricliard Povey, începu el. Mi-a spus să vă transmit că va trece pe-aici peste vreo oră să vă ia la o plimbare. Era într-o mașină nouă, și și-a dat toată osteneala să mi-o vândă, dar n-a reușit.

— E foarte drăguț din partea lui Dick, zise Constance. Dar în după-amiaza asta. zău că nu suntem...

— În cazul ăsta, trebuie s-o considerați ca o prescripție medicală, replică doctorul. I-am spus lui Dick că voi avea grijă să mergeți. E o vreme splendidă afară, de iunie. Niciun fir de praf după ploaia care a căzut. O să vă facă foarte bine plimbarea. Adevărul e că va trebui să-mi exercit toată autoritatea. Văd că, treptat, am cam pierdut

orice control asupra dumneavoastră. Faceți numai ce vă place.

— Oh, doctore, mă iei cam repede! murmură Constance, nu prea încântată de tonul lui.

După scena aceea dintre Sophia și ea la Buxton, Constance, așa cum spunea chiar doctorul, „nu-l prea înghițea”. Într-un fel, Sophia îl trădase atunci. Constance și doctorul discutaseră problema deschis, iar doctorul o acuzase în glumă că era „aspră” cu el. Totuși, micul nor dintre ei persista, și rezultatul era că adesea Constance simțea o ușoară dorință să-l contrazică.

— Are o surpriză pentru dumneavoastră, Dick al nostru! adăugă doctorul.

După moartea tatălui său și după ce-și mai revenise puțin, Dick Povey se stabilise în Hanbridge ca agent al unei firme de biciclete. Rămăsese șchiop și mergea sprijininându-se într-un baston gros. Îi mersese bine cu bicicletele și se apucase apoi de mașini, și acum îi mergea bine cu mașinile. Oamenii rămaseră la început surprinși văzându-l că încearcă să-și facă o situație în cele Cinci Orașe. Exista un obscur sentiment general că, întrucât mama lui fusese o bețivă și tatăl un ucigaș, Dick Povey n-avea dreptul să existe. În orice caz, după ce-și reveni din șocul de a vedea în *Vestitorul* anunțul comercial al lui Dick Povey, districtul chibzui mai bine și hotărî că nimic nu-l oprea pe Dick Povey să vândă biciclete, la fel ca orice om cu părinți obișnuiți. Oamenii bănuiau acum că e pe cale de a face avere. Se spunea că e un șofer minunat, în același timp îndrăzneț și prevăzător. Într-o zi, cu câțiva ani mai înainte, le întâlnise pe cele două surori pe lângă Sneyd, unde făceau o plimbare de după-amiază. Constance i-3 prezentase Sophiei, și el stăruise să le conducă cu mașina acasă. Rămăseseră foarte impresionate de grijă și de atenția pe care le-o arăta, iar prejudecata lor firească

împotriva unui lucru atât de nou ca mașina dispăru într-o clipă. După, aceea le mai luase de câteva ori la plimbare. Nutrea o mare admirație pentru Constance, izvorâtă din recunoștința față de Samuel Povey; cât despre Sophia, îi spunea întotdeauna că ar împodobi orice mașină.

— N-ați auzit de ultima lui ispravă. îmi închipui? zise doctorul zâmbind.

— Ce-a mai făcut? întrebă Sophia cu gândul aiurea.

— Vrea să se ocupe de baloane. Se pare că s-a și urcat odată într-unul.

Constance lăsa să se audă un sunet disprețuitor.

— În orice caz, nu asta e surpriza lui. adăugă doctorul zâmbind din nou spre podea.

Sedea pe scăunelul armoniului, spunându-și. sub masca sa de splendidă bună dispoziție: „E tot mai greu să le înveslesc pe aceste două femei. Să încerc cu Federația”.

Federația era numele dat planului de contopire a celor Cinci Orașe într-unul singur, care ar deveni astfel al doisprezecelea oraș ca mărime din țară. Planul stârnise furie în Bursley, care socotea că astfel se va stinge definitiv străvechea sa glorie, singurul care ar profita fiind Hanbridge-ul. Acesta din urmă reușise până acum. cu ajutorul tramvaielor electrice ce treceau zbârniind de colo până colo, la fiecare cinci minute, să răpească Bursley-ului două treimi din comerțul cu amănuntul - mărturie stătea decăderea neîncetată a pieței St. Luke! - și Bursley-ul nu avea de gând să înghită insulta și. să devină un simplu cartier al Hanbridge-ului. Bursley-ul va muri luptând. Atât Constance cât și Sophia erau adversare înverșunate ale federației. Ar fi fost în stare să-i tortureze chiar pe federaționiști. Sophia, *în* special, deși atât de mult timp absentă din orașul ei natal, adaptase cauza lui cu energia-i caracteristică. Și când doctorul Stirling dorea să aplice, ca

tratament curativ, sistemul de a le scoate din sărite De cele două surori, n-avea decât să întindă momeala Federației și cădeau imediat în cursă. Dar în după-amiaza asta cu Sophia dădu greș iar cu Constance izbuti doar în parte. Când le anunță că va avea loc chiar în seara aceea o întrunire publică, și că datoria de contribuabilă a Constancei îi dicta să se ducă și să voteze, în cazul când convingerile ei erau într-adevăr sincere, ea murmură, pur și simplu, ca răspuns la tachinarea lui, că nu crede că se va duce-Să fi uitat oare doctorul că Spot murise? În cele din urmă deveni serios, le examina pe amândouă potrivit suferințelor fiecăreia, dădu din cap și privi în gol chibzuind asupra fiecăreia în parte. Apoi, după ce le întrebă unde aveau de gând să se ducă în timpul verii, plecă.

— Nu-l conduci până jos? șopti Constance către Sophia, care dăduse mâna cu el în ușa salonului.

Sophia era cea care trebuia să facă toate drumurile, din cauza sciaticii Constancei. Adevărul e că sora ei devenise teribil de greoaie, lăsând totul pe seama Sophiei.

Sophia clătină din cap. O vreme șovăi; apoi se apropie de Constance, întinzând mâna și lăsând să se vadă telegrama mototolită.

— Uită-te! zise ea.

Fața ei o sperie pe Constance, care se aștepta mereu la alte griji și necazuri. Constance netezi cu greu hârtia și citi:

„Domnul Gerald Scales grav bolnav aici. Boldero. Deaivsgate 49. Manchester”.

În tot timpul vizitei atât de plicticoase și de fără rost a doctorului Stirling - (ce-l găsisese să vină tocmai atunci? Niciuna dintre ele nu era bolnavă) - Sophia păstrase telegrama în mină și vestea în inimă. își ținuse capul sus, oferind lumii o frunte calmă. Nimeni nu-și dădea seama ce loviturăprimise - căci fusese într-adevăr o lovitură,

Constance era uluită; stăpânirea de sine a soră-sii depășea puterea ei de înțelegere. Avea impresia că necazurile nu se vor sfârși niciodată, ci mai degrabă se vor aduna, mereu mai multe, până când moartea va pune capăt tuturor. Mai întâi, necazul cel mare cu servitoarea; apoi durerea de a-l pierde și a-l îngropa pe Spot – și acum, iată că apărea iarăși Gerald Scaies! Cu câtă violență le erau abătute de astă dată gândurile în altă direcție! Răutatea slujnicilor era un fleac; moartea unui cline la care ții, un fleac. Dar reapariția lui Gerald Scaies!... Era o întâmplare plină de consecințe la care nici măcar nu puteau să se gândească, atât de cumplită părea simpla lor perspectivă. Constance rămase mută „și văzu că și Sophia rămăsese mută.

Firește, evenimentul trebuia să se producă într-o zi. Oamenii nu dispar pentru totdeauna. Vine o vreme când orice taină e dezvăluită. Așa își spunea Sophia – acum!

Refuzase întotdeauna să se gândească ce urmări ar putea avea apariția lui Gerald. Lăsase gândul acesta la o parte, convingându-3 e astfel pe sine că terminase cu el definitiv și pentru totdeauna. îl uitase. Trecuseră ani și ani ele când Gerald încetase să-i mai tulbure gândurile – mulți ani... *Trebuie* să fi murit, își spusese. Nu se poate să trăiască și să nu fi venit niciodată la mine. Dacă ar fi fost în viață și ar fi auzit că am făcut avere, cu siguranță că s-ar fi întors. Nu, trebuie să fi murit!”

Și nu murise! Telegrama atât de laconică o copleși. Viața i se desfășura calmă, regulată, monotonă. Și acum, era aruncată dintr-odată în viitoare datorită celor câtorva cuvinte ale unei telegrame – brusc, fără ca nimeni și nimic s-o fi prevenit. Sophia avea dreptul să-și spună: „Am avut partea mea de necazuri, și încă cu vârf și îndesat!” Și iată că sfârșitul vieții ei promitea să fie la fel de groaznic ca și începutul. Chiar și simpla existență a lui Gerald Scaies era o amenințare pentru ea. Cel mai puternic o impresionase

însă știrea, lăsând deoparte urmările pe care ar fi putut să le aibă. Puteai să-ți închipui soarta ca o brută lașă, care-i dăduse acestei femei bătrâne o lovitură puternică drept în față, neizbutind totuși s-o doboare. Se clătinase, dar rămăsese în picioare. Era o rușine - o cruzime bătătoare la ochi, care te face să-ți fiarbă sângele în vine - ca această ființă curajoasă, fără apărare, să fie până-ntr-atât lovită de un destin neînduplecat.

— Oh, Sophia! gemu Constance. Ce necaz a mai căzut pe capul tău?

Sophia strânse din buze cu un aer dezgustat, ascunzându-și astfel suferința.

Nu-l mai văzuse de treizeci și șase de ani. Trebuia să aibă acum peste șaptezeci de ani, și revenea ca o piază rea, ca un om de nimic! Ce-o fi făcut oare în toți acești treizeci și șase de ani? Era, fără îndoială, un om bătrân și sfârșit. Nu putea să arate decât jalnic! Și zăcea în Manchester, la nici două ceasuri de drum!

Oricare ar fi fost simțămintele din inima Sophiei, duioșia nu se afla printre ele. În timp ce-și revenea de pe urma loviturii, simți în primul rând că-i era flică. Se temea de ce putea să-i aducă viitorul.

— Ce-ai să faci? o întrebă Constance, plângând.

Sophia bătu cu piciorul în podea, privind afară pe fereastră.

— Te duci să-l vezi? urmă Constance.

— Firește, zise Sophia. Trebuie!

Îi era nesuferit până și gândul de a se duce să-l vadă. Se înflora toată. Nu simțea nicio obligație morală care i-ar fi dictat să se ducă. De ce să se ducă? Gerald nu însemna nimic pentru ea, și nu avea niciun drept asupra ei, de niciun fel. Era sincer convinsă de acest lucru. Și totuși, știa că va trebui să se ducă la el. Știa că nu se poate să nu se ducă.

— Acum? întrebă Constance.

Sophia încuviință.

— Cu ce tren?... Oh, săraca de tine!

Chiar și ideea unei călătorii până la Manchester o descumpănea pe Constance, căci i se părea ceva nespus de complicat și de greu.

— Vrei să vin cu tine?

— Oh, nu! Trebuie să mă duc singură.

Constance se simți ușurată. N-ar fi putut s-o lase pe servitoare singură în casă, și gândul de a închide casa pe nepregătite i se părea de-a dreptul fantastic.

Printr-un fel de înțelegere tacită, coborâră amândouă în salonaș.

— Unde găsim un mers al trenurilor? Unde găsim un mers al trenurilor? murmură Constance coborând scările. Își șterse ochii cu hotărâre și puse o întrebare către nimeni anume: Mă întreb ce l-o fi găsit să vină la dommil Boldero din Deansgate?

Când intrară în salonaș, văzură că o uriașă mașină trăsese în fața intrării; zgomotul motorului se stinse, iar Dick Povey coborî șchiopătând de la volan și urcă pe trotuar. După o clipă bătea zgomotos la ușă în felul său obișnuit. Nu puteau să nu-i deschidă. Sophia se duse și deschise. Dick Povey era un bărbat de peste patruzeci de ani, dar arăta mult mai tânăr. Deși șchiopăta și avea tendință la îngrășat, părea un bărbat activ, iar fața sa, cu o mustață scurtă și subțire, păstra un aer copilăros. Tot timpul aveai impresia că stă și coace cine știe ce șotie.

— Bună, mătușicilor, le salută pe cele două surori, căci o zărise și pe Constance în spatele Sophiei; era felul său de a li se adresa. Nu v-a anunțat doctorul Surling ca voi. veni? De ce nu v-ați îmbrăcat?

Sophia observă că în mașină mai era o tânără.

— Da. zise el, urmărindu-i privirea, poți să te uiți. Hai

coboară, domnișoară. Coboară, Lily. Trebuie să treci prin asta.

Tânăra, puțin zăpăcită și îmbujorată, se supuse.

— Vă prezint pe domnișoara Lily Holl, urmă el. Nu știu dacă vă amintiți de ea. Nu cred. Nu vine prea des prin piața St. Luko. Dar ea vă cunoaște, bineînțeles, clin vedere. E nepoata fostului vecin al dumneavoastră, bătrânul consilier comunal Holl! Suntem logodiți, cu voia dumneavoastră.

Constance și Sophia nu avură inima să-și descarce necazurile în fața unei asemenea vesti. Logodnicii trebuiră să intre, și fură felicități cu prilejul intrării lor în marea împărăție a iubirii reciproce. Chiar și în situația grea în care se aflau cele două surori, nu putură să nu observe ce fată drăguță, liniștită și distinsă era Lily Holl. Singurul ei cusur părea să fie că era prea tăcută. Dick Povey nu era omul care să-și piardă vremea cu formalisme. și începu îndată să le zorească cu plecarea.

— Îmi pare rău că nu putem să mergem, zise Sophia. Trebuie să plec imediat la Manchester. Avem un mare, necaz.

— Da. un mare necaz, repetă slab Constance

Fața lui Dick se posomorî. În semn de compătimire. Cei doi logodnici păreau să-și dea seama că, în egoismul fericirii lor. se purtaseră. ca niște orbi. își dădeau seama că ani lungi, nesfârșiți, trecuseră de când o. ceste doamne în vârstă simțiseră bucuria pe care o simțeau ei acum.

— Necaz? îmi pare rău să aud asta! zise Dick.

— Ai. putea să-mi spui la ce oră pleacă trenul spre Manchester? întrebă Sophia.

— Nu, zise Dick repede. Dar pot să te duc acolo mai repede decât orice tren, dacă e urgent. Unde vrei să ajungi?

— La Deansgate. zise Sophia, șovăind.

— Știi ceva? zise Dick. Acum e trei și jumătate. Las pe mine; îți garantez că vei fi la Deansgate înainte de cinci și jumătate. Am eu grijă.

— Dar...

— Niciun „dar”. Sunt absolut liber în după-amiaza și în seara asta.

La început propunerea li se păru absurdă, mai ales Cons tancei. Dar era într-adevăr prea ademenitoare ca să fie refuzată. În timp ce Sophia se pregătea de drum, Dick, Lily Holl și Constance discutau cu glas șoptit, solemn. Cei doi se așteptau să afle despre ce fel* de necaz era vorba; totuși Constance nu-i lămuri. Cum ar fi putut ea să le spună: „Bărbatul Sophiei, pe care nu l-a mai văzut de treizeci și șase de ani, e grav bolnav și i s-a telegrafiat să se ducă să-l vadă?” Nu, nu putea s-o facă. Nu-i trecu prin gând nici măcar să le ofere o ceașcă de ceai.

În

Dick Povey se ținu de cuvânt. La cinci și nu sfert opri pe strada Deansgate la nr. 49, în Manchester.

— Ai ajuns, zise el, nu fără mândrie. O să ne întoarcem peste vreo două ceasuri, ca să-ți primim dispozițiile, oricare ar fi ele.

Sophia se simțea bine alături de Dick, dându-și seama că avea în el un sprijin de nădejde. Fără multe vorbe, intră direct în magazin. Părea un magazin ale bijuterii, unde se făceau de asemenea tot felul de tranzacții. Doar semnul convențional de deasupra unei intrări laterale arăta că, în fond, era vorba de un magazin de amanet. Domnul Till Boldero făcea afaceri bune în cele Cinci; Orașe și în alte centre de lângă Manchester, vânzând argintărie de ocazie, sau socotită de ocazie, celor care doreau să dăruiască ceva altora sau lor înșile. Trimitea prin poștă] a comandă orice articol care i se solicita. Uneori venea și prin cele Cinci Orașe și odată, cu

mulți ani în urmă, o cunoscuse pe Constance. Stătuseră de vorbă. Era fiul unui văr de-al răposatului Boldero, bogătașul, asociatul firmei

„Birkinshaws” și unchiul lui Geralet. De la Constanța afluase el despre întoarcerea Sophiei în Bursley. Constance nu pierdea prilejul să-i amintească adesea Sophiei ce om extraordinar era domnul Till Boldero.

Magazinul era îngust și înalt. Semăna cu o menajerie unde erau prinse în capcană obiecte de argint. În casete de sticlă, stăteau închise, până sus, în tavanul întunecat, vase și instrumente de argint de tot felul. Tejgheaua era făcută astfel încât partea de deasupra să fie up. fel de temniță de sticlă conținând zeci de ceasuri de aur, împreună cu tabachere de prizat, emailuri și alte antichități. Partea din față a tejghelei era și ea din sticlă, etalând vase și piese mai mari de porțelan. Pe pereți erau agățate câteva tablouri în rame grele aurite. Era și o cutie plină cu umbrele, cu minere meșteșugit lucrute și ciucuri bogați. Mai erau și vreo două statuete. Tejgheaua se sfârșea spre ușă, capătul ei fiind alcătuit dintr-un para vârs. cu geam, pe care se vedea scris: „Birou particular”, în partea cealaltă, unde stăteau vânzători. perspectiva era închisă de o uriașă casă de bani, Un tânăr înalt căuta ceva înăuntru. Două femei ședeau pe scaunele rezervate clienților, rezemate de tejgheaua de cristal. Ti năruie veni spre și ele cu o tavă.

— Cât costă pocalul acela? întrebă una dintre cliențe ridicându-și umbrela într-un mod primejdios printre atâtea lucruri fragile și arătând spre un obiect dintre multe altele, aflat într-o casetă de sus de tot.

— Acela, doamnă?

— Da.

— Treizeci și cinci de lire.

Tânărul așază tava pe tejghea. Era încărcată cu

ceasuri de aur, care veneau să se adauge la scânteierea și sclipirea nemaivăzută a magazinului. Alese un cesuleț din grămadă, *mu*.

— Iată, acesta vi-l recomand, zise el. E opera lui Cuthbert Butler din Blackburn. Vi-l pot garanta pentru cinci ani.

Vorbea de parcă ar fi fost reprezentantul acreditat al Băncii Angliei, cu un calm și o siguranță absolută.

Ca prin farmec, Sophia se simți pe dată liniștită. Înțelese că se afla printre oameni cumsecade. Tânărul își ridică spre ea capul, cu un gest întrebător, respectuos.

— Aș putea să-l văd pe domnul Boldero? întrebă ea. Sunt doamna Scales.

Fața tânărului se schimbă dintr-odată, exprimând o înțelegere plină de simpatie.

— Da, doamnă. Îl chem imediat, zise el și dispăru în dosul casei de bani.

Cele două cliențe discutau despre ceas. Apoi o. ușă se deschise în spatele paravanului cu geam și apărură un bărbat voinic, între două vârste. Era îmbrăcat într-o haină de postav albastru, cu gulerul răsfrânt și cu o cravată mică, neagră. Vesta lăsa să se vadă un lanț de ceas simplu, dar de aur masiv, iar butonii de la manșetă erau și ei de aur. Purta ochelari cu ramă de aur. Avea părul, barba și mustața cărunte, dar pe dosul mâinilor se vedea păr castaniu deschis. Înfățișarea lui, ciudat de blindă și de demnă, inspira încredere. Era, de fapt, unul dintre cei mai respectați negustori din Manchester.

Se uită drept înainte, privind pe deasupra ochelarilor, pe care apoi și-i scoase și îi ținu în mână. Sophia se apropiase de el.

— Doamna Scales? întrebă el cu un glas liniștit, plin de bunăvoință. Cum Sophia încuviință din cap, el urmă: Vă rog, poftiți pe aici.

Îi luă mina. strângând-o compătitor și o conduse în încăperea retrasă.

— Nu vă așteptam atât de curând, zise el. M-am uitat ce trenuri aveți și am văzut că nu puteți ajunge aici înainte de sase.

Sophia îl explică cum de venise mai devreme.

O conduse mai departe, prin biroul particular, într-un fel de salonaș și o rugă să ia loc. Apoi se așează și el. Sophia aștepta, de parcă ar fi fost un petiționar.

— Mă tem că am vești proaste pentru dumneavoastră, doamnă Scales, zise el pe tonul acela blând, binevoitor.

— A murit? întrebă Sophia.

Domnul Till Boldero încuviință.

— Da. Pot să vă spun chiar că a murit înainte de a vă fi telegrafiat. Totul s-a petrecut foarte, foarte pe neașteptate. Făcu o pauză și repetă. Foarte, foarte pe neașteptate!

— Da, zise Sophia, e; u glas stins.

Simțea o profundă tristețe, care nu era durere, deși semăna cu durerea. Și mai avea sentimentul că era răspunzătoare față de domnul Till Boldero, pentru orice neplăceri care i s-ar fi putut întâmpla din pricina lui Gerald.

— Da, întări domnul Till Boldero, încet și cu blândețe. A sosit aseară, tocmai când închideam. Ploua rău de tot, aici. Nu știu cum era vremea la dumneavoastră. El era ud learcă, într-un hal fără de hal. Firește, nu l-am recunoscut. Nu-l mai văzusem niciodată, din câie-mi amintesc. M-a întrebat dacă eram fiul domnului Till Boldero care avusese acest magazin în 1866. I-am spus că da... Ei bine, zice el, înseamnă că ești singura rudăpe care o mai am. Numele meu este Gerald Scales. Mama mea a fost verișoară cu tatăl dumitale. Poți să faci ceva pentru

mine?" Mi-am dat seama că era bolnav. L-am poftit înăuntru. Când am văzut că nu poate nici să mănânce și nici să bea, m-am gândit că ar fi mai bine să chem doctorul. Doctorul l-a culcat imediat în pat. A murit astăzi după-amiază, pe la unu. Mi-a părut foarte rău că soția mea nu era acasă, - ca să aibă grijă mai bine de toate. Dar e plecată la Southport, căci nu se simte prea bine.

— Din ce cauză a murit? întrebă Sophia, direct.

Domnul Boldero făcu un gest care vădea neștiință.

— Epuizare, îmi închipui, răspunse el.

— E aici? întrebă Sophia, ridicând ochii spre eventualele dormitoare de sus.

— Da, zise domnul Boldero. Cred că doriți să-l vedeți?

— Da, zise Sophia.

— Nu l-ați văzut de multă vreme, după câte mi-a spus sora dumneavoastră? murmură domnu'] Boldero, compătimator.

— Nu l-am mai văzut de prin '70, zise Sophia.

— Vai de mine! Vai de mine! exclamă domnul Boldero. Mă tem că a fost foarte greu pentru dumneavoastră, doamnă Scales. Din '70! Și oftă. Încercați s-o luați cât mai ușor. Nu mă pricep să vorbesc prea bine, dar vă asigur de toată simpatia mea. Sincer! îmi pare rău că nu e soția mea aici, ca să vă primească.

Ochii Sophiei se umplură de lacrimi.

— Nu, nu! zise el. Încercați să vă stăpâniți!

— Din cauza dumneavoastră plâng, zisi Sophia eu recunoștință în glas. Ați fost foarte bun că: - ați primit, Probabil că a fost extrem, de penibil pentru dumneavoastră.

— Oh, protestă el, nu trebuie să vorbiți așa. Nu puteam lăsa un Boldero în stradă, și încă un om bătrân!... Oh, când te gândești că dacă i-ar fi făcut pe voie unchiului său, ar fi putut să fie unul din cei mai bogați oameni din

Lancashire. Dar prin străinătăți nu sunt institute de binefacere! adăugă el.

Rămaseră amin doi tăcuți câteva clipe.

— Vreți să veniți acum? Saun mai. așteptați puțin? întrebă domnul Boldero cu blândețe. Cum doriți. Îmi pare rău că soția mea nu-i aici, credeți-mă!

— Vin acum, zise Scobi a cu hotărâre, deși era descumpănită.

Domnul Boldero o conduse pe o scară scurtă, întunecoasă. care dădea într-un coridor; la capătul coridorului era o ușă întredeschisă. O împinse.

— Vh las câteva clipe, zise el pe același ton foarte reținut. Mă găsiți jos, dacă aveți nevoie de mine.

Și se îndepărtă cu pas tăcut, măsurat.

Sophia intră în odaia, destul de întunecoasă datorită oblonului lăsat. Era recunoscătoare domnului Boldero pentru că o lăsase singură. Tremura. Dar când văzu, în semiîntunericul livid, fața unui bătrân apărând de sub. un cearșaf alb pe o somieră goală, se dădu cu un pas înapoi, încetând să mai tremure - încremenită mai curând, aproape nevenindu-i să creadă. Nu era emoția convențională la care se așteptase. Era un șoc cu totul neprevăzut, cel mai violent pe care-l suferise vreodată. În gândul ei Gerald nu îmbătrânise nicio clipă. Știa că era bătrân, își spusese că trebuie să fie foarte bătrân, trecut bine de șaptezeci de ani. Dar nu și-l imaginase astfel. Chipul de pe pat era dureros, jalnic de bătrân. Un chip zbârcit, cu pielea lucioasă strânsă toată în riduri! Pielea de sub falcă era ca pielea unei păsări jumulte. Umerii obrazilor îi erau ieșiți, și sub ei se vedeau două scobituri adânci, ca niște păhărele pentru ouă. O barbă albă. scurtă și nepieptănată îi acoperea partea de jos a feței. Părul îl avea rar și complet alb; câteva fire de păr alb îi apăreau din urechi. Gura închisă ascundea neîndoielnic gingii

lipsite de dinți, căci buzele îi erau supte „Pleoapele păreau lipite peste ochi, întinzându-se pe ei ca o mânășă. Toată pielea feței era galbenă; și părea nespuns de fragilă. Trupul, care se deslușea sub cearșaf, era foarte mac, slab, firav, jalnic ca și chipul. Pe față se așterp. use o expresie generală de oboseală fără margini, de tragică și acută vlăguire; încât Sophia se simți mulțumită c-a o asemenea oboseală și sfârșeală își găsiseră în fine alinarea, își găsiseră în cele din urmă odihna; și nu înceta să-și spună în sinea ei cu groază: „Oh! cât de istovit trebuie să fi fost!”

Se simți copleșită de un simțământ primitiv, fără nimic moral sau religios în el. Nu-i părea rău că Gerald își irosise viața, și nici nu se gândea că ceea ce făcuse era o rușine pentru el și pentru ea. Felul lui de viață nu avea importanță. Ceea ce o îndurera era că fusese cândva tânăr și că îmbătrânise și acum era mort. Asta era;» tot. Iată unde ajunsese tinerețea și. vigoarea. Întotdeauna tinerețea și vigoarea ajung aici. Totul ajunge aici. Se purtase urât cu ea; o părăsise; fusese un ticălos și un pierde-vară; dar cât de neînsemnate păreau asemenea învinuiri! Toată pica pe care i-o purta, imensă și amară se năruie și se făcu fărâme. Îl văzu tânăr, falnic și puternic, așa cum era. de pildă, când o sărutase pe pat, în hotelul acela din Londra – îi uitase numele – în 1866; și acum era bătrân, distrus, groaznic și mort. Această taină a vieții o nedumerea și o doboră. Cu coada ochiului, zări reflectându-se în oglinda garderobului de lângă pat o femeie înaltă, deznădăjduită, care fusese cândva tânără și acum era bătrână; care se bucurase cândva de o energie debordantă și dominase cu trufie toate împrejurările, și acum era bătrână. Ei doi se iubiseră, și. viețile lor se mistuiseră și se ciocniseră în scânteietoarea mxndrie disprețuitoare a tinereții. Dar timpul îi uzase. „Încă puțin, gândi ea, și am să zac și eu pe un pat ca acesta! Și de ce am trăit? Ce rost are totul

Enigma însăși a vieții o ucidea; i se părea că se afundă într-un ocean de nespusă suferință.

Amintirea îi rățăcea deznădăduită printre anii trecuți. Îl văzu pe Chirac eu surâsul lui melancolic. Îl văzu târât peste acoperișul Gării de Nord. atârnat de coada unui balon. Îl văzu pe bătrânul Niepce și-i simți brațele libidinoase în jurul ei. Era acum la fel de bătrână cum fusese Niepce atunci. Ar mai putea oare trezi pofte și acum? Ah! ironia unei asemenea întrebări! Să fii tânără și seducătoare, să poți aprinde privirile unui bărbat – i se părea singurul lucru pe care merita să-l dorești. Cândva fusese astfel!... Probabil că Niepce murise de mult. Niepce, desfrânatul încăpățânat și plin de speranțe, nu mai era acum decât un pumn de oase într-un sicriu!

În clipele acelea cunoscuse adevărata suferință. Toate suferințele prin care trecuse până atunci păreau neînsemnate față de ce simțea acum.

Se întoarse spre fereastra acoperită cu perdele și ridică încet oblonul, privind afară. Uriase mașini roșii și galbene treceau cu zgomot pe Deansgate; camioane hurducăiau și huruiau; oamenii din Manchester se grăbeau pe trotuare, neștiutori că toate strădaniile lor erau zadarnice. Ieri trecuse și el pe Deansgate, însetat de viață, respingând ideea morții! Cum trebuie să fi arătat, bietul de el! Inima i se topi de milă pentru el. Lăsă să cadă oblonul.

Ce viață groaznică am avut! gândi ea. Aș vrea să fiu moartă. Am trecut prin prea multe. E cumplit – și numai pot să îndur. Nu vreau să mor. dar aș vrea să fiu moartă”.

Se auzi o bătaie discretă în ușă.

— Intră, zise ea cu glas calm, resemnat, aproape voios...

Bătaia în ușă îi redase cu iuțeala unui miracol demnitatea nebiruită a mândriei omenești. Domnul Till Boldero intră.

— V-aș ruga să poftiți jos și să beți o ceașcă de ceai, zise el, și Sophia se gândi ce minune de tact și bunăvoință era acest om. Soția mea, din nefericire, nu-i aici, și în casă e puțină dezordine; dar am comandat ceai din afară.

Sophia îl urmă în salonașul de la parter, unde el îi turnă o ceașcă de ceai.

— Oh, uitasem, zise ea. Mi s-a interzis ceaiul. Nu am voie să beau.

Se uită la ceașcă, teribil de tentată. Tânjea după un ceai. O încălcare ocazională a prescripțiilor nu putea să-i dăuneze. Dar nu! Se va stăpâni.

— Atunci, ce-aș putea să vă ofer?

— Doar puțin lapte cu apă, zise ea cu sfială.

Domnul Boldero goli ceașca într-un castronaș și începu s-o umple din nou.

— V-a spus ceva? întrebă ea, după o tăcere destul de lungă”.

— Nimic, zise domnul Boldero, cu glasul său reținut, atât de liniștitor. Nimic decât că venea de la Liverpool. Socotind după ghete, aș spune că a făcut o bună bucată de drum pe jos.

— La vârsta lui! murmură Sophia, înduioșată.

— Da. suspină domnul Boldero. Cred că era foarte strâmtorat... Și abia mai putea să vorbească. Uitați-vă, acestea sunt hainele lui. Am avut grijă să fie puse deoparte.

Sophia văzu o grămăjoară de haine pe un scaun. Examina costumul „care era încă umed, și se simți îndurerată văzând cât era de zdrențuit. Cuierul cămășii era aproape negru, cu butoni de os. Cât despre, ghete, văzuse asemenea ghete doar în picioarele vagabonzilor. Începu să plângă. Va să zică, așa arătau hainele celui care fusese cândva un dandy, cheltuind cincizeci de lire pe săptămână.

— Și niciun bagaj, nimic? murmură ea.

— Nu, zise domnul Boldero. În buzunare nu era decât asta.

Se îndreptă spre polița căminului și luă un portofel ieftin și jerpelit, pe care Sophia îl deschise. În el era o carte de vizită - „Señorita Clemenzia Borja” - și o hârtie cu antetul hotelului „Sfântului Duh”, din Concepción del Uruguay, pe dosul căreia se vedeau mâzgălite o mulțime de cifre.

— S-ar putea spune, zise domnul Boldero, că venea din America de Sud.

— Nimic altceva?

— Nimic.

În graba eu care părăsise, această lume. sufletul lui Gerald nu fusese nevoit să lase prea multe în urma lui.

O servitoare anunță că prietenii doamnei Scales o așteptau afară în mașină. Sophia aruncă o privire către domnul Till Boldero, și o neliniște sporită se întipări pe fața ei.

— Doar nu-și închipuie că o să mă întorc cu ei în seara asta! spuse ea. Sunt atâtea de făcut!

Domnul Till Boldero se arătă și mai plin de bunăvoință.

— Nu puteți face nimic pentru *ei* acum, zise. Spuneți-mi numai ce-ați dori în privința înmormântării. Am să aranjez eu totul. Duceți-vă în seara asta la sora dumneavoastră. Altfel, o să fie îngrijorată. Și întoarceți-vă mâine, sau poimâine... Nu! Nu-i niciun deranj, vă asigur!

Sophia cedă.

Și astfel, pe la opt, după ce Sophia mâncă puțin la stăruințele domnului Boldero, și după ce magazinul fu închis, mașina porni din nou spre Bursley. Lily Holl stătea lângă iubitul ei, și Sophia singură, în spate. Sophia nu le spusese pentru ce venise la Manchester. Nu se simțea în stare să scoată niciun cuvânt. Văzură amândoi că era din

cale afară de tulburată. La adăpostul zgomotului pe care-l făcea motorul, Lily îi spuse lui Dick că doamna Scales părea bolnavă; Dick, făcându-i un semn din buze, îi răspunse că va căuta să fie în King Street cel mai târziu la nouă și jumătate. Din când în când Lily arunca pe furis câte o privire spre Sophia – o privire cercetătoare, plină de teamă – sau îi surâdea în tăcere; și Sophia îi răspundea vag la surâs.

În jumătate de oră scăpaseră din împrejurimile orașului și se aflau pe drumurile de țară din Cheshire, netede, plate, șerpuite. Era anotimpul în care parcă nu se înserează – doar zi și amurg; ultimele sclipiri argintii ale înserării se încăpățânează să dăinuie ceasuri întregi. Și în câmp deschis, sub bolta melancolică a serii, o tristețe imensă păru să pună din nou stăpânire pe Sophia. Abia atunci își dădu seama cât de profund o chinuia încercarea prin care trecea.

La sud de Congleton unul din cauciucuri se muie, imediat după ce Dick aprinse felinarele. Opri mașina și se dădu iarăși jos, Erau la două mile de Astbury, satul cel mai apropiat. Tocmai își luase, cu resemnarea experienței, trusa cu scule, când Lily exclamă:

— A adormit, sau ce-o fi?

Sophia nu adormise, dstr părea să-și fi pierdut cunoștința.

Era o situație grea și penibila pentru cei doi logodnici. Glasurile lor răsunară o clipă pline de îngrijorare, consternate, dar își recăpătară repede siguranța. Sophia dădea semne de viață, dar nu părea să fie conștientă. Lily simțea cum bate inima sărmanei bătrâne.

— Ei bine, nu-i nimic de făcut! zise Dick. scurt, după ce, cu toate eforturile lor, Sophia încă nu-și reveni.

— Ce – ce vrei să faci?

— Să ajung acasă cât pot mai repede p, trei cauciucuri. O s-o" așezăm în partea asta, și tu o s-o susții. În felul ăsta n-o să cadă toată greutatea pe roată.

Și puse la loc trusa de scule în lădiță. Lily îi admiră hotărârea.

Și astfel, lipsiți de vraja peisajelor nocturne, a căror frumusețe e mereu alta, își sfârșiră călătoria. Constance deschise ușa, chiar înainte ca mașina să se oprească în întunericul din King Street. Tinerii își ziseră că suportă șocul destul de bine. deși trupul inert, agitat de spasme al Sophiei, cu pălăria strâmbată pe o parte, pe care-l cărară; în casă era o imagine în stare să zdruncine și o ființă mai zdravănă decât Constance.

După ce izbutiră s-o ducă sus, Dick zise scurt:

— Eu o șterg. Tu rămâi aici „firește.

Unde te duci? întrebă Lily.

— După doctor! rosti Dick. șontăcăind repede în jos pe scări.

Cumplita violență cu care se petrecură toate o izbi pe Constance, dar nu o copleși. Cu mai puțin de douăsprezece ore înainte - ba chiar abia cu șase ore - ea și cu Sophia duceau o existență placidă și monotonă, netulburată de nimic decât de boala sau moartea unui câine, ori de îndărătnicia unei servitoare. Și deodată, după apariția amenințătoare a lui Gerald Scales, trupul Sophiei zăcea, misterios și înfricoșător, pe divan; și ea, împreună cu Lily Holl, o fată pe care nici n-o cunoscuse până în ziua aceea, se uitau la Sophia la fel de speriate. În aceste momente hotărâtoare, Constance se dovedi la înălțime. Acum rând nu se mai putea bizui pe energia și pe hotărârea fermă a Sophiei, se trezi în ea spiritul familiei Baines. Înțelese, că toate necazurile cotidiene erau fleacuri. Nu știa ce să facă, cum nu știa nici tânăra de lângă ea. Au descheiat-o la rochie, au încercat zadarnic să-i toarne întăritoare în gura

paralizată; asta a fost tot. Sophia nu era inconștientă, după cât se putea vedea în ochii ei; dar nu putea să vorbească, nici să facă vreun semn; trupul îi era deseori scuturat de spasme. Și astfel, cele două femei așteptau, și servitoarea aștepta și ea, puțin mai retrasă. Văzând-o pe Sophia, Maud suferise o transformare uimitoare. Era cu totul alta. Constance nici nu mai recunoștea, în dorința ei înfocată și respectuoasă de a fi de folos, pe fetișcana obraznică și necuviincioasă de mai înainte. Se schimbase, așa cum în evul mediu o femeie desfrânată s-ar fi schimbat, văzând o apariție miraculoasă. Era o întâmplare care putea să însemne o adevărată răscruce în viața lui Maud!

Doctorul Stirling sosi în mai puțin de zece minute. Dick Povey avusese prezența de spirit să-l caute la întrunirea federaționistă de la primărie. Sosirea gălăgioasă a doctorului și a lui Dick, care condusesse mașina cu viteza maximă, produse o a doua senzație. Doctorul întrebă repede ce se întâmplase. Nimeni nu putea să-i spună ceva precis. Constance îi împărtășise lui Lily Holl motivul vizitei la Manchester, clar mai mult nu știa nici ea. Nimeni în Burslev, în afară de Sophia, nu știa ce se petrecuse la Manchester. Dar Constance bănuia că Gerald Scales murise – altfel Sophia nu s-ar fi întors atât de repede. Doctorul sugeră însă că dimpotrivă, Gerald Scales putea fi în afară de orice primejdie. Și cu toții și-l imagină atunci pe acest Gerald Scales, această năpastă, acest jalnic și nenorocit soț care pricinuisse o răsturnare atât de violentă.

Între timp doctorul se pusese pe treabă. Îl trimise pe Dick Povey să vadă clacă farmacia lui Critchlow nu era închisă, și să facă rost de un medicament. Apoi, după un răstimp, o ridică pe Sophia, ca un balot, pe umăr, și o cără până sus la etajul al doilea. Predase de curând un curs câtorva entuziaști de la Asociația ambulanțelor St. John din Bursley. Dar isprava lui avea ceva supraomenesc. În

mintea Constancei avea să rămână întipărită, mai mult decât orice altceva, imaginea doctorului celui voinic, călcând delicat și cu grijă pe scările răsucite, care scârțâiau; cu câtă atenție căutase să nu-i facă vreun rău Sophiei printr-o atingere bruscă; cum se poticnise la cele două trepte clin mijlocul coridorului; capul atârănând moale și părul despletit al Sophiei; și apoi cum o așezase cu grijă pe pat și cum rămăsese gâfâind, și-și scosese batista uriașă – toate astea sub luminile și umbrele crude ale becurilor de gaz! Doctorul era nedumerit. Constance îi povesti, din ce aflase și ea de la Sophia, despre primul atac de apoplexie de la Paris. După părerea lui, diagnosticul medicului francez era greșit. Constance ridică din umeri; nu era surprinsă. Pentru ea, un medic francez avea întotdeauna ceva de șarlatan. Spuse că nu știa decât ce-i spusese Sophia. După o vreme, doctorul Stirling se hotărî să încerce eu șocuri electrice, și Dick Povey îl duse cu mașina până la cabinetul său ca să ia aparatul. Femeile fură lăsate din nou singure. Constance se simțea foarte adânc impresionată de atitudinea simțitoare, plină de înțelegere, a lui Lily Holl. „Nu știu ce m-aș fi făcut fără domnișoara Lily!” avea ea să spună nu o dată după aceea. Chiar și Maud era mai presus de orice laudă. I se părea că se făcuse miezul nopții când reveni doctorul Stirling, dar nu era decât unsprezece, și oamenii tocmai se întorceau de la teatrul ori de la varietelul din Hanbridge. Dar aparatul electric nu dădu niciun rezultat. Era groaznic să vezi cum Sophia rămânea inertă sub acțiunea șocurilor. Așteptau cu toții, ținându-și răsuflarea, să vadă efectele. Degeaba însă. Atât injecțiile cât și șocurile electrice nu avură niciun efect: gura și gâttelejii Sophiei rămăneau paralizate. Totul eșuase. „Nu mai putem face nimic decât să așteptăm!” zise doctorul, calm. Așteptau eu toții în odaie. Sophia părea să fie în comă. Pe măsură ce timpul trecea, fața ei frumoasă

devenea tot mai strâmbă. Din când în când, doctorul spunea ceva, cu glas scăzut. Afirmă că atacul fusese provocat, până la urmă, de răceală, din cauza curentului din mașină. Dick Povey șopti că trebuie să se repeadă până la Hanbridge, ca să-i anunțe pe părinții lui Lily de ce întârzie, și că se va întoarce imediat. Se arăta extrem de devotat. Pe palier, în fața dormitorului, doctorul îi murmură că nu mai sunt speranțe. Dick dădu din cap. Erau buni prieteni.

Din când în când doctorul, care nu se dădea bătut prea ușor, încerca o nouă metodă de tratament. Apărură alte simptome. La douăsprezece și jumătate, după ce o examinase lung și atent pe pacientă, și după ce îi cercetă gura și inima, se ridică încet și se uită la Constance.

— S-a sfârșit? întrebă Constance.

El dădu din cap încetitor.

— Vino jos, te rog. îi spuse stăruitor, după tăcerea care urmă.

Constance se arăta uimitor de curajoasă-Iar doctorul se purta solemn și foarte blând: Constance nu-l mai văzuse niciodată, într-o asemenea situație eroică. O conduse cu infinită blândețe afară din odaie. Nu mai avea de ce să stea; Sophia se prăpădise. Constance vru să rămână lângă trupul Sophiei: dar, după cum era obiceiul, cei loviți trebuiau să fie îndepărtați, și doctorul respecta acest obicei. Constance simți că avea dreptate și că trebuie să-i asculte. Lily Holl o urmă. Servitoarea. Înțelegând ce se întâmplase, datorită intuiției naturilor primitive, izbucni în hohote de plâns; bocind, mărturisea că Sophia fusese cea mai minunată stăpână pe care o putuse avea vreodată. Enervat, doctorul îi porunci să nu se mai smiorcăie. ci să se ducă mai bine în bucătărie și să închidă ușa după ea, dacă nu putea să se stăpânească. Toată încordarea lui r. >noasă se descărca asupra lui Maud ca un trăsnet.

Constance continuă să se poarte minunat. Amândoi, și doctorul și Lily Holl, se uitau la ea cu admirație. Atunci se întoarse și Dick Povey și hotărâră că Lily va petrece noaptea cu Constance. În cele din urmă, doctorul și Dick plecară împreună, doctorul făgăduind să ia toate măsurile cuvenite. Maud fu trimisă la culcare.

În zorii zilei. Constance se dădu jos din pat. Era cinci, dar se luminase de două ceasuri. Se mișcă fără zgomot și se uită peste tablă de la piciorul patului spre canapea. Lily dormea liniștită, respirând ușor ca un copil. Deși se socotea o persoană în toată firea, care văzuse multe în viață, Lily nu era pentru Constance, care-i privea chipul și-și amintea de atitudinea ei minunată, decât un copil. Nu era o fată despre care s-ar putea – spune că e drăguță, dar trăsăturile ei, expresia candidă a feței, produceau o impresie apropiată de frumusețe. Întreaga-i ființă se dăruise odihnei – trecuse nevătămată prin noaptea aceea, și acum se refăcea într-un somn liniștit, care-i aducea uitarea. În clipa aceasta apărea toată nevinovăția ei tinerească. Părea că toată purtarea ei chibzuită și plină de duioșie din cursul serii nu fusese decât o succesiune de gesturi imitate. Părea cu neputință ca o ființă atât de tânără și de fragedă să fi trecut într-adevăr prin stările sufletești pe care le exprimaseră gesturile ei. și Constancei îi păru rău pentru ea. gândindu-se la marea ei simplitate feciorelnică.

Furișându-se afară din odaie, urcă până la etajul al doilea îmbrăcată numai în capot, și intră în odaia Sophiei. Trebuia să se mai uite o dată la ea. Cu ce iuțeală de necrezut se produsese nenorocirea! Cine ar fi putut să prevadă? Constance era mai mult năucită decât nenorocită. Abia acum începea să-și dea seama ce pierdere suferise. Nu se gândea la ea. Privind la trupul Sophiei, era copleșită nu de milă pentru ea însăși, ei de milă pentru

cumplitul dezastru care fusese viața surorii ei. Pentru prima dată, își dădu seama acum de imensitatea acestui dezastru. Farmecul Sophiei și frumusețea ei – la ce-i folosiseră? Prin minte îi trecură imagini din viața Sophiei, strâmbe și grotești, așa cum le plăsmuise ea din relatările rare și laconice ale soră-sii. Ce viață! O scurtă pasiune, și apoi aproape treizeci de ani conducând o pensiune! Sophia nu avusese niciodată un copil; nu cunoscuse măcar bucuria și durerea maternității. Nu avusese nici măcar un adevărat cămin până când, în toată splendoarea ei sterilă, venise la Bursley. Și sfârșise – astfel! Acesta era sfârșitul jalnic, umilitor al minunatelor daruri trupești și sufletești ale Sophiei. Viața ei nici nu se poate numi viață. Și de ce? Ce ciudat c-a soarta persistă în a confirma preceptele aspre ale moralei puritane, ale moralei în care fusese crescută Constance de severii ei părinți. Sophia păcătuisese, și de aceea era inevitabil să sufere. Aventura pe care o avusese cu Gerald Scales, păcatul pe care-l săvârșise din mândrie și capriciu, nu se putea termina altfel decât se terminase. Nu putea să ducă la nimic bun. Era cu neputință să nu ții seama de aceste adevăruri, gândi Constance. Trebuie s-o iertăm dacă gândea că tot progresul și inteligența modernă nu însemnau nimic, și că lumea va fi silită să se întoarcă din drum și să pornească iarăși pe calea pe care o părăsise.

Chiar cu câteva zile înainte de moarte, lumea spunea că doamna Scales arăta tânără ca de obicei și că era tot atât de vioaie și energică ca de obicei. Și într-adevăr, privind-o pe Sophia de la oarecare distanță – ou ovalul ei frumos, cu ținuta dreaptă a trupului zvelt, și cu privirea ei provocatoare! – nimeni n-ar fi bănuit că împlinise șaiszeci de ani. Dar iată că acum, cu fața strâmbată, cu pleoapele acoperindu-i ochii și cu pielea fleșcăită – nu părea de șaiszeci, ci de șaptezeci! Un trup uzat, sfârșit și aruncat la o

parte! Da, inima Constancei sângera plină de milă pentru această ființă care fusese atât de năvalnică. Pe lângă milă apărea însă și o severă recunoaștere a justiției divine. Și Constancei îi veniră pe buze aceleași cuvinte care îi veniseră lui Samuel Povey într-o împrejurare diferită: Dumnezeu nu poate fi luat în derâdere! Ideile părinților și ale bunicilor ei supraviețuiseră intacte în Constance. E adevărat că tatăl Constancei s-ar fi cutremurat pe lumea cealaltă dacă ar fi văizut-o pe Constance distrându-se seara cu cărțile de joc. Dar în ciuda cărților și a unui fiu care nu se ducea niciodată la capelă, Constance, sub diferitele influențe ale destinului, rămăsese în fond ceea ce fusese și tatăl ei. În ea nu se vedea forța evoluției. Există mii de oameni ea ea.

Lily, care se trezise și-și reluase înfățișarea neverosimilă de persoană matură, plină de înțelegere, pași tăcută în odaie, în căutarea bieteii bătrâne. Venise antreprenorul de pompe f unebre.

Cu prima poștă sosi o scrisoare adresată Sophiei de domnul Till Boldero. Din conținutul ei reieșea limpede că Gerald Seale" s murise. Părea deci că Constance nu mai avea nimic de făcut. Ceea ce trebuia făcut vor face alții. Voințe mai puternice decât a ei o culcară cu sila în pat. I se telegrafiasse lui Cyril. Sosi domnul Critchlow, urmat de doamna Critchlow - to încercare grea, dar utilă în anumite privințe. Domnul Critchlow nu fu lăsat s-o vadă pe Constance, dar ea îi auzi glasul ascuțit și strident pe coridor. Era silită să stea culcată, liniștită, și tăcerea aceasta bruscă îi păru stranie după violența febrilă a nopții. Abia eu douăzeci și patru de ore în urmă se frământa din pricină că-i murise elinele! Cu un trup care avea nevoie de somn. ea moțai, și gândurile despre tainela vieții se topiră în incoerența viselor.

Vestea se răspândi în piața St. Luke înainte de ora

nouă. Câțiva oameni văzuseră când sosise mașina și Sophia fusese dusă în casă. Tot felul de zvonuri, care de care mai fanteziste, începură să circule în legătură cu moartea lui Gerald Scales, Unii spuneau că se sinucisese în mod dramatic. Dar orașul, deși atârnat, nu trăia dramatic evenimentul cum ar fi făcut cu douăzeci de ani, sau chiar numai cu zece ani în urmă. Vremurile se schimbaseră în Bursley, Orașul avea gusturi mai rafinate ca în trecut.

Constance se temea ea nu cumva Cyril, în ciuda împrejurărilor grave, să nu apară, ca de obicei, prea târziu. Se învățase de mult să nu se bizuie pe el. Dar Cyril sosi în aceeași seară. Se purtă în toate privințele desăvârșit. Se arătă sincer îndurerat de moartea mătușii sale, dar fără să exagereze, și nu lăsa nimic de dorit în grija față de mama lui. Mai mult, la un moment dat luă chiar asupra sa toate problemele pe care le punea înmormântarea, atât a Sophiei cât și a soțului ei.

— Constance fu surprinsă văzând cât de firesc rezolva treburile practice, și cu ce siguranță dădea ordine. Până atunci nu-l mai văzuse niciodată în postura de organizator. Recunoscuse și el că nu mai organizase vreodată ceva, dar că i se părea foarte ușor. Iar biata Constance se temuse de tof felul de complicații! Când trebuia să ia o hotărâre în privința înmormântării Sophiei, Cyril se declară categoric pentru o înmormântare fără nicio pompă; cu alte cuvinte, o ceremonie funebră la care să nu mai fie nimeni de față, în afară de el. Părea să aibă o aversiune pătimașă față de orice fel de paradă. Constance fu de aceeași părere.

— Dar spuse că ar fi imposibil să nu-l invite pe domnul Critchlow, administratorul averii Sophiei, și că dacă era invitat domnul Critchlow, mai trebuia să invite și pe alți câțiva. Cyril întrebă: „De ce trebuia?” Constance zise: „Pentru că așa se cuvine. Pentru că domnul Critchlow

ar fi jignit". Cyril întrebă: „Ce importanță are dacă va fi jignit?” și sugeră că domnului Critchlow îi va trece supărarea. Constance se arată mai gravă. Discuția amenința să se înfierbânte. Brusc, Cyril cedă... Foarte bine, doamnă Nagiț. foarte bine! Va fi întocmai cum vrei”, zise el pe un ton blând, împăciuitor. Nu-i mai spusese „doamnă Nagăț” de ani de zile. Ea - și zise că nu era momentul potrivit pentru asemenea glume, dar băiatul se purta atât de amabil. Încât nu se mai plânse. Și astfel, veniră șase persoane la înmormântarea Sophiei. inclusiv domnul Critchlow. Nu se serviră gustări. Se despărțiră la biserică. Când totul se termină, Cyril se așează și începu să cânte încetișor la armoniu, remarcând că nu se dezacordase deloc. Era extraordinar de liniștitor.

Cyril avea acum treizeci și trei de ani. Era la fel de destoinic ca întotdeauna, și preocuparea sa pentru artă la fel de intensă. Dar nu dobândise nici faimă, nici succes. Nu câștiga nimic, trăind confortabil din banii pe care îi primea de la maică-sa. Vorbea rareori despre planurile lui, și niciodată despre speranțele lui. De fapt, se resemnase să fie un diletant, obișnuindu-se cu încetul să disprețuiască izbinzile pe care nu avea forța să le câștige. Își închipuia că sânguința și o existență ordonată erau o justificare suficientă pentru viața oricărui om. Constance renunțase să se mai aștepte c-a fiul ei să uluiască lumea. Era un tânăr grav. cu maniere corecte, curtenitor și rece, cu un aer protector față de cei din jur; ca și cum i-ar fi lăsat neîncetat pe cei mai isteți din jurul său să-și dea seama că el nu mai are nimic de învățateh, dacă adevărul ar fi cunoscut! Umorul său căpătase o formă diferită. Zâmbea adesea ca pentru sine. Era infailibil.

A doua zi după înmormântarea Sophiei, se apucă să deseneze un monument simplu pentru mormântul mătușii sale. Spuse că nu putea să sufere piatra de mormânt

obișnuită, care i se părea întotdeauna că va putea fi răsturnată de vânt, contrazicând astfel ideea de soliditate. Constance nu-l înțelegea deloc; socotea că inscripția de pe piatra funerară, desenată de el, era afectată și pretențioasă. Dar o acceptă fără comentarii, măgulită în sinea ei că binevoise să deseneze monumentul.

I

221

Sophia își lăsase toți banii lui Cyril și-l făcuse unicul executor al testamentului ei. Aranjamentul fusese discutat de mult cu Constance. Cele două surori se gândiseră că era cel mai bun pian. Cyril îl ignoră cu totul pe domnul Critchlow și se duse la un tânăr avocat din Hanbridge, un prieten de-al lui și al lui Matthew Peel-Swynnerton. Domnul Critchlow, bătrân și neobișnuit cu astfel de ingerința, se văzu nevoit să dea socoteală tânărului despre felul cum administrase averea, și se înfurie» Se dovedi că averea se ridica la peste treizeci și cinci de mii de lire. În general, Sophia fusese prevăzătoare, ba chiar zgârcită. îi spusese adesea Constancei că ar trebui să cheltuiască cu mai multă ușurință banii, și chiar avusese câteva scurte accese de extravagante. Dar obiceiul cumpătării riguroase, început în 1870 și practicat fără întrerupere până când A Tenise în Anglia. În 1897, fusese mai tare decât teoriile.

Risipa banilor o întrista. Și-apoi, nu putea la vârsta ei să născoască gusturi costisitoare. Cyril nu păru prea impresionat când se văzu moștenitorul a treizeci și cinci de mii de lire. Părea să nu-i pese. Vorbea despre această sumă la fel cum ar fi făcut un milionar. Spre cinstea lui, trebuie să recunoaștem că nu-i păsa deloc de bogăție, decât în măsura în care bogăția îi putea desfăta ochiul și urechea învățate cu plăcerile artistice. Dar, de dragul mamei sale, și de dragul celor din Bursley, ar fi putut să se arate mai mulțumit. Mama sa se simțea oarecum jignită. Purtarea lui

o făcea să se gândească mereu cât de zadarnică fusese viața Sophiei și cum își irosise ea însușirile. Îmbătrânise și se înăspri se la suflet de-a lungul atâtor ani lipsiți de bucurii, pentru a strânge acești bani, pe care Cyril îi va cheltui nepăsător și nerecunoscător, fără să se gândească o clipă măcar ce efort uriaș și ce sacrificii nesfârșite ceruse strângerea lor. Îi va cheltui cu tot atâta nepăsare ca și cum i-ar fi cules de pe stradă. Pe măsură ce zilele treceau și Constance devenea conștientă de durerea ei, își dădea seama din ce în ce mai mult de întreaga tragedie a vieții Sophiei. Încăpățânata Sophia o înșelase pe mama ei, și pentru această înșelăciune plătitese cu treizeci de ani de tristețe și cu o totală goliciune a propriului ei. destin.

După ce se învărti vreo două săptămâni prin Bursley în haine de doliu elegante, Cyril zise într-o seară, fără alt avertisment: „Poimâine trebuie să plec, mamă”. Și îi vorbi despre o călătorie în Ungaria, pe care o plănuise de mult eu Matthew Peel-Swynnerton, și care nu putea fi amânată, întrucât era vorba de „afaceri”. Până atunci nu. suflase însă un cuvânt despre asta. Era la fel de misterios ca de obicei. Cât despre proiectele ei pentru vară, îi sugeră să se ducă împreună cu familia Holl și cu Dick Povey. Îi plăceau Lily Holl și Dick Povey. Despre Dick Povey spuse: „E unul din tipii cei mai remarcabili din cele

Cinci orașe”. Și avea aerul să stabilească astâel reputația lui Dick. Constance, știind că nu poate să-i schimbe hotărârea, acceptă sentința care o condamna la singurătate. Se simțea foarte bine eu sănătatea.

Când rămase singură, își spuse: „Nu sunt nici două săptămâni de când Sophia era aici, la masa asta!” Și avea să-și amintească mereu, tresărind ușor, că sărmana, mândra, puternica Sophia era moartă.

CAPITOLUL V

SFÂRȘITUL CONSTANCKI

I

Când, într-o după-amiază de iunie, car cu douăsprezece luni mai târziu, Lily Holl intră în salonul doamnei Povey care dădea spre piața St. Luke, găsi o doamnă bătrână, mai bătrână chiar decât anii ei – puțin peste șaiszeci – liniștită și optimistă, luptându-se cu dușmanii ei cei mai mari: sciatica și reumatismul. Sciatica era un dușman vechi, despre care iertătoarea Constance pomenea întotdeauna cu afecțiune numindu-l „sciatica mea”, reumatismul era însă un nou-venit, fără privilegii, despre care vorbea cu teamă dar și cu dispreț, numindu-l „reumatismul ăsta”. Constance se îngărase foarte mult în ultima vreme. Stătea așezată într-un fotoliu scund, între masa ovală și fereastră, îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră. Când Lily intră, Constance își înalță capul cu un zâmbet prietenos și Lily o sărută, mulțumită. Lily știa că era un musafir binevenit. Cele două femei se apropiaseră mult unade alta, atât cât le îngăduia diferența de vârstă; dintre ele. Constance era cea mai sinceră. Lily umbla îmbrăcată, ca și Constance, în doliu. Ou câteva luni în urmă, bătrânul ei bunic, „Holl, băcanul”, murise. Cel mai mic dintre cei doi fii ai săi, tatăl lui Lily, lăsase atunci

O vreme prăvălia din Hanbridge, ținută de cei doi frați, ea să aibă grijă de prăvălia tatălui lor din piața St. Luke. Moartea bătrânului Holl amânase căsătoria lui Lily. De patru sau cinci ori pe săptămână, Lily lua ceaiul la Constance, sau în orice caz îi făcea o vizită. Venea și o asculta pe Constance.

Toată lumea zicea că doamna Povey trecuse admirabil prin teribila încercare care fusese moartea Sophiei. Într-adevăr, se putea vedea că era mai înțeleaptă, mai blândă decât în ultimii ani. Adevărul era că, deși moartea Sophiei îi pricinuisese o durere sinceră și mereu vie, fusese și o ușurare pentru ea. Când. Constance avea peste

cincizeci de ani, energica și despotica Sophia năvălise peste liniștea ei letargică și îi tulburase vechile obiceiuri. Firește, Constance o înfruntase pe Sophia în problema cea mai importantă, și câștigase; dar într-o sută de chestiuni mai mici pierduse, sau nu o înfruntase. Sophia fusese „prea mult” pentru ea, și doar cheltuind enorm de multă tărie nervoasă, izbutise Constance să-și impună o părțică din punctul ei de vedere, împotriva dominației involuntare a soră-sii. Moartea doamnei Scales pusese capăt întregii încordări, și Constance devenise din nou stăpână în casa ei. Firește, n-ar fi recunoscut niciodată aceste lucruri, nici chiar față de sine însăși; și nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să i le sugereze. Căci cu toată blândețea ei temperamentală, avea și o latură formidabilă.

Când intră Lily, tocmai punea o fotografie într-un album cu c-operti plușate.

— Alte fotografii? o întreabă Lily.

Avea aproape exact același surâs blajin ca și Constance. Părea să fie personificarea bunătății - una din saltelele de puf cu care anumiți bărbați capricioși au câteodată norocul să se căsătorească. Era o fată capabilă, cu o notă de prostie onestă și simplă. Tot caracterul i se arăta în tonul cu care spusese: „Alte fotografii?” Dovedea o înțelegere neprefăcută față de cultul Constancei pentru fotografii, o ușoară pasiune personală pentru ele, un sentiment vag al ridicolului la care poate să ducă un asemenea cult, precum și dorința sinceră de a ascunde orice urmă a acestui sentiment. Avea glasul subțirel, care se potrivea cu tenul palid al feței ei delicate.

Ochii Constancei licăriră ironic în dosul ochelarilor când ridică în tăcere fotografia ca s-o vadă și Lily.

Așezându-se, fata privi fotografia, și colțurile gurii fragede se lăsară în jos: dădu din cap de câteva ori, abia perceptibil.

— Înălțimea-sa mi-a dat-o adineauri, șopti Constance.

— Serios! zise Lily, cu un accent neobișnuit.

...Înălțimea-sa” era ultima și cea mai bună dintre slujnicele Constancei, o ființă cu adevărat minunată: o femeie de vreo treizeci de ani, care știa ce sunt necazurile și care îi fusese neîndoielnic trimisă Constancei de bătrâna providență grijulie. Se înțelegeau de minune. Se numea Mary. După zece ani de frământări, Constance își găsisese în sfârșit liniștea în problema slujnicelor.

— Da, zise Constance. Mi-a pomenit de mai multe ori că vrea să se fotografieze, și săptămâna trecută am lăsat-o să se ducă. Parcă ți-am spus, nu? Caut s-o menajezi întotdeauna, în toate privințele, așa că am lăsat-o să-și facă cheful. Și azi au venit fotografiile. N-aș vrea pentru nimic în lume s-o jignesc. Poți fi sigură că o să arunce o privire în album data viitoare când o să facă curățenie prin cameră.

Constance și Lily schimbă o privire, ca și cum ar fi. admis în sinea lor că era o dovadă de bunăvoință îngăduitoare să pui fotografia unei servitoare între copertile albumului cu fotografii de familie și de prieteni. Cine-a mai pomenit vreodată așa ceva!

De obicei, o fotografie te conduce la alta. și un album fotografic la altul.

— Dă-mi te rog. draga mea, albumul acela de pe raftul al doilea al etajerei, zise Constance.

Lily se ridică cu însuflețire, de parcă vederea albumului de pe al doilea raft al etajerei ar fi fost ambiția vieții ei.

Sedeau una lângă alta la masă, Lily întorcând paginile. Constance, cu toată corpolența ei greoaie, făcea neîncetat mici gesturi nervoase. Din când în când își trăgea nasul, sau slobozea câte un zgomot ciudat, din piept, pretinzând întotdeauna că era de fapt o tuse; și, ca să-și sprijine afirmația, numai decît tușea cu adevărat.

— Ia te uită! exclamă Lily. Am mai văzut-o vreodată?

— Nu știu, draga mea, zise Constance. Crezi?

Era o fotografie a Sophiei, făcută cu câțiva ani mai înainte de către „un domn foarte bine”, pe care cele două surori îl cunoscuseră în timpul unei vacanțe la Harrogate. Sophia stătea pe creasta unui deal, înfruntând vântul.

— E doamna Scales, parcă-i vie - îmi dau seama, zise Lily.

— Da, zise Constance. Stătea astfel de câte ori bătea vântul, trăgând adânc aer în piept.

Amintirea acestui obicei al Sophiei o aduse întreagă în mintea Constancei, care se apucă să zugrăvească felul ei de a fi în fața fetei ce abia o cunoscuse...

— Nu-i ca o fotografie obișnuită. Are ceva aparte, zise Lily, entuziasmată. Nu cred că am mai văzut o fotografie ca asta.

— Mai am o copie la fel în dormitorul meu, zise Constance. Ți-o dau ție pe asta.

— Oh, doamnă Povey! Nu pot să cred...!

— Ba da, ba da! zise Constance scoțând fotografiile din album.

— Oh, vă mulțumesc! zise Lily.

— Și asta-mi amintește de ceva, zise Constance, ridâpându-se cu mare greutate de pe scaun.

— Pot să caut eu pentru dumneavoastră? întreba Lily.

— Nu. nu! zise Constance, ieșind din odaie.

Se întoarse după câteva clipe cu caseta de bijuterii, o cutie de abanos cu ornamentații de fildeș.

— De mult țineam să ți-o dăruiesc, zise Constance, scoțând din cutie o frumoasă broșă cu medalion. Nu cred că am s-o mai port. Și mi-ar plăcea să te văd purtând-o. A fost a mamei. Am impresia că sunt iar la modă și nu văd de ce n-ai purta-o, chiar dacă ești în doliu. Acum nu se mai ține doliu cu atâta strictețe ca înainte...

— Adevărat! murmură Lily în extaz.

Și se îmbrățișară. Constanee părea să respire bunăvoință, în timp ce, cu mâini tremurătoare, prindea broșa pe pieptul lui Lily. Dăruia din toată inima broșa lui Lily, pe care o socotea o fată aproape fără cusur, și care devenise în ultimii ani idolul ei.

— Ce minunat e ceasul ăsta vechi! zise Lily. În timp ce scotoceau împreună prin fundul cutiei. Și ce lanț are!

— A fost al tatălui meu, zise Constanee. O, puneă mâna-n foc pentru el! Când nu se potrivea cu ceasul de la primărie, obișnuia să spună: „Înseamnă că cel de la primărie merge prost”. Și, știi, chiar așa era. De fapt, ceasul de la primărie n-a mers bine niciodată. Mă gândeam să-i dau lui Dick ceasul, împreună cu lanțul.

— Adevărat? zise Lily.

— Da. Merge la fel de bine ca pe vremea tatii. Solul meu n-a vrut să-l poarte niciodată. Îl prefera pe-al lui. Avea ciudățeniile lui. Cyril seamănă și el cu taică-său. adăugă Constanee pe tonul ei „sec”. Mi-am zis că ar trebui să i-l dau lui Dick – adică, dacă se poartă frumos. Tot își mai pierde vremea cu baloanele lui?

Lily zâmbi cu un aer vinovat:

— Oh, da i

— Ei bine, zise Constanee, n-am mai auzit ele una ca asta! Dacă s-a urcat o dată și a coborât cu bine. ar trebui să-i ajungă. Mă mir că-l lași, draga mea.

— Dar cum pot să-l împiedic? N-am nicio putere asupra lui.

— Vrei să zici că ar face-o, chiar dacă i-ai spune în mod serios că te opui?

— Da, zise Lily; și adăugă: De aceea nu-i spun.

Constance dădu din cap, gândindu-se cât de ciudată e firea bărbaților. Își amintea foarte bine de încăpățânarea

neclintită a lui Samuel, care cu toate astea o iubea. Iar Dick Povey - da, era de o mie de ori mai ciudat decât Samuel. 11 vedea parcă și acum pe vremea când era un băiețuș, gonind în jos pe King Street cu bicicleta, ou șapca zburându-i de pe cap. După aceea fuseseră automobilele! Și acum - baloanele! oftă, impresionată de adâncă judecată instinctivă a lui Lily.

— Ei bine, zise ea, voi vedea. Nu m-am hotărât încă. Și fiindcă veni vorba, ce face tânărul domn azi după-amiază?

— S-a dus la Birmingham ca să vadă dacă poate vinde două autocamioane. O să se întoarcă târziu. Zicea că trece mâine pe-aici.

Exact în clipa aceea, în piața St. Luke se auzi zgomotul unui automobil - chiar automobilul lui Dick - și Lily sări la fereastră să se uite. Întâmplarea ilustra de minune felul de a fi al lui Dick Povey.

— Ia te uită! exclamă ea, îmbujorându-se. A venit!

— Ei poftim! murmură Constance, închizând caseta.

Când Dack, după ce-și lăsa mașina în King Street, intra furtunos în salon cu mersul lui șchiopătat, totul în jur păru să se trezească datorită vitalității lui extraordinare. Tânărul strigă vesel: „Am vândut camioanele! Am vândut camioanele!” Și se apucă să le explice cum, printr-o întâmplare fericită, le vânduse unui cumpărător neașteptat din Hanbridge, chiar când se pregătea să plece la Birmingham. Așa încât telefonase la Birmingham că afacerea nu mai era de actualitate și apoi, fiindcă tot era liber, venise la Bursley s-o caute pe Lily. La prăvălia lui Hoil îi spusese că era la doamna Povey. Constance îl privea, impresionată de aerul lui pe care succesul îl înveselise. Arăta ca una din reclamele lui optimiste și pline de vervă din *Vestitorul*. Părea grozav de încântat de sine. Triumfa asupra infirmității sale - rămășiță mereu prezentă

a unei vechi tragedii. Cine ar fi crezut, privindu-i chipul bălai, care râdea scânteietor și uimitor de tânăr pentru anii lui, că trecuse cândva printr-o noapte de groază ca noaptea când tatăl” lui o omorâse pe maică-sa, în timp ce el zăcea imobilizat în pat, blestemând, cu genunchiul zdrobit? Constance aflase toate amănuntele acelei nopți de la soțul ei, și rămânea uimită cât de contradictorii sunt căile vieții.

Dick Povey își împreună palmele cu un zgomot răsunător și apoi și le frecă repede.

— Și încă le-am dat cu un preț bun! exclamă el vesel. Doamnă Povey, nu mă codesc să-ți spun că am obținut un câștig net de peste șaptezeci de lire în după-amiaza asta.

Ochii lui Lily exprimau o bucurie plină de mândrie.

— Nădăduiesc că o să ai mereu prilejul să fii mândru de ceea ce faci, zise Constance cu un surâs liniștit în dosul căruia se zărea o urmă de muștrare. Asta-i ce vă doresc la amândoi. Și-acum, trebuie să mă duc și să mă îngrijesc de ceai.

— Nu pot să rămân la ceai - credeți-mă, zie Dick.

— Ba ai să poți, zise Constance pe un ton categoric, închipuie-ți că te-ai fi dus la Birmingham? Sunt săptămâni de când n-ai mai rămas la ceai.

— Oh, bine, mulțumesc! cedă Dick, cam spășit.

— Pot să vă ajut eu ceva, doamnă Povey? întrebă Lily, grijulie.

— Nu, mulțumesc, draga mea. Sunt câteva amănunte de care trebuie să mă ocup chiar eu.

Și Constante plecă cu caseta de bijuterii. Dick, după ce fu sigur că ușa era bine închisă, îi fură logodnicei lui o sărutare.

— Ești de mult aici? o întrebă el.

— Cam de vreun ceas și jumătate.

— Bucuroasă că mă vezi?

— Oh, Dick! protestă ea.

— Bătrâna e în toane rele?

— Oh, nu! Vorbea doar despre baloane – știi. E foarte pornită.

— Ar trebui să nu-i mai pomenesci de baloane. Din cauza lor ar putea să aibă de suferit darul ei de nuntă, draga mea.

— Dick! Cum poți să vorbești așa?... Și-apoi, e ușor să spui să nu-i pomenesc de baloane. Încearcă să nu-i pomenesci de baloane, când ea singură începe, și-ai să vezi!

— Dar azi cum de-a venit vorba?

— A spus că voia să-ți dăruiască ceasul și lanțul de aur al bătrânului domn Baines – dacă ai să te porți frumos.

— Mulțumesc, nu! zise Dick. N-am nevoie de el.

— L-ai văzut?

— Dacă l-am văzut? Bineînțeles. Mi-a mai pomenit de el de vreo câteva ori.

— Oh! Nu știam.

— Nu mă văd purtându-l. Îl prefer pe-al meu. Tu ce părere ai?

— Da, e cam greoi, zise Lily. Dar dacă ți-l dăruiește, nu poți să-l refuzi „și va trebui să-l porți.

— Ei bine, atunci, începu Dick să facă proiecte, va trebui să mă port destul de prost ca să scap de ceas – dar nu atât de prost încât să-i schimb părerile în privința darului de nuntă.

— Biata bătrână! murmură Lily cu compătimire în glas.

Și își duse în tăcere mâna la piept.

— Ce-ai acolo?

— Adineauri mi-a dat-o.

Dick se apropie ca să examineze broșă cu medalion.

„Fim! murmură el. Verdictul era negativ. Și Lily se arată de

aceeași părere, printr-o ridicare din sprâncene.

— Și-mi închipui că va trebui s-o porți!

— Ea zice că are o mare valoare, biata bătrână! spuse Lily. A fost a mamei ei. Și zice că medalioanele sunt din nou la modă. De fapt. e ceva de bună calitate, să știi.

— Mă întreb de unde știe ea! zise Dick cu răceală. Văd că iar ai avut de „suferit în cauza fotografiilor.

— Hi. bine, zise Lily. prefer fotografiile decât s-o ajut să dea pasiențe. Felul cum trișează cu ea însăși - e de-a dreptul stupid! Eu...

Se întrerupse. Ușa. care nu fusese bine închisă cu clanța, fu împinsă, și bătrâna Fossotte se strecură cu greu în odaie. Fossette avea o slăbiciune pentru Dick Povey.

— Hei. Matusalem! o salută «1 cu glas tare.

Biata cățelușă aproape că nu mai putea să dea din coadă și nici să-și îndepărteze părul din ochii tulburi, ca să se uite în sus la el. Se aplecă s-o mângâie.

— Câinele ăsta miroase, zise Lily fără menajamente.

— La ce poți să te aștepți? După părerea mea, ce-i trebuie e o mică doză de cianură. A ajuns o povară chiar pentru ea.

— Și partea proastă e că dacă-i spui doamnei Povey că biata cățelușă e respingătoare, sare în sus, zise Lily.

— Păi, e foarte simplu, zise Dick. Nu-i spui, și gata! Ține-ți nasul, ca și gura.

— Oh, Dick nu mai spune prăpăstii.

În clipa aceea Constance se întoarse în odaie, întrerupând brusc conversația.

— Doamnă Povey. zise Dick cu un glas plin de recunoștință. Lily tocmai mi-a arătat broșa...

Dar văzu că bătrâna doamnă nu-i dădea nicio atenție, ci trecu grăbită spre fereastră.

— Ce s-o fi întâmplat în piață? exclamă Constance. Am văzut adineauri din salonaș un om alergând de

Wedgwood Street, și m-am gândit ce s-o fi întâmplat?

Dick și Lily veniră lângă ea la fereastră.

Câțiva oameni treceau grăbiți prin piață, și apoi unul se apropie alergând, cu un doctor, dinspre Hale. Cu UHii dispărură din vedere sub fereastra salonului doamnei Povey, care se afla deasupra unei părți a prăvăliei doamnei Critchlow. Cum ferestrele prăvăliei erau mai ieșite în afară decât zidurile casei, de la fereastra salonului nu se putea vedea trotuarul din fala prăvăliei.

— Trebuie să fie ceva pe trotuar – sau în prăvălie! murmură Constance.

— Oh. conită! zise un glas speriat din spatele color trei: era Mary, originalul fotografiei, care intrase neobservată în salon. Se spune că doamna Critchlow a încercat să-și pună capăt zilelor!

Constance se dădu cu un pas înapoi. Lily se apropie de ea, cu un gest instinctiv de consolare.

— Maria Critchlow a încercat să-și pună capăt zilelor! bâigui Constance.

— Da. conită"! Dar oamenii zic că n-a murit.

— Pe legea mea! Ar trebui să mă duc și să văd dacă nu pot fi de vreun ajutor, nu-i așa? strigă Dick Povey, pornind șchiopătând, surescitat și grăbit.

„E ciudat, nu găsiți, avea să povestească el mai târziu, cum izbutesc să fiu întotdeauna de față la fel de fel de evenimente! Și doar din întâmplare am fost acolo! Dar totdeauna e așa! Se întâmplă mereu câte ceva extraordinar acolo unde sunt eu”.

Și toate astea reușeau într-un fel să-i sporească mulțumirea și pofta de viață.

II

Pe seară, după tot felul de alergături, când Dick se întoarce în cele din urmă lângă cele două femei, cea bătrână și cea tânără, ea să le povestească ce se

întâmplase, starea lui de spirit se armoniza cu dispoziția Constancel. Bătrâna femeie fusese foarte tulburată de această tragedie care, cum zicea ea, se petrecuse chiar sub picioarele ei în timp ce stătea liniștită de vorbă cu Lily.

Întregul adevăr ieși repede la iveală. Doamna Critchlow suferea de depresiune. Se pare că se simțea mai de mult deprimată de felul cum mergeau afacerile în prăvălie, și nu din vina ei. Situația generală a pieței St. Luke se înrăutățea neîncetat. Chiar și „Pivnițele” nu mai erau ce fuseseră pe vremuri. Patru sau cinci prăvălii se încinseseră, după cât se pare definitiv, proprietarii lor renunțând la orice speranță de a le mai închiria cuiva. Iar dintre cele rămase deschise, majoritatea se luptau cu disperare să facă față. Doar prăvălia lui Holl și un nou magazin de manufactură înfloreau cu adevărat. Partea de cofetărie a prăvăliei domnului Brindley era pe cale de dispariție. Oamenii mai cumpărau de la Brindley pâine sau articole de băcănie, dar se duceau la Hanbridge pentru prăjituri. Tramvaiele astea electrice, ei bine, mutaseră pur și simplu în Hanbridge cea mai mare parte a comerțului cu amănuntul. Negustorii lipsiți de scrupule din Hanbridge erau gata să plătească biletul de drum oricărui client care cheltuia o coroană în prăvălia lor. Hanbridge-ul era centrul geografic al celor Cinci Orașe și era conștient de această situație. Zadarnic ar fi încercat Bursley-ul să-i facă concurență! Dacă doamna Critchlow ar fi fost un filosof, dacă ar fi știut că geografia întotdeauna a făurit istoria, ar fi renunțat la prăvălie încă de acum doisprezece ani. Dar ea nu era decât Maria Insull. Apucase magazinul lui Baines în epoca lui de înflorire, când Baines aproape că făcea o favoare clienților servindu-i. În vremea când preluase ea prăvălia, sub aripa soțului ei, era încă o afacere bună. Dar din momentul acela se pare că începuse declinul. Doamna Critchlow se luptase, și continua să se lupte, prosteste. Nu-

și dădea seama că încerca să lupte împotriva evoluției, că era una din victimele evoluției! Știa doar atât: chiar dacă toate celelalte prăvălii din piața St. Luke vor da faliment, asta nu trebuia să se întâmple prăvăliei lui Baines! Era la fel de harnică cum fusese întotdeauna, la fel de pricepută să cumpere, să vândă, la fel de receptivă la noutăți, la fel de econoamă, la fel de metodică! Și totuși, câștigurile scădeau mereu.

Firește, nu avea niciun fel de înțelegere din partea lui Charles, pe care acum nu-l mai interesa nici propria sa prăvălie, sau ceea ce mai rămăsese din ea, și care privea cu răceală și dezgust acest ultim preț al căsătoriei sale. Ori de câte ori putea, Charles refuza să-i dea bani. Criza se apropia, încet, încet – de ani de zile. Vânzătoarele din magazin nu spusese nimic, sau șușotiseră doar între ele, dar acum când criza izbucnise brusc în încercarea doamnei Critchlow de a-și pune capăt zilelor, începură să vorbească toate deodată, și ceea ce spuneau dovedea în ce încordare fără seamăn trăise biata femeie. Era deprimată ele luni de zile și mereu mai nervoasă; uneori se așeza jos în mijlocul cine știe cărei trebi și, total epuizată, spunea că nu mai poate să facă nimic. Ca după aceea, cu vioiciunea de dinainte, să se scoale și să înceapă iar să muncească. Nu dormea nopți întregi. O vânzătoare povesti că odată, i se plânsese că nu dormise patru nopți la rând. Urechile îi vâjâiau, și durerea de cap nu o lăsa nicio clipă. Nu fusese ea niciodată prea grasă, dar acum era numai piele și os. Lua mereu tot soiul de hapuri! informația aceasta venea de la farmacistul care conducea farmacia lui Charles Critchlow. Avusese chiar câteva certuri cumplite cu temutul bătrân, spre stupefacția tuturor celor Cei re-i ci u z 1 s ci ci și-i văzuseră... Doamna Critchlow să-l înfrunte pe soțul ei! Un alt lucru straniu: credea că facturile câtorva mari firme din Manchester rămăseseră neachitate, când de

fapt fuseseră plătite. Chiar când i se arătară chitanțele, nu păru convinsă, deși încercă să se prefacă. Și a doua zi începea iarăși cu aceeași poveste. Toate astea le nedumereau destul de mult pe vânzătoarele din magazin. Dar ce puteau face?

Apoi Maria Critchlow făcuse lucruri și mai ciudate. O chemase pe vânzătoarea cea mai în vârstă într-un colț al prăvăliei și-i povestise, cu întreaga solemnitate a unei mărturisiri făcute pentru a descărca o conștiință prea torturată, că pe vremuri avusese legături vinovate cu fostul ei patron, Samuel Povey. Nu era nici urmă de adevăr în această acuzație (de care, totuși, avură cu toții grijă să nu pomenească Constancei); ea trăda însă poate aspirațiile tainice ale Mariei Insull pe vremea când era fecioară. Vânzătoarea fu pe drept cuvânt scandalizată, mai mult de grosolănia limbajului doamnei Critchlow decât de pretinsul păcat îngropat în trecut. Dumnezeu știe ce-ar fi putut să facă vânzătoarea! Dar după două ore Maria Critchlow încercase să-și pună capăt zilelor cu ajutorul unei foarfeci. Tot magazinul era plin de sânge.

A fost dusă fără întârziere la ospiciu. Charles Critchlow, învăluit în siguranța pe care i-o conferea armura egoismului său senil, nu arătase niciun pic de emoție și nu se agitase deloc. Magazinul a fost închis. Și nu s-a mai deschis niciodată ca magazin general de manufactură și confecții. Așa s-a încheiat existența magazinului lui John Baines. Două vânzătoare se pomeniră fără slujbă. Cei mici sunt târâți în prăbușirea celor mari.

Emoția Constancei era mai mult decât explicabilă; era chiar îndreptățită. Nu putu să mănânce nimic, și Lily nu izbuti s-o convingă să ia ceva în gură. Într-un moment nefericit Dick Povey pomeni – mai târziu nici nu-și putu aminti cum o făcuse – de cuvântul federație! Și atunci Constance, dintr-o figură pasivă a durerii, deveni o

amenințare. îl coplesi pe Dick Povey blestemând federația, căci Dick stătea la Hanbridge, unde își avea obârșia această detestabilă mișcare în favoarea federației. Toate nenorocirile pieței St. Luke se datorau acestui vecin mare, activ, hrăpăreț și lipsit de scrupule. Oare nu făcuse Hanbridge-ul destule rele, ea să nu mai fie nevoit să contopească toate cele Cinci Orașe într-unul singur, al cărui centru, firește, va fi el? Pentru Constance. Hanbridge-ul era un orașel de aventurieri fără principii, care nu urmărea decât să ruineze vechea „Mamă a celor Cinci Orașe” – spre propria lui glorie și mărire, Constance nici nu vru să audă de federație! Biata Sophia fusese categoric împotriva federației, și avusese dreptate! Toți oamenii cu adevărat respectabili erau împotriva ei! Încercarea de sinucidere a doamnei Critchlow pecetluise soarta federației și o condamnase pe veci în ochii Constancei. Aversiunea ei față de această idee se transformă într-o dușmănie vehementă, și până la urmă Constance muri ca o martiră pentru cauza independenței municipale a orașului Burslev.

În

Era într-o zi ploioasă de octombrie, cinci se dădu în Bursley prima mare bătălie pentru și împotriva federației. Constance suferea cumplit din cauza sciaticii. Era, de asemenea, dezgustată de întreaga lume modernă.

Lucruri de neînchipuit se întâmplaseră în piața St. Luke. Și Constance socotea că reputația acestei piețe era definitiv ruinată. Charles Critchlow, datorită norocului său ciudat de a avea întotdeauna dreptate când de fapt n-ar fi trebuit să aibă, cedase magazinul lui Baines, propriul său magazin, precum și locuința, Societății textile din Midland, care înființa filiale peste tot în comitatele Staffordshire, Warwickshire, Leicestershire și altele. Bătrânul vânduse farmacia și se dusesese să locuiască într-o casuță din capătul

lui King Street. Poate că nu s-ar fi retras nici acum, dacă bătrânul Holl n-ar fi murit cu un an mai înainte, punând astfel capăt îndelungatei rivalități dintre cei doi bătrâni întru patriarhatul pieței St. Luke. Charles Critchlow nu prea era sentimental, dar niciun om nu este cu totul lipsit de sentimentalism, și bătrânul putea să-și permită să fie, dacă voia. Prăvălia lui nu lucra în pierdere, și mai putea încă să se bizuie pe mâinile-i uscățive și pe ochii-i iscoditori ca să prepare o rețetă. Cu toate astea, oferta Societății textile din Midland îl ispită, și părăsi piața St. Luke triumfător, ca un „părinte” necontestat al acestei piețe.

Societatea textilă din Midland nu avea simțul probității. În afaceri. Singura ei preocupare era de a vinde mărfuri. Punând mina pe unul din cele mai bune vaduri „dintr-un oraș care, orice s-ar spune, avea aproape patruzeci de mii de locuitori, a căutat să tragă cât mai multe foloase. Cele două magazine au fost contopite într-unul singur, și deasupra o fost pusă o firmă pe lângă care marea firmă a vechiului magazin al lui Baines ar fi părut ca o oarte poștală. Întreaga fațadă a fost acoperită cu afișe ca la o reprezentație de teatru – afișe colorate! Pe prima pagină a. *Vestitorului* s-a anunțat că iarna era aproape, și că noul lor magazin din Bursley își propunea să vândă zece mii de paltoane la prețul de doisprezece șilingi și jumătate bucata. Croitorii din întreaga lume erau sfidați sus și tare să încerce să vândă paltoane la acest preț! În ziua inaugurării, o orchestră, o adevărată baterie de gramofone, a început să cânte în vitrina acelei părți a magazinului care fusese a domnului Critchlow. Piața era pavoazăată cu manifeste, și la etajele de sus atârneau steaguri. Imensul magazin se dovedi a fi plin de paltoane; erau expuse paltoane în toate cele trei mari vitrine; într-una din ele, peste un palton curgea tot timpul apă,

dovedind astfel că paltoanele Midland de doisprezece șilingi și jumătate erau impermeabile la ploaie. Fuseseră atârinate paltoane și în cadrul celor două uși.

Procedeele acestea treziră și atraseră orașul, oamenii fiind primiți în magazin de vânzători aferați, foarte energici și rapizi, în locul fecioarelor anemice și sfioase de dinainte. Uneori, pe seară, magazinul era pur și simplu înțesat de clienți; numărul paltoanelor vândute întrecu toate așteptările. Într-altă zi, la magazinul Midland se vândură pantaloni într-o manieră similară, dar fără gramofoaane. Categorie, Midland zguduise piața jăt. Luke și demonstrase că comerțul era încă posibil pentru o întreprindere curajoasă.

Cu toate astea, piața St. Luke nu părea încântată. Răvea un sentiment de rușine, de demnitate pierdută. Constance oscila între durere și mânie disprețuitoare. Pentru ea, ceea ce făcuse Societatea textilă Midland era profanarea unui altar. Privea cu ură steagurile și afișele țipătoare, atât de bătătoare la ochi, de pe vechile ziduri de cărămidă, și uriașa firmă aurită, și vitrinele în care era expus într-o repetiție monotonă unul și același articol, și vânzătorii aferați. Cât despre gramofoaane, le socotea de-a dreptul o insultă; fuseseră puse la șapte metri de fereastra salonului ei! Paltoane de doisprezece șilingi și jumătate! Era groaznic, și la fel de groaznică era și naivitatea oamenilor. Cum putea un palton de doisprezece șilingi și jumătate să fie „bun”? își aminti de paltoanele ce se confecționau și se vindeau în magazin pe vremea tatălui ei și a soțului ei – singurul lor cusur era că nu se uzau niciodată! În ochii Constancei, Midland nu era un concern comercial, ci ceva între vânzător ambulant și Circ. Aproape că nu mai putea să treacă prin piață, atât de tare îi rănea privirea și îi jigneja mândria ancestrală fațada scandalosă a magazinului Midland. Declară chiar că are ele gând să se

mute din casă.

Dar când. În ziua de douăzeci și nouă septembrie, primi un preaviz de șase luni, semnat cu scrisul tremurat al lui Critchlovv, ca să părăsească caia - de care avea nevoie directorul magazinului Midland, căci firma închiriasse clădirile cu condiția s-o poată evacua când ar fi vrut pe Constance - biata bătrână simți din plin lovitura. Jurase să plece - dar să fie dată afară, să fie dată afară din casa în care se născuse, din casa părintească, asta era altceva! Mândria ei rănită se văzu nevoită să suporte multe. Se impunea să nu uite că era o Baines. Se prefăcu de minune că nu-i păsa. Dar nu se putu stăpâni să nu povestească tuturor cunoștințelor ei că era dată afară din casă, și să nu-i întrebe ce credeau despre *asta*; și când îl întâlni pe Charles Critchlow pe stradă, îl fulgeră cu privirile încărcate de ură. Perspectiva de a căuta o nouă casă și de a se muta în ea i se părea ceva cumplit, copleșitor; numai gândul. acesta era de-ajuns s-o îmbolnăvească.

Între timp. În problema federației, pregătirile pentru lupta decisivă continuau, în special în coloanele *Vestitorului*, unde scribii fiecăruia din cele Cinci Orașe dovedeau că toate celelalte orașe se constituiseră în bande care nu urmăreau decât scopuri egoiste. După luni întregi de discuții și acuzații reciproce, toate orașele, în afară de Bursley, erau favorabile sau indiferente la perspectiva de a deveni o parte a celui de-al doisprezecelea oraș ca mărime din Regatul Unit. Dar în Bursley opoziția era puternică, și cel de-al doisprezecelea oraș ca mărime a Regatului Unit nu putea lua ființă fără consimțământul Bursley-ului. Însuși Regatul Unit părea interesat, deși destul de vag. de posibilitatea de a se vedea înzestrat dintr-odată cu un nou oraș de un sfert de milion de locuitori. Cele Cinci Orașe erau frecvent pomenite în ziarele din Londra, și ziariștii

londonezi scria ul raze ea acestea: „Cele Cinci Orașe, care sunt, *după emn știe toată lumea*, Hanbridge, Bursley, Knype, Longshaw și Tumhill...” însemna. În sfârșit, un renume pentru cel mai năpăstuit district din țară! Și-apoi, un ministru vizitase cele Cinci Orașe și asistas e la o anchetă oficială, și declarase în stilul său răsunător că va face, personal, tot posibilul ca să ini Totuiască federalizarea celor Cinci Orașe: o remarcă imprudentă care îi înfurie, deși îi măguli, pe adversarii federației din Bursley. Constance, împreună cu multe alte persoane susceptibile, întrebară mândioase ce drept avea un ministru să ia atitudine într-o afacere pur locală. Dar părtinirea oficialităților deveni flagrantă. Primarul din Bursley se proclamă pe față federaționist, deși majoritatea din Consiliul Comunal era împotriva. Chiar și slujitorii bisericii își îngăduiră să gândească și să-și exprime opiniile. Vechea gardă putea foarte bine să-și închipuie că bună-cuviinția publică luase sfârșit! Federaționiștii erau niște indivizi ingenioși. Izbutiră să înroleze în rândurile lor un mare număr dintre oamenii de vază. Apoi închinară Halele și ridicară acolo o estradă, și toți acești oameni de vază se urcară pe estradă și luară cuvântul, expunând cu elocvență avantajele de a merge în pas cu timpul. Se adună o mare mulțime, plină de entuziasm, iar a doua zi cititorii *Vestitorului* putură să-și dea seama că bătălia fusese câștigată dinainte, și că mișcarea antifederaționistă murise. Totuși, săptămâna următoare antifederaționiștii ținură și ei la Hale o întrunire asemănătoare (în afară doar că participarea oamenilor de frunte era mai puțin strălucită). Cu acest prilej marea de capete îngrămădite fu întrebată dacă bătrâna mamă a celor Cinci Orașe era gata să se lase pe mâinile unei echipe de birocrați bine plătiți de Hanbridge, și ea răspunse cu un sălbatic și sfidător „Nu”, care putu fi auzit până și pe Duck Bank. A doua zi

cititorii *Vestitorului* fură bucuroși să vadă ca bei tălia nu fusese câștigată dinainte. Bursley-ul se arăta cu totul lipsit de entuziasm când era vorba de probleme ca învățământ, mahalale murdare, apă, gaz, electricitate – dar avea de gând să lupte pentru acest lucru misterios care se numea identitatea sa. Numele de Bursley avea să dispară de pe fața pământului? Să pui întrebarea însemna să dai și răspunsul.

Sosi în sfârșite ziua bătăliei, ziua votului, când cetățeni! urmau să arate clar, cu ajutorul unei cruci pe un buletin de-vot, dacă doreau sau nu federația. Și tocmai în ziua aceea Constance zăcea ținută la pat de sciatică. Era o zi mare. Zidurile caselor erau acoperite cu afișe, iar străzile înțesate de mașini și alte vehicule în slujba votanților. Cele mai multe dintre aceste vehicule purtau placcarde mari cu inscripția „Federația – acum!” Și sute de oameni umblau peste tot eu cartonașe rotunde prinse de rever, de parcă Burslev-ul ar fi fost arena unor curse de cai, și pe cartonașe se vedea aceeași inscripție „Federația – acum! s (Sloganul făcea aluzie la un vot care avusese loc cu câțiva ani mai înainte, când nu trezise interes, așa încât proiectul nematur de atunci fusese înfrânt eu o majoritate de șase la unu.) Toți partizanii federației își prinseseră o panglică roșie; toți adversarii ei – o panglică albastră. Școlile fură închise, și federaționiștii, cu o tipică lipsă de scrupule, își luară și copiii cu ei. Cu o amabilitate diabolică, angajaseră și fanfara comunală din Burslev, o organizație extrem de respectabilă, pe care o puseseră să meargă cântând prin oraș, urmată de trăsură înțesate cu copii care fredonau:

*Hai, rotați cu federația Nu fiți proști și-napoiți,
Negreșit va fi în toate Bine pentru societate, Deci votați,
nu pregețați.*

Cum ar fi putut o asemenea reprezentație să

influențeze hotărârea unor cetățeni serioși în fața urnelor – nu se știa; dar antifederaționiștilor le era teamă că totuși ar fi putut, așa că la amiază angajară două fanfare și compuseră repede, în cadrul comitetului, următorul text, ca replică la primul:

*Jos, jos, jos cu federația, Cum suntem, așa vom fi,
Când votul se va citi Federația va muri, și Bursley-ul va izbândi.*

Mai compuseră încă un cântec, intitulat *Bătrând nostru Bursley*, pe care făcură însă greșeala fatală de a-l cânta pe muzica cântecului *Auld Lang Syne* Efectul a fost al unui bocet de înmormântare, și probabil că a influențat pe mulți dintre votanți în favoarea grupului mai vesel. Într-adevăr, antifederaționiștii nu izbutiră să recâștige avantajul obținut în mod nedemn de federaționiștii lipsiți de scrupule, prin folosirea fanfarei comunale și a celor câtorva sute de copii. Șansele erau împotriva antifederaționiștilor. Primarul adresă chiar o epistolă locuitorilor, acuzându-i pe antifederaționiști de metode necinstite. Asta era într-adevăr prea de tot! O asemenea nerușinare, le tăie respirația victimelor ei, și știut este că respirația este foarte necesară într-o întrecere electorală. Federaționiștii, după cum recunoscuseră chiar unul dintre adversarii lor marcanți, „au făcut tot ce au vrut”, dominând atât străzile cât și zidurile. Și când, la începutul după-amiezii, domnul Dick Povey trecu în zbor pe deasupra orașului într-un balon împodobit vizibil cu culoarea roșie a federației, toți au simțit că ființa separată a orașului Bursley este o cauză pierdută pentru totdeauna. Totuși, Bursley-ul, cu ajutorul binevoitor al cârciumilor, își păstră voia bună.

IV

Spre seară, o doamnă bătrână și grasă cu părul cărunt, cu o bonetă demodată și un mantou costisitor,

trecu foarte încet, șchiopătând, pe Wedgwood Street până la Cock

Zilele de altă dată, vechi cântec scoțian, pe versuri de Robert Burns (! 7 j9 - 1736).

Yard, îndreptându-se spre primărie. Fala ei zbârcită avea o expresie îngrijorată, dar în același timp foarte hotărâtă. Preocupați și voioși, federaționiști și antifederaționiști care n-o cunoșteau văzură doar o doamnă bătrână și grasă mergând grăbită; iar cei care o cunoșteau o văzură doar pe doamna Povey și o salutară în grabă, o femeie de vârstă și cu mersul ei fiind oarecum deplasată în mijlocul ciocnirii aceleia înfierbântate dintre principii potrivnice. Dar era mai mult decât o doamnă bătrână și grasă, era mai mult decât doamna Povey care mergea împleticindu-se cu atâta penibilă hotărâre pe străzi - era un miracol.

Dimineața. Constance fusese aproape ținută la pat de sciatica ei; avea dureri atât de mari. Încât își spusese că era mai bine să rămână la etajul unde-și avea dormitorul, decât să coboare în salonaș. De aceea, Mary aprinsese focul în salonul cel mare. și Constance se instalase lângă cămin. cu Fossette alături într-un coșuleț. Lily Holl veiuss mai devreme și se arătase plină de compashw. deși cam absentă. Adevărul e că voia să-i ascundă iminenta ascensiune cu balonul pe care Dick Povey. cu simțul său pentru pitoresc, o plănuise, în înțelegere cu un binecunoscut aeronaut din Manchester, chiar pentru ziua votării. Acesta era unul din cele câteva lucruri pe care nu trebuia să le afle bătrână doamnă. Lily era ea însăși foarte tulburată de ascensiunea din balon. Urma să dea o fugă să-l vadă pe Dick înainte de a porni, de pe terenul de fotbal din Blcakridge, și apoi trebuia să aștepte ceasuri întregi până va primi telegrama anunțind-o că Dick coborâse cu bine, sau că Dick își rupsese piciorul la coborâre. sau că

Dick era mort. Erau clipe grele pentru Lily. După o scurtă vizită o părăsise pe Constance cu un aer neobișnuit și preocupat, spunând că, întrucât era o zi deosebită, va veni din nou „dacă va putea”. Și nu uită s-o asigure că federația va fi, fără îndoială. Înfrântă zdrobitor în alegeri; căci acesta era încă un lucru asupra căruia bătrână doamnă trebuia să fie ținută în ignoranță, ca nu cumva să se agite și să facă cine știe ce lucru necugetat

După aceea Constance fusese uitată de oamenii din Bursley, căci nimeni nou putea într-o zi ca aceasta să dea atenție bătrânelor doamne bolnave de sciatică, silite să stea pe canapea la gura sobei. Avea dureri mari, după câte putea să-și dea seama Mary când mai urca s-o întrebe dacă avea nevoie de ceva. Era fără îndoială una din zilele ei proaste, una din zilele acelea când simțea că fluxul vieții o azvârlise ca pe o epavă uitată. Sunetele fanfarei comunale din Bursley o treziră din trista reverie în care o cufundase suferința. Apoi glasul subțire al copiilor cântând în falset o făcu să tresară. Sfidând sciatica și strâmbându-se de durere, se duse la fereastră. Și de la prima privire își dădu seama că votul în favoarea sau împotriva federației avea să fie ceva mult mai palpitant decât își închipuise. Marile placarde care se legănau în trăsurii îi arătau că federația era în orice caz destul de vie încă pentru a impresiona, ba chiar destul de puternică. Piața St. Luke se transformă sub acest vacarm în favoarea federației; și când procesiunea trecu prin piață, oamenii începură să aclame și să cânte și ei. Constance auzea deslușit silabele ritmate, marțiale: „*Hai, vo-tați-Se simți indignată. Vacarmul, odată pornit, nu se mai opri. Vehiculele țâșneau într-una în piață, cele mai multe pavoazate cu roșu. Mici grupuri și procesiuni de trecători înfierbântați formau trăsătura obișnuită a circulației neobișnuite din ziua aceea și cei mai mulți purtau culorile federației. Mary, după ce ieși de câteva ori*

după târguieli, urcă sus și raportă că „nu vedeai peste tot decât federație”, și că domnul Brindley, un înfocat federaționist, „nu-și mai încăpea în piele”; în plus, că interesul față de votare era uriaș și universal. După cum povestea Mary, erau „mulțimi întregi” în jurul primăriei. Chiar și ea, destul de placidă și indiferentă în general, se molipsise într-un fel de vioiciunea mulțimii.

Consta ace rămase la fereastră până la prânz. și după masă se așază iar la fereastră. Din fericire, nu-i trecu prin minte să privească în sus spre cer când balonul lui Dick trecu plutind spre apus; ar fi bănuț imediat că Dick era în balon, și supărarea i-ar fi crescut. Și așa chinul imens pe care i-l pricinuia ideea federației o tortura mai mult decât putea să îndure. Nu făcea de fapt politică; nu avea idei generale; nu vedea mișcarea cosmică în curbe largi. Era incapabilă să înțeleagă absurditatea cuprinsă în perpetuarea împărțirilor municipale, pe care dezvoltarea districtului le făcuse artificiale, supărătoare și dăunătoare. Nu vedea decât Bursley-ul, și în Bursley numai piața St. Luke. Nu știa nimic altceva decât că oamenii din Bursley, care pe vremuri târguiau în Bursley. acum târguiau în Hanbridge. și că piața St. Luke era un pustiu pângărit de vânzători ambulanți. Și mai existau unii care doreau cu adevărat să-și plece grumazul în fața Hanbridge-ului, care erau gata să sacrifice însuși numele de Bursley în fața „lăcomiei acestui agresiv Chicago! Nu putea să-i înțeleagă pe acești oameni. Știa ei oare că biata Maria Critchlow ajunsese la ospiciu din cauză că Hanbridge-ut era atât de hrăpăreț? Ah, sărmana Maria fusese dată. uitării! Știa ei oare că ea, fiica celui mai mare negustor din Bursley, avea să fie dată afară, ca o urmare indirectă a acestei situații, din casa în care s-a născut? Și cum stătea acolo la fereastră, asistând la triumful federaționistilor, dori din tot sufletul să fi cumpărat casa și prăvălia, atunci, la licitația

ținută cu ani în urmă de Mericarp. Le-ar fi arătat ea, ca proprietară, cum stau lucrurile! În aceste clipe uită că proprietatea pe care o avea și ea în Bursley mai curând o plictisea și că se hotărâse de fapt s-o vândă cu orice preț.

Își spuse că avea și ea dreptul la un vot și că, dacă ar fi fost „cât de cât în stare să se miștear fi votat cu siguranță. Își spuse că ar fi fost de datoria ei să voteze. Și-apoi, printr-o iluzie a nervilor încercați, atât de încordați în tot cursul zilei, începu să-și închipuie că sciatica o mai lăsase. Își zise: „Dacă aș putea măcar să ies!” Ar fi putut lua o trăsură, sau oricare dintre vehiculele care ar fi vrut s-o ducă până la primărie și poate, ca o favoare, s-o aducă și înapoi. Dar nu! Nu îndrăznea să iasă. Îi era teamă, cu adevărat teamă, că până și blinda Mary ar putea s-o împiedice. Altminteri, ar fi putut s-o trimită pe Mary după trăsură. Dar dacă Lily o să se întoarcă și o s-o prindă ieșind sau întorcându-se! N-ar trebui să iasă. Totuși, sciatica parcă n-o mai supăra atât de tare. Era o nebunie să se gândească să iasă. Totuși...! Și Lily care nu mai venea. Se simțea oarecum jignită că Lily nu venise să-i facă a doua vizită. Lily o neglija... Ei bine, *va ieși*. N-avea nici patru minute de mers pe jos până la primărie, și se simțea mai bine. Și nu plouase de mult, iar vântul uscaseră noroiul de pe străzi. Da, se va duce.

Ca un hoț trecu în dormitor și începu să se îmbrace; și tot ca un hoț se furișă în jos pe scări, și de acolo, fără să-i spună o vorbă lui Mary, ieși în stradă. Era o aventură disperată. Cum ajunsese în stradă, își simți întreaga slăbiciune, întreaga oboseală a efortului pe care-l făcuse. Durerea îi reveni. Străzile erau ude și murdare, vântul rece și amenințător. Ar trebui să se întoarcă. Ar trebui să recunoască neîntârziat că fusese o proastă ca să viseze o asemenea aventură. Primăria părea să fie la depărtări imense, în vârful unui munte. Totuși merse mai departe,

oțelită la gândul că va da o mână de ajutor la sugrumarea federației. La fiecare pas scrâșnea din dinți de durere. Alese drumul pe la Cock Yard, pentru că clacă ar fi luat-o prin piața St. Luke, ar fi trebuit să treacă pe lângă magazinul lui Holl, și Lily ar fi putut s-o zărească.

Acesta era miracolul pe care-l văzură politicienii înflăcărați, fără a bănuî că era un miracol. Pentru a-i impresiona, Constance ar fi trebuit să leșine înainte de a-și înregistra votul, și să devină astfel centrul unei mulțimi de gură-cască. Dar ea reuși, aproape fără să știe cum, să se întoarcă acasă pe propriile-i picioare chinuite, și Mary îi deschise ușa, uluită și protestând. Ploua. Abia atunci se sperie Constance de îndrăzneala aventurii ei, și de rezultatele cumplite asupra trupului ei. O ej-uizare îngrozitoare o făcu neputincioasă. Dar isprava fusese înfăptuită.

V

A doua zi dimineată, după o noapte pe care: n-ar fi putut s-o descrie. Constance se trezi zăcând culcată în pat, cu mâinile și picioarele încordate. Simțea că avea fața plină de sudoare. Cordonul clopoțelului atârna chiar deasupra capului, dar se gândi că, decât să se miște ca să-l tragă, mai bine să aștepte ajutor, până când Mary va veni singură. Experiențele din timpul nopții e făcuseră să se teamă de cea mai mică mișcare; orice, decât să se miște. Se simțea puțin bolnavă, de parcă urca în ea o durere mocnită; și îi era groaznic de sete și puțin frig. Își simțea brațul și piciorul stâng extraordinar de sensibile când le atingea. În cele din urmă, când Mary intră în odaie, curată, proaspătă și palidă, cu blândețea-i obișnuită, o găsi pe stăpâna ei cu fața lividă, aproape verde, buhăită toată și părând teribil de neliniștită.

— Mary, îi zise Constance, mă simt cam rău. Poate că ar fi bine să dai o fugă și să-i spui domnișoarei Iloll, și s-o

rogi să telefoneze doctorului Stirling.

Acesta fu începutul ultimei boli a Constancei. Mary, impresionată, îi povesti domnișoarei Holl că stăpâna ei ieșise în după-amiaza trecută, în ciuda sciaticii, și Lily îl informă imediat pe doctor. Apoi Lily se grăbi să vină să aibă grijă de Constance. Dar nu îndrăzni s-o ocărasească pe bolnavă.

— S-a aflat rezultatul? murmură Constance.

— Oh, da, zise Lily cu vioiciune. E o majoritate de peste douăsprezece mii devoturi împotriva federației. Ce emoție a fost aseară! V-am spus eu încă de ieri dimineață că federația o să fie înfrântă!

Liyy vorbea ca și cum rezultatul ar fi fost prevăzut: tonul cu care vorbea cu Constance părea că vrea să spună: „Doar nu vă închipuiți că v-aș fi spus un neadevăr ieri dimineață, numai ca să vă dispun!” Adevărul era, totuși, că spre sfârșitul zilei, aproape toți credeau că învinsese federația. Rezultatul provocase o mare surpriză! Doar mințile cele mai profunde nu fuseseră surprinse văzând că forțele oarbe, surde și inerte ale reacțiunii, deși prost organizate și lipsite cu totul de sprijinul logicii, se dovediseră mult mai puternice decât tot entuziasmul desfășurat împotriva lor. Era o lecție remarcabilă pentru reformatori.

— Oh. murmură Constance. mirată.

Se simțea ușurată: dar i-ar fi plăcut ca majoritatea să fie mai mare. În plus. interesul ei față de această problemă slăbise. N-o mai preocupau decât picioarele ei.

— Arăți obosită, vorbe ea cu glas slab către Liyy.

— Da? zise Liyy, scurt, ascunzându-i că-și petrecuse jumătate din noapte îngrijindu-l pe Dick Povey care. Într-o coborâre senzațională lângă Macclesfield. fusese târât printre vârfurile unor ulmi, vătămându-și încheietura unui cot: cât despre aeronautul profesionist, acesta își rupsesese

un picior.

În clipa aceea intră doctorul Stirhng.

— Mi-e teamă că sciatica mea își face de cap. doctore, spuse Constance părănd să se scuze.

— Vă așteptați să vă simțiți mai bine? zise ol, privind-o cu severitate.

Și Constance își dădu seama atunci că cineva o sculisc de grija de a-i mărturisi escapada.

Cu toate astea, nu sciatica o supăra de data asta. Sciatica nu-i făcuse nicio figură. Ceea ce o supăra erau primele simptome ale unei crize de reumatism acut, Parcă ași alesese anume luna și vremea pentru această cseapadă! Obosită de durere, de agitația nervoasă și de uriașul efort moral și fizic de care avusese nevoie ca să meargă până la primărie și înapoi, Constance răcise și-și udase și picioarele. În situația ei era de-ajuns. Doctorul folosi doar expresia „reumatism acut”. Constance nu știa că reumatismul acut era același lucru cu o boală temută numită febra reumatică, și nimeni nu i-o spuse. O bună bucată de timp, nici nu bănuî că starea ei era extrem de serioasă. Doctorul îi spuse că cele două îngrijitoare pe care le chemase, ca și vizitele lui frecvente, își aveau explicația în grija lui de a-i micșora cât mai mult cu puțință durerile mari pe care le avea; și că acest scop nu putea fi atins decât printr-o supraveghere neîncetată. Durerile erau într-adevăr cumplite. Dar Constance era obișnuită cu durerile cumplite. Nici măcar febra reumatică nu întrece în intensitate durerile unei crize acute de sciatică. Constance avea de ani de zile dureri aproape continue. Prietenii ei, oricât de plini de înțelegere ar fi fost, n-ar fi putut să-și dea seama de intensitatea chinurilor ei. Se obișnuiseră cu ele, la fel ca și Constance. Iar monotonia vaietelor ei (oricât de neînsemnate ar fi fost ele în comparație cu cauza care le pricinuia) tocea în mod firesc ascuțișul compătimirii.

„Iarăși doamna Povey cu sciatica ei! Sărmana, zău că e puțin cam sâcâitoare!” Nu erau în stare să-și dea seama că sciatica era chiar mai sâcâitoare decât vaietele pricinuite de ea.

Într-o zi, Constance ceru ca Dick să vină s-o vadă. El veni cu brațul într-o eșarfă și avu grijă să-i spună că se lovise la cot din cauză că-i scăpase bastonul din mână și alunecase pe scări.

Lily nu mi-a spus nimic, zise Constance, bănuitoare.

— Oh, e doar un fleac! zise Dick.

Nici măcar odaia aceasta de bolnav nu putea să-i potolească bucuria magnificei aventuri cu balonul.

— Nădăjduiesc că n-ai să te expui cine știe cărui risc! zise Constance.

— N-ai nicio grijă! zise el. Am să mor în patul meu.

Și era absolut convins că așa va fi, și în niciun caz de pe urma vreunui accident! Îngrijitoarea nu-l mai lăsa să rămână în odaie.

Lily se offeri să-i scrie lui Cyril din partea Constancei. De fapt, voia numai să afle adresa exactă a lui Cyril, care plecase într-o călătorie în Italia cu niște prieteni despre care Constance nu știa nimic. Adresa părea să fie foarte nesigură; erau mai multe adrese, *poște restante*, în diferite țări, de unde Cyril îi trimisese mamei lui cărți poștale. Imediat, Dick și cu Lily se duseră la poștă și telegrafiară în diverse părți.

Deși Constance era prea bolnavă ca să-și dea seama cât de bolnavă era, deși nici nu bănuia ce dezordine pricinuisse în casă boala ei, mintea îi era adesea foarte limpede, așa că în perioade de lungi meditații raționale, ridicându-se deasupra oceanului agitat al durerii, stătea și se gândea. În primele ore ale nopții, după ce se schimbau îngrijitorile și Mary se ducea la culcare, sfârșită de câte ori urcase pe scări, iar Lily Holl îi povestea lui Dick la

băcănie cum fusese ziua, când îngrijitoarea de zi adormise de mult, și îngrijitoarea de noapte pregătise totul pentru noapte, atunci, în tăcerea vag luminată a camerei, Constance discuta cu ea însăși câte un ceas întreg. Se gândea adesea la Sophia. Deși sora ei murise, o compătimea ca pe o femeie care își irosise viața. Gândul la viața irosită și stearpă a Sophiei, ca și convingerea că este extrem de important să respecti principiile, îi stăruia mereu în minte. „De ce a fugit cu el? Dacă n-ar fi fugit!” își tot repeta. Și totuși, ce ființă minunată fusese Sophia! Asta și făcea cazul Sophiei atât de demn de compătimire! Constance nu se compătimea niciodată pe sine. Nu socotea că soarta se purtase prea rău cu ea. N-ar fi putut spune că se simțea nemulțumită. Invincibilul simț practic al unei naturi sănătoase o împiedica, în momentele ei bune, să se lase târâtă spre mila de sine însăși. Trăise un număr bun de ani, onestă și cumsecade, și gustase ceasuri de triumf. Era pe drept respectată, avea o situație, demnitate, avere. Avea, ia urma urmei, o anumită doză de vanitate domolită. Nu exista nimeni căruia să trebuiască să i se plece, sau care ar fi putut să-i ceară să se plece. E drept, era bătrână! Dar mai erau și alte mii de persoane în Bursiey în aceeași situație. Era suferindă. Ca și alte. mii de persoane. Cu cine ar fi dorit să-și schimbe soarta? Da, avea multe motive de nemulțumire. Dar se ridica deasupra lor. Judecându-și viața, și viața în general, gândea cu un fel de voioșie caustică dar nu acră: „*Ei bine, așa e viața în ciuda obiceiului ei de a se văita pentru orice fleac, era prin firea ei „o persoană care știa să ia lucrurile așa cum sunt”*”. Așa încât nu se apucă să se vaite degeaba pentru escapada ei la primărie, care avusese urmări absurd de exagerate. „De unde era să știi?” își zise ea.

Singurul lucru pe care știa că trebuie să și-l reproșeze serios era îngăduința cu care-l răsfățase pe Cyril

după moartea lui Samuel Povey. Dar sfârșitul reproșurilor era mereu același: „Cred că aș face clin nou la fel! Și probabil că ar fi fost același lucru dacă nu l-aș fi răsfățat!” Și-apoi, plătitise înzecit pentru această slăbiciune, îl iubea pe Cvril. dar nu-și făcea iluzii în privința lui; îi vedea și calitățile și defectele. își amintea de toată amărăciunea și de toate umilințele pe care i le pricinuise. Totuși, afecțiunea ei rămăsese neștirbită. Un fiu putea fi și mai rău decât Cyril; el avea calități admirabile. Nu-i purta pică pentru că era departe, acum când zăcea bolnavă. „Dacă ar fi ceva serios, își zise ea, Cyril n-ar pierde niciun moment”. Lily și Dick erau o adevărată comoară. Era norocoasă că îi avea pe ei doi. Simțea o mare plăcere] a gândul darului minunat prin care le va dovedi prețuirea ei, cu prilejul apropiatei lor nunți. Când nu era ea de față, amândoi o tratau cu o îngăduință binevoitoare, vizibilă în tonul cu care spuneau „bătrâna doamnă”. Poate că ar fi fost surprinși să afle că ea îi privea pe amândoi cu o superioritate afectuoasă. Avea o admirație nemărginită pentru inimile lor; dar socotea că Dick e puțin prea repezipuțin prea caraghios, pentru a fi un *gentleman* desăvârșit. Și deși Lilv era o adevărată doamnă, după părerea Constancei îi lipsea fermitatea, curajul sau independența de spirit. În plus, Constance socotea că era o diferență de vârstă prea mare între ei. La urma urmei, ar trebui să ne întrebăm dacă Constance ar fi avut ceva de învățat de la acești tineri atât de plini de ei.

După o perioadă de meditație, uneori cădea într-un fel de delir ușor. În timpul acestui delir, mintea îi rătăcea mereu încioace și-ncolo. pierdută prin lungul coridor subteran care ducea din spatele bucătăriei, pe lângă pivnița de cărbuni și cea de cenușă, până în curtea din clos. Și îi era frică de întunericul vast al acestor locuri, la fel cum îi fusese și în copilărie.

Nu reumatismul acut, ci o pericardită apărută brusc o ucise în câteva zile. Muri în timpul nopții, singură cu îngrijitoarea de noapte. Printr-o întâmplare ciudată, preotul wesleyan, auzind că era grav bolnavă, venise cu o zi mai înainte. Ea nu-l chemase; și vizita acestui slujitor al bisericii, un om care spusese întotdeauna că îndatoririle grele ale parohiei aproape că nu-i îngăduiau să treacă pe la casele enoriașilor, o puse pe gânduri. Pe seară, ceruse ca Fossette să fie adusă sus.

Și astfel fu scoasă din casă, dar nu de Societatea textilă din Midland. Oamenii în vârstă își spuseră: „Ai auzit că doamna Povey s-a prăpădit? Eh. Doamne! în curând n-o să mai rămână nimeni”. Dar se înșelau. Prietenii ei o regretară sincer, și uitară olt de sâcâitoare. era sciatica ei. Încercară, în durerea lor plină de înțelegere, să-și închipuie prin câte trecuse în viață. Și poate că își ziseră că au izbutit să-și închipuie. Dar n-au izbutit. Nimeni în afară de Constance nu putea să-și dea seama prin oițe trecuse Constance și tot ce însemnase viața pentru ea.

Cyril n-a fost de față la înmormântare. Ajunse cu trei zile mai târziu. (Cum dragostea dintre Dit-k și Lily n. a-l interesa, cei doi rămaseră fără darul de nuntă. Testamentul vechi de cincisprezece ani „era în favoarea lui Cyril.”) Dar nemuritorul Charles Critchlow veni la înmormântare, plin de o bucurie calmă și sardonică, și fără să-l fi chemat nimeni. Deși groaznic de senil, își păstrase, și chiar își desăvârșise facultatea de a savura o catastrofă. Se ducea acum cu plăcere la înmormântări, încântat să-și îngroape prietenii unul după altul. Și cu acest prilej spuse, cu glasul său ascuțit, tremurător, hirsăit: „Păcat că n-a mai trăit să audă că federația se va face totuși. Grozav s-ar mai fi necăjit”. (Căci adepții lipsiți de scrupule ai federației descoperiseră o metodă de a anula rezultatul decisiv al referendumului, și în ziua aceea *Vestitorul* era mai plin ca

ori când de problema federației.)

Când scurta procesiune funerară porni, Mary și biata Fossette (singura relicvă a legăturii familiei Bai nes cu Parisul) fură lăsate singure în casă. Servitoarea înlăcrimată pregăti ceva de mâncare pentru cățelușa bătrână și bolnavă, punându-i în față în farfuria obișnuită din colțul obișnuit. Fossette o miroși, dar se îndepărtă și se așează seheunând în fața focului din bucătărie. Fusesse tulburată din tabieturile ei în ziua aceea; simțea că fusese uitată, datorită unor evenimente care depășeau puterea ei de înțelegere. Și asta nu-i plăcea. Era ofensată, și pofta de mâncare îi era ofensată. Totuși, după câteva minute, se apucă să reexamineze problema. Se uită la farfurie și, gândindu-se că ar putea la urma urmei să conțină ceva care să merite atenție, se clătină nesigură pe picioarele-i bătrâne și se apropie iarăși de farfurie.

Sfârșit

CARTEA A III-A.

SOPHIA

(continuare)

Capitolul Vi *Asediul*, y

Capitolul VII *Reușita*, gg

CARTEA A IV-A *CE E VIAȚA*

Capitolul I Pensiunea Frensham

Capitolul II Întâlnirea. Í02

Capitolul III Viață de hotei. >! i i i-a 13J

Capitolul IV Sfârșitul Sophiei.» * 8 183

Capitolul V Sfârșitul Constancei - s t i ċ» a 22 i

NOTA

În atenția cititorilor noștri.

În textul romanului INTRUSUL de Marin Preda (B.P.T., nr. 801) s-a strecurat o regretabilă greșeală de tipar.»

La pagina 13, rândul 15 de sus nu se va citi. Îi rugăm

pe cititorii noștri să facă îndreptarea cuvenită.

„Biblioteca pentru toți”.

Lector: BIANCA SCH & CHTER Tehnoredactor:
ELENA CĂLUGĂRU

*Bun de tipar 15.07.1974. Tiraj 50.110 ex. broșate.
Coli ed. 12, 12. Coli tiv>ar S.*

Tiparul executat sub comanda nr. 40 378 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, Piața S'exnteii nr. 1

București Republica Socialistă România arnold
bennett

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI vă oferă în săptămânile
viitoare:

Gabriel García Márquez - *Un veac de singurătate*,
roman.

Pietro Aretino - *Scrieri alese*, 2 vol. (*I. Cărțile de joc
vorbitoare*, II. *Comedia Curților e Scrisori*).

Duiliu Zamfirescu - *Cele mai frumoase scrisori*.

Plaut - *Amphitryo* (Teatru, vol. V).

Serge Fauchereau - *Într-o ducere în poezia
americană modernă* («Cultură generală»).

Theodor Fontane - *Lacul Stechlin*, roman, 2 vol.

Anthony Trollope - *Doctorul Thorne*, roman, 3 vol.

Biblioteca pentru toți» apar cele seamă creații ale
literaturii și contemporane, române și ele.

la toate librăriile - înainte de

vol. I-III, lei U

grabnica lor epuizare - ultimele apariții ale
«Bibliotecii pentru toți».